

JAN AMOS KOMENSKÝ
O PAPEŽSTVÍ

Jan. Kom.

1 9 2 4

ČESKOBRASTRSKÁ JEDNOTA MISIJNÍ.

PRAHA-II., JUNGMANNOVA 15.

»NOVOKATOLICTVÍM«

vzchopovala se ku konci XVI. stol. znovu k útočnosti římská církev, probírající se od koncilu tridentského z otřesu reformace. Náboženskými i politickými vůdci nového směru byli Jesuité. S horlením pro katolické učení spojovali nesnášenlivost a úsilí misijní, nelekající se překážek ani žádných prostředků, aby nekatolíci byli vyhlazeni. V zemích našich již dědictví ducha Husova zatlačilo sice katolíky do slabé menšiny proti straně pod obojí, později novo- i staroutrakvistům a Bratřím, avšak na pohled prohrané české pole podněcovalo oživenou bojovnost jen k novému zápasu. Veden byl ideově i násilím.

Z polemické literatury předbělohorské známy jsou jmenovitě věroučné spory, jež měli s Bratřími první přímí odchovanci Loyolovi, především Václav Šturm. Odpovědí nescházelo, ač nelze i zde neznamenanati jakési ochablosti při evangelicích, ale daleko nejznamenitější spis, který tu promluvil za všechny zastance evangelia v Čechách a na Moravě, zůstal tehdy i podnes šíře neznám. Jest to úmyslně anonymní Retuňk proti Antikristu.

Vzešel význačným dílem také z podnětů literárních. Spisovatel sám přiznává, že čerpal (nejvíce v 7. kap.) z podobné práce současného anglického bohoslovce Gabriela Pouela (*Disp. theol. et scholast. de Antichristo et eius ecclesia*, Oxford 1604). A opírá se i o řadu jiných pomůcek, aby s vynaložením nemalé učenosti rozebral duchovní a světské nároky církve římské a zvážil jejich oprávněnost soudem historickým i nábožensky. Dobré jeho znalosti katolického učení i praxe jde o obšírný důkaz, že nedbajíc Bible a jdouc za světskou mocí, sešlo papežství dávno s cesty Kristovy k opaku Kristova ducha, v antikristství. Celek však není theologickou disputací. Chce varovati před současnými nástrahami »nových katolíků« a zachraňovati z nich — neboť mnohým stávaly se osudnými. Všude jest patrna příležitostnost díla; vyplynulo z tísně českomoravských evangelíků, napadaných a z různých důvodů zhusta podléhajících vzrůstající se protireformaci.

Okolnosti, jež Retuňk předpokládá — jest po té stránce z nejpoučnějších pramenů doby — ukazují s novou přesvědčivostí široké pozadí Bílé Hory: protiprávní náboženský útisk, nad nímž není divu, že i v onom pokolení ožívala písmákům představa Antikrista, nepravosti trůnící na místě svatém. Spis se ani nezmiňuje o Rudolfově Majestátu, a to nejen proto, že jeho zájem

jest převážně náboženský a málo právní, ani jen, že vychází hlavně z poměrů moravských; skutečnost musela býti takovou, jakoby svoboda husitskoevangelického svědomí ani nebyla před r. 1620 zabezpečena u nás zákonem.

Ačkoli se dílo obírá i věcmi českými (srov. str. 57), stopa autorova vede do sv. cípu Moravy, blízkého sousednímu Polsku (viz str. 177/8), a nemůže býti pochyby o tom, že skladatelem spisu jest K o m e n s k ý. Jsou na snadě pohnutky, proč se v něm nejmenoval. Činí o něm však zmínku v listě Montanovi: »Znamenav, že se shlukují mračna pronásledování (blýskát se dříve, než uhodí), napsal jsem Varování před svody Antikristovými (Retuňk atd.); výsledek poctivé práce, tiskem sic nerozšířen (vinou censurování, rozmýšlení se a odkladů představených, i poněvadž již přikvačila pohroma), porůznu však byly z něho pořizeny různé opisy«. Cizí zásahy dává místy tušiti i text otisknutý dále ze 4 rukopisů. Nicméně sloh i rozhled díla a zejména výše jeho stanoviska náboženského svědčí s dostatek, že Retuňk jest bohatým ovocem studijních let Komenského, v hlavních rysech duchovního snažení již podivuhodně vyspělého a hned od počátku stavícího uvědoměle všecko své vzdělání do služeb celému národu.

Z rukopisů jedině text zde uveřejňovaný uvádí na titulním listě určité datum: 1617. Lze mu věriti, neboť čím nahrazuje spisovatel svoji anonymitu v »Zavírce«, není nevhodno pro přechod Komenského z Přerova do Fulneku. Mýliti by mohlo, že v poslední kapitole několikrát se vydává autor za starce. Nehledě však k možnosti literární fikce, sotva bude daleko pravdy přičísti pochybná místa nějak na vrub (snad ve spojení s »censurováním« Retuňku) b. Janu L á n e c k é m u (Laneciovi), představenému Komenského v začátcích jeho duchovní práce a tehdy opravdu starci († 1626 ve věku 72 let).

Přes eschatologický, dobový rámec má spis trvalou cenu — možno ho řaditi nejen časově vedle slavných protijesuitských Listů Pascalových — pro niž smí se dovolávati pozornosti i dnes, a to ne pouze k vůli autoru, nýbrž opět pro samu věc, kterou nezbavil čas ještě závažnosti.

Mnoho z ducha jeho obnovoval u nás nezmäteně po několik desetiletí před převratem v šlápějích Komenského neposlední z připravovatelů cesty novohusitskému Československu, Čeněk Dušek — budiž tato kniha vděčnou připomínkou i jeho paměti.

B. Souček.

RETUŇK

PROTI ANTIKRISTU A SVODŮM JEHO,
KTEŘÍŽ V ZARMOUCENÝCH TĚCHTO ČASÍCH
MNOHÝM K ZAHYNUTÍ NEŠŤASTNĚ SE
ROZMÁHAJÍ A NEJEDNĚCH OD VÍRY ODSU-
POVÁNÍ SE DĚJE,

TĚM,

KDOŽ BY DUŠE SVÉ RETOVATI A PŘED ZAHY-
NUTÍM VYSTŘÁHNOUTI DÁTI CHTĚLI, PODANÝ
OD

JEDNOHO Z MILOVNÍKŮ JEŽÍŠE KRISTA.

LUK. 8, v. 8:

KDO MÁ UŠI K SLYŠENÍ, SLYŠ!

SEPSANÝ LETA PÁNĚ 1617.

Retuňk proti Antikristu zdržuje v sobě :

<ol style="list-style-type: none"> 1. zašlosti církve, kap. 1. 2. příčin nynější vrškavosti, kap. 2. 3. pomoci proti tomu : 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pro hloupé 8 věcí, kteréž náboženství pa-pežské podezřelé čími, kap. 3. 2. Pro soudnější ; kte-rýmž se odkryjí svo-dové, jichž se dopou-štějí svůdcové : 3. Pro ty, kteříž, co pa-pež jest, vlastně věděti chtějí; kdež se ukazuje : 	<ol style="list-style-type: none"> 1. v malení základu ; a tu ukázání, že 2. v hanění nedůvodném církvi evangelických, kap. 6. 1. starozitnosti, kdež se { kazí pravá, kap. 7. jejich starozitnost { dovodi marná, kap. 8. 2. stálosti a svornosti, kap. 9. 3. katoliciví, kap. 10. 4. slávy a širokosti, kap. 11. 5. štěstí a prospěchu, kap. 12. 6. svědeckv apoštolského, kap. 13. 7. posloupnosti apoštolské, kap. 14. 8. náměstenství Petrova při papeži, kteréž se zmí-tá ukázáním 9. náměstenství Božího, o němž se při-pomíná, že jest
<ol style="list-style-type: none"> 1. k těm, kteříž se svůdce římského při-držejí, kap. 24. 2. k apostatům, kap. 25. 3. k evangelikům, kap. 26. 4. k těm, kteříž pokušení libá snašejí, kap. 27. 5. k těm, kteříž pokušení odporná snašejí, kap. 28. 6. k rodičům evangelickým, kap. 29. 7. k kněžím církvi evangelických, kap. 30. 8. k vrchnostem, kap. 31. 9. k Jezuitům, kap. 32. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. že papež jest Anti-krist, kap. 21. 2. že ten nářek da-remně odháňjí, kap. 22. 3. jak nebezpečno Antikrista se dr-žeti, kap. 23. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. že Petr v Římě žádné stolice nezačal, kap. 15. 2. že papež k Petrovi nej-menší podobnosti nemá, ani v životu, ani v učení, kap. 16. 1. absurdum 2. periculosum 3. impossibile 4. smyšlené, nebo ho pro-kázati nemůž 1. od Petra, kap. 18. 2. od církve a světa, kap. 19. 5. že jest tyransky listivě, rou-havě osobované [kap. 20].

Završka k Ježíši Kristu.

Napomínání

Ukazování

K ČTOUCÍMU NAPOMENUTÍ.

Kohožkoli dojde tento Boží Retuňk, buď že by byl kníže, pán, zeman, kněz, měšťan neb sedlák a kdokoli, žádám tebe skrze slávu Boží a spasení duše tvé, aby otevra oči své soudil, co se s světem děje a co se s tebou děje. Žádám tebe také a zavazuji, aby nic nevěřil mně, nic nevěřil odporné strany obhajcům, než sám před sebe samu věc vezma, rozeznal při tuto a dada místo věrným Božím výstrahám a pohrůžek Božích strašlivých se ulekna, místně spasení své opatřil a na jediné¹ skále, Kristu, je založe, stál nepohnutě proti jakýmkoli vichřicím a bouřem Antikristovým. Kdož tak činiti budeš a nejda slepě za bludným, omámeným houfem, pravé cesty stále budeš šetřiti, budiž tobě přítomné světlo Boží a osvěcujž tebe k známosti spasitedlné a vediž tebe po cestě spasení přímo k životu věčnému. Zprovodiž tě milosrdenství Hospodina, Boha zástupů, a doved šťastně k bezpečnosti věčné a dejž tobě po vítězství života zdejšího dojíti triumfu života slávy a posadiž tě s sebou na trůnu svém ten, kterýž zaslíbil a věrný jest.

Pakli kdo, retuňkem tímto Božím pohrdna, jej v soud a uvážení vzíti opomineš, a ovšem jestliže kdo rozsoudě a vida Božího hlasu jisté navěští, předce v zlém trvati aneb se rozmáhati budeš, a nadto ještě jestliže předce zjevné pravdě Boží protiviti se budeš, stíhejž tě zlé svědomí na všech cestách tvých, proklata¹ buď sláva tvá a cožkoli to jest, čemuž k vůli pravdy Boží se vzdaluješ, neměj nikdež zniku a pokoje nižádného, nešťastný buď vycházeje i vycházeje², a zůstávejž na tobě hněv Boží zde i věčně.

Já kdo jsem, kterýž tebe retuji, na to se neptej. Boží slávy hledám a ne své, žádostí spasení lidského a ne pověsti² jména svého k tomu, což činím, veden jsa; čemuž svědomí mé svědectví vydává.

Totoť toliko povím, čtenáři, že jsem jeden z těch, kteříž z milosrdenství Božího utvrzení jsou při Kristu a pravdě jeho a sebou podlé toho před Anti-kristovými svody bezpečni, a kteříž příčinou jiných upějí a v hořkosti tráví dny své pro potření lidu Božího a potlačování pravdy jeho, kteréž se nešťastně děje.

Budiž tobě přítomna milost Boží, kdož si koli, aby prohledl a viděl světlo Boží, jestliže v Anti-kristových temnostech ještě tápáš. Pakli jich z milosrdenství Božího sprostěn jsi, aby stál nepohnutě, ostříhaje se v milosti Boží, a bojoval statečně o víru jednou danou svatým. Dopomáhejž tobě k tomu ten, jehož milosrdenství jest od věků na věky. Amen.*

* [Nota.]³ Kde pak koli, čtenáři milý, po straně³ uhledáš znamení toto: N., a ovšem: NB., proto položeno býti suď, že tu zvláštnějšího nětco se vypravuje, což bedlivějšího potřebuje soudu. Ač dejž Bůh, aby všecko s soudem četl, kdožkoli vyrozumětí chce, co mezi rozličnými⁴ stranami jest v rozepři, a která pravá neb křivá jest. Měj se dobře.

KAPITOLA I.

Naříkání nad vrtkavostí lidskou
a snadností k oblíbení bludů a svodů.

Nejžalostnější jest při nás lidech tato věc, člověče pobožný a křesťanský, kteráž pádu rajského a porušení nás nejpatrnějším jest důvodem, že my sami z sebe vždycky jen ve zlé lezeme, a i když Bůh, bídy naší se ujímaje, pomoci k do- Vrtkavost lidská.
brému obmejšlí, držeti se jich neumíme, než předce samým hned přirozením svým k tomu se neseme, což spasení našemu odporného jest. K ukázání toho připomenu tuto, jak Pán Bůh mnohokrát již v lidském pokolení reformaci činil a na cestu spasení navodil, an nesmyslné to pokolení vždycky zase s cesty zbíhá a v divné motaniny a bludy vchází k svému zlému.

V ráji postavil Bůh člověka v plné do- Příklad prvních rodičů.
konalosti, svatého, spravedlivého, moudrého a k věčnému s sebou přebývání způsobného⁴; ten pak, málo v tom potrvav, zavedl se, zhřešil proti Bohu a přikázání jeho přetěžce a všech těch slavných darů, moudrosti, svatosti a nesmrtnosti se zbavil. Bůh dobrý, dobroty své v sobě zapříti nemoha, ohlásil se člověku ihned, že přijde časem svým símě ženy, skrze něž⁵ potřína bude hlava hadova (Gen. 3, 15), lidské pak pokolení pozdviženo z pádu svého že bude. Bylo to ohlášení příjemné tehdaž lidem a těšili se tím budoucím vysvobozením za nemalý čas Adam s potomky svými, k slibům Božím důvěrnými, a snažovali se podle toho Bohu dobrodinci věrně sloužiti.

Ale hned brzy po smrti Adamově velmi Prvního světa.
hrubě lidé na to zapomenu, oddali se téměř všickni napořád hříchům a bezbožnostem, tak že Bůh, vida, kterak všeliké tělo porušilo cestu svou, k naříkání nad lidmi přiveden byl a litoval, že kdy učinil člověka, s nímž se tak nesnadniti musí (Gen. 6, 6). Za

čímž přišlo to, že poslav na ně po všem světě povodeň hroznou a jediných toliko osm duší v korábu živých zachovav, všecky zatopil, s těmi pak, kteréž zachoval, učinil smlouvu, aby jemu věrně sloužili, že chce Bohem jejich býti (Gen. 9).

Po potopě. Pamatovali na to opět poněkud obyvatelé země, zvlášť dokudž Noe pobožný živ byl; potom navrátili se v to, což ohavností bylo Bohu, a opustíc Boha a službu jeho, vydali se v modlářství rozličná, tak že opět nepravostmi naplněna byla země. Chtěje i tu Bůh retovati lidské pokolení, aby do konce všecko nezhynulo, vybral sobě Abraháma a símě jeho po něm a učinil s nimi smlouvu, oni aby nechajíc modlářství sloužili jemu samému, on zase jim požehnání své zde i věčně slíbil (Gen. 12, item 17). Stvrzena ta smlouva znamením a pečeti na těle lidském, kteráž sloula obřízka.

Izraelského lidu Zdálo se, že to již stálé a pevné bude, a příklad. zvláště když Bůh tomu svému vyvolenému, z Abrahama poslému národu i zákon psaný vydal a jak by se při čem chovati měli, jim pěkně vyměřil, tak že zdálo se, že nebude již snadno od pravé cesty poblouditi. Ale ukázalo se i tu, že veliká a bláznivá jest lidská vrtkavost a že mnoho zlého dělá. Nebo ihned na poušti Mojžíš po všecken ten čas, v němž zprávu nad nimi držel, velikou práci a péče plné zaměstknání s nimi míval, aby je v pravé službě Boží zdržeti a před modlářstvím retovati mohl. A co po smrti jeho a Jozue, zdaliž není zapsáno (Judicum 2), že opět téměř všickni veřejně odvrátili se od Boha k službě bohům cizím? Což Pán Bůh lítostivě spatřovav, dopustil na ně nepřátely, aby je trápili a ssužovali. V těch ssouženích byvše postaveni, porozuměli, že pomoci od Boha, jejž opustili, potřebují. Protož k němu se obracejíce žádali milosti, a té když docházeli a vysvobození bývali, opět za nějaký čas v pobožnosti potrvavše, potom zase k zlým svým ce-

stám se navraceli, Pán Bůh pak dopouštěním znovu nepřátel a jiných metel svých k sobě je navracel. Což za několik set let trvalo a Pán Bůh s tím lidem Izraelským a církví svou tak dlouho pracoval, že jakž často oni s cest jeho scházeli, tak často on zase je napravoval a navracoval, posílaje jim soudce pobožné, krále horlivé, proroky svaté.

A summou, velmi nestálá Boží služba v tom lidu bývala. Někdy pod některým králem rozkošně zkvetlo náboženství, jako pod Davidem, Šalomounem, Ezechiášem, Joziášem. A když církev jako kvěsti v pravdě Boží začala a málo v tom potrvála, tož hned za tím bludy a svody se zmohly. A tak bývali pilni služby Boží a zákona jeho, že naposledy i zákon Boží k ztracení přišel. Kterýž když za času Joziáše nalezen byl a čten, divili se [všickni]⁵ těm věcem jako neznámým, kteréž v něm psány byly, a porozuměli, jak daleko odstoupili od Boha a zákona jeho i oni i otcové jejich (2 Paral. 34). Takž začali podle zákona Pánu Bohu sloužiti, ale jakž pobožný král Joziáš umřel, takž zase téměř všickni na pobožnost zapomněli; až Pán Bůh, zajeť do Babylona na ně dopustiv a 70 let tam jich nechav, posloužil jim k srozumění sobě a ku pokání. Ale i to opět nedlouho trvalo; zase v církvi té Boží Izraelské bludové se rozmáhali jedni po druhých, a tak se dalo až do Krista, tak že počtu není, kolikrát ta stará Boží církev na zmotání přicházela a kolikrát ji Bůh retoval.

Kristus přijda reformoval a obnovoval ^{Příkladové nové} ^{církev.} službu Boží milostně, vyčišťoval nákvasy bludů farizejských a k tomu, v čemž čistá, nepoškvrněná služba Boží záleží, ušlechtilé vedl. Začala se odtud církev křesťanská, kteráž v počátku malá byla a mdlá, ale čím dále tím více se sílila, až i po všem okršku zemském se rozprostřela. Ale neměla a nemá štěstí lepšího než stará církev před Kristem. V počátcích na roztrhání bývala přivozována

pokoušeními a protivenstvími rozličnými, kterýmiž tyrané světa křesťany bědovali, tak že mnozí z bázně a strachu od Krista odpadali. Ale i tu Pán Bůh své vyvolené retoval, aby i v mukách jakýchkoli při něm stáli byli a od spasení v Kristu odvesti se nedali.

Potom když císařové křesťanští nastali a církev pokoje dostala, tu v samé církvi doma zrodili se zhoubcové církve, kacíři rozliční, Photinus, Eutyches, Arius, Nestorius, Mani⁶, Pelagius etc., kteříž bludy svými jako jedem mnohé nakažovali a od pravé [Boží]⁶ cesty odvodili. Retoval i tu Pán Bůh lidské pokolení, když způsobil, aby rozličná ta kacířstva slovem Božím přemáhána byla a k vyhynutí přicházela.

Za tím začala se větší bída světa a svodové (podlé Kristova předpovědění) na všechny strany více než kdy prvé se rozmohli tehdáž, když se plniti začalo to, což Kristus pověděl: Přijdou mnozí ve jménu mém. Přišel zajisté nejprvé a zjevil se v východních krajinách Machomet, prorok falešný, kterýž smíchav náboženství židovské, křesťanské a pohanské spolu, udělal z toho Alkoran⁷, pravě, že již nic ani zákon ani evangelium neplatí, než Alkoran, a podlé toho ne Mojžíše, ne Krista, než Machometa že poslouchati a jím se zpravovati náleží. Tak se na místo Krista posadiv, svedl mnohé a bludem svým opojil (jakž známé jest) všechny téměř východní národy, na kterýchž prvé místech všudy křesťanstvo bylo. A to se stalo okolo léta Páně 620.

Nemnoho lépe týchž časů díti se počalo na západu slunce, když biskup římský za nejvyššího biskupa všech biskupů a za jediného náměstka Kristova se vyhlásil a tak na Kristovo místo se posadiv, sobě moc nejvyšší loupežně přivlastnil, jakoby mu slušelo všechno činiti na nebi i na zemi, cožkoli se jemu líbí. Proti čemuž ač mnozí pobožní se postavovali, však poněvadž Bůh slepotou tehdáž

svět trestati byl umínil, dopustil, aby se podvodové zmohli a papež, opanujíc moc v církvi Boží a podle vůle své náboženství formujíc, zavedl křesťanstvo od původu jeho tak daleko, že již církve křesťanské k církvi první apoštolské ani podobnosti nebylo. Všecko pravé náboženství obrátil v marné ceremonie, artikulové víry křesťanské zfalšování⁸, jiní zase noví artikulové, o nichž Písmo a stará církev nic nevěděla, k víře přidání: o mši modlářské, o lživém očištcí, o marném vzývání svatých, o daremné pouti k svatým etc., a tudy všecko náboženství křesťanské zpleteno, zatemněno, naprzněno a jedem lýtým⁹ napuštěno.

Trvalo to po mnohé časy, ačkoli Pán Bůh vždycky míval své, kteříž upěli nad zavedením lidu křesťanského a ostríhajíce se před svody těmi Antikristovými, v tajnosti a tichosti upřímně sloužili Pánu Bohu svému (vide librum Catalogus testium veritatis). Avšak obzvláštně Pán Bůh církev svou v tom zavedení retovati počal okolo léta *Obnovení církve.* Páně 1360, když skrze Wiklefa¹⁰, Husa a jiných množství pobožných mužů ohavnosti Antikristské začal odkrývati a světu zjevovati; což potom dokonaleji skrze D. Lutera (a jiné osvícené muže, kteréž těch časů vzbudil Bůh)¹¹ učinil. Kteréž divným obdařiv osvícením a zvláštní udatností, způsobil skrze ně to, aby všemu takměř křesťanstvu svodové Antikristovi v známost vešli. Ó, jaká tehdáž mnohých radost byla, když z temností *Horlivost předků.* těch divně prohledli a světlo evangelium sv., prvé pod kbelcem držané, jasně jim třpytění se začalo! Ó, jaká horlivost tehdáž byla těch, kterýmž Bůh pravdu slova svého poznati dal! Dálo se tu s přemnohými jako za času Joziáše, když zákon ztracený¹² nalezen byl: že Písem svatých, prvé nálezky a ustanoveními lidskými zarumovaných, pilně hledali, po nich se ptali, v nich pilně čtli, vůli Boží vyhledávali a skrze to, jak daleko od toho

pravidla Písem svatých oni i otcové jejich odstoupili, porozumívali. Odtud dalo se, že houfně opouštěli papeže, aby ne jeho nálezky, než evangelium svatým, jenž jest moc Boží k spasení každému věřícímu, se zpravujíce, jisti tím, že křesťané jsou, býti mohli. Mnoho králů, knížat, panstva, měst, dědin a krajin celých, vyrozuměvše svodům papežským, jeho se strhli a k Kristu, jediné hlavě církve, se navrátili.

Naříkání. Ale, ó nešťastné pokolení lidské, tak-liž zapomínaní budeme, abychom v tak krátkých letech na ten Boží retuňk, na horlivost našich milých předků, až také na Písma svatá, což nejškodlivější věc jest, se zapomínali? Zase-liž k Antikristu, z jehož zavedení Bůh naše předky a nás vytrhl, navraceti se budeme? Zase-liž světlo Písem svatých opustíme a lidským výmyslkům mámiti se dáme? Ach, dějeť, dějeť a žalostně děje se to. V krátkých teď letech nemálo těch, kteříž utekli byli nečistot a poškvrn Antikristových, zase co svině do kaliště bláta k zahynutí duší svých se navrátili. Nemálo panstva urozeného, nemálo nižších, někteří mocí přinucení, někteří ulisností přelštění jsouce, evangelium sv. a pravdu Boží čistou opustili. A rozmáhají se na každý den při straně Antikristově svodové, při nás pak při mnohých malátnost, rozmařilost a hovadská jakási bezpečnost a nepozor na to, co se děje, že již k tomu se chýlí, jakoby Bůh znovu Antikristu v moc dáti chtěl nevděčné křesťanstvo, aby se naplnilo Písmo, že poněvadž lidé lásky pravdy nepřijali, aby spaseni byli, Bůh jim pošle mocné dílo podvodů, aby věřili lži a odsouzeni byli všickni, kteříž neuvěřili pravdě (2 Tes. 2, v. 10. 11. 12).

Budiž tobě, ó Bože nesmrtedlný, žel té tvé při nás lidech vedené práce, poněvadž již ani to nepostačuje, že tak často nás retovati ráčí tvá Božská dobrotivost, my pak předce nazpět lezeme a z cest

tvých odcházíme. Budiž aspoň těm milostiv, kdož se bojí jména tvého, a nevydávejž jich v loupež sšelmilé Antikristově moci. Já teď z tvého, ó veliký Bože, svatého slova retovati budu ty, kteříž v nebezpečenství Antikristských svodů zůstávají. Ty mi uděl své pomoci a retuj sám, kohož ráčíš, nebo sám srdce lidská v moci máš.

KAPITOLA II.

O příčinách nynějšího mnohých od sv. evangelium odstupování.

Nejprvé pak, čtenáři spasení svého milovný, o tom promluví, kudy těchto časů Antikristovi svodové tak se rozmáhají a jakými příčinami to schází, že tak mnozí pyšného toho houfu se drží aneb znovu (znikše jeho prvé v předcích svých) k němu se připojují. V čemž tebe, kdožkoli očima hledíš a Písma svatá soudíš, směle za svědka připouštím, aby sám, jest-li tak či není, rozhodnouti mohl.

Nacházejí se pak nejpatrnější čtyry pří- Čtyři příčiny
nynějšího od-
stupování. činy, kterýmiž nešťastní nynější nejedni křesťané k tomu vedení bývají, aby bludům Antikristským raději obcovati nežli čisté, světlé, spasitelné pravdy evangelium sv. držeti se chtěli.

Nejprvnější příčina jest veliká mno- 1. Mrtvost svědomí
a hloupost myslí. hých lidí nedbanlivost a z té nedbanlivosti pocházející slepota. Nedbanlivostí rozumím nedbanlivost v věcech Božích, při pravé a spasitelné víře i pravdě její, při náboženství starodávním křesťanském, též při pravé službě a poctě Boží a tak při svém spasení. Tak velice zajisté téměř všickni lidé těchto znamenitých a nejpotřebnějších věcí zanedbávají, až jich téměř ani neznají a nevědí, co jest víra křesťanská, co jest Pán Bůh, co náboženství křesťanské, jaký jeho základ, jaké

pravidlo, jaký též vlastní jeho cíl a užitek. Posuď medle a viz, mnoho-li nynějších těchto časů mezi námi evangelíky tak osvícených lidí najdeš, kteříž by tyto věci právě znáti uměli aneb aspoň učit se jim chtěli? Mnoho-li těch, kteříž by věděli, že samo svaté Písmo, kteréž jest nad nebe i zemi vyšší a stálejší, a ne marná ustanovení lidská, ne starosty, ne obyčej a zvyk jest nejjistší pravidlo a regule jakž pravé víry, tak i všeho náboženství křesťanského? Mnoho-li těch, kteříž by tím pravidlem se zpravovali a při pravdě Boží stále a nepohnutě zůstávali a ovšem pro tu pravdu a službu Boží čistou protivenství a ssoužení podnikati chtěli? Když toho posoudíš, vskutku to najdeš, že takových jest pořádku. Nebo tomu ani v dětinství svém od svých rodičů ani potom od kněží a zpravců svých nedbalých vyučování nebyli.

V těchto tedy tak velikých a hlavních věcech když lidé slepí jsou a hned nevědí, co věřiti a co za pravidlo víry své povinně a užitečně míti mají, za tím jde to, že zanechajíc svatých Písem, jimiž by se při víře, náboženství a spasení svém bezpečně zpravovati mohli, zpravují se věcmi mylnými a falešnými, jako že takoví jen na jiné hledí, co jiní dělají, aby oni také tak dělali. A zvláště takovým lidem zvyklé jest hleděti, kde větší houf, kde světská moc a sláva; tu se jim lépeji a bezpečněji zdá než tam, kdež skrovný počet, poněvadž snáze přihoditi se může, aby řídci zbloudili, nežli mnozí. Vidí pak největší houf v náboženství tom, kteréž se papežem římským zpravuje: tam celá některá království a krajiny, tam celá města a osady, tam mnoho urozených, mnoho slavných, mnoho moudrých, mnoho bohatých spatřují; i nezdá se jim, aby tak mnozí a tak slavní blouditi měli, a podlé toho jdou bez dalšího rozmyslu za týmž houfem. Ješto Seneca onen, pohan jsa¹³, naučení dával, že člověku ne tak sluší v svých věcech postupo-

vati, jak nerozumná hovada činí, kteráž, když v stádě jdou, jdou slepě jedna za druhými, nic se na to neohlédajíc, dobře-li se či zle jde¹⁴, než kam se jde, tam se jde, zadnější za předními¹⁵. Nihil in vita, inquit, praestandum est magis, quam ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem, euntes non quo eundum est, sed quo itur. To, hle, užitek zlehčování neb zanedbávání neb zamítání svatých Písem. A co jest divné, že takoví v temnostech zůstávají, poněvadž to nejušlechtilejší svatých Písem světlo v nenávisti mají aneb ani oči svých na ně otevřítí nechtějí, než vždy podlé toho slova mluví, v němž není žádné záře (Izai. 8, 20), a tak tmu za světlo a světlo za tmu pokládají (Izai. 5, 20)? Takoví podobní jsou lidem, kteříž, když by do nějakých temných podzemních míst uvedeni byli, pravili by, že jim tam velmi hrubě světlo, a když by na světlo, kteréž všecko osvětluje, přivedeni byli, řekli by, že jest jim tu tma, a že na to světlo ani hleděti ani ho trpěti nemohou. S tím se srovnává to, což nyní někteří říkají: Však mé starosty také v tom náboženství, totiž v těch temnostech, bývali; však mnoho dobrých, totiž slepých lidí toho náboženství se přídrží; všudyť jest Boží slovo — jakoby řekl: všeť jest jedno, lež jako pravda; zdaž tam také krásti poroučejí?; nýbrž tam jest veliké náboženství, ješto ctí Pána Boha, Pannu Marii, všecky svaté, jejich kosti, též svatý kříž, obrazy, sloupy etc.; však onen neb onen přestoupil, proč bych já toho neučinil? Ó, hrozné oslepení! Však ne na to, co ten neb onen činí, pozor míti náleží člověku křesťanu, ale na to, co ten, kterýž nade všecky jest, Bůh, míti chce; poněvadž v den soudný ne na to tázán budeš, činil-lis tak jako někdo, než činil-lis tak, jakž Bůh poroučel.

Druhé, poznal sem, že někteří papežské
církvě z upřímnosti, z horlivosti a pro milost spase-

2. Přelstění
a omámení.

ní se přidržejí, ač vidím, že nemnozí takoví jsou, poněvadž papeženci jakž jiné dobré věci, tak i jistotu spasení vyvracejí; avšak vždy jsou někteří slepci, kteříž od svůdců světa přemluveni a zmámeni jsou, cele věří, že tam toliko církev jest a jinde spasenu býti že nelze. Umějí zajisté ti falešní proroci chytře a oulisně lež pravdou obalovati a zase pravdu lžmi svými a nářky nepravými hyzditi a v ošklivost uvoditi, tak že neprozřetelným černé zdá se bílé a bílé černé. Tak kontrifektují papeže, aby neosvícení neměli za jiné, než že on na zemi jest na místě Božím, jímž se každý zpravovati povinen. Protož všecku důvěrnost na něm a jeho poslech škodlivě založíce, již jim všeho věří a ve všem poslouchají, a kdož s nimi toho nečiní, takové v nenávist berou a jim se protiviti pomáhají.

3. Sláva světa. Třetí, vidí se na oko, že prostředek k rozmnožování církve římské i ten jest, kteréhož onen užil, kterýž Kristu na hoře vysoké řekl: Padna pokloň mi se, a dám tobě království světa, slávu a moc. Ó, jak mnohé nyní zaslepuje a mámi sláva světa, ouřadové vzáctní, bohatství a zboží, kteréž věci vidí, že tam mají a míti mohou, a kterýchž, kdyby toho náboženství nenásledovali, zbaveni by býti musili. Protož, byť se někdy i ozývala jaká jiskra světla Božího a svědomí živého, dusí to v sobě, vyrážejí se z toho a zavrouc¹⁵ oči, jak počali, tak jdou předce. A užívají toho fortele ti svůdcové světa zhusta nyní, že podáváním slávy, ouřadů, přízně, statku, bohatství oči zaslepují a mysl k sobě nakloňují těch, kteréž by rádi k sobě přiloudili¹⁶, buď z osob povýšených aneb co kde vzáctnějšího vidí. A daří se jim nezle ten fortel, rovně jako ptáčníkům, kteříž, když do sítě ptáka uvesti žádostivi jsou, podsypou jemu semene, jakéž rozumějí, že obzvláštně takovým ptákům k chuti jest; tu postaví i volavce, kteříž lapení již sami jsouce jiné šibřínkováním svým k podobnému nebezpe-

čenství volají. Takž nebozí lidé, bleskem tím zevnitřních těch věcí zmámeni jsouce (ač často nebývají než slibové, skutek zůstane v háji), dají se vésti k zahynutí, jako ovce za kusem chleba k zabítí.

Čtvrté a naposledy, užívají k převozo- 4. Moc a násilí.
vání lidí svědcové ti světa moci a násilí, když vrchnostem příčinou bývají ku pokutování, vypo-
vídání, vězení a tak i jinak trápení a ssužování pro
víru těch, kteříž k evangelium sv. se hlásají. K čemuž
umějí chytře vrchnosti, aby proti vlastním
svým poddaným, jimž za ochránce od Boha před-
staveny jsou, ukrutnost provodily, namlouvati:
jakož ukazováním, že to jejich povinnost, kacíř-
stva pomáhati vyhubovati a církve vzdělávati, tak
i slibováním odpustků a milosti Boží za konané
tyranství, až i hrožením peklem a očistcem, jestliže
by toho nečinily. Takž se děje, že vrchnosti ne-
jedny ne tak z nějaké k nim důvěrnosti, jako více,
že jejich neukojitelné zlosti nevědí jak odepřítí,
propůjčují se jim za nástroje jejich ukrutnosti a
poddané své jim k vůli trápí a ssužují, nutíce je k
Antikristu skrze svou moc, rozkazy, pohrůžky,
pokuty, vězení, bití a jiná hrozná trápení, všelijak
to obmejšlejíce, aby co nejvíce jich od evangelium
odpadlo a k jejich věcem se přihlašovalo.

A nezle se daří i ten prostředek; dovodí toho,
že mnozí, nedokonale při Kristu utvrzení jsouce,
nežli by se domů, rolí, živnosti, vlasti, přátel aneb
přízně vrchnosti zbavili, raději se odříkají toho,
v čemž prvé stáli, a přihlašují se k tomu, k čemuž
mysli nikdy neměli a proti čemuž i vlastní svědo-
mí jim mluví. Příkladové toho jsou mnozí. A říká-
vají někteří z těch přinucených, že to na vzdůru
a na posměch učinili těm, kteříž je nutí; nebo v
pravdě smích jest, náboženství násilím chtíti vzdě-
lávati, zvláště jakž se to nyní na některých mí-
stech děje. Vězí dosti dlouho lidi ubohé a dotud

naprosto, dokudž nepřislíbí k zpovědi jíti. Kdež trápením přinuceni jsouce mnozí ohlašují se a jdou. Tu bývají tázáni, dobrovolně-li přistupují k církvi římské? Řeknou-li, že nedobrovolně, musejí do kázně znovu, aby dobrovolnosti nabyli. Pakli kdo z bázně prvé k vrtkavosti, tuto ke lži přiveden jsa, přizná se, že dobrovolně, tu již dosti mají, nesoudíc, že v srdci jinak jest, kteréž ne tak jako jazyk přinutiti se dá. Bláznivé tedy náramně jest to odpůrců předsevzetí, že smějí toho od lidí vyhledávati, a že smějí za náboženství to míti, aby usta jinak mluvila, než srdce věří. A v pravdě se tu ukazuje, že ne tak oni o to stojí, aby se náboženství vzdělávalo, jako aby jen, což jim odporného jest, rušilo se a kazilo, totiž pravda Boží a pravé křesťanské náboženství.

A toť jsou příčiny, kterýmiž Antikristovo království se rozmáhá. Kdožkoli tedy k tomu prostrannému houfu se připojuje, jedna z těch čtyř příčin býti musí, kteráž jej drží (jistá věc)¹⁷, totiž: nebo že jest slepec a že se mu veliký houf líbí, v němž zvykl; anebo že se bojí, že by se jinde spasení nedoptal; aneb že se bojí o své místo, živnost, ouřad etc.; anebo naposledy, že by nerad na sebe uvedl nětco¹⁸ odporného, kdyby se evangelium přichytil. Kteréž všecky příčiny snadno v pravdě člověka jíti mohou a na zmatky přivésti, když jen Bůh sám člověka nezdržuje. Nebo přirozené jest člověku, aby se k houfu a to-

Když člověk
padá, není div.

varyšstvu táhl: čím hlučnější kde, tím víceji se tam kloní. Obyčejné také jest člověku bez umění horliti pro náboženství, zvlášť povrchní, jakž na Pavlovi toho příklad. Libá jest také člověku sláva světa, pohodlí, ouřady, důchody; velmi silně člověk těmi věcmi jímán bývá a přivábí jej k sobě velmi snadno. Naproti tomu trpěti jest odporné a velmi těžce to přichází člověku, tak že ve všech těch takových příhodách když člověk

padá, není divného nic; než lítostivé jest, že skrze to na věčné zmatky duše i těla přivodí sebe takoví neustaviční duchové.

A protož, abychom retovali duše své, <sup>Proti čtverým
příčinám čtver
retuňk.</sup> ó křesťané, ukáži sobě i vám všechněm, kdož milujete spasení své, proti čtverým těm příčinám, Antikristovým svodům napomáhajícím, čtver Boží retuňk, kterýmž nás milosrdný Bůh v svém slovu laskavě retovati a před neštěstím vystříhati ráčí.

A nejprvé ukáže se ku potřebě prvních těch, že ačkoli na rozdílné sekty a cesty roztrháno jest křesťanstvo nyní, však že ze všech nejnebezpečnější jest toho pyšného houfu se přídržeti těch, kteříž toliko sami sebe za katolíky a církve vystavujíce, jiné všecky směle odsuzují; a proč by i nejhoupější každý tu cestu v podezření míti měl, ukáže se. Za tím ku potřebě těch, kteříž upřímně se papeže přídržejí, za řádného Kristova náměstka a zpravce církve jej majíce, ukáži, že netoliko není hlava církve a pastýř stáda Kristova, ale že jest veliký ten Antikrist, totiž falešný prorok a svůdce světa, o němž zdávna proroci, Kristus i apoštolé předpovídali a jehož se přídržeti jest připravovati se k budoucímu hněvu Božímu, kterýž vylit bude na šelmu svozující národy a na všecky, kdož by se klaněli šelmě. Třetí, ku potřebě těch, ješto slávě světa mámiti se dají, aby po Antikristu postupovali, ukáži z svatého Písma, jak bláznivě a nemoudře činí, že slávu zdejší slávě věčné představují, a dáno jim bude naučení, jak by libá taková pokušení a podávání sobě věcí jakýchkoli uměle přemáhati mohli. Až naposledy těm, na něž pro pravdu Boží těžkosti pokračují, retuňk z Božího slova se ukáže, čím by se posilovati měli v takových příčinách a jak přemáhati všeliké odpornosti a udatně státi v tom, což jim Bůh jednou poznati dal.

Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista rač sám v srdcích zvolených svých Duchem svým svatým potvrzovati slov svých, kteráž z vlastních jeho řečí, to jest z Písma sv., vedena budou, aby, kdož oči mají, viděli, kdož uši mají, slyšeli, kdo mysl mají, rozuměli, k slávě Bohu a spasení duší svých. Amen.

KAPITOLA III.

Podlé čeho jednomu každému, i nejhloupějšímu, papežské náboženství podezřelé býti může.

Osm věcí ukáží v náboženství papežském, kteréž je naprosto podezřelé činí, že ono není pravé, nýbrž že jest bludné a svodné, dovozují a podlé toho že velice nebezpečno jest k němu se připojovati aneb jeho se přidržeti.

1. Papeženci Písmo
zlehčují a jemu
vyhýbají.

Nejprvé, že papeženci od učení zdravého svatých Písem odstoupili, nýbrž svatá Písma hrozně zlehčili a potupili. Odstoupili i od pravé a čisté Boží služby a pocty, od víry apoštolské, od církve pravé křesťanské i od hlavy a Pána též Boží církve, totiž od Krista Ježíše, vykupitele a spasitele vyvolených Božích. A toho všeho oni sami na sebe dokazují rozličným způsobem, a zvláště když o Písmích svatých lehce, nevázně a rouhavě mluví, učení Písmům svatým odporné o ospravedlnění člověka, o vůli svobodné, o večeři Páně, o církvi etc. předkládají, když místo služby a pocty Boží své modlářství při mši, při obrazích provodí etc. a protož za těmito příčinami Písmům svatým i v obecném rozmlouvání i v kázáních svých velmi pilně vyhýbají, jich se štítí, od nich se odvracejí i jiným je čísti zapovídají, Patres mezi tím a Concilia pilně schvalujíce, kterýmž aneb nerozumějí, aneb cizí smysl jim dávají, aneb je falšují. Ješto Písmo svaté jest zá-

klad náboženství a víry křesťanské, bez něhož nic bychom nevěděli co věriti, co smyslit, co činiti, čeho utíkat, poněvadž ono, jakž David s. v Žalmu 119 svědčí, jest svíce nohám našim. Proč tedy medle vyhýbají tomu světlu? Neřekl-liž Kristus Pán: Každý, kdož činí pravdu, k světlu jde, aby zjevení byli skutkové jeho? A zase: Kdož zle činí, nenávidí světla a nejde k světlu, aby nebyli trestáni skutkové jeho (Jan 3, 21. 20). Dočtli se, tuším, toho, co Theophylactus¹⁹ (hom. in 16. cap. Lucae) napsal: Slovo Boží jest lucerna, při níž zloděj zastižen bývá; a Tertullian (lib. de Trin.): Sv. Písma, prý, odkrývají chytrost kacířů. Proč evangelium sv. ukrývají, kteréž aby na střechách hlášáno bylo, chtěl Spasitel? Proč to světlo pod kbelc stavějí, kteréž má státi na svícnu? V věcech zevnitřních, když kdo při s jiným maje vzdaluje se práv a jim vyhýbá, všickni tak mnoho rozumu máme, abychom soudili, že ten své při nedověřuje a netroufá, a máme tu jeho při v podezření. A což tuto podobného soudu činiti nesluší? Ach, vidí nepřátelé, vidí, že kdyby Písma svatá plac obdržela a lidé světlem tím Božím zpravovati se začali, že by temnosti jejich neostály, protož pilně tu lucernu lidem s očí stavějí, aby v temnostech kralovali. Rozumějí bez pochyby tomu, co to jest, což apoštol napsal: že Antikrist duchem ust Páně vyjeven a zahuben býti měl (2 Tess. 2, 8). Mezi tím, kdož oči máš, hled a suď.

Druhé, kdož maličko povědom jest, na čem papeženci náboženství svého vrch zakládají a jaký základ těch věcí mají, má podle čeho všeko to náboženství v podezření vzíti. Nej-
 přednější pak jejich artikulové, kterýchž mečem, ohněm, vodou zastávají, jsou tito:

2. Nejpredužš
 artikulové
 Římanů jsou
 nejistí.

1.²⁰ že církev římská jest sama toliko pravá církev;

2. že papež jest nejvyšší hlava církve, kterýmž se všickni zpravovati povinni jsou;

3. že očištec jest;

4. že mše jest oběť za živé i za mrtvé a že skrze ni spomoženo bývá z očištee;

5. že svatí mají vzývání býti a na putování k nim že mnoho záleží;

6. že člověk má se žehnati, kropiti, kříže dělati a marných pověr pilen býti etc.

Na těchto artikulích náboženství jejich u nich nejpředněji záleží. Kterýchž však artikulů v Písmě základu světlého a jistého žádného najíti nemohou, než domnění toliko a dovtipování se, že by některá místa k tomu rozumu táhnouti se dala.

Prvního dovodí tím, že prý církev římská jest od Petra založena, kterýž byl kníže apoštolů. Ale velmi směšně chtějí to ukázati, že Petr s. knížetem a pánem sv. apoštolů byl. K tomu aby církev římská založena byla od Petra, to jest náramně nejisté, proto že místně se dovésti nemůže, aby Petr kdy v Římě byl; nebo v Písmě svatém o tom nic [není]²² a historie se nesrovnávají. Opět, že papež jest náměstkem Petrovým, dovodí tím, že sedí na jeho stoličce v Římě. Ale když to není jisté, byl-li v Římě [Petr]²¹, takéž nic jistého o té stoličce míti nemohou, zvláště když stolice papežská hned ani podoby žádné k stoličce s. Petra, totiž ani k jeho učení a víře, ani k životu nemá, ale vše na odpor přiní se nachází. Očištee dovodí z těch míst, kteráž jiný, svůj vlastní a pravdivý smysl mají, a na falešných consequencích toliko očištec zakládají. Mše pak když z Písma dovoditi chtějí, divně se kroutí, divně jedno Písmo s druhým látají, natahují, ujímají, cizí smysl dávají. Čehož všeho plně tuto vésti čas nepostačuje.

Však toto toliko k tomu přidám, že, když těch svých smyšlenek z svatých Písem chtějí dovoditi papeženci, rovně tak dělají, jako kdyby zločinec,

buď vražedník neb zloděj neb kterýkoli jiný nešlechetník, chtěl z Písem sv. dovoditi, že dobře dělá, když anebo morduje, anebo krade, anebo lichví, anebo cizoloží a smilní. Nebo jakož vražedník, jestli by řekl, že dobře dělá, když lidi morduje, a potvrzoval by toho tím, že jest napsáno v 2 Moj. 32, 27.: Zabí jeden každý bratra svého a každý přítele svého i bližního svého; též že Abraham svého vlastního syna Izáka chtěl zabiti, Fines, kněz Boží, že zamordoval onoho Zamri a Samuel, prorok a soudce lidu Božího, že zabí Agaga, krále Amalechitského, jakož, řku, vražedník, kdyby takových důvodů k zastávání svého mordérství užíval, hned by byl postižen, že ta Písma falšuje, k svému předsevzetí bezbožně natahuje a převrací, tak podobně sama pravda a věc zjevná přemáhá a sstíhá v neupřímnosti a klamích papežence. Toliko v tom jest rozdíl, že zloději a lotři aspoň se stydí a nesmějí takových ničemných důvodů užívat. Zloděj zajisté žádný neřekne, že proto krade, poněvadž jest napsáno, že den Páně jako zloděj v noci, tak přijde, ani cizoložník neb smilník, že proto mrzkosti ohavné páše, poněvadž řekl Bůh, plodte a množte se, aneb poněvadž dcery Lotovy z otce svého děti měly; ale papeženci, když rovně tak, jakž teď ukázáno, Písem natahují, nic se proto nestydí ani Boha nebojí.

Takové jest jejich dovozování těchto artikulů: že sama toliko církev římská jest pravá a katolická církev; že papež jest hlavou církve křesťanské; že církev větší má moc nežli slovo Boží; církev jejich že nebloudí, byť pak černému bílé, temnostem světlo a zas naproti říkala, cizoložila, svaté Boží lidi mordovala a krví jejich se opojovala a cokoli jiného zlého proti Pánu Bohu všemohoucímu, proti zákonu psanému i přirozenému páchala, že to všecko dobře dělá. Tak papeženci dovodí svých concilií, klatby, odpustků, chrámů, mše,

života klášterského, hodinek, ustanovení lidských ceremonií, processí, modlářství svatých vzývání a obrazům se klanění, páteřů, očistce, roucha mešného²³, svěcení vody, vajec, zelin, svíc, poutí a jiných přepotvorných kutí, s kterýmiž církev Boží pravá ani za patriarchů, ani za Mojžíše, ani za proroků, ani za Krista, ani za apoštolů, ani za apoštolských pravých následovníků, až i samých těch římských prvotních, do tří set let i déle, kteříž se k nynějším bludným nikoli nepřiznají, biskupů nic činiti neměla, ale je proklínala, zamítala a vykořeňovala.

Ale oni, chtějí svou provésti, ještě ji více zavozují, když praví, že oni Písmo svaté, jak chtí, mohou vyložití, a jakkoli oni vyloží, že tak musí a má býti. Patrně to na sebe provozují, že jsou lháři, kteříž se na to vydali, aby lži místo pravdy nejen rozšířili, ale i samu pravdu cizoložili a neřádně k svým lžem ji přitahovali. Toť mistři lži. Nic tedy o těch jejich artikulích v sv. Písmích nemáš. A jistě, kdyby na tomto učení lidem k jejich spasení co záleželo, zdaž by toho v slovu svém nebyl zaopatřil Pán Bůh a jasně, patrně, srozumitelně o těch věcech zdaž by neoznámil, tak jako mocní základové tam položení sou artikulů těch, na nichž spasení záleží? Sudť tedy již každý, co o tom náboženství smysliti, jehož hlavní a uhlíční artikuly, na nichž všecko jiné se drží, tak zlý základ mají. Nebezpečno jistě bývá v tom stavení bydliti, jehož podvaly shnilé jsou aneb grunty na písku založené; vždycky se tu hrozí polomou a naposledy, když se kdo bezpečností lepší opatřiti nechce, boří se s ním všecko a na hlavu sype. Proto tedy, že víry své základů jistých nemohou ukázati, slušně v podezření býti mají.

3. Římské nábo- Třetí, podezřelé učiniti můž papežské
ženství jest
přiliš hlučné. náboženství i to, že mnoho jest těch, kte-
říž se ho přídržejí. Kristus zajisté u s. Matouše

kap. 7, 13. 14. tak mluví: Prostranná brána a široká cesta jest, vedoucí k zahynutí, a mnoho jest těch, kteříž kráčejí po ní; ale těsná jest brána a ouzká cesta, kteráž vede k životu, a málo jest nalézajících ji. Sudiž, křesťane, slova Kristova a považ, uzká-li jest či široká cesta církve římské? Málo-li jich či mnoho po ní jde? Ba, největší díl oslepeného křesťanstva kráčí po ní. Petr s. dí, 2 ep. 2. kap. 1. 2.: Povstanouť falešní učitelé, kteříž chytře uvedou sekty a řeholy zatracení, a mnozí následovati budou jejich zahynutí. Mnozí (prý) následovati budou. Řídcí pak že měli býti pravdy následovníci, tak Kristus o tom nám ku potěšení promluvil: Nebojž se, ó mé maličké stádce, nebo Otcí vašemu zalíbilo se vám dáti království (Luk. 12, 32). A s. Pavel (1 Kor. 1, 26. 27): Nemnozí moudří, nemnozí mocní, nemnozí urození; ale což bláznivého a špatného jest u světa, to vyvolil Bůh.

A téhož potvrzují příkladové všech časů světa, že vždycky větší houfové zlých nežli dobrých bývali. V prvním světě všickni na cestu Kainovu nastoupili, nechajíc cesty Boží samému Noe a domu jeho. Po potopě kromě nemnohých čeledí, z nichž patriarchové pošli, všickni pravou Boží poctu opustili, tak že všecken svět v modlářství stál, jediný národ Židovský toliko církvi byl. A i tu, když kdy svodové se vyskytli, hned našli víc následovníků nežli prvé zjevená Boží cesta, tak že za času Eliášova mnoho set bylo kněží a proroků Bálových, prorokem pak Božím sám téměř Eliáš zůstal a z lidu neveliký počet. Potom, když se Farizeové zmohli, hned všecken lid po učení jich postoupil, řídcí Pánu Bohu právě podlé zákona sloužili. V křesťanské církvi, když Ariani v jeden čas moci dostali a císaře po své straně měli, všecek téměř svět k té sektě se přihlašoval; Athanasius s nemnohými při pravdě trval s divným nebezpečstvím (viz historie církevní). Potom papež,

moc v církvi opanovav a císaře k své straně nakloniv, všecken svět podobně po sobě obrátil, což ještě dle svědectví jejich trvá.

To tedy samo, že velicí houfové jsou té cesty se přidržející, podezřelou ji činí, poněvadž podle svědectví Kristova²⁴ a apoštolů i [podlé]²⁵ příkladů očitých nikdá od počátku světa pravda toho štěstí neměla, aby tak veřejně od lidí jí posloucháno bylo. Než bludové to štěstí vždycky měli, až i nyní v církvi římské tak se děje.

4. Římané oplývají štěstím světa.

Za tím: církev římská, vidíme, že oplývá štěstím světa, slávou, důstojenstvím, pokojem, svobodami a mocí velikou. Což oni sobě za důvod a za znamení pokládají, že církví jsou, poněvadž prý tak šťastný prospěch mají ve všech svých věcech, ješto jiné sekty (jakž oni mluví) zniku míti nemohou. Pohledme tedy, takový-li způsob pravé církve předpovědín? To-li Kristus svým na zemi křaštoval? Kristus k svým takto mluví (Jan 15, a 16,): Není služebník větší (totiž šťastnější) nad pána svého; poněvadž se mně protivili, i vám se to stane. Kudyž tedy na to přišlo, že Římané šťastnější sou než Pán, jehož služebníci se býti praví? On neměl, kde by hlavu sklonil, on uzlosti snášel, on nenávisť, on protivenství, ani místa neměv bezpečného před nepřátely, až naposledy i v loupež nepřátelům se dostal. Tito pak krásné, pevné paláce sobě vzdělávají, ouzkostí proti sobě žádných necítí, nepřízně mocných světa nesnášejí, než přízeň raději od mocnářů mají, netrpí od žádného pro víru žádných protivenství, všudy průchod mají a bezpečni jsou, nebo sami všudy panují. Ó, pobožná duše křesťanská, suď: jistě, jistě, aneboť řeč Kristova není pravá, že služebník nemůže býti nad pána, aneboť oni nejsou řádní služebníci Pána toho, kterýž svým kříž křaštoval a kříž začal. Ne takť lehce vážití sluší této Kristovy řeči. U s. pak Matouše 10, 17. 18. tak

Kristus mluví: Budou vás vydávati do sněmů a v školách svých budou vás bičovati, ano i před vládaře a krále vedeni budete pro mne a budete v nenávisti všechněm lidem pro jméno mé. Ó, jak málo Římanům toho se dostává! Než naproti tomu oni jiným to činí: zarazí sobě, kdy chtí, concilium a tam věřící křesťany k zahánění a vyhubení svolávají, přivodí je před krále a vrchnosti, a vězení, bičování, mučení i bezhrdlí jejich příčinou bývají. Že tedy pravou tou církví Kristovou a stádcem tím malým, na světě utrýzněným nejsou, patrně se to ukazuje, poněvadž jiné pro víru křesťanskou trápí, sami pak jako křesťané pro víru nic netrpí; pakli kdy kteří co trpí, to ne pro víru, ale pro své fortele, neupřímnosti, zrady, mordy etc. trpěti musejí podlé Božských i lidských práv.

Páté, služebníci a kněží jednoty římské 5. Kněží římské
lidé svěští. jsou lidé svěští a rozpustilí, zjevní ožralci, tanečníci, zlolejci, pyšní, ukrutní, nenábožní, kuběnáři nečistí a co více těch věcí jest, kteréž vůbec známé jsou a za něž zvykli se ani nestyděti. Pravím, že známí jsou takoví skutkové jejich vůbec, nebo aniž se oni s tím kryjí; málo jest mezi nimi pokrytců, více publikánů a zjevných hříšníků. Hanba jest mluvit o mnohých věcech, kteréž se dějí, ale kdož blíže jich bývají, vědí sami. S. Bernard²⁶ před čtyřmi sty lety a více o kněžstvu římském napsal v kázání na den obrácení s. Pavla: Od starších, soudců, náměstků tvých, Kriste, vyšla nepravost, ješto oni se zdají, že zpravují lid tvůj; nemůžeme již říci, co Jeremiáš říkal: jakovýž lid, takovýž i kněz; poněvadž není takový lid jako kněz (totiž v lidu nelze takových nešlechetností spatřiti, jakéž se v kněžstvu nacházejí). Kteréž s. Bernarda svědectví že i do dnes pravé jest, čacký²⁷ toho skutky svými dokazují kněží římské. Mohly by i urozené osoby jmenovány býti z těch, kteříž toho náboženství se přídržejíce, říkají však o vlastních

svých kněžích, že nejsou než dynovitě* šelmy (formálních slov užívám) a že není mezi nimi dobrého ani jednoho; oni však že se přidrží té cesty proto, že prý víra sama katolická dobrá jest. Ješto, ó člověče, rady Kristovy uposlechnouti slušelo, jenž dí: Po ovotcích jejich poznáte je. Dobrý strom dobré ovotce nese, zlý pak strom zlé ovotce nese. Nemůžeť strom dobrý zlého ovotce nésti ani zlý strom dobrého ovotce vydávati (Mat. 7, 16-18). Po ovotci tedy života o stromu učení souditi náleželo. A apoštol k Filip. 3, 17-19. pověděl, že ti služebníci, kteříž nechodí tak, jakž na apoštolech toho příklad, ale pasou břicho své a jemu jako Bohu slouží, v mrzkostech kochání majíce a o zemské věci stojíce, že jsou nepřátelé kříže Kristova a konec jejich že jest zahynutí. A tuť stojí regule Kristova: Když slepý slepého vede, oba do jámy upadnou (Luk. 6, 39). Nu, kdož by tedy lidi tyto tak nešlechtné za Kristovy služebníky, za zprávcе církevní a za pastýře duše své mohl a chtěl míti? Bohu díka, kterýž před takovými hltavými vlky ochránil duše naše.

6. Římské nábo-
ženství mocí
lidskou se
vzdělává. Šesté, podezřelé může býti při římské
církvi i to, že na větším²⁸ díle vzdělává
se ramenem lidským, mečem, ohněm, vě-
zením, vypovídáním, poskytáním darů, slávy etc.
Dobrovolně a z čtení pilného Písem svatých aby
kdo k ní chuti nabyt, málo jest, bojím se, pří-
kladů. Aniž také oni stojí jinak než z jedné strany
násilím a mocí, proto že zprotiviti se nesnadno, z
druhé strany pohodlím světa, kteréhož svým cti-
telům dodávají. Sic nechať přeč²⁹ odloží meče a
ohně a Božím slovem se bojuje, zvědí, čím bude ví-
tězství. Nechať se odejme tomu náboženství sláva
světa, mocnářové a potentáti nechať od něho od-
stoupí a jeho násilně³⁰ nehájí, nech tuční důchodo-
vé a prebendy kněžím pomínou, podíváme se,

* = nestoudné

mnoho-li jich tam zůstane, a podle toho, jest-li tam té víry jaká taková sladkost, aby i uprostřed protivenství a utrpení při sobě mocně držela, jako při naší straně se vidí. Ó, přejisté jest, že, jakož mocí stojí, tak, kdyby moc klesla, hned by všecko na různě se rozprchlo; málo by se jich pro víru římskou dalo páliť, stinati, mordovati tak, jakž sami to jiným činíce, stálost spatřují.

Sedmé, v církvi římské vidíme spletení a smíchání moci světské s duchovní, tak že papež nejen biskupem jest, ale také mocným pánem a nyní vlastně monarchou světa, kardinálové, arcibiskupi, biskupi jsou a píší se knížata, preláti, mniši, kněží pozemská zboží mají a nad nimi panují. Kamkoli se obracejí, houfové služebníků za nimi jdou v zbroji neb drahém rouše, sedají v soudech zemských a rozepří světských se dotýkají a jimi zanášejí, vedou války a vojny, a summou žádné není věci při vrchnostech světa, kteréž by oni také neprovodili. Medle posuď, křesťanský člověče, kněží-li to býti mají? Služebníků-li církve to přináležejí? Kristus u s. Lukáše 22, 25. 26. k apoštolům takto řekl: Králové národů panují nad nimi a kteříž nad nimi moc mají, milostiví slovou; vy pak ne tak! To, hle, Kristova řeč: Vy ne tak! Našim pak pánům prelátům líbí se tak. S nimiž věř, že to tak dobře, jestliže kdo lidem více nežli Kristu věřiti smíš. Ale patrně každému, kdož oči má a rozum, takovéto smíchání³⁰ moci světské s duchovní návěští dává, že tu spletky jsou.

Naposledy, mělo by i to v mysli lidem jakž takž váznouti, že papež mnohé od mnohých nářky na sebe má a veřejný v světě o něm pokřik jde, že Antikristem jest. Nevěří-li kdo tomu cele, měl by aspoň zastaviti se při tom a povážiti té věci pilně, aby sám vyrozuměl, jest-li pak co toho či nic, tak aby aneb jist byl, že pokřik

7. Moc duchovní s světskou smíchána u Římanů.

8. Papež má na sebe nářek, že Antikrist jest.

daremní jest a že tam spasením bezpečen jest, aneb porozuměje, že papež jest v pravdě Antikristem, aby vzdálil se jeho svodů a vychvátil duši svou z nebezpečenství; nebo mnoho na tom záleží, jakž v kap. 23. ukáží.

KAPITOLA IV.

Že Písmo sv. jest základem víry a náboženství, ne církve, a že Písma šetřiti musí, kdož náboženství vyrozuměti chce.

Přistoupím k tomu, abych retuňk ukázal proti těm věcem, kterýmiž svůdcové ti světa přeluzují (jakž s. Petr [II. 2, 14] mluví) duše neustavičné a k zmámení přivodí. Trojího pak užívají prostředku: jedno, matou lidem základ náboženství; druhé, hanějí obnovené církve a služebníky její, jakž nejvíc mohou, a v podezření, že církví nejsou, uvodí; třetí, sebe a své věci divným, vymyšleným způsobem velebí a vychvalují. Ku potřebě tedy sprostnějších, kteříž by sami ne všelijak svodům vyrozumívati mohli, připomena tuto některé jejich řeči. ukáží, že nic nejsou než pouhé lži, žvanice, sophismata a řeči fortelné, cokoli oni v těch příčinách vynášeti obyčej mají.

Nejprvé pravím, že matou ti svůdcové lidem základ, jehož by se při náboženství držeti měli. Základ pak víry a náboženství jest Boží slovo, v kterémž Bůh vyjevuje vůli svou a ukazuje, co se kde věřiti má neb nemá, item jací skutkové jemu se líbí neb nelíbí, tak že o obojím tom, i o víře i o životu křesťanském slovo Boží nás zpravuje, a jakož kněží odtud všemu svému umění učiti se mají, tak i jiné k témuž vésti. Tito pak nerci-li lidu k Písmům nevedou, ale od nich raději odvozují, a že víře nejlépe se od církve naučiti každý může, tomu učí. Prvé bývalo říkáno v cír-

kvi: toto praví Hospodin; takto psáno jest v zákoně a v prorocích; toto přijali sme ode Pána. Nyní pak v církvi římské jiní vznějí hlasové: takto nařídila církev; toto jest snešení Tridentského concilium; takto praví s. Béda, s. František etc. Neříkají oni, což onen pobožný král Jozafat lidu Izraelskému říkal: Věřte Hospodinu a stane se vám věrně, věřte služebníkům jeho a šťastně se vám povede (2 Par. 20, v. 20). Než říkají oni: Věřte církvi a nezmejlíte se, věřte kněžím katolickým a nebudete svedeni; ještě nic se neobmejšlí než to, aby svedeni byli. Tu pak, když na důvody tázání bývají, proč jim raději než jiným věriti se má, utíkají se k starožitnosti své, vzáctnosti církve římské, k divům a zázrakům, kteréž prý někteří mezi nimi činiti mohou, a tak dále. Písmo že jest litera mrtvá, nejistá, kterouž sobě kdo jak chce vyložití může, ale svědectví církve že jest jisté, ona že blouditi nemůž, proto že ji Duch svatý zpravuje. Ale všecko³¹ to nic jiného není než dílo podvodu: rádi by Písma lidem z rukou vzali, aby podlé Písem o nich a o učení jejich soudu činěno nebylo, protož jinam lidi vedou. Ó, chytráci lstiví, neostojíte vám to věčně, jisti tím buďte! Poďte, ó křesťané, dejte sobě ukázati pravý grunt, základ a pravidlo, kterýmž se zpravovati můžete a máte, abyšte pravdu od svodu rozeznati mohli. Nastavte uši i vy, svůdcové, a poznejte, že svodíte lidi, když je od Písma jinam vedete.

Dokáži pak toho nejprv nepřemoženými důvody a svědectvími Písem sv. a prvotní církve učitelů, nýbrž i příkladem předešlých svatých, že cokoli věriti se má, z Písma bráti se má; a podlé toho že samo Písmo svaté jest nejvyšší soudce a rozeznatel v rozepřech o náboženství a že všickni křesťané Písma čísti a podlé nich soud o náboženství činiti mají. A protož ptám se nejprvé každého, kdožkoli za křesťana jmín a

Že Písmo má
býti utočiště křesťanů, důvodové.

držán býti chce, věří-li tomu, že Písmo sv. jest Boží slovo, totiž že svatí oni Boží lidé, proroci a apoštolé, ne sami od sebe mluvili a psali, než od Ducha Božího puzeni a nadšení byvše, a podlé toho že věci v Písmě obsažené samého Boha řeči jsou? Jestližeť my to věříme, křesťané, jakož věřiti musíme, což z toho jde, než že Boha máme v Písmě mluvícího, a podlé toho, že tu Boha poslouchati a jeho hlasem se zpravovati sme povinni? A což má milejšího býti pobožné duši, jako to, když může samého Pána svého hlas slyšeti a od něho o vůli jeho vyrozumívati?

2. K tomu, zdaž nás Pán Bůh sám v slovu svém k tomu nezavazuje, abychom na jeho zákon a řeči pozor měli, a ne na nětco jiného? V pátých zajisté knihách Mojžíšových 5, 1. 32. napsáno jest: Slyš, Izraeli, ustanovení a soudy, kteréž já mluvím v uši vaše, učte se jim a v skutku jich ostříhejte; ne-
 uchylujte se od nich na pravo ani na levo. A že nejen samým kněžím, než všechněm, co v zákoně psáno jest, náleží věděti, o tom v též knize kap. 31, 11. 12. 13. takto Pán Bůh mluví: Když přijde Izrael a postaví se před Bohem svým, čisti budeš zákon tento přede vším Izraelem v uších jejich, shromáždě lid, muže i ženy, i děti i příchozí, kteříž³² jsou v branách tvých, aby slyšíce učili se a báli se Hospodina Boha svého. A opět: Synové také jejich ať slyší a učí se báti se Hospodina po všecky dny, v nichž živi budete. A Žalm 1. praví: Šťastný ten člověk, kdož v zákoně Páně přemyšluje dnem i nocí. A že i vrchnostem obzvláště náleží povědomu býti Písem, takto o tom Bůh poroučí (5 Moj. 17, v. 18): Když dosedne král na stolicí království svého, vypíše sobě zákon tento do knihy a bude jej míti při sobě a čisti jej bude po všecky dny života svého, aby se naučil báti Hospodina Boha svého. A k Jozue, vývodovi lidu svého, řekl: Neodejdeť kniha zákona od ust tvých, ale přemyšlo-

vati budeš o něm dnem i nocí, aby ostríhal a činil všecko podle toho, což psáno jest v něm; nebo tehďáž šťastný budeš na cestách tvých a opatrný (Jozue 1, 8). A že, když rozepře o náboženství vzniknou, k Písmům se všickni obraceti máme, Izai. 8, 19. 20. to ukázal, tak mluvě: Řekli-li by vám: Dotazujte se na hadačích; rcete jim: Nemá-liž se lid na Bohu svém dotazovati? k mrtvým-liž místo živých půjdeme? Ano brž k zákonu a k svědectví; pakli by nemluvili podle slova toho, nevzejde jim záře.

Podlé toho Kristus Pán, ačkoli Bůh pravý byl, sám z sebe víry hodný (Jan 8, 14.), však aby k čemu jest Písmo, ukázal, také se k zákonu a svědectví s svými odpůrci odvolával (Jan 5, 39): Ptejte se na Písma; a učedníkům sám z Písma dovozoval (Luk. 24, 27. a jinde). A když Farizeové znamení od něho s nebe hledali, nechtěl jim zázraky svého učení dovozovati, než ukázal jim do Písma na Jonáše proroka (Mat. 12, 39). Podobně i apoštolé svého učení z Písma dovodili i posluchače své tam vedli, aniž za zlé měli, když posluchači jejich kázání podle Písem examinovali, nýbrž chválili jim to. Tak zajisté s. Petr dí: Mámeť přepevnou řeč prorockou, kteréžto že šetříte jako svíce, jenž svítí v temném místě, dobře činíte, až by se den rozednil a dennice vzešla v srdcích vašich (2 Petr 1, 19). A Berienští³³ znamenitou chválu získali od s. Lukáše, že slýchajíce apoštol-ská kázání, na každý den rozvažovali Písma, tak-li by ty věci byly, jakž Pavel mluvil [Skut. 17, 11].

Podobně i prvotní církve učitelé a biskupové na Písmě svatém všecko zakládali i své posluchače k čtení Písem s prosbami napomínali. Čehož já pro zahanbení vás, ó svůdcové, obšírněji tuto připomenouti³⁴ liknovati se nebudu, a to proto, že vy na staré učitele, Patres, velmi se odvolávati obyčej máte i v tomto artikuli, když důvěrnost lidu

svého od Písma k sobě samým, a jakž vy mluvíte, k církvi obracíte. Ukáže se, že nejste Otců těch věrní synové, ale napořád všickni cizoložnáta, v šlepějích jejich nekrácející, než na odpor jim podvodné věci vynášející.

Nejprv Basilia Velikého připomenu, kterýž tak dí: *Oportet omne verbum aut rem confirmare testimonio sacrae scripturae ad certitudinem quidem ac perfectionem bonorum, ad confusionem vero malorum* (moral. reg. 26, cap. 1). To jest: Musí každé slovo a každá věc potvrzena býti svědectvím Písma s., a to pro utvrzení dobrých a pro zahanbení zlých. Tentýž (orat. de fide): *Si fidelis est Dominus in omnibus sermonibus suis et fidelia omnia mandata eius, confirmata in seculum seculi, facta in veritate et rectitudine, manifesta est elapsio a fide et superbiae crimen, aut reprobare quid ex his, quae scripta sunt, aut superinducere quid ex non scriptis, cum Dominus noster Jesus Christus dixerit: Oves meae vocem meam audiunt. Jestližeť, prý, věrný jest Pán ve všech řečech svých a věrná všecka jeho přikázání, jakožto kteráž sou utvrzena až na věčnost věků podle pravdy a přímosti, patrné jest odstoupení od víry a znamení nadutosti, chtíti nětco z toho, což napsáno jest, zamítati aneb nětco, čehož psáno není, do církve uvoditi; nebo Pán náš Ježíš Kristus řekl: Ovce mé hlas můj slyší. Tentýž (epist. 80, quae est ad Eustathium medicum): Scriptura divinitus inspirata arbiter a nobis constituatur et apud quos inventa fuerint dogmata divinis sermonibus concordantia, his omnino etiam veritatis suffragium accedet. Postavme, prý, za soudce a ubrmana mezi sebou Písmo, a při které straně učení nalezeno bude s Božskými řečmi³⁵ se srovnávající, ta bez pochyby strana bude míti svědectví od samé pravdy.*

S. Ambrož pověděl (lib. 2 de vocat. gent. cap. 3): *Sanctis scripturis non loquentibus quis loquetur?*

Nebudou-li Písma s. mluvit, kdož bude mluvit?

S. Augustin takto (lib. de unit. eccl. cap. 7): Accipiamus per os Jesaiae sancti divina responsa et eius ora tanquam Dei oracula sciscitemur; sileant humanarum contentionum animosa et perniciosa certamina, inclinemus aurem verbo Dei; dicat Jesaias etc. To jest: Vezměme skrze usta Izaiášova odpověď Boží a z ust jeho, jakoby Bůh sám mluvil, doptávejme se; nechať mlčí svárlivé lidské hádky, k Božím slovům nakloňme ucha; nechť poví Izaiáš etc. Tentýž Augustin v též knize často na Donatisty dotírá, aby mu to v Písmě přečtli, co mluvili a učili. V kap. 15. praví: Legant nobis hoc de scripturis, et credemus; hoc, inquam, nobis ex canone divinatorum librorum legant. A v kap. 16. mluví v tento smysl: odložice tedy takových řečí nechť nám církev svou ukáží, jestliže mohou (totiž Donatisté), ne z řečí Afrikánů, ani z dekrétů concilií svých, ani psaní disputatorů nějakých, ani z divů a zázraků podvodných (proto že i před těmi řeči Pána svého vystřáhnuti sme), ale z přikázání zákona, z předpovědění proroků, z Žalmů s., z slov samého pastýře našeho, z apoštolských kázání etc. A málo níže tato slova klade: Utrum ipsi ecclesiam teneant, non nisi divinarum scripturarum canonicis libris ostendant. To jest: Oni-li jsou pravou církví, nechť toho z Božského Písma a kanonických³⁶ knih dokáží.

Tertullian, Otec s., takto napsal (lib. de resur. car. c. 3): Aufer haereticis quae cum ethnicis sapiunt, ut de scripturis solis quaestiones sistant, et stare non poterunt; odejmi kacířům smyšlenky, kteréž s pohany zároveň³⁷ mají, tak aby z samých Písem otázky přednášeli, a nebudou moci ostáti.

Origenes (hom. in Hierem.): Necesse est nobis scripturas sacras in testimonium vocare, sensus enim nostri et enarrationes sine iis non habent fidem; musíme všudy Písma s. k svědectví přivo-

dití, smyslové zajisté naši, kteréž bez Písma vynášíme, nemají víry.

Jan Zlatoustý těmito slovy píše (ser. de s. et de ador. spir.): Jestli koho vidíte mluvícího, že by Ducha s. měl, an však nemluví podlé evangelium, ale své vlastní věci vynáší, jisti buďte, že ten sám od sebe mluví a Ducha s. v něm není. In Act. hom. 33. tentýž: Poněvadž Písmo přijímáme, kteréž jest sprostné a pravé, snadnoť jest každému souditi; srovnává-li se kdo s Písmem, křesťan jest, nesrovnává-li se, není křesťan. Tentýž (in 2 ad Tim. hom. 9): Audite, obsecro, seculares homines, comparate vobis Biblia, animae pharmaca; si nihil aliud vultis, vel Novum Testamentum acquirite, Apostolorum Acta, evangelia, continuos et sedulos doctores. To jest: Slyšte všickni, prosím, z obecného lidu, zjednejte sobě Biblí, apatéku duše; nemůžete-li s více býti, aspoň Nový Zákon sobě opatřte, Skutky apoštolů, evangelia — to jako ustavičné a věrné učitele vždycky při sobě mějte.

A co se tím více zanášeti mám? Všecka psání svatých těch mužů ukazují, že všecko potěšení jejich v Písmě bývalo, na to se vždycky odvolávali, své posluchače i napomínáním i prosbami k tomuž vedli. Viz, ó křesťanský lide, čeho se vám nejlépe držeti jest, nýbrž nejpočinněji. Ah, k zákonu a k svědectví zření mějte, aby vám vzešla záře a rozednilo se v srdcích vašich světlo Boží.

Zkažení odporů. Ale čím pak svědčové lidi od Písem s. odvozují? Ohledejme také těch sophismat, aby jejich nestydatost a cejchované svědomí tím patrnější bylo.

1. Že Písmo ne-
srozumitelné. Říkají předně, že Písmo jest zatemnělé³⁸ a nesrozumitelné, protož že lépe jest kněží se ptáti, když čeho potřeba, nežli aby sám člověk do Písma se pouštěti měl. Načež odpovídám s apoštolem: Jestliže zakryté a zatemnělé jest evangelium naše, těm, kteříž hynou, zatemnělé jest

(2 Kor. 4, 3). Sic z vyvolených Božích žádný nikdá nenaříkal, aby mu v Písmě tma bylo, nýbrž vždycky pobožní z Písma nabývali jasného světla k známosti věcí Božích. Protož David řekl: Svíce nohám mým jest slovo tvé, Pane (Žalm 119, v. 105); a před tím pověděl: Z přikázání tvých rozumnosti sem nabyt, Bože můj [v. 104]. Item v. 130: Začátek učení tvého osvětluje a vyučuje sprostné rozumnosti. A Chrysostomus (hom. 44 in Math.): Non abscondita est veritas in scriptura, sed obscura iis, qui eam quaerere nolunt; není, prý, pravda v Písmě ukryta, než ukryta jest těm, kteříž jí hledati nechtí. A protož lež jest, aby Písma tmavá byla; nejsou tma, než jsou svíce jasná, svítící v místě temném (2 Pet. 1, v. 19).

Říkají: Vždyť sou tam tajemství, kterýmž ne každý rozumí! Odpověď: Toť jest jisté, žeť tajemství sou, jako i všecka víra naše tajemství jest; [a o tož jest nám činiti, poněvadž víra naše tajemství jest,]³⁹ odkud nejlépe těm tajemstvím víry se učiti? My pravíme, že z Písma, poněvadž tam složena i vyjevena jsou.

Říkají ještě: Lejci nerozumějí tak vysokým věcem! Odpověď⁴⁰: Kohokoli D[uch] s. zpravuje a osvětluje, každý rozumí tak mnoho, jakž mu k spasení potřebí. A Duch s. není k doktorským čepicím ani k kněžským plešům přivázán, než praví Kristus, že ho dává Otec nebeský těm, kdož ho za něj prosí (Luk. 11,13). A David svědčí, že těm, kteříž se bojí Boha, zjevována bývají tajemství (Žal. 25, 14). A Šalomoun dí: Ohavností jest Hospodinu převrácenec, ale s upřímy jest tajemství jeho (Přísl. 3, 32).

Mají opět obyčej říkati: Písmo nedokonalé jest, neobsahuje všeho, což se věřiti má! Odpověď: To jest na potupu Bohu. Nezjevil-liť nám všeho, co věřiti máme, tehdy aneboť jest závistivý, jakožto kterýž nepřál nám plnější známo-

2. Že v Písmě sou tajemství.

3. Lejci k tomu nezpůsobní.

4. Že Písmo nedokonalé.

sti, aneboť neuměl toho tak jasně v Písmě oznámiti, jako to církev římská umí. Ale oboje to jest rouhání. Věř tedy, pobožný křesťane, Davidovi raději, kterýž praví: Zákon Hospodinů dokonalý jest, občerstvující duši, moudrost dávající neumělým (Žalm 19, 8). Věř Irenaeovi, s. Otcí, že Písmo dokonalé jest, jakožto od Boha a Ducha jeho poslé (lib. 2 advers. haer. c. 47). Věř Augustinovi (lib. 2 de doct. christ. c. 9), že v tom, což Písmo v sobě zřetelně obsahuje, všecko se nalézá, což přináleží k víře a životu pobožnému. A proč by Bůh tak tuze zapovídal přidávati a ujímati svému zákonu, kdyby nebylo všeho v Písmě, čeho potřeba? 5 Moj. 4, 2. dí Pán Bůh: Nepřidáte nic k slovu, kteréž já prikazuji vám, aniž co ujmete od něho. A Šalomoun také tak radí, pravě (Přísl. 30, 5. 6): Všelíká výmluvnost Boží přečištěná jest; nepřidávejž tedy k slovům jeho, aby tě nekáral, a byl by ve lži postižen. Ó, kéž to soudí ti svědčové a přestanou Písmo z nedokonalosti obvinňovati!

Ač pravdu sic mluví na svém místě, že Písmo jest nedokonalé; jim totiž. Nebo když chtějí k stvrzení svých artikulů (o přednosti papeže, o jeho nad celým křesťanstvem moci, o mši, o vzývání svatých, o očistci, o Antikristu, o svobodné vůli etc.) z Písem hledati důvodů, nic nemohou najíti. Tož chytí⁴¹ leckdes některé povědění, natahují ho divně, an se předce k předsevzetí trefovati nechce, i což tedy říkati mají, než [že]⁴¹ Písmo jim nedokonalé jest? — poněvadž jim důvodů nedodává, jakýchž by oni k svým věcem potřebovali.

Podobně také, že jim Písmo zatemnělé³⁸ jest, snadno se věřiti může. Nebo nepustí oni k čtení Písma žádného, leč kterýž by prvé v artikulích [víry]⁴² jejich utvrzen byl a byla by naděje, že zviklán nebude. Ten maje v hlavě nazbíraných divných smyslů, vejde do Písma, čte, najde tam jinakší⁴³ mluvení, nežli jakémuž přivykl, věci také

od svých věcí rozdílné aneb jim odporné; tož mate se jemu [to]⁴⁴ vespolek, neví, jak to jedno s druhým srovnati, i zoškliví sobě Písmo. Zdá se jemu, že on věcem náboženství bez Písma lépeji rozumí, i radí jiným také tak, a že Písmo jest neroszumitedlné, toho dovodí. Ješto, kdo přináší k čtení Písma srdce Davidovo, pokorné, Boha a vůle jeho milovné, učiti se žádostivé, ten jasně srozumívá Božím věcem, nic mu zatemnělého není, což k spasení přináleží, a nalézá tam také plnost dokonalosti a divné poklady tajemství Božích.

Neostýchají se i takových řečí vynášeti: ^{[5. Že Písmo čísti nebezpečné.]^{44'}} Písmo prý čísti jest lidu prostému nebezpeč-

né; muž se odtud ledajakýchs bludných smyslů nabýti. Odpověď: Lžeš, satane, aby se z Písma bludů nabývalo. Nabývá se z Písma světla Božího a rozumnosti spasitedlné, jakž Žalm 119 ukazuje. Než bludy pocházejí z pošetilých hlav, jakéž sou jezuitské, těch, kteříž nepřicházejí k Písmu[m], aby se učili, než aby jich k svým myšlénkám natahovali; o čemž málo napřed nětco připomenuto. Sic o Písmu svědčí apoštol, že jest užitečné k učení, k trestání, k napravování, k zprávě, kteráž jest k spravedlnosti, aby byl člověk dokonalý etc. (2 Tim. 3, 16).

Jinakť svatí Otcové předešlé církve o tom smýšleli a psali; totiž, že bludové pocházejí^{45'} z nepovědomosti Písma. Chrysostomus zjevně naproti vám, svůdcové, volá těmito slovy (hom. de Lazaro): Scripturarum ignoratio haereses peperit, vitam corruptam invexit, omnia sursum deorsum miscuit; Písem, prý, nepovědomost plodí kacířstva, uvodí nepobožný život a všecko vzhůru kořenem převrací. A Kristus Pán podobně k Saduceům řekl: Bloudíte, neznajíce Písem (Mat. 22, 29). Ach⁴⁵, jak to pravé i při Římanech, že bloudí, neznajíce a nechtíce znáti Písem! Oh, patrné jest, že ne proto Písma zbraňují, že by se báli, aby někdo bludů odtud nenabyl, než bojí se, aby někdo

odtud světla nabuda, bludům jejich nevyrozuměl, jakž se přiházelo mnohým a přihází. Chtěli by, abychom se kněží (t. papeženských) ptali na Písma; ale jak to máme činiti, když Písma svatá tak, jakž již ukázáno jest, nařikají, je falšují a lidem z mysli a srdcí je vyrážejí, své pak bludné a modlářské traditiones⁴⁶ Písmům s. představují?

A protož nedejte se svoditi, ó lidé, nedejte se od Písma k lidským řečem vésti! V Písmě vzní hlas Kristů, nebo on mluvil skrze proroky a apoštoly, ovce pak Kristovy hlas Kristů slyšeti a od cizího uši odvracetí mají (Jan 10). Následujte Beroenských³³, ó křesťané, srovnávejte na každý den s Písmem to, což buď od římské, buď od evangelické strany slýcháte. Písmo Boží milujte, jeho za lucernu na cestě spasení užívejte; slibuji vám s Davidem s., že vám dodá rozumnosti pravé (Žalm 119, 104) a rozsvítí vám svíci v srdci vašem, abyšte v světle kráčejíce, vesele po cestě spasení jíti mohli. V kterémž světle jdouce, budete jasně viděti, odkud jdete a kam jdete, aniž o tom pochybovati bude potřebí. Uzříte i divná vůkol cesty rozcestí, po nichž se jako ve tmách slepci světla tohoto Božího nemající a jím se zpravovati nechtící motají. Dejž ten rozum Pán všechněm, kteréž spaseny míti chce, pro milosrdenství své.

KAPITOLA V.

Že církev blouditi může, a že pod papežem římským víc než kdy v světě zbloudila a bloudí ještě.

Aby svědcové snáze lidi od Písma odvedli, mnoho žvou o církvi a že ona jest sloup a utvrzení pravdy a že blouditi nikda nemůže, a podle toho, kdož jen slepě církve se drží a věří, cokoli ona věřiti poroučí, že dobře činí a nezabloudí.

Ale na ty žvanice aby se odpovědělo Co jest církev. veřejně, nejprv mluvití budu o církvi (jenž jest počet věrných ctitelů Božích) a ukáži, že klam a podvod jest, aby církev Boží blouditi nemohla, a potom příkladem té jejich⁴⁷ milostné církve to též prokáži a tak je vlastními jejich věcmi přesvědčím.

Nejprv pak posuď, prosím, každý sám: Církev blouditi co jest to říci, že církev blouditi nemůže, může. Důvod. než říci, že lidé blouditi nemohou? A což pak Pán Bůh praví, že všeliký člověk [jest] lhář [Žal. 116, 11], totiž k oklamání snadný? Jestližeť andělé zblouditi a padnouti mohli, jak by pak člověk takovou sobě dokonalost připisovati směl?

Druhé, jestližeť církev nemůž zblouditi, k čemuž pak sou Kristovy tak časté výstrahy a napomínání k opatrnosti: Bděte [a] modlte se; vystříhejte se falešných proroků; vizte, ať vás žádný nesvede, etc.? Jakéž řeči často k milým svým učedníkům a apoštolům mluvíval, kteříž církví byli. Patrněť jest, kdeť potřeba opatrnosti, že tu nebezpečenství před rukama býti musí. Komu třeba šetřiti, aby nepadl, jistá věc, že padnouti může. 2.

Třetí, jestližeť církev⁴⁸ ztratiti může zákon Boží, může také ztratiti učení zákona a pozblouditi od víry pravé; to jest jisté. Ale jisté jest také, že církev ona Izraelská byla ztratila zákon Boží a za několik set let neměvše v ruku té lucerny Boží, ve tmách tápali a skrze to divní neřádkové v církvi se byli rozmohli, až za času Joziáše zase zákon nalezen a nejedna poblouzení napravena. Viz o tom 4 Král. 22. A poněvadž předešlých let také Písma s. do kouta zastrčena byla a legendy toliko, dekretáře, mšály etc. v užívání byly, nemohla-liž také církev zblouditi? 3.

Čtvrté, ukazují příkladové všech věků, jak to pravé jest, že by církev blouditi nemohla. Nebo když příběhy církve prohlédáme, poznáváme, že nic snáze nebývalo lidem nikdy, i v církvi posta- 4.

veným, jako blouditi. Připomenuto o tom napřed v kap. 1, že první církev, s Bohem v ráji bydlející, zbloudila. Izraelská církev na poušti každodenní divy a zázraky vídající předce bloudila. Aron, od samého Boha volený církve biskup, také zbloudil a v modlářství uběhl, když zlaté tele lidu ku poctě vystavil. Mojžíš sám, každý den s Bohem mluvívaje, i on zbloudil (4 Moj. 20, 12). Za času králů Izraelských celá církev zbloudila, ješto nejen kněží a nejvyšší biskupy měla, ale i proroci, jedni za druhými přicházejíce, ji retovali. Tak že Jeremiáš o způsobu církve za svého času pověděl, že všecko porušené bylo, od kněze až do proroka (Jerem. 8, 10). A Izaiáš, že nevěstkou ohyzdnou učiněno město Boží věrné (Izai. 1, 21). O nové církvi po Kristu (napsal Eusebius, lib. 3 c. 32., že) Egesippus, svatý muž, za svého času říkal, že pan-nou⁴⁹ byla až do smrti Jana evangelisty; potom, jakž apoštolé zemřeli, že se hned kacířstvími rozličnými rušiti začala.

Církev u Římanů Ale aby patrnější bylo, že církev nemůže
co slove? býti jistým základem víry, ptám se: koho tuto míní církví? kdo jsou to ti, kteréž tak tuze drží Duch s., aby blouditi nemohli, a od nichž raději nežli z Písma učiti se máme? Řeknou svým obyčejem, že jsou Patres, doctři a učitelé první církve, item concilia a sněmové církevní, na kterýchž shromažďovali se biskupi a o věcech k víře přináležejících dekréty a usudky činívali. Item řeknou, že papež, jakožto hlava církve, ten jest, jehož řeči neomylné jsou a na nichž víru svou zakládati sluší. Pohleďmež tedy, jak to státi může.

Patres mohli-li blouditi? Co se dotýče Patres, z tohoto se může znáti, mohli-li či nemohli blouditi, že jmenovitě oni mnohé věci odporné sobě psali a učili, nejen jedni s druhými se nesnadníce, ale i sami po sobě opravujíce a předělávající. Jako ku příkladu s. Jeronym a Rufinus, oba dobří, pobožní, svatí

muži a církve učitelé, tak proti sobě příkře psali a disputovali, až Augustin nad tím naříká (tomo 2 ep. 15 ad Hieron.). Tak i jiní mnozí rozdílné smysly mezi sebou měli, jakž učeným to známé jest. Augustin s., již stár jsa a přehlédaje své knihy, zná se, že mnohá poblouzení a přehlédnutí našel a poznal; a protož nechtěje, aby jiní po něm blouditi měli, sepsal dvě knihy, kteréž nazval libros Retractationum (knihy odvolání), v nichž ukazuje, kde co zle smýšlel a psal, a jak by lépe býti mohlo. Jakž tedy to pravé jest, že Patres nebloudili, poněvadž sami poblouzení poznávali i jedni druhé z toho vinnili?

Řeknou-li, že concilia blouditi nemohou, Concilia mohou-li blouditi? ptám se opět: jakž pak to medle, že často⁵⁰ concilia proti sobě bojují, jedno tak, jiné jinak učí? Ku příkladu: Nicenské concilium potupilo Ariovo o Kristu učení, naproti čemuž jiná, poslednější⁵¹ concilia učení Ariovo schválila, totiž concilium Sardicense⁵², Smyrnense, Mediolanum, Ariminense, Seleucianum. — Kalcedonské concilium potupilo Eutycha, Efezské concilium zase jej očistilo. — Concilium Numidiaie, na němž přednost držel s. Cyprian, poroučí ty, kteříž od kacířů křtěni byli, znovu křtiti a nazývá křest kacířů ďáblovým koupelem, Kartaginské pak čtvrté takové křtu opětování tuze zapovídá. — Někteří sněmové církevní obrazy zapovídají, jako Toletanum can. 12, Elibertinum can. 36. a jiná, některá zase obrazy schvalují, jako Nicense sub Irene⁵³, Constantinopolitanum VI. a Lateranense sub Stephano III. — Manželství kněžské schvaluje sněm Constantinopolský, o němž dist. 31. can. Quoniam, item Nicenský, ibid. can. Niceana, a jiná stará concilia nejedna. Naproti tomu jiná concilia manželství kněžím zbraňují, jako Neocaesariense, Calcedonense, Carthaginense V., Aurelianense etc.; o čemž viz tamtéž can. 1. 3. 16. 17. 22. 39.

Tak i o jiných věcech často odporní sobě dekrétové na conciliích dělání byli, jakž každému jest známé, kdož do Act Conciliorum nahlédl. Medle čeho se tu držeti? komu raději věřiti? A nemohou předce concilia blouditi? Když odporné sobě věci vynášejí, oboje-liž pravé budou? Ó nemoudří, aneb raději nestydatí Jezuité! Abyšte jen Písma zlehčili, předce z lidí budete bohy dělati a že blouditi nemohou, jim připisovati?

Objectio. Ale řeknou: Ne všecka concilia byla řádná; některá drželi kacíři. Odpověď: A toť⁵³ jest, o čemž činiti máme, že se na concilia zpolehnouti nelze, poněvadž tak viklavá jsou. Mezi tím nechť povědí, která pak concilia řádná byla? Snad dějí, že ta, kteráž pod zprávou papeže držána byla? Vím, že na to táhnou. Tak že již k tomu přijde, že v kterém concilium papež jest zprávcem, to blouditi nemůže, a to bez pochyby pro přítomnost papežovu, kterýž Ducha s. sám za řádry nosí a kdež on jest, Duch s. také býti musí.

Může-li papež blouditi? Pohleďmež již tedy, může-li papež blouditi? Nebo když se to rozhodne, na tom všecko všudy záležeti bude, poněvadž již ani Patres ani Concilia bez něho nic neplatí, aniž by se vědělo, které concilium za řádné míti, kterého také z starých učitelů za Patera⁵⁴, aneb za kacíře držeti. Ač bych pak mohl tuto učení papežské a učení Písem sv. naproti sobě stavěti a čtenáři křesťanskému k soudu představit, srovnává-li se papežovo učení s Písmy, čili zabloudilo odtud, ale nechám toho do kapitoly 7. Než samých toliko papežů svědectví připomena, přesvědčím nestydaté Jezuity a ukáži očitě, že papežové blouditi mohou. Nu, nechť vynaloží všecko své umění a všecken vtíp svůj, aby mi na to odpověděli!

Toto pak jest, což říci chci. Časté zmínky historici papežští činí o tom, kterak papežové jedni druhé potupovali, jejich prvnější usudky a dekréty

zlehčovali, kazili a vyzdvihovali; ale já jeden toliko připomenu příklad. Když Formosus papež umřel léta Kristova 896⁵⁵, dosedl na stolicí papežskou Stephanus VI., kterýž z nenávisti proti onomu všecka jeho nařízení a ustanovení zrušil a ostříhati jich zapověděl, i nad samým tím mrtvým ukrutnost neslýchanou provedl: nebo jej z hrobu vykopati dal, z roucha biskupského svlékl, dva prsty pravé ruky, kterýmiž apoštolské požehnání papežové dávají, odtíti a do řeky uvrci, tělo pak jeho v šaty lajcké obvinuv, tak zahrabati dal. Což Platina* vypravujíc dokládá, že ta věc přezlý příklad dala potomním papežům, kterýmž prý v zvyk vešlo, aby poslední prvnějších (předků svých) dekréty a usudky podlé líbosti své rušili a kazili. To, hle, papežského kronikáře svědectví, že zvyk jim jest, aby jedni druhých ustanovení rušili. A že pravé jest to svědectví, dalšími příklady tentýž autor, jako i jiní, ukazují. Nebo když Stephanus umřel, dostal papežské stolice Romanus I., kterýž Stephana zase potupil a Formosovy dekréty znovu schválil a aby platnost měly, poručil. Tolikéž i Theodorus po Romanovi učinil, i Jan IX⁵⁶. Více příkladů viz v témž historikovi, jak papežové jedni po druhých předělávali, bořili, kazili, zvláště což píše in vita Sabiniani, kterýž Řehoře Velikého, svého předka, knihy vyhladiti se snažoval; viz také, co píše o životu Pauli II. a jinde.

Sudiž již, kdo rozum máš, jak to pravé jest, že papežové blouditi nemohou. Jestliže Formosus papežem jsa nebloudil, tedyť jistotně bloudil Stephanus, kterýž ustanovení onoho zbořil. Pakli Stephanus nebloudil, tedy Romanus a jiní po něm Formosa zastávající bloudili. Kdeť rozepře jest, jeden práv býti musí a druhý bloudí, to jest přejistá věc.

* Humanista Bart. Platina (1421—81), úředník papežské kanceláře (abbreviator) a životopisec papežský; srov. o něm str. 103.

Což pak, pro Boha, díte k tomu, Jezuité? Předce-liž, zatvrdíc nestydatě⁵⁷ čelo proti tomuto samé pravdy svědectví, papežům neomylnost připisovati budete?

Odporů zkažení.
1. Duch s. uvodí
v pravdu.

Ale dotknu již sophismat, kterýmiž lidem v této věci oči zaslepují. Praví nejprv, že Kristus řekl, Jan 16, 13.: Duch s. uvede vás ve všelikou pravdu. Protož prý, poněvadž Duch s. církev zpravuje a vodí v pravdě, blouditi nemůž. Ale odpovídám: Jedno, že to zaslíbení učiněno jest apoštolům, kteříž tehdáž ještě hloupí byli a Kristus pro hloupost jim nemohl všeho, což potřebí bylo, oznámiti. I potěšuje jich, že když Duch s. na ně zázračně sstoupí, že je pojednou naučí všemu a v známost všeliké pravdy je uvede. Jakž se i stalo, že s. Petr na den seslání Ducha s. pojednou proměněn, tajemstvím Božím naučen a směle přede všemi ty Boží věci hlásal.

Druhé, odpovídám, že Kristus nepraví: bezpeční sebou budete, když Duch s. přijde, nebudete moci blouditi; ale praví: uvede vás v pravdu. Již pak jiná věc jest uvedenu býti v pravdu, a z pravdy nemoci vypadnouti. Onono slibuje Kristus, tohoto neslibuje. Oni starší a biskupi v Efezu také byli v pravdu uvedeni. A hle, s. Pavel s pláčem předpovídal, že někteří zase z pravdy vyjdou a k bludům se uchýlí (Skut. 20, 30). Nic to tehdy Římanům nenapomáhá, že Duch s. jest ten, kterýž lidi v pravdu uvodí, poněvadž lidé, i uvedení⁵⁸ jsouce v pravdu, často z ní zase nešlechetností⁵⁹ svou vypadají.

2. Církev sloup
a utvrzení
pravdy.

Chytají se Římané i toho apoštolského povědění (1 Tim. 3, 15), že církev jmenuje se columna et stabilimentum veritatis, to jest sloup a utvrzení pravdy. Ale tím pověděním toto apoštol toliko ukázati chce, že pravda Boží v církvi a s církví jest a ne někde jinde, a že věrní oudové církve pravdu učení Božího na sobě jako sloupové nějací držeti mají a jí nikoli neupouštěti⁶⁰.

Aby pak nemohli ti sloupové padnouti, toho nepraví; nýbrž patrné jest mnohými příklady, že mnozí, bývavše sloupové učení Božího pravého, potom se káceli a s nimi i jejich vyznání.

Nedejž tedy se mámiti žádná pobožná duše, ale věř, že lidé lidmi jsou, snadně blouditi mohoucí. Slovo pak Boha našeho jest sama⁶¹ pravda (Jan 17, 17); ono jest jistší a stálejší nad nebe i nad zemi: lidské věci a řeči pominou, ale ono zůstane na věky (Luk. 21, 33., Izai. 40, 8); ono jest svíce, jenž svítí v místě temném (2 Petr 1, 19). A protož ještě pravím hlasem Božím: Nemá-liž se lid na Bohu svém dotazovati? Budiž tedy naše patření, kdož⁰¹ sme koli Boží lid, k zákonu a k svědectví. Pakli kdo nebude chtíti, nevzejde mu záře (Izai. 8, 19. 20).

KAPITOLA VI.

Že, čímž papežovi náchlebníci evangelickou⁶² stranu hýzdí, nic není.

Druhého prostředku užívají svůdcové k svodům svým, že divným, vymyšleným způsobem hanějí a v ošklivost uvodí obnovené církve a služebníky její. Připomenu nětco toho pro potřebu sprostnějších a odpovím, což potřebí bude.

Utržky evangelickým církvem

Nejprve pak obyčejné jim jest říkati, že sme odtrženci a odštípenci od církve. Ale odpovídám: Kdyby doložili od církve papežovy, dobře by mluvili. Nebo takť jest, že církve Kristovy evangelické papeže a jeho veliké bludy, svody, nečistoty, tráveniny a modlářství opustily. A jakož velmi zle byly by učinily, kdyby v tom smradu, poznávše jej z slova Božího, předce byly zůstávaly, tak zase dobře a svatě to učiněno jest, když se od něho očistily. Nebo v tom naplnily vůli Boží (Mat. 7, 15., Mar. 13, 5., 2 Kor. 6, 17., Zjev. 18, 4),

1. Že sme odštípenci..

oslavily pravdu a potupily lež, zproštěny⁶³ sou zahynutí a utvrzeny⁶⁴ sou v svém spasení; neboť Proč církev ev. toho neučinily z bujnosti nějaké a roz-
od papeže odstoupily. koše, než z naučení svědomí svého. Nebo co pro to milé slovo Boží, jehož se chytily, snášeti musily a musíme, jest známé světu. Ó by biskupí římskí tak se byli zpravovali, aby od nich odstoupovati a jich se vzdalovati potřebí nebylo! Kdož by sobě pokojnějšího a pohodlnějšího života žádati mohl, než jakýž tam jest? A zase kdož⁶⁵ by sobě pro leda příčiny takové zvoloval nenávisti, hanění, ssoužení? Ale o větší věc činiti bylo, nežli aby ušetřujíc papežského rozhnívání aneb šanujíc sebe, Bohu a pravdě jeho potupu, sobě pak a svědomí svému násilí činily. Nebo když poznaly, že papež s svým houfem jest veliký ten Babylon. máte smilstva a ohavností, a znaly také onen Boží hlas: Vyjděte z něho, lide můj, abyšte neobcovali hříchům jeho a nepřijali také z ran jeho, ulekly se a poslechly Boha a oddělily se pro bázeň zatracení svého. Právě tehdy jest, že jsme odstoupili od církve papežovy.

Ale že pak oni⁶⁶ veřejně mluví, že od církve, tu jest již fortel. Nebo když církev obnovené ohavnosti a mrzkosti Antikristovy zavrhlly, zdaliž skrze to zavrhlly Kristovu církev? Když od nepřítele a protivníka Kristova odstoupily, zdaliž odstoupily od pravého základu sv. církve, totiž od Krista Ježíše, Pána a hlavy církve? Když zavrhlly pověry, zdaliž zavrhlly víru křesťanskou a katolickou⁶⁷? Když opustily modlářství, zdaliž skrze to opustily poctu Boží? Nikoli jistě, nýbrž ony⁶⁸ zlé věci opustivše, v těchto dobrých se obnovily a zmocnily. Že se pak proto ďábel a Antikrist hněvá, na to nám se ohlédati nesluší. Nebo více sluší poslouchati Boha než lidí [Skut. 5, 29]. Víme za jisté dobře a svědectvím Božím mocně sme v tom utvrzení, že v našich církvích obnovených všechno

máme, což ku podstatě pravé církve Kristovy míti jest potřebí a což měla církev s. prvotní za Krista, za apoštolů s. i potom vždycky: totiž že máme pravé Boží slovo, pravou víru křesťanskou v Boha jediného v podstatě božství a trojího v osobách, pravou církev [a]⁶⁹ obcování svatých se všichni pravými křesťany, pravé klíče království nebeského, pravé, celé a neporušené svátosti, pravé Kristovy služebníky a posly, učitele a pastýře věrné, a pravý toho [všeho]⁷⁰ cíl, totiž čest a slávu Boží a spasení jisté všech v Krista Pána právě věřících. Kteréžto věci i církev římská se míti praví a v té částce, jelikož o nich nětco mluví, má; ale jsou ty věci v jejich církvi sfalšované, zproměňované, zlehčené a smetmi rozličných lidských nálezků téměř zarumované. A toť jest, co jsou církve evangelické opustily, totiž faleš a lež, věci Božích porušení, jich zlehčení, marná lidská k potupě Boha a jeho milosti, též Krista Pána a jeho účastnosti, i k vyvrácení víry a spasení lidského bezpotřebně vymyšlená ustanovení.

Nadto, zdaž sama římská církev církví jest? Částkou církve křesťanské poněkud slouti může, celou církví slouti a býti nemůže a není. Ač pro mnohé ty bludy a ohavnosti⁷¹, jimiž se zohavila církev římská, nevím, bude-li se k ní chtíti znáti Pán církve, Ježíš Kristus, čili jí jako zpronevěřilé a poběhlé nevěstky do konce se odečte. Ale to jest jejich věc, oni se v tom opatřte; já bych jim toho přál, aby i v tom svém hrozném zavedení částkou církve slouti mohli. Než jistěť jest to a patrné, že v té církvi římské jest vůdce i lid velmi slepý, známosti spasitelné Boha a věci Božích prázdný, pověrný, modlářský, kterýž spasení svého nezná a neví, na čem záleží, v jistotě pak jeho požívati za věc všetečnou a nepotřebnou i s svými učiteli pokládá. Toť, hle, ta milá jejich církev! To užitek zůstávání v ní, totiž slepota a zahynutí. Ale v jednotách a církvích evangelických lidé pobožní mají

světlo Boží, mají s. Písma a z nich známost Pána Boha, Otce nebeského, a jeho veliké milosti, zásluhy Kristovy přehojné i její účastnosti, darů spasitelných Ducha s., a toho všeho s mnohou vděčností požívají, víru pravou apoštolskou neb katolickou, ve dvanácti článcích zavřenou, srdcem svým cele drží a usty svými vyznávají, Pánu Bohu všemohoucímu věrně slouží a v jistotě spasení svého i naději pravé k životu slávy mocně a silně z požívání milosti Boží ustaveni jsou. A tak z toho ze všeho patrné a zjevné jest, že církve obnovené toliko od pletichářů a jejich matlanin odstoupily a k způsobu prvnější, apoštolské církve se navrátily, ničehéhož však dobrého, ani toho, což u papeženců ještě z částečky pozůstává, neopouštějíce, jen samu zlost a převrácenost, Bohu a pravdě jeho bezbožnou odpornost mocí víry pravé zamítající a ostrým mečem čistého slova Božího suky a pletky ďábelské rozsekávajíce. A tak pravý smysl věci té⁷¹ tento jest, že sme toliko od pletichářů odstoupili a k způsobu prvnější, apoštolské církve se navrátili.

[2.] O předcích
našich v pa-
pežstvu. Říkají opět: Jestliže⁷² víra naše jest zlá, tedy předkové vaši zatraceni jsou, kteříž v tom náboženství živi byli i zemřeli. Odpověď: Kdybychom vám na vzdůru řekli, že sou zatraceni, poněvadž se Antikrista přidrželi a ortel Boží (Zjev. 14, 10.) všechněm šelmy následovníkům kalich hněvu Božího zvěstuje, co byste na nás vzali? Řeknete-li: Nenáleží tak lehce o předcích svých smýšleti; — pročž tedy vy sami toho činiti [se]⁷³ neostýcháte, vy pokrytci? Proč při těch, kteříž k vám přistupují, takové všetečné soudy trpíte, nýbrž proč je k nim vedete? Aby třeba o vlastních rodičích svých říkali, že v horoucím pekle jsou a že za ně ani otčenáše přeříkati nesluší? Známé zajisté sou takové vašich mamaluků a od víry odpadlců řeči, kteréž vy nejen tr-

píte, ale i schvalujete. Měli-liž byste tedy proč spravedlivě na nás se horšiti, kdybychom podobného nětco mluvili? Ale uchovejž nás toho Bůh, abychom o předcích svých aneb o komkoli takový soud vynášeti měli; není nám to poručeno. Víme, že zvolen jest jiný k tomu, aby soudcím byl živých i také mrtvých: kterýž, jisti jsme, že křivdy žádnému neučiní. A není nám poručeno o spasení předků našich se starati, než o vlastní naše. Nás tedy ptáti se můžete, co o sobě smýšlíme, strojme-li v své víře spasení býti, a vydáme vám počet z té naděje, kteráž v nás jest. Ale i o předcích našich pravíme toto, že mnozí mezi nimi byli, kteříž uprostřed těch mrákot Antikristových věrně Bohu sloužili a z upřímnosti pravé pobožnosti následovali, a o takových naději máme, žeť jsou v království Božím. Anobrž smýšlíme, že i nyní mezi papeženci mnozí jsou, kteříž lépe věří a činí, nežli sami kněží. A poněvadž mnozí, neznajíce něčeho lepšího, bloudí, mocenť jest Bůh jim odpustiti. Nám pak, kdybychom vidouce světlo Boží, předce raději temností Antikristových vědomě se drželi, nemohlo by odpuštěno býti, proto že bychom proti poznalé pravdě a tak proti Duchu sv. hřešili. Nechť tedy předků nechají v pokoji a ne na to, co bývalo⁷⁴, než na to, co býti má, se dotazují.

Říkají opět: Vaše církve nové jsou, nedávno povstalé, pikhartská před půl druhým stem let, luterianská, tuším, před sta lety, kalvinistové ještě jsou poslednější. Odpověď: Může býti, že jednoty ty okolo těch časů se začaly, totiž že okolo těch časů lidé pobožní na rozdílných místech na to se hlučně vydávati počali, aby papeže, svůdce světa, opustili a za ním, poněvadž zle⁷⁵ vede, aby nešli; ale aby okolo těch časů víra naše, jedněch neb druhých, začítí se měla, to pravda není. Nebo ne nětco nového sobě a nám k věření zarazily ty církve, nenadělaly so-

3. Jest-li víra
naše nová?

bě nových nějakých artikulů víry, než vaše toliko pletichy a matlaniny opustivše, navrátily se k starožitnému apoštolskému, katolickému, v Písmích obsaženému učení a smyslu. Aniž dobrým těm mužům náboženství obnovujícím o to péče byla, aby sobě novým nějakým způsobem podle mozku svého církev sformovali, než vyhledávali z Písma toliko a z historií, jak apoštolé církev byli zpořádali, aby na ten způsob nastoupili. [A učinili to jedni nad druhé dokonaleji,]⁷⁶ ne všickni jednotně, proto že i svatých přídržejí se nedokonalosti. A že učení a náboženství naše není nové, tento jest nepřemožený důvod, že žádných sme sobě nenadělali legend, dekretářů, canonů, mšálů, passionálů etc., kterýchž věcí u papeženců tak mnoho, že Biblií mezi nimi ani neznati, aniž o ní pro své to haraburdí mnoho vědí někteří. My pak všeho toho na stranu odstavíc, jedinkého Písma sv. sme se chytili, v kterémžto staré učení Boží, hned od Adama, patriarchů, Mojžíše, proroků, Krista a apoštolů se vypisuje; toho my se držíme, to všecky naše legendy, mšály, dekretáře etc. Jestližeť tedy Písma novou víru a učení předkládají, tedyť vy pravdu mluvíte, že my novou víru a učení máme. A, tušímť, naposledy na to přijde, že i Kristus i evangelium i Písma nové věci a neslýchané vám budou, jen abyšte vy s svým učním, kteréž ste k podvodu světa pomalu sobě zlípali, za starožitné zůstali. Ó smělá smělosti!

Kde církve naše
před Luterem
byly ?

A protož doptávali-li by se, jakž obyčej mají: kde byla církev vaše před Luterem a před Husem?, může se odpověditi: tu, kdež také církev Boží byla za času Eliášova, když Bálité⁷⁷ modláři plac drželi; jmenovitě kryli se pobožní mezi bezbožnými. Zdálo se tehdaž po lidsku, že všickni Bálového náboženství jsou, a Pán Bůh Eliášovi řekl, že on sobě ještě sedm tisíc zachoval ctitelů svých, kteříž před Bálem ani kolena ne-

sklonili. Tak když Antikrist v církvi moc opanoval, zdálo se jemu, že všickni jeho jsou, ale jistá věc, že Kristus svých ctitelů pravých mnoho sobě i tam choval. Kniha, kteráž slove *Catalogus testium veritatis**, o tom s částky svědčí a množství těch zejména vyčítá, kteříž rovně jako i my nyní ujímali se o slávu Kristovu a bludům Antikristianským zjevně odpírajíce, s bezbožnými jha táhnouti nechtěli. Ale jak mnohem více jich bez pochyby bylo, kteříž sami v sobě vzdychajíce, tajně Pánu Bohu čistými srdci sloužili! Semť přináleží, což apoštol pověděl: Zná Pán, kteří sou jeho (2 Tim. 2, 19).

Než nechť nám raději papeženci odpovědí: kde jejich církev byla před tisíci lety?; kdo před těmi časy obrazům se klaněl?; svaté zmrle vzýval?; odpustky za peníze kupoval?; za processími se toulal?; svíc bíledně užíval?; na oltářích kadil?; kol, čár, křížů po čele a prsích užíval? a tak dále. V pohanstvu nětco toho okolo těch časů byl by spatřil, mezi křesťany jistě nic. Vizte, blázniví katolíci, kde se původu svého kejklířského a pověrného náboženství doptáte!

Čtvrté, trucují i tím, že církve obnovené a od papeže odstoupilé mezi sebou nesvorné jsou a samy s sebou bojují, jinak Calvinisté, jinak Luteráni, jinak Pikharti [věří]⁷⁷ etc. Odpověď: Pouštíme to, že jest nesvornost, a naříkáme nad tím. Ale vždycky ten způsob křesťanstva byl, že na rozdílné sekty roztrháno bylo. V Korintu hned za času apoštolů již se trhali a sekty mezi sebou dělali, někteří říkajíce: já sem Pavlů, jiný: já Apollů, jiný: já Petřů etc. [1 Kor. 1, 12.] Potom po časích apoštolských, jaká svornost a jednomyslnost byla, napsal Origenes: že na tolik⁷⁸ rot byli roztrháni, že jen jméno křesťanské mezi sebou

4. Nesvornost
církví obno-
vených.

* V reformaci známého Jihoslovana Matěje Flacia (Vlačiče) *Illyrica* (1556).

obecné měli, jinak naprosto rozdílných od sebe smyslů jsou. A Naciancenus praví, že téhož těla oudové pro rozdílné smysly vespolek se kousali, i Patres někteří příkře proti sobě bojujíce, jako Theophilus, Epiphanius, Chrysostomus, Augustinus, Rufinus, Hieronymus; ješto sic všickni byli dobří muži a pravdy žádostiví.

[Na kolik sekt
nyní křesťanstvo
roztrháno.] 79

Nyní po všem okršku světa deset jest jednot aneb sekt křesťanů, z nichž každá jiné a od druhého v něčem rozdílné náboženství má, co se ceremonií a některých artikulů dotýče; totiž: I. církev řecká, II. mouřenínská, III. římská, IV. nestorianská, V. armenská, VI. arianská, VII. luteranská, VIII. bratrská, IX. kalvínská, X. novokřtěnská. Tito všickni, kromě těch mrzutých Ariánů, jméno svaté Trojice vzývají a k víře Kristově se hlásají. Nepochybně tedy k veřejné církvi, v níž směsice jest zlých i dobrých, přináležejí všickni. Ale ó byť bez toho roztrhání bylo! Ó byť lze bylo, abychom všickni křesťané po světě v jedné víře, v jednom řádu stáli! Ale tak to míti chce Pán Bůh a jeho všemohoucnosti a milosrdenství nic se nepřekáží. Musejí i sekty a kacířstva býti, dí s. Pavel, proto, aby pobožní zjevení byli (1 Kor. 11, 19).

Proč Bůh roz-
tržky dopouští?

Dopouští Pán Bůh i mezi své nejednomyslnost a nesvornost proto, aby jedni druhé⁸⁰ cvičili a sami sobě vespolek příčinou byli k modlitbám a k pilnému čtení Písem sv. a vyhledávání pravdy. Tak, hle, Pán Bůh i toho, což se nám zlé zdá, k dobrému lidem a k své slávě užiti umí. Dobřeť jistě i ta evangelíků nesvornost jim posloužila k plnějšimu vždy bludů Antikristových poznávání a poznalých napravování, jakž se po těch sto let dalo a pravda Boží tím jasněji vypulována.

V jedné-li toliko
jednotě spa-
sení?

Řekl s. Petr na onen čas: Poznal sem v pravdě, že Bůh není přijímač osob, ale v každém národu, kdož se bojí jeho a činí spra-

vedlnost, příjemný jest jemu (Skut. 10, 34. 35). Jestližež to o národech, kteříž ještě v pohanství byli, apoštol řekl, já o křesťanských národech říci smím: slyštež to z ust mých všickni, že v každém křesťanském národu a v každé jednotě, kdož činí spravedlnost a bojí se Boha svého, příjemný jest jemu.

A tak tedy ne k církvi římské ani k církvem evangelickým přivázáno jest spasení, než vznáší se milosrdenství Boží nade všechněmi, kteříž vzývají jméno jeho po všem světě, kteříž je vzývají v pravdě (Joel 2, 32). Takť v pravdě soudím, že Pán Bůh ne proto zatracovati bude lidi, že nedokonalá byla známost v tom neb jiném artikuli náboženství, ale raději proto, že, v čemž kdo poznal Boha a vůli jeho, toho nečinil, a zas že toho, což Bohu a jeho vůli svaté při víře a náboženství znal odporného, nezavrhł a neopustil. Sic naposledy přišlo by na to, že bychom všickni na zatracení přišli, poněvadž všickni z částky toliko poznáváme [1 Kor. 13, 12]. Nechť tedy přestanou papeženci nesvornost nám odrhati, vidouc, že to štěstí všeho křesťanstva jest.

Ač co? Zdaž oni, jedna z těch desíti sekt jsouce⁸¹, sami mezi sebou ve všem svorní jsou? Řehol mají mezi sebou nezčíslný počet, z nichž každá lepší chce býti nad druhou, odkudž nenávisti a bojové tuzí jedněch proti druhým známí jsou; jen že pod jednu hlavu, papeže, všickni přináležejíce, snášeti se musejí. My pak všickni rovně se v tom srovnáváme, že jednu hlavu svou vyznáváme, Krista, jemuž k rozeznání plnému se chováme. Proč by tedy tak tvrdého nětco zdáti se mělo? Ač zdaž o věci hlavní tak přílišné mezi evangelíky rozepře jsou?

Římané jak mezi sebou svorní?

Rozepře mezi evangelíky jak hrubé?

V království tomto strana evangelická aneb pod obojí na dvě jest: někteří augšpurské confessí staré se přidržejí, jiní ji⁸² tak oblibují, jakž

od Filipa Melanctona obnovena a vysvětlena byla.* A oč medle činiti jest? Kdyby kdo podlé skutku souditi chtěl, najde, že o rozdílná téměř o artikulích některých mluvení; smyslem v pravdě od sebe dalecí nejsou⁸³. A byť i to bylo, vždyť proto láska a křesťanské o sobě vespolek smýšlení skrze to vyvracíny býti nemají. Nebo apoštol tak napsal (Filip. 3, 15. 16): Kteříž sme dokonali, to smýšlejme (t. což nejpravějšího jest), pakli kdo v něčem jinak smýšlí, i toť Bůh zjeví; ale k čemuž sme již přišli, v tom při jednostejném zůstávejme pravidle etc. Strany ceremonií také jestliže rozdílnost jest, což na tom? Ceremonie vždycky na svobodě bývaly tak neb jinak jich užívati, jakž co k vzdělání slouží. Jinéť sic ceremonie jsou těch, kteříž se řádem administratorovým zpravují, jiné v něčem těch, kteříž k řádu seniora consistore přináležejí a Jednotou Bratrskou slovou. Ale přejí sobě toho z obojí strany, aby, jakž kteří nejvzdělavedněji soudí, tak ceremonií užívali. Co komu po tom?

Jednomyslnost
jestli znamením
církv.⁸⁴

Toto naposledy pravím, a směle pravím: sama jednomyslnost žádným znamením církve není. Nebo jednomyslní také byli ti, kteříž zlaté tele sobě slili a jemu sloužili. Jednomyslní byli ti, kteříž proti Kristu jedním hlasem volali: ukřižuj, ukřižuj ho! Jednomyslní byli proti Kristu Farizeové a Saduceové a Herodiáni, ačkoli jinak nesvorní byli.

5. Vrtkavost
evangeliků.

Podobné jest, čímž nám oči vytýkají a nás hyzdí, že prý církve evangelické v svém učení jsou nestálé a vždycky se mění, jedni po druhých a sami po sobě opravujíce a předělávajíce. Ale nechať vědí, že pobožní sobě to ne za hanbu, než za čest počítají, že neustupní v svých

* 1540. Proč se tu nepřipomíná Konf. Česká z 1575, kdyžtě byla právě pokusem o urovnání českých rozepří evang.?

věcech nejsou a rádi napravují, když jen poznají, že co může lépeji a příhodněji býti povědíno. O nich sic ví se, že stálí jsou v svých věcech tak, že blouditi raději chtějí, nežli se k bludu přiznati; čehož dejž Bůh, ať se všickni z naší strany vystříhají! Patrněť jest to, že vašimi bludy tak zmotáno bylo všecko náboženství, že nebylo předkům našim (Husovi, Luterovi etc.) lze pojednou všeho napravit, a že ještě i nynějším pozůstaveno, čemu by se z Písma sv. učití a vždy k dokonalosti větší nésti se mohli. Nechť tedy evangelíkům toho přejí, že své věci nových někdy knih vydáváním napravují a vždy jadrněji a světleji o artikulích náboženství křesťanského mluvití se učí; když se to jen z Písma a podlé Písma děje, Bohu buď chvála. Sami nechtí-li nic opravovati a od svého upouštěti, ani když se jim bludové jejich makavě ukazují, mohou snad před lidmi stálostí se chlubit, ale myť je s takovou stálostí odložíme [k]⁸⁵ soudu Božímu, kterýž o podobné stálosti lidu Židovského tak mluvil (Jerem. 8, 5. 6): Chytají se lsti a nechtí se navrátiti, obrácení jsou k běhu svému jako kuň k boji; totiž, jakž začali, tak jdou. Sic víme, že pobožní nikda se nestyděli učití se a i sami po sobě opravovati neb odvolávati, jakž třeba na samém Augustinovi, sv. Otci, příklad; kterýž v starosti své, když dlouhým se cvičením v Božích věcech to i jiné lépe vyšetřil, napsal *Retractationum libros*, v kterýchž mnohé věci, jimž prvé učil, odvolává, aneb opravuje a vysvětluje.

Vynášejí k zhyzdění nás před lidem i to, 6. O kněžství. že prý evangeličtí predikanti nejsou řádní kněží, nýbrž že nejsou žádní kněží, než prostě lejci a chlapi jako jiní, proto že od biskupů svěcení nejsou. Odpověď: Tu by již o to činiti bylo, co jest to kněz. Budou-liť ho tak definovati, že jest osoba taková, kterouž biskup oholil, křížmem pošmaroval, do ornátu oblékl, do ust a uší mu nadmýchal, mši

sloužití poručil, řádnou manželku míti zapověděl etc., takť by právi byli, že kněží strany pod obojí kněžími nejsou; nebo při svém ordinování těch věcí nemívají. Ale co pak, kdybychom my z Písma sv. ukázali, že, na čemž oni kněžství zakládají, to nic není než sama patrná znamení a cejchové šelmy, tak jakž potom v kap. 21. navrženo bude? A co kdybychom zase ukázali, že Co jest vlastně kněz? kněz nic jiného není než osoba pobožná, osvícená, tajemství víry povědomá, oddělená skrze vzkládání rukou kněžských a modlitbami⁸⁶ posvěcená k tomu, aby nejen o sebe, než i o jiné věřící péči měla, slovem Božím je osvěcovala a svátostmi v jistotě spasení utvrzovala? Z epištol jistě s. Pavla patrné jest, že to na onen čas sloul kněz aneb i biskup, jakž o tom vypisuje 1 Tim. 3, a 4, v. 14., Tit. 1, a jinde porůznu. Nic tam se nenachází o proholování plešů, foukání, mazání, oblékání, svlékání etc., než to sou věci bez základu Písem sv., z pověry vymyšlené. Hádejž tedy, křesťane milý, které kněžství jest pořádnější? To-li, k němuž podle canonů apoštolských ordinování se děje, čili to, kteréž kejklířským způsobem, s přitiskováním cejchů Antikristových se vykonává?

KAPITOLA VII.

Že se Římané starožitností daremně prochloubají.

Dotknu také některých sofizmat, kterýmiž sebe a své věci vychvalujíce, hloupé mámí.

Artikulové chlouby římské. Z těch pak věcí nejobyčejnější jest téměř desatero toto:

- I. Že církev římská jest nejstarožitnější.
- II. Že jest u víře nejstálejší, nýbrž že jest stálá a nikdá se nemění.
- III. Že jest církev katolická.

IV. Že se jí slavní potentátové a jiní vzácní, učení muži a obecného lidu největší houfové a hned celé krajiny a království přidržejí.

V. Že římské církvi Pán Bůh vždycky žehná a prospěch dává.

VI. Že s. Pavel Římanům svědectví dal, že jejich víra po všem světě se hlásá.

VII. Že biskupové římsští od apoštolů poslušnost mají.

VIII. Že církev římská od Petra a na Petru jest založena.

IX. Že papež na stoličce Petrově sedě, jeho náměstenství drží a jest biskup biskupů etc.

X. Nýbrž že jest Boží a Kristů na světě náměstek, jemuž ku poslušenství všecko lidské stvoření zavázáno jest.

Nejprvé tedy o starožitnosti chlouby jejich Starožitnost. poslechněme, kteráž víme, že jim častá jest v ustech. Mnoho o tom, že nejlépe jest a nejbezpečněji starého náboženství se přidržeti, vypravují; jejich pak víra že jest hned od Augustina, Jeronýma, Ambrože a jiných Otců starých, nýbrž od apoštolů a od Krista etc. Ale kdyby na samém řeknutí dosti bylo bez průvodu, museli bychom i černokněžníkům věřiti, kteříž, aby zlé své umění schválili a z podezření vyvedli, také starožitností čacký je premují. Nazývají své věci skrytými tajemstvími a praví, že knihy, v nichž taková tajemství popsána jsou, pošly od Athanasia⁸⁷, Cypriana, Mojžíše, Abele, Adama, Adamovi pak od anjela Rafaele že ukázáno jest to tajné umění. Ale důvodů potřeba; protož o ty činiti míti chceme. Nebo pěkný plášť jest starožitnost a pravé jest, že, čím starší které učení, tím lepší: poněvadž blud není jiného nic než porušení pravdy, a tak sama pravda starší jest. Ale v tom jest omyl, že lidé neumějí mezi novým a starým rozdílu právě učiniti a často starému nové a novému staré říkají.

Papežské nábo-
ženství nové.

Jakž tedy směle oni starožitnost sobě
připisovati smějí, tak směle já jim ji od-
jímám a pravím, že náboženství papežské jest no-
vé, a že apoštolské církvi jest neznámé. Což aby
patrněji provedeno býti mohlo, suď a věz každý,
že to starožitným slouti má, co od patriarchů, pro-
roků, Krista, apoštolů a učitelů první církve po-
chází; a zase, což tam základu nenachází, a ovšem
proti tomu čelí, to nové a bludné jest.

Důvodové, že řím-
ské náboženství
starožitné není.

Již pak, že papežské učení s prorockým
a apoštolským učním, nýbrž s učním
první církve a Patrum se nesrovnává, patrné bu-
de, když v některých artikulích je podlé sebe po-
stavím. Ostatek, kdož by Písma sv. povědom byl,
sám rozeznati moci bude.

1. O P í s m í c h s v a t ý c h.

Staré katolické, Božské učení praví, že Písmo
svaté od Boha vdechnuté jest slovo Boží a že ob-
sahuje všecko, což ku poctě Boží a spasení naše-
mu přináleží (2 Tim. 3, 16). Podobně starý učitel
Salvianus (lib. 3 de prov. Dei) píše: Lidské, prý,
řeči důvodů a svědků potřebují, Boží pak řeč sa-
ma sobě svědkem jest; nebo což neporušitelná
pravda mluví, to jest neporušitelné svědectví
pravdy.

Papežské pak učení učí, že by Písmo sv. žádné
podstaty a víry hodnosti nemělo, kdyby od církve
římské nebylo schváleno, a že není dokonalé a
všeho v sobě neobsahuje, což člověk věriti má,
než že skrze ustanovení církve to se doplňovati
musí (Bellar[*min*] de V[erbo] D[ei]l non scripto lib.
4). Není-liž to nového cosi a neslýchaného v cír-
kvi? A není-liž i rouhavé náramně, což Hosius
kardinál napsal: že by on Písma ne více sobě vá-
žil než Ezopových fabulí, kdyby církev jeho ne-
schvalovala (Hos. lib. 3 de aut. scrip.).

2. O čtení Písem svatých.

Staré učení Božské učí, že neznámost Písem jest příčina a původ bludů, jakž Kristus k Saduceům řekl: Bloudíte, neznajíce Písem (Mat. 22, 29); a podlé toho že sluší a náleží všechněm Písma sv. čísti a zpytovat (viz o tom zjevná Boží poručení 5 Moj. 6, v. 7. a 12, v. 32. a 17, v. 19., Jozue 1, v. 8., Izai. 8, v. 20., Jan 5, v. 39., 2 Tim. 3, v. 15). S. Jan Zlatoustý napsal (hom. de Lazar.): Nepovědomost Písem plodí kacířstva, porušuje šlechtnost⁸⁸ života, všecko vzhůru kořenem převrací. Tentýž na jiném místě: Slyšte mne, prosím, obecný lide⁸⁹, zjednejte sobě Bibli, jenž jest apatéka duše; nechcete-li neb nemůžete-li více, aspoň Nový Zákon sobě opatřte etc.

Sudiž tedy, křesťane, nemusí-liž to učení nové a bludné býti, kteréž Písma s. obecnému lidu čísti zapovídá, proto že prý Písma jsou příčinou kacířstva a naproti tomu že neznámost Písma jest základ pokory? Tak zajisté (právě na odpor onomu starému učení) zjevně píší (Censura Col. fol. 19 a Bellar. lib. 2 de V. D. c. 15 a 16).

3. O užitečnosti Písem svatých.

Staré učení vede k tomu, že Písmo svaté samo⁹⁰ rozeznává mezi pravdou a bludem, a cokoli se s sv. Písmem nesrovnává, že faleš jest, byť to i anjel s nebe mluvil (viz o tom Písma Gal. 1, 8., 1 Tim. 1, 3. a 6, 3., Jan 5, 39., Skut. 17, 11., 1 Petr 4, 11). Basilius Veliký napsal: Nechať Písmo od Boha vdechnuté ubermanem jest a rozeznávatelem mezi námi; které strany řeči^{90'} s Božskými řečmi se srovnávají, tuť se bez pochyby pravda nalezne. A Jeronym s. dí: Bez Božího slova žádnému se věriti nemá; učení Písma sv. učení Ducha Božího jest; proti tomu jestliže co concilia ustanovují, nešlechtnost jest.

Papežské pak učení jinak o tom mluví: že totiž sám papež moc má o všelijakých rozepřech v náboženství soud vynášeti a že od něho jinam appellovati nenáleží, a kdo na jeho vyrčení nepřestává, že kacír jest a falešný prorok (viz o tom Bellar. lib. 3 de V. D.).

Hádejž, křesťane, jak tu spravedlnosti se dovolati, když ten, kterýž jest strana pohnaná, ten za soudce nám se vystavuje a jiného nad sebou trpěti ani k rozeznání Písma sv. státi nechce? Čož tu zpravíme? Jistě, jistě toto jest důvod, že Anti-kristem jest papež, vypínající se nade všecko. Myť od Boha nepustíme a Písma sv. se držíce, jeho výpovědmi zpravovati se budeme. Nechce-li papež na tom přestati, nemáme kam appellovati, než k stoliči soudné Kristově; tam odpovídati nám bude ten člověk hřícha.

4. O p o c t ě B o ž í.

Písmo a Patres učí, že samému jedinému Bohu stvořiteli klaněti a modliti se sluší, a žádnému stvoření (Deut. 13, Mat. 4, 10). Athanasius: Svatí nikdá žádného stvoření sobě ku pomoci nevzývají. Cyrill Alex.: Tenť jest pravdy se přídržející, kdož ne stvoření, ale stvořitele ctí a jemu slouží.

Naši pak papeženci anjely, svaté, Marii, Petra, Pavla, Valentina etc. vzývají a k nim volají, jakž všechněm známé. Kde medle v starém katolickém učení, totiž v Písmích neb Patribus, jaký toho základ?

5. O o b r a z í c h.

Obrazy k náboženství dělali staré učení Božské tuze zapovídá pod zlořečenstvím (2 Moj. 20, 4., 5 Moj. 27, 15. a jinde často). A Jere[miáš] 10, 8. praví: Ze spolka všickni zhlupěli a blázni jsou (kdož obrazy sobě dělají); nebo z dřeva se učiti jest pouhá marnost. Podobně Abakuk 2, 18. mluví,

že rytina a slitina jsou učitelé lži. Patres, Lactantius (lib. Inst. cap. 3): Nic nemá ctěno býti, což smrtnýmá očima spatřino býti může; nebo jistá věc, že i samo smrtné jest. Tentýž v kap. 8: Neslušná věc jest a hned převrácená, aby obraz člověka od obrazu Božího ctěn byl. Tentýž v kap. 19: Není pochybné, že žádného náboženství není, kdekoli obraz a podobizna jest. Aug[ustin] ep. 109: Žádný obraz Boží ctěn býti nemá, leč ten, kterýž jest totéž, co on sám (totiž leč obraz Boží podstatný, jenž jest Syn jeho).

Co nad to starodávni učení patrnějšího? A hle, noví katolíci nové nám o té věci smysly přinášejí: že totiž obrazové křesťanům jsou věc užitečná, proto [že]⁹¹ lejkům a lidu prostému místo knih býti mohou. A kdož by prý jinak učil, ten prokletý býti má, praví concil. Trident. sess. 9. To, hle, smělost nových katolíků, že ani Boha proklínáním svým nevymínili, kterýž obrazy marností býti pověděl (Jer. 10, 15). Ale toť jest starý zvyk a staré umění církve římské rouhání vynášeti, nebo na to velmi jest ta církev bohatá a hned jest máte smilstva a rouhání.

6. O prostředníku mezi Bohem a lidmi.

Staré Božské katolické učení jediného prostředníka býti praví, skrze něhož se k trůnu milosti přistupuje, totiž Ježíše Krista; 1 Tim. 2, 5., 1 Jan 2, 1., Jan 14, 6., kdež světle sám Kristus mluví: Žádný nepřichází k Otci, než skrze mne. Podobně i Patres všickni učí.

Kdež se tedy nabralo jiných prostředníků, kterýchž papeženci užívají? Zjevně píší, že Maria a jiní svatí přimlouvají se za nás v nebi, a užívají vůbec k zmámení sprostných podobenství: jakož prý před krále neb pána někdo jíti máje, nejprvé se opovídá⁹² skrze služebníky a přístup sobě jedná, tak tuto.

Ale staré učení praví: ne tak tuto. Stvoření k stvořiteli přímo má přístup, proto že ho má u sebe a v sobě a vůkol sebe, ještě svatí tí v nebi na tisíce tisíců mil odtud jsou vzdáleni. Vzávej mne, dí Bůh, a já tebe uslyším (Žalm 50, 15). A Kristus řekl: Já s vámi sem až do skonání. A neřekl: Petr neb Maria bude s vámi, povězte jim, když čeho potřeba bude. Ó blázni, že toho, jehož milosrdenství jest nade všecky, opobíháte a v lidech lítosti-vějšího nežli v Bohu srdce hledáte! Ó blázni, že, kohož máte ku pomoci blízko, na toho zapomínáte, a na nepřítomné voláte! Tak, hle, to nové katolictví svou moudrostí již i Pána Boha nám předělává a jinak o něm, nežli jest, smýšleti velí. Nevidíš-liž, člověče, rozdíl mezi starou pravdou a novými bludy?

7. O výplatě za hříchy.

Písma učí, že Kristus Ježíš jediným sebe obětováním věčné vykoupení našel (Žid. 9, Aug. lib. 4 de Trinit. cap. 13), smrtí svou, tou jedinou pravou obětí, cokoli vin jakých bylo, to zahladil, zkazil etc.

Papeženci pak praví, že mimo to jest mše obět na odpuštění hříchů za živé i mrtvé.

8. O ospravedlnění.

Božské učení učí, že člověk ospravedlněn bývá skrze víru v Ježíše Krista toliko, bez skutků (Řím. 3, 24., Gal. 2, 16), totiž, že člověk ne skutky svými [sobě]⁹³ toho zasluhuje, aby za nevinného na Božím soudu prošel, ale toliko věrou a spoléháním na milosrdenství [Boží]⁹³ v Kristu. Podobně učí Patres.

Nové pak, bez* poroka⁹³, katolictví učí, že nejen víra ospravedlňuje, ale i skutkové (concil. Trident. sess. 6). K čemuž natahují sic epištoly Jakuba s., ale zle a falešně.

* bez poroka = bez urážky.

9. O dobrých skutcích.

Staré učení praví, že mají činění býti z milosti k Bohu a pro odsluhování se tomu, kterýž nás vykoupil (Luk. 6, 36., 1 Petr 2, 1. 2. 3), a učí nás, že skutkové naši nikdá nejsou dokonalí a podle toho nic bychom zasloužiti sobě nimi nemohli (Izai. 64, 6). A Kristus (Luk. 17, 10), bychom pak i všecko naplnili, poroučí nám říkati: Nehodní sme služebníci; což sme učiniti měli, učinili sme. Učí také Písmo, že dobří skutkové tomu samému prospívají, kdož je činí, a jiným nic. Tak že, byť prý Noe, Daniel a Job chtěli podle koho státi, nic neplatí. Tak o tom Bůh mluví Ezech. 14, 20. [A v kap. 18, 20]⁹³ dí: Spravedlnost spravedlivého přinehm zůstane, též bezbožnost bezbožného na něj samého připadne. Tak i Patres učí, jakž by obšírně ukázáno býti mohlo, kdyby v předsevzetí tomto krátkosti se šetřiti nemusilo.

Jakž se to pak trefuje s tím, což papeženci vypravují, že člověk milosti Boží sobě zasloužiti může skutky svými? Item, že může více ještě učiniti, než povinen jest, a tím již nejen sobě prospěti, než komuž by mimo to chtěl své zásluhy udělití a uprodati, že i jiným prospívá? Jakéž nad povinnost konané skutky oni opera supererogationis (zbývající skutky) nazývají a mniši v svých klášteřích ostříháním zákonů svých, postů, vigilií, mrskání, hodin etc. vždycky je kují a jiným štědře prodávají. Ó svůdcové ďábelští! to-liž jest staré katolické učení?

10. O jistotě spasení.

Učí světle a již nyní nám na vzdůru papeženci, že člověk žádný, dokudž živ jest, spasením se bezpečiti nemá, než v nejistotě očekávati, až spatří, co se s ním po smrti stane; a že jest všetečnost, lásku Boží a spasení sobě jistotně přivlastňovati.

Tak mluví Cens. Col. f. 96 a conc. Trid. sess. 6.

Medle, jest-li pak to učení staré? jest-li Kristovo a apoštolské? jest-li staré církve a Otců? Ba jest učení onomu starému naprosto na odpor čelící. Kristus Pán učil, aby každý, kdož věří v něho, jist byl, že nepůjde z smrti na soud, ale v život věčný (Jan 5, 24). A s. Pavel kázal svým posluchačům počítati se na katalogu svatých, když k nim tak psal: Vy, prý, ste spolu měšťané svatých a domácí Boží (Ef. 2, 19); a k Kol. 1, 12: Díky činíme Otci, kterýž hodné nás učinil účastnosti losu svatých v světle, kterýž vytrhl nás z moci temnosti a přivedl do království milého Syna svého. A učí i svým příkladem doufánlivosti takové (k Řím. 8, 38): Jist sem, prý, že ani smrt ani život, ani anjelé etc. nebudou moci nás odloučiti od lásky Boží, kteráž jest v Kristu Ježíši. Aug[ustin] na Žalm 85 [v. 9] dí: Poněvadž Písmo posvěcené nazývá, řekniž každý věřící: svatý jsem; není to hlas pýchou nadutého, ale jest ponížené vyznání člověka vděčného. Nebo kdyby pravil, že si svatý sám z sebe, pyšný by byl; a zase věřící jsa v Krista a oud jsa Kristů, kdyby nepravil, že si svatý, nevděčný by byl.

Toť jest, hle, víra stará katolická: učiti se zpoléhati na milosrdenství Boží a jemu se těšiti. Noví pak tito bludové vedou k ustavičnému o Bohu a milosrdenství jeho pochybování. A ne div, že se nemohou z pochybnosti dobytí a naděje jisté k Božímu milosrdenství nabyti, poněvadž jinde spasení hledají, nežli kdež složeno jest; totiž v zásluhách svých, v přímlovách svatých a světic a ve mšech kněžských a v jiných daremních tretích, jako v čisternách prázdných. Ješto kdyby v Kristově zásluze a v milosrdenství Boha Otce potěšení a naděje k spasení hledali, našli by ji a porozuměli, jak sladké jest to, čemuž se nyní rouhají, ujištěnu totiž býti skrze víru milosrdenstvím Božím. Bůh

se nad nimi smiluj, aby opustíc svá jezera, žab a smradu plná, obrátili se k studnici plné milosrdenství a došli spolu se všechněmi svatými plné jistoty naděje, kteráž neomylné jest ovoce pravé, spasitelné víry.

11. O očištění.

Staré učení učí, že krev Krista Ježíše očišťuje nás ode všech hříchů (1 Jan 1, 7) a (Aug. s. napřed připomenut) že jedinou obětí⁹⁴ Kristovou, cokoli vin bylo a jest, všecko vyčištěno, sňato a vyhlazeno.

Papežské pak učení praví, že ne všickni zde hříchové vyčištění bývají, než s některými že lidé po smrti do ohně jakéhosi očištcového blízko pekla musejí a tam se čistiti, až by všecko na nich zškvrklo a oni teprv k nebi právo měli. Ó nové a bláznové zfinťování! Ó nešťastné potěšení! A což větší k očišťování platnost míti bude ohně plamen, nežli Syna Božího nevinná krev? Není-liž to Pána toho, kterýž nás vykoupil, zapíratí? (2 Petr [2,] 1.) Není-liž to krev smlouvy pošlapávati, když jinde očištění se hledá? Ó vůdcové, svůdcové, běda vám, že sami mzdu vykoupení našeho (krev totiž Božího Syna) opustivše, jiné také od ní odvodíte; běda vám!

12. O svátostech.

Písmo a Patres učí, že svátosti sou nařízeny, aby byly znameními a pečetmi milosti Boží a slibů jeho věrou přijatých, a že samy z sebe nic neprospívají, než toliko věřícímu víru jeho tvrdí. To patrné jest z těchto míst: Mat. 28, v. 19. 20., Řím. 4, 11., 1 Kor. 11, 27 etc., Žid. 11, 6. Tak Aug[ustin] (serm. 33): Nepřipravujte ust, než srdce; ne to krmí, co se vidí, ale to, což se věří, nebo nedotýkáme se tu Krista, než věříme. A s. Bernard (ser. 28. sup. Cant.): Může i nyní, ač od nás vzhůru vstoupil, dotýkán býti, ale myslí, ne rukou, žádostí, ne okem, věrou, ne zevnitřními smysly.

Papeženci pak mluví, že svátost (zvláště večeře Páně), jakož vlastní, přirozené tělo Kristovo v sobě zavřené má, s kostmi i s vlasy, nýbrž s duší i s Božstvím, tak že také ex opere operato milost s sebou přináší každému, kdož užívá.

[13. O t é m ž.]⁹⁵

Kristus za poslední večeři řekl: Píte z toho všickni. A Gelasius papež (de consec. dist. 2) napsal: Dochází nás, že někteří, přijmouc těla Kristova částku, kalicha krve Kristovy neužívají; kteříž z pověry jakési to činíce aneb přidrženi býti mají k užívání celé svátosti, aneb od celé odhánění, poněvadž takové trhání a rozdvajování jednoho a téhož tajemství bez veliké svatokrádeže býti nemůže. To, hle, Kristů kánon, to Gelasia papeže vyrčení; oba podlé smyslu vašeho hlavy církve.

Od jejichž usudku neodstoupil-liž nynější papež,* kterýž pod prokletím druhou částku lajkům zapověděl? Slepý jest, nevidí-li kdo v nově zmotané papežovy hlavy: jemuž žert jest netoliko od ustanovení Kristova odstoupiti, ale i nařízení předků svých (jako tuto Gelasia papeže) za nic⁹⁶ položiti.

14. O c e r e m o n i í c h.

Písmo učí ceremonií v církvi křesťanské co nejskrovněji míti, a obtěžovati se jimi nedá (Skut. 15, 28). A Aug[ustin], starý Otec, již za svého věku naříkal nad množstvím neužitečných ceremonií. Tito pak téměř všecko náboženství na ceremoniích zakládají. S. Pavel učí, že ceremonie a věci neb obyčeje zevnitřní na svobodě býti mají, aby se jich užívalo neb nechalo, jakž kde co k vzdělání slouží, a to ukazuje příkladem svým (1 Kor.

* Pavel V. (srov. str. 98), vyd. *Rituale Romanum*, 1614. Papežem Gelasiem I. (492—495) uzákoněné přijímání pod obojí zvráceno bylo opačným rozhodnutím koncilu Kostnického, jež bylo potom častěji obnovováno.

9, 20 etc.); tito pak po všem světě všechněm ceremonie své cpají a k nim všecky nutí.

15. O službách církevních.

Staré učení chce, aby služby církevní jazykem srozumitelným konány byly, jinak že posluchačům nic neprospívají (1 Kor. 14, 9).

Oni služby ty, na nichž vedlé smyslu jejich nejvíc záleží, nejen tiše brebentují, ale i jazykem nesrozumitelným. Kde toho v starém, prvnějším učení jaký základ neb příklad?

16. O manželství.

Staré učení učí, že manželství poctivé má býti u všech lidí (Žid. 13, 4) a že lépe jest oženiti se, než páliť (1 Kor. 7, 9); item, že brániti ženění jest učení ďábelské (1 Tim. 4, 3). Tak i staré concilium Gangrenské manželství všechněm svobodné býti praví a poroučí, aby se mezi knězem svobodným a ženatým rozdíl nedálo.

Tito pak křičí, že manželství jest věc tělesná, kteráž vzdálena od osob duchovních býti má. A píší zjevně, že lépe jest prelátu neb knězi cizoložství provoditi, nežli by se ženiti měl (Consterus, ench. de coelib., item Bellar. lib. 2. de monach. c. 54). A již se to tak mezi nimi vkořenilo, že ani netrpí kněze ženatého etc. Jest-liž to staré apoštolské učení? Jest-liž podlé příkladu prvotní církve?

17. O přísaze.

Písma učí, že člověku s člověkem upřímě sluší zacházeti a což se kdy řekne neb slíbí, ovšem, což jménem Božím skrze přísahu stvrzeno bývá, že k tomu státi sluší, by pak i se škodou bylo (Žal. 15, 2. a 4., Zach. 8, 16., Ef. 4, 25).

Tito pak na concilium v Konstanci udělali sobě reguli, kteréž posavad šetří, že prý kacíři slíbiti se nětco může, ale když by dobrému církve napo-

moci se mohlo non obstante promisso,* že se svobodně bez hříchu zrušiti může. Totiž, že katolík, když chce, zrušiti může příkázání Boží třetí: nevezmeš jména Božího nadarmo. Ó nová, neslýchaná nestydatosti!

18. O vrchnosti.

Staré učení učí, že vrchnostem všeliká duše má poddána býti (Řím. 13, 1). Na kteráž slova Chrysostomus tak promluvil: Každá duše mocnostem poddána buď, by byl sám apoštol, by prorok, by evangelista, a summou kdokoli; nebo pobožnosti nevyvrací ta poddanost; aniž prostě dí: poslouchej; ale dí: poddána buď.

Papež pak novými fortely nejprv z moci vrchnosti sebe vyňal, potom své pomocníky a biskupy, potom všecko po světě duchovenstvo; naposledy samy vrchnosti sobě podmanil. A toť jest již na ruby. Ale o tom mluveno bude v kap. 21.

19. O pokrmích.

Kristovo učení praví, že to, co vchází do ust, nepoškvvrňuje člověka (Mat. 15, 11., 1 Tim. 4, 4., Tit. 1, 15). Augustin s. dí (Conf. lib. 10 c. 31): Pokrm nás nečiní příjemnější Bohu; nesuď nás žádný pro pokrm a nápoj. Tentýž (ep. 119): Což mi píšeš o některých bratřích, že tak se zdržují od masa, že za nečistého mají toho, kdož by je jedl. to zjevně jest proti víře a zdravému učení.

A což předce, papeženci, za starožitné se s svými věcmi vystavovati budete, zjevně proti starožitným regulím činíce? Odstoupili ste od toho vyřčení Kristova; v pátky, soboty a jiné dny jisté pokrmy zapovídáte. A kde stud, že to starým katolickým učením nazývati smíte?

* j. porušením slibu Husovi.

20. O mniších.

Apoštol chce, kdo nedělá, aby nejedl (2 Tes. 3, 10). A starý Otec Augustin, že nesluší, aby mnich lenivě zahálel a pod zástěrou svatosti na cizí [mozoly]⁹⁷ živ byl (tractatu de opere monachorum).

Tito pak stáda mnichů co na krmících chovají, kteříž hned nic nedělají, na to ani nemyslí, a nejen živi jsou na cizí mozoly, ale i rozkoše provodí.

K tomu apoštol při Korintských trpěti nechtěl, aby se roty zarážeti měly od jmen učitelů některých, a přísně to zastavoval, aby se od Pavla neb Petra neb Apollo nejmenovali, poněvadž za všechny jediný Kristus umřel (1 Kor. 1.).

Z čehož jde, že po apoštolsku není to, což se v papežstvu děje: že nezčíslné řeholy mnišstva⁹⁸ se zarážejí a od jmen lidských titule sobě dělají, Augustiniáni, Františkáni⁹⁹, Bernardini etc. A tak, že oni těm věcem při sobě místo dali, kterýchž apoštolé trpěti v církvi nechtěli, důvodem jest ducha nového, ne apoštolského.

Kdež tedy jest, žváci Jezuité, ta vaše o starožitnosti chlouba? Kde jaké srovnání věcí vašich s starožitnými Božskými aneb církevními ustanoveními? Zdá se vám, že vaše věci dosti starožitné jsou, že teď asi za pět neb šest set let průchod a plac měly. Ale věztež, že starožitnější jest, co apoštolé a učitelé první církve učili. Od jejichž učení poněvadž odstupuje⁹⁹ daleko, což vy a předkové vaši učiti ste počali, nezaslepíte nás, jisti buďte, abychom, co staré a co nové slouti má, rozeznati neměli. Prohlédněte⁹⁹, ó národové, a nedejte se více svoditi! Rozsudeť, pro Boha, co staré a co nové, proti Božímu slovu sfintované náboženství jest! Pohrávaliž až posavad dosti s ubohými lidmi, starožitností jim oči zaslepujete. Ale k víře přihlédati potřeba, ó vy neopatrni křesťané, kteříž

svůdců těch ochalebným* řečem věřice, sami do věci nenahlédáte. Nové, nové, nové věci jsou, na nichž se náboženství u papeženců zakládá. Nechceš-li kdo věřiti, vezmi Písma s. před sebe a třeba Patres k tomu, rozumíš-li jim, poznáš sám. Ah, nepřiznat by se s. Petr ani s. Pavel ani s. Augustin k kejklířskému tomu náboženství! Nevídaná divadla by viděli, kdyby do římského některého kostela vešli a na jejich služby se dívali.

Odpor. Řeknou-li, že proměněno nětco pro nynější způsob církve, odp[ovídám]¹⁰⁰, že nešťastná jest mou drost po Bohu a jeho dekretích opravovati a dodělávati chtíti. Mezi tím, chtěli-li měniti, snad slušelo v nětco lepšího proměňovati. Ale ach, Bože, tak proměňovali, jakž dí Jer[emiáš] v kap. 23, [28]: plevy místo pšenice dávající. Odjali lidu svatá přisluhování v čistotě, zastavili Boží slovo, v němž a z něhož jedinké jest potěšení duši pobožné, proměnili pravou Boží poctu v pověru a modlářství, porušili¹⁰¹ užívání svátostí a modliteb, kteréž jsou štít víry naší, a tak odjali všechno, na čemž pravda křesťanství záleží. Dali pak na to místo lidu hojnost hříček, jimiž by se kojili, jako obrazů, korouhví neb praporců, postavníků,* křížů, soli, oleje, vody, slin, svíček, větviček, páteřů, růženců, bullí, odpustků, zelin svěcených a k tomu nezčíslný počet ceremonií; v těch věcech aby lidé dny křesťanství svého marně trávili, tím sebe i Pána Boha kojili, ďábly zaháněli etc., vše bez pravdy, k hroznému svému oklamání. Ó Bože nesmrtedlný, tobě-liž, živému Bohu, tyto věci příjemné býti mají, kterýchžs ty nepřikázal, nýbrž kteréž k zlehčení a v smích uvedení tvého křesťanského náboženství slouží?

Zavírka tedy jistá jest tato, že náboženství papežské jest nové, k vyvrácení starého apoštolského náboženství před kolikas sty lety zlípané.

* = úlisným; postavník = svícen.

KAPITOLA VIII.

Že náboženství papežovo spletené
jest z křesťanského, židovského, po-
hanského náboženství, a zvláště ta-
ké z smyslů starých, od církve potu-
pených kacířů zšplíchané.

Jestliže pak vždy předce budou se chtít-
ti starožitností honositi, pustím jim to, že <sup>Jaká vlastně staro-
žitnost Řím[anům]</sup> pustiti se může?
jejich věci, na nichž se u nich náboženství zakládá,
starožitné jsou: poněvadž původ jich může hned
od pohanů, Židů a kacířů starožitných na větším
díle ukázán býti; nětco také z Písma a Otců uká-
zati mohou ne nesnadně, ačkoli sic nětco také z své-
ho k tomu všemu přidali, načež ještě ani pohané
ani kacíři žádni nebyli trefili. Pozoruj, prosím,
kdožkoli čteš, pozoruj a porozumíš, že nemluvím
z potupy, než samu věc, jakž sama v sobě jest, k
spatření a seznání podávám.

Od pohanů a Židů že nětco vzali k svému nábo-
ženství, čehož v zákoně psáno ani od apoštolů v
církvi nařízeno není, svědky mám dva, oba církve
římské věrné syny. Jeden jest Cornelius Agrippa,*
kterýž v knize De vanit. scien. cap. 6 tak napsal:
Bona pars traditionum ab ethnicis in nostram reli-
gionem migravit; to jest, veliký díl ceremonií a
ustanovení rozličných od pohanů do našeho nábo-
ženství se vstěhovalo. Druhý pak, Polidorus Vir-
gil[ius]* (De rerum inv. lib. 4), tak píše: Judaicarum
et gentilium ceremoniarum silva agrum Domini
occupavit. To jest: židovských a pohanských ce-
remonií houštěm Boží roli naskrz prorostla.

Ku příkladu: Příprava kněžská, jakéž při slou-
žení mše užívají, ornátu, štuły s třápením rozlič-
ným a kumpováním, zvonění, kadění etc., všecko

* Oba současníci reformace († 1535, 1555), refor-
maci však nepřející.

to z starých židovských, levitických ceremonií vzato, ještě ani Kristus ani apoštolé, ani první církve služebníci ničeho toho neužívali; proto že již Kristus, kněz věčný, kněžský svůj úřad sám koná v svatyni svatých na výsosti, a že, když pravda ceremonií přišla, ceremonie zmizely. Tito pak znovu se do nich vpravili. Mohou tedy starožitností se chlubit tak téměř dobře, jako sami Židé. Píše také Virgilius, že pohanští kněží podobných příprav při svých obětech užívali (Polid. lib. 6. cap. 12).

Ruce při mši umývati také od pohanů jest. Nebo Hesiodus připomíná, že zákonem tuhým zamezeno bylo, aby Jupiterovi žádný z kněží neumytýma rukama neobětoval (viz Polid. lib. 5, 10). Podobného nětco našlo by se v Mojžíšovi, Exod 30.

Mši k východu toliko slunce obrácenýma očima sloužiti od pohanů se naučili, kteříž slunce za Boha ctili a podle toho při obětech ranních k východu se vždycky obraceli (viz o tom Justinum lib. 18 a Apulejum 2). Ješto Bůh v svém stánku svatyni svatých ne k východu, ale k západu obrátiti poručil, tomu bez pochyby vstříc vyjítí chtěje, aby se nezdálo, že se tu slunci slouží.

Při mši sem i tam se obraceti pohanských kněží při obětech zvyk a obyčej naše Římány naučil; o čemž Apulejus píše.

Za mrtvé mši sloužiti tolikéž od pohanů pošlo, kteříž devátého dne po smrti oběti za mrtvého svého konávali, odkudž obět ta novendiale sacrificium sloula. Každého také roku 12. den februarii v každém městě ode všeho lidu posty a oběťmi svěcen býval a s svícemi rozžetými okolo hrobů se chodívalo (o čemž Ovid. in Fastis, Virg. 5 Aeneid., Cic. 2 De legibus a jiní). Podobného nemálo Římané o hromnicích činí. Židé, když se v náboženství plesti začali, také pohanského toho obyčeje (za mrtvé totiž obětovati) byli se chytili, jakž

knihy Machabejské ukazují. A Římané toho raději, nežli což v Božím slovu jest, následují.

Monstrancí po procesí s zvukem zvonů a jinými ceremoniemi nositi, podobně jest vzato aneb od pohanů, kteříž své modly po ulicích nosívali a lidem ukazovali, jakž Apulejus svědčí, aneb od Židů, kteříž archu smlouvy před sebou slavně s zvukem trub nosívali dali.

Pozdvihování při mši z zákona levitského původ vzalo, kdež Bůh hrudí z hovádek při oběti poručil vzhůru pozdvihovati a sem i tam obracet (Levit. 8, 29).

Offěry lakomství kněžské vymyslilo a ku přikrytí toho vzali sobě na pomoc zákon Mojžíšů (Deuter. 16, 16): Neukážeš se před Hospodinem prázdný.

Kněží při ordinování mazati z ceremonie levitské vzato (Levit. 8, 12). Pleše pak a brady holiti vzato od pohanů. Nebo Herodotus píše o egyptských kněžích, že holeni bývali, a v Bibli také o tom svědectví máme. Baruch zajisté v kap. 6. o pohanských kněžích mluvě (v. 30), dí: v domích modl sedí kněží, majíce hlavy i brady oholené etc. Sic Pán Bůh to zjevně zapověděl (Levit. 19, v. 27): Nebudeš stříhati hlavy své okrouhle, aniž kdo zohaví brady své. Tak Ezech. 44, 20.

Obrazy do chrámů stavěti a jim poctivost činiti od pohanů se naučili. Nebo Bůh sic to tuze zamezil lidu svému, a Židé posavad v ohavnosti to mají. A sám Polidorus původ obrazů, rytin a slitin z pohanstva býti ukazuje (lib. 2. c. 23).

Voda svěcená a pokropování se jí z staré ceremonie levitského očišťování a kropení povstala.

Světla v kostelích ve dne užívání aneb bíledně s svícemi po ulicích se toulání od pohanů původ má; o čemž Baruch 6, 18. Podobného sic nětco bylo i v ceremoniích židovských (Levit. 6, 13).

Patrné tedy jest, že papež v svém náboženství mnoho má věcí starožitných, kteréž hned od po-

hanů a Židů prokázati může. Mimo to pak má mnoho věcí, kteréž ne tak sic starožitné jsou, ale vždy starožitnost neškodnou mají: totiž, co od starých kacířů, kteříž v počátku církve bývali, vypůjčeno a do náboženství římského uvedeno jest.

Ku příkladu: Povoluje a učí papež vzývati anděly. A totéž za starodávna učili Cainitae, kacíři od církve potupení, jakž o tom Epiphanius* píše (de haeres. 38).

Učí papež vzývati Marii a k ní o potřeby se utíkat. Totéž učili Collyridii haeretici, proti nimž píše tentýž Epiph[anius] (haer. 79).

Reliquiae sanctorum, to jest pozůstalostí svatých zmrlých k čemu by užívati měli, Sampsaei je tomu naučili, o nichž tentýž (Epiph. haer. 53).

Nábožnosti a svatosti u papeže veliký díl záleží v postech. Totéž věřili Farizeové (Luk. 18, 12) a Dosithei, jakž Epiphanius píše.

Praví papež, že svatost života kněžského záleží v zdrželivosti od manželství. Totéž Manichaei, Encratitae a Tatianistae již dávno pravili. Svědek jest Aug. ep. 74. et de haer. c. 25.

Messalienses měli vystavená oratoria, v nichž ráno a večer se scházivali, v kterýchž svíce hořící ustavičně byly; sami chodili odíni v pytlicích, žebrotou dům od domu se živíce. Neformují-liž se bystře k té starožitnosti mniši?

Montanus učil (čímž sic i Tertullian Otec zmámen byl), že i po smrti odpuštění hříchů se dochází skrze očistec (Tert. lib. de an. cap. 34). Podobně papež učí.

Marcion kacíř pravil, že ti, kteříž v Starém Zákoně zemřeli, nedostávali se do nebe, než že v místech podzemních odplatu brali (Tert. adv. Marc. lib. 4).

* (315—403), od r. 367 biskup cyperský. Jeho polemiky proti kacířům dochovaly zprávy o starokřesťanských sektách, často jinak neznámých.

Odtud papež vyrozuměl, že v limbu byli otcové staří až do příchodu Kristova.

Tentýž Marcion ženám křtíti dopouštěl (Teri adv. Marc. lib. 4). Totéž činí papež v čas potřeby, ale bezpotřebně.

Papeženci při křtu jazyku neznámého užívají. Totéž i staří činili, jmenovitě Marcosaei kacíři, o nichž Irenaeus a Epiphanius píší¹⁰², že židovská slova při křtu prodrobovali, tajemství v tom zakládajíce, aby lejci ne všemu rozuměli. Nýbrž že oleje balsamového při křtu užívali, svědčí o nich; odkudž papeži křížmo jeho se urodilo.

Papež praví, že mazání poslední jest svátost k spasení potřebná. Ale toho ne sám sobě vymyslel. Nebo s. Augustin svědčí [de haer. c. 16]¹⁰³, že Heracleonitae také tak smyslili a činili.

Titíž Heracleonitae pravili, že Kristus jest dvůj, jeden viditedlný, druhý neviditedlný. Podobně papež učí, Kristus viditedlný že jest v nebi, neviditedlný v oplatku; a to prý celý Kristus, s božstvím i člověčenstvím, s kostmi, se krví, s vlasy etc.

Svátost večeře Páně pod jednou podávati velí papež. Totéž před ním¹⁰⁴ činili Manichaei. Ale Gelasius, biskup římský, to proklel, jakž napřed připomenuto.

Marcosaei učili, že se v večeři Páně chléb v přirozené tělo proměňuje, a to mocí slov říkaných (Epiph. haer. 34). Totéž týmiž slovy učí papež.

Manichaei půst zakládali v zdržení se od masa, byť se mezi tím břicho jinými pokrmy a lahůdkami jakkoli vycpalo; jakž o nich s. Augustin mluví (de morib. Manich. l. 2 c. 13). A kdo neví, že totéž u papeženců půst slove?

Donatistae pravili, že církev mezi nimi toliko jest (Aug. cont. Don. c. 27). Taktéž i tito praví.

Pelagiani pravili, že hřích přirozený nezatačuje. Totéž papeženci. Protož praví, že dítky nekřtěné ani do nebe se nedostávají ani do pekla,

než do místa jiného, kdež není muk ani radosti, než tma toliko a mlčení věčné.

Což o skutcích dobrých papež učí: že mohou přirozenou mocí svobodné vůle činění býti a že zasluhují u Boha milosti et disponunt ad gratiam recipiendam, totéž již dávno Pelagiani učili. Proti nimž Aug[ustin] s. mnoho psal a v knihách svých plno dovozování zanechal, že milostí Boží toliko jde všecko spasení lidské.

Aj, jak čistá jest tato starožitnost! jak dokonalé a celé s takovými, tak¹⁰⁵ starožitnými kacíři srovnání! Starožitné tedy v pravdě jsou věci římského náboženství, poněvadž z židovského náboženství i také na díle z starých pohanských a kacířských bludů, modlářství a pověr zflekované a zlátané jsou; a kdož by jim v tom smyslu starožitnost odjítí chtěl, podobně by činil, jakoby o chodcovském starém, zlátaném plášti, že starý jest, mluvití dáti nechtěl.

Mějtež však sobě tu starožitnost, milí papeženci, jestliže se v ní kocháte. Vy pak, kdož¹⁰⁶ pravou starožitnost, to jest starou Boží pravdu, tu, kteráž hned od věků byla, milujete, držte se toho, co starým Bůh¹⁰⁷ v starých dekretích a kanonech Písma svého vydal, a ti vás se všechněmi starými Božími vyvolenými, kteříž kdykoli od počátku světa byli, jednomyslné u víře učiní. A to bude starožitnost, kterouž se podlé pravdy před Bohem, anděly i lidmi spasitedlně chlubiti budete moci.

KAPITOLA IX.

Co se o svornosti a stálosti Římanů smýšleti má?

Druhá chloubu církve římské jest stálost v učení a neproměnitelnost; že prý oni vždycky všech časů jednotejné náboženství mají hned od apoštolů a v něm nic změněno nikdá není. A že také

všudy po všem světě ve všem svornost jest: jak tuto náboženství provodí, tak že i jinde všudy; ješto prý jiné sekty vždycky se mění a matou.

Odpovím také na to, což sama pravda ^{Římané se neproměnitelností} poroučí. A nejprve, kdež praví, že všecko ^{lživě chlubí,} u nich v jednostejném způsobu hned od časů apoštolských stojí a že se nic nemění, odpovídám, že předivná věc býti musí, že se u¹⁰⁸ nich od způsobu apoštolského nic neproměnilo, an jest všecko jinak! Nebo jinakť sou apoštolé živým hlasem církev o věcech Božích vyučovali, nežli jakž o nich psali; to jest jisté. Již pak jest ukázáno v kap. 7, že všecko v Písmě jinak, v církvi římské jinak. Odkudž nevyhnutedlně jde toto, že anebo církev římská od Písma odstoupila, anebo Písmo apoštolské se proměnilo. Z toho dvého jedno býti musí nevyhnutedlně, poněvadž oboje to tak velmi daleko jedno od druhého stojí. Řeknou-li, že Písmo není změněno, dobře řeknou. Nebo Kristus slova svá nad nebe, nad zemi stálejší býti vyhlásil a apoštolům, že tentýž duch z nich mluvití bude, oznámil. Všecko tedy Boží slovo neproměnitelné jest. A tak zůstane to na římské církvi, že ona od Písma odstoupila, zašla, zabloudila, a tak v církvi římské proměna se stala. Pakli zeprouc se urputně řeknou, že církev v svém způsobu, jakž od apoštolů spořádána jest, stojí, tedyť přijde na to, že Písmo zfalšované¹⁰⁹ jest, poněvadž ono jinak vzní, nežli jejich věci. Jestliže pak Písmo zfalšované jest, proč dopustili toho? Proč církev, jenž sloupem a utvrzením pravdy slove, těch Božích tabulí, na nichž ta pravda popsána, nezdržovala? Dopustila-liť Písmu se porušiti, tedy není sloupem a utvrzením¹¹⁰ pravdy, a tedyť blouditi může. Pakli že Písmo stojí v své neporušitedlnosti¹¹¹, jakž stojí, podívejte se, pro Boha a spasení duší svých, vy noví katolíci, kde ste se octli! jak daleko od Písma a vydaného vám sv. přikázání odstoupili [jste]!¹¹²

Ještě pravím a vás, svůdcové, sstíhám: Z toho dvého jedno býti musí; aneboť Písmo zfalšováno jest, anebo vaše církve se zfalšovala. Cokoli sobě oblibíte, vaše pře padá a chlouba neproměnitelnosti mizí. Nechcete-li do toho, abyšte z toho dvého jedno vybrali, tedy mi ukažte, že učení vaše s psaními apoštolskými se srovnává. Ukažte mi, kde apoštolé mši za živé a mrtvé sloužili aneb sloužití poručili¹¹³? Ukažte, kde papeže hlavou církve vyhlašovali? Kde večeri Páně mší aneb obětí nazývali? Kde pod jednou přijímali učili? Kde maso v pátky jísti zapovídali? Kde na poutě choditi poroučeli? Kde k svatým volali neb volati učili? Kde mluvili neb psali o očistci neb temnici? též o třech místech, do nichž lidé po smrti se dostávají? Kde o životu klášterském, o hodinkách, o procesích, o rouše mešném, o vodě svěcené, o popelci? Kde a jaké obrazy, korouhve, praporce¹¹⁴ mívali? Kde zeliny, vejce, holuby, sůl světili? A co mám vyčítáním těch věcí papír naplňovati? Všecko téměř náboženství vaše jinak jest, než Písmo chce. Jakž tedy vaše náboženství neproměnné zůstalo? Ó svůdcové, slepíte lidem oči marnými a nepravými řečmi!

Kdy církev římská od apoštolského učení odstoupila? Mají tuto, čtenáři milý, obyčej říkati: Jestliže církev římská od apoštolského učení odstoupila, nechť se ukáže čas, kdy, kterého roku se to stalo. Ale odpovídám jim na to, že to rovně jest, jako kdyby zmrhaná panna, obvinňována jsouc¹¹⁵, že panenství svého věrně nechovala, tím se hájiti chtěla, aby jí čas neb místo, kdy a kde panenství pozbyla, ukázáno bylo. Ješto k čemuť jest to, když sám skutek, čelo nestydaté, život těžký, prsy vysedlé dosti svědčí? Kteréhožto příkladu užívám proto, že Egesippus, svatý muž, o církvi říkával, že za času apoštolů pannou byla, potom hned rozličnými kacířstvími rušiti se začala (jakž Euseb. píše lib. 3 c. 32). Což poněvadž

při církvi římské nejpatrněji se vidí a skutek sám svědčí, že ona není věrnou chotí Kristovou, než zpronevěřilou a poběhlou nevěstkou, co na tom záleží tak tuze se dobývati, kdy by se to stalo? Ač chytrost jest jezuitská, že se na čas a na rok ptají; jakoby jmenovitě odstoupení veřejné pojednou se stalo. Ne takť to šlo, než pomalu církev římská, nemajíc na sebe pozor, odstupovala od pravdy k bludům lecjakýms a čím dále od apoštolských časů se postupovalo, tím hlouběji v bludy vcházela, až již naposledy všecko takměř v ohavnosti se proměnilo a Antikristovo království v ní se zalehlo.

Pakli vždy chtějí, abychom čas jmenovali, kdy se při čem proměnění a od apoštolského náboženství odstoupení stalo, budeme moci ne nesnadně catalog toho učiniti, co kdy který papež nového vymyslíl a v církvi nařídil. K čemuž na pomoc budou papežští scribenti, Platina, Nauclerus, Polidorus a jiní. Ku příkladu: snadně se doptáme, kdy se začala mše za hříchy živých a mrtvých sloužiti; kdy začali tělo Boží (jakž oni praví) po processích nosívati; kdy svaté vzývati a k jejich přimluvám se utíkati. Snadné jest ukázati, kdy se v chrámech obrazové začali, kdy poutě, offěry, odpustky, milostivá leta etc. To všecko, pravím, kdy od kterého papeže co zaraženo a do náboženství křesťanského vpleteno jest, ne nesnadno z historií ukázati se může. Což poněvadž zjevné jest, nechci se při tom obšírněji meškati. Nechť do těch třeba samých jmenovaných autorů svých nahlédnou Jezuité; ti jim klam v hrdlo vecpají a že náboženství římské není neproměnné, nýbrž často divně látané, toho dosvědčí.

Že pak nyní již nemnoho se mění, ale Stálost a neustupnost Římanů jest-li chvála hodná? v spleteném svém náboženství stále stojí Římané, žádná to není chlouba. Tak by se Židé také měli čím honositi, kteříž, jakž jim předkové Talmud sepsali, tak při jeho tradicích stojí, nikam

se odtud neuchylující; a jsou všudy po všem světě svorní a jednomyslní. Podobně Turci po Machometovi nic nemění, proto že pod hrdlem nesmějí. Nebo Alkorán¹¹⁵ čísti toliko kněžím se dopouští, a to v jazyku arabském, jiný žádný ani nahlédnouti do něho nesmí. Kněží také pod tuhými závazky jsou, aby nic neměnili. A tak se v papežstvu rovně děje. Biblí čísti lejkům nedají, klerikům také do ní nepustí, leč kdož jejich věcmi dobře napojen jest; a i tu [tak]¹¹⁶ sou jí pilní¹¹⁷ kněží, že více s korbely aneb s důchody svými a počty se meškají. I co div, že tu žádný nic nemění a neopravuje? Nemají kdy, nevědí jak, nevědí, proč by se v to dávati měli, poněvadž náboženství, tak jakž stojí, [dosti jim]¹¹⁸ zříštné jest.

Mezi tím, byť kdo z kněží nětco měniti, vida potřebu, chtěl, nelze. Závazek na sebe ku poslušenství stolice římské tuhý učinil a chtěl-li by přes to Boha více než lidí šetřiti a nětco jinak, než římská církev činí, činiti, nebude to míti průchodu žádného; bude vyhnán, aneb jat a z světa sklizen, a tak dále. Protož osvíti-li tam koho Pán Bůh, není jiné rady než vyjítí odtud. A tak se děje, že když Bůh některé retuje, vycházejí od nich, onino pak zůstávají tak, jakž sou.

Tak, hle, ďábel to dílo podvodu spletl a svázal, že se jemu to nesnadně roztrhati a změniti může. Ale věřímeť, že přijde k roztrhání, když se sám Bůh v to plně vloží a lidem v srdce jejich dá, aby činili vůli jeho (Zjev. 17, 17).

A protož závírka jest, že svornost a stálost sama z sebe důvodem není nětčeho dobrého, poněvadž i sekty zatracení to mívají. Nýbrž i sám ďábel, kterýž, jakž se jednou proměnil, již se nemění, ale v zvyku svém trvá. Než musí býti svornost a stálost při víře pravé Písem sv., kteráž kde jest, tu teprv chloubá pravá má mocný základ. Ale po-

něvadž Římané ne při víře Písem sv., než při tradicích, to jest výmyslcích a spletcích svých, stáli a svorní jsou, chloubá jejich budiž k zahanbení jejich.

KAPITOLA X.

Že církev římská není katolická.

Známé jest, že papeženci nejvíc umějí o katolictví rozprávěti, a že oni toliko sami jsou katolíci, se vychloubati. Ale ohledejme, také-li se ta larva sníti může, aby věc, jakž sama v sobě jest, spatřina byla.

To slovo catholicus jest slovo řecké a Co znamená slovo catholicus. v našem jazyku vyznamenává veřejný aneb všeobecný. A přidává se to slovíčko jiným slovům, jako catholica [ecclesia, všeobecná, veřejná církev; catholica]¹¹⁹ fides, všeobecná víra; catholicus christianus, všeobecný aneb katolický křesťan. Dokáží pak toho, že ani církev římská ani víra římská katolická není, ani papeženci křesťané katoličtí že slouti nemohou.

Církev všeobecná nazývá se počet vybraných lidí k životu věčnému, kteří kdykoli v světě byli, jsou a budou. Protož když říkáme v symbolum: věřím církev obecnou (aneb katolickou) křesťanskou, tak mnoho jest, jakoby řekl: věřím, že Pán Bůh vždycky na světě církev má, jakž se svět začal, až do skonání, tak že nikdá v žádný čas Pán Bůh lidí takových míti nepřestává, kteříž jemu slouží, a on je k nebi strojí a připravuje. Tak zjevně vykládá Augustinus (Ench. ad Laurent. c. 56); podobně Gregorius Magnus (hom. 19 in Evang.).

Jakž tedy papeženci mluvíti smějí, že jejich církev jest katolická? Všickni-liž vyvolení, co jich kdy od počátku bylo, k papeži jako k hlavě se hlásali? všickni-li jeho ustanoveními se zpravovali? Nicť jistě o papeži a jeho církvi neslýchal Abel, Set, Noe, David etc. A hle, byli Boží vyvolení a

církve té veřejné, katolické, praví oudové. Tedyť církev římská neobsahuje celé veřejnosti církve Boží, tedyť katolická není.

Řeknou-li, že se katolická miní na tento čas, toliko po Kristu, i to falešné jest. Nebo zdaliž všickni jiní křesťané jsou ven z církve? Zdali všickni hned zatraceni býti musejí, kdo v církvi římské nejsou? (Kromě církve zajisté není spasení.) Tedy-liž na východ, na poledne, na půlnoci, v řecké, perské, ruské, mozkevské, dennemarské, islandské, anglické, mouřenínské zemi žádného není vyvoleného? (Nebo v těch zemích, jako i jiných mnohých, vy s svým katolictvím průchodu nemáte.) Hádejte, jak vy pro zvelebení sebe Kristu jeho království ssuzujete; ješto jemu řekl Otec: Dámť končiny země za dědictví. Tak že všudy, věříme, on království své, jenž jest království milosti, má rozprostřené, vy pak jen na sebe to táhnete. Podobné mi se zdá to vaše šibřínkování, jako kdyby některé v říši hrabství, částečkou říše jsouc, vypravovalo o sobě, že ono jest říší a že monarchie ta slavná římská tu se shrnula. Jimť by to snad sloužilo k chloubě, ale císaři k malé chvále, jehož by monarchie tak úzkými mezemi obmezena byla. Nýbrž poddaní, kteříž milují pána svého a zvelebení jeho hledají, naschvál mají obyčej vypravovati, kterak pán jejich nejen to jedno zboží má, než i jiných jinde mnoho.

Ale pohledíme v den soudný, když všecky před sebe přivede Kristus, a uzříme, žeť mnohem více bude míti spasenců, nežli mu jich Římané přejí a oddělují. Kterýmž potřebí jest mysliti na to, aby nebyli z počtu těch, o nichž v Knize Moudrosti napsáno, že v onen den trnouc nad nenadálým spasením těch, kteréž do pekla zde byli odsoudili, říkati budou: Totoť sou ti, kteréž sme my někdy měli za smích a za přísloví potupné; aj, jak sou počtení mezi syny Božími a mezi svatými jest los

jejich! Jistě sme my pobloudili od cesty pravdy a světlo spravedlnosti nesvítlo nám a slunce spravedlnosti nám nevzešlo; přesyceni sme cestou nepravosti a cesty Páně nepoznali jsme. Což nám prospěla pýcha? a bohatství s chloubou co nám pomohlo? etc. (Moud. 5, 2—8.) Bojtež se a rozmyšlejte časně, ó milí Římané, aby pýcha vaše a chlouba vašeho katolictví nebyla vám daremní.

Poněvadž tedy i před římskou církví byli spasenci i nyní tolikéž kromě římské církve jsou, falešné jest to, aby ona církví katolickou byla. Za částku nějakou té veřejné církve, pro ty, kdož jsou tam právě věřící a kající, počítati se může, za celou pak a katolickou církev nikoli nemá a nemůž jmína býti.

Neméně falešné jest, což praví, že jejich Víra Římanů
není katolická. víra víra katolická jest. Neb katolická víra jest ta, kterouž všickni svatí od počátku [světa]¹²⁰ drželi a skrze ni spaseni byli. Cokoli tedy podle vůle Boží věřil Adam, Noe, Abrahám, David, Petr, Augustin a jiní svatí, to jest víra katolická, obecná všech spasenců. Nu tedy, chtějí-li podle pravdy obdržeti titul katolictví, nechť ukáží, že ti jmenovaní svatí Boží věřili a sloužili mši, že volali k svatým, že se strojili do očistce, že v skutcích ospravedlnění hledali, že obrazy a modly měli a je ctili etc. Na věkyť toho neukáží. Jakž tedy katolická víra slouti má to, o čemž nejpřednější spasenci ani nevěděli? Musíť v pravdě z tohoto dvého jedno býti pravé: anebo že patriarchové, proroci, apoštolé, patres víry katolické neměli, anebo že papežovo učení a víra není katolická, poněvadž učení papežovo s učením oněch se nesrovnává, jakž v kap. 7. ukázáno.

Z toho jde, že i titul, kterýž samým Ani Římané
katolíci. sobě dávají, katolíky se nazývajíce, marný jest. Nebo nemají-liť víry katolické apoštolské (jakž ukázáno, že nemají), jakým právem katolíci slouti mají? Aneb zase, kdož s starou církví (kteráž bez

odporu katolická byla) u víře, smyslu a životu se srovnávají, jakým právem titule katolictví zbaveni
 Kdo jsou vlastně býti mohou? Kdož jest dědicem víry předešlých svatých, ten i k titulům jejich právo má a katolíkem v pravdě jest, byť ho všecken svět titule toho odsouditi chtěl. Pakli kdo podobnosti a obecenství víry a života s první církví nemá, není katolík, ale odštípenec a kacír, byť pak všecken svět po něm postupoval; tož ho samo neučiní, čímž není.

V jakémyslu Římanům katolictví pustiti se může? Než chtějí-li to slovo v tom vyznamenání bráti, aby katolíci aneb obecní křesťané slouli ti, kterýchž nejvíce jest, popřejeme¹²¹ jim toho titule; však jim málo vyzískají. Nebo samým tím titulem zbaví sebe pravé církve, poněvadž v posledních dnech největší houfové katolické apoštolské učení opustíc, po bludích postoupiti měli, jakž se i novým těmto katolíkům přihodilo (2 Petr 2,).

Notate, Jesuitae!¹²² Mezi tím naposledy položím Jesuitům slova Aeneae Sylvii, kterýž potom papežem jsa učiněn, Pius II. sloul. Ten (tractatu de gestis Basil.¹²² l. 1. f. 9.) tak píše: Haec vox graeca catholica sonat latine, quod universalis; quae tamen non sic dicitur, quod universi eam teneant, sed quod eam habere tenentur. Nec enim fides nostra desinit esse catholica, quod quam plurimi eam adversantur. Quid enim inquit apostolus Rom. 3,? Si quidam illorum non crediderunt, num eorum infidelitas iidem Dei evacuabit? Imo vel una provincia si retinet veram fidem, vere et proprie dicitur ecclesia catholica.*

* Katolický = všeobecný, pro všeobecnou platnost. Aniž víra naše přestává býti katolickou proto, že přemnozí jí odpírají. Neboť co dí apoštol k Řím. 3, 3.: Co jest do toho, jestliže byli někteří nevěřící? Zdaliž nevěra jejich věrnost Boží vyprázdní? Ba i jediný okrsek, drží-li se pravé víry, pravdivě a právem se smí zváti církví katolickou.

KAPITOLA XI.

Že množství následovníků církve římské není dostatečným znamením pravé církve.

Často před obecným, neosvíceným lidem s tím na harc vyjíždějí, že římské náboženství nejširší jde a že všudy po všem světě jest rozprostřené, a že nejvíce jest nejen obecného lidu, ale i mužů učených i povýšených v tom náboženství, jmenovitě panstva, hrabat, knížat, králů etc. Ale na to odpovídám:

Předně, že množství následovníků nikdy není znamením církve, poněvadž na-
Množství lidu
není znamením
církve.
před v kap. 3. ukázáno, že pravda Boží nikdy od počátku světa toho štěstí neměla, aby veřejně ode všech jí posloucháno bylo; než bludové to mívali. Bálovi kněží za časů Eliáše po sobě i krále i všec-
ken lid měli, Eliáš s sebou jednomyslných velmi málo měl a ani o těch ještě nevěděl (3 Král. 19, 14. 18). O Ariáních pověděl Athanasius, že všecken svět po nich byl postoupil. Proto-liž oni právi byli? O Antikristu také předpovědino, že se po něm svět obrátí, i králové země že se s ním spojí (Zjev. 13, 17, a 18. kap.). Viztež tedy, abyšte těmi svými houfy spíše nedokázali, že Antikristovi jste následovníci všickni ze spolka, nežli aby to důvodem pravé církve býti mělo.

Dobře Naciancenus (in orat. ad Arianos) napsal, čehož poslechněte, chlubní Jezuité: Ubi sunt isti, qui ecclesiam multitudine definiunt? Isti habent vulgus, nos fides; illi aurum et argentum, nos repurgatam fidei doctrinam. Kde jsou, prý, ti, kteříž církev na množství a na hluku zakládají? Oni mají lid, my víru; oni zlato a stříbro, my čisté učení víry. Farizeové také říkali o Kristu: Kdo z knížat uvěřil v něj? Jen ta chátra, kteráž nezná zákona, přidrží se ho (Jan 7, 48. 49). Tuším, kdyby nyní

Kristus na světě s svým nevelikým¹²³ houfem byl, že by Jezuité nechtěli s ním držeti, než s velikým houfem předce. Ó blázni, že nesoudíte, co Kristus dí: Uzká cesta jest a těsná brána, kteráž vede k životu, a málo jest těch, kteříž jdou po ní (Mat. 7, 14). Item: Neboj se, mé maličké stádce, etc. (Luk. 12, 32.)

Proč se tak mnoho lidu Římanů přidrží? Druhé, kéž soudí, čím to jest, že se lidu nějaká učení jejich tam je drží? Zdali svatost života kněží římských k sobě lidi vábí? Zdali známost pravdy k oblíbení toho raději než jiného náboženství nutí? Ó nikoli! Mocí, mocí stojí Římané. Mnozí se i z nechtění k nim hlásají, proto že se zeprítí nelze, zvláště kdež inquisici máte. Ješto nečtli ste, co v Žalmu 110, 3. napsáno: že lid Kristův v Novém Zákoně dobrovolný býti má? Jakž pak jest dobrovolný ten váš lid, kterýž jen násilím meče a ohně při sobě držíte, ne slova Božího mocí? Naříká nad tím sám Acosta Jezuita příčinou Indianských obyvatelů, kteříž k náboženství křesťanskému od Hišpanů divnými, vymyšlenými mukami hnáni jsou, a dovodí, že to není cesta k rozmnožování víry Kristovy, a že ne hlukem zbraně, ani ostrostí meče apoštolé Kristovo království vzdělávali, než ostrostí slova Božího; a připomíná povědění Řehoře Velikého, že ti, kteříž násilím a trápením jiných víru rozmnožovati chtějí, důvod při sobě mají, že ne Boží, než své věci provodí (Acosta lib. 2. de proc. Ind. salute cap. 4). Připomíná také tentýž Jezuita (lib. 6. cap. 3), že mnoho Indů proti vlastní vůli od Jezuitů jest pokřtěno. To-liž pak předce má býti křesťanstvo?

Pravím také toto: Nechť pustí ve všech městech volnost k kázání evangelium sv., zvědí, či budou houfové křesťanského lidu.

Mnoho-li Římané po své straně mají věřících? Čtvrté, pravím, že ne na množství lidu církev záleží, než na množství věřících.

Věřících pak více z milosti Boží po naší straně jest, ačkoli po jejich straně více jest lidu. Petr s. zajisté ty samy za věřící má, kteříž víry své počet vydati umějí (1 Petr 3, 15). Kdyby pak nerci-li sedlák v papežstvu na examen vzat býti měl, ale častokrát kněz, biskup, kardinál, papež ani o základních křesťanského náboženství artikulích odpovědi dáti neumějí, byť pak o mši, vzývání svatých etc. bez Písma nětco žvátí uměli. U nás pak z milosti Boží veliký jest počet věřících těch, kteříž modlí se, čemuž vědí, a skládají naději tu, kdež vědí, že zahanbena nebude. Ačkoli sic pšenice není prázdná koukole ani mezi námi. Než vždyť pravím: mnoho jest těch, kteříž s námi jsou, vyvolených k životu věčnému a sloužících živému Bohu a ne rytinám. A pravím, že jich více jest, nežli jich oni vidí. Nebo zná Pán, kteříž sou jeho (2 Tim. 2, 19). I mezi vámi, ó Římané, mnoho my máme tovaryžstva, těch, kteříž v tajnosti upřímě slouží Pánu Bohu svému a spolu s námi v milosrdenství Božím naději skládajíce, budoucího vykoupení čekají.

Dejž Pán Bůh milosrdenství všechněm, aby každý slavným¹²⁵ nebešťanů tovaryžstvem vázal se raději nežli houfy světa tohoto, a nedal se mámiti slávě a pompě světa, než slávu Boží raději zamilujíc v upřímnosti Pánu Bohu podlé jisté jeho v Písmích vyjevené vůle sloužil a šťastně dosloužil, Amen.

KAPITOLA XII.

O štěstí a prospěchu církve římské.

I to před neosvícenými k zmámení jich vynášejí, že prý církev římská šťastný v svých věcech vždycky mívala prospěch a ještě má: králové a knížata vždycky že se k ní vinou a její pěstounové jsou, zboží a slávy že má dosti a více než kdy která církev na světě, k vůli jí že

Štěstí římské
církve.

i potentátové světa stojí, a žádní nepřátelé jí odolati, ovšem přemoci nemohou. Tak že jest jako skála pevná, na niž ač vlnobití mnohá dorážejí, však jí vyvrátiti nikoli nemohou.

Odpovídaje na to, nejprv povolují, že v pravdě římská církev zázračné jakési v světě štěstí má, aniž se tomu odepřítí může. Ale mezi tím přečti sobě, prosím, čtenáři milý, co sem napřed v kap. 3. napsal, čeho to znamením a důvodem jest. Jistě, jistě není takový na světě způsob církve předpovědín, aby v světě panovati a plac držeti měla, než uzlosti, kvílení, pláč předpovědín, jakž sem tam připomenul.

Nešťastné štěstí.

Ó, kdyby římská církev nebyla v počátcích takového štěstí a přízně potentátů měla, nebyla by na ty zmatky přišla. Ale štěstí, štěstí, to ji zavedlo a ku pádu přivedlo, jakž v kap. 19. z historií ukáží. An v světě příkladů dosti vídáme, že lidé skrze štěstí na zkázu a zahanbení přicházejí. Nebo kterýmž štěstí lahodí, při těch sic začátek bývá žádostivý věci jejich, ale dokonání vždycky téměř potvorného nětco s sebou přináší. Tak i římskou církev štěstí její nejprv opojilo a zmámilo, nyní pak již tak zpotvořilo, že sotva co k církvi křesťanské podobnosti na ní viděti, a konec všeho bude jistý pád a zahanbení přede vším svě-

Štěstí do času. tem. Neb ač se jim zdá a chlubí se, že štěstí jejich ještě plyne, vyjevil však nám Pán Bůh, že dřív než se nadějí, korouhvička [se]¹²⁶ obrátí a odjinud vítr povane. Janovi zajisté v Zjevení anjel mluvě o zpronevěřilé té babylonské nevěstce, jenž jest církev římská, tak pověděl. Proto, prý, že říká v srdci svém: Sedím, královna, a nejsem vdovou, a pláče neuzřím; protož v jeden den přijdou rány její, smrt a pláč i hlad, a ohněm spálen bude Babylon. Nebo silný jest Pán, kterýž je potupí (Zjev. 18, 7).

Těšte se tedy z svého štěstí, jak chcete, chlubte se svými v světě svobodami, jak nejvíce umíte; jisti však buďte tím, že přijde čas, v němž vám to stane, jakž jen Bůh dá králům světa v srdce, aby činili vůli jeho a soud vykonali nad nevěstkou, kteráž ohavnostmi modlářství svého poškvřnila všecku zemi (Zjev. 17, 17).

Ač proč se tím svým štěstím tak příliš Vrťkavé Římanů
štěstí. chlubí? Zdali naprosto skála nepřemožená jsou? Zdali věci jejich také časem neklesají a jako i jiných lidí příběhové jednak vzhůru, jednak dolů se nenesou? Nebo jestliže nepřemožení jsou, jakž to, že Fridericus Victoriosus, Elector Palatinus*, proti papeži a jeho náhončím boj veda, vždycky vítězil? Jakž to, že Žižka v jedenáctém potýkání s papežskými vojsky vždycky vítězem zůstal, ješto proti němu a Českému národu celá takměř Europa od papeže zturbována byla? Jestliže ste nepřemožení, kudyž na to přišlo, že ste ztratili od poslušenství stolice římské německou zemi, Anglii, Dennemark, švédské království a jiných mnoho zemí? Jakž se to stalo, že classis hispanica, jejíž strach po všem světě se rozcházel, u Anglie¹²⁷ rozmetána a vaši triumfové přišli v nic? Čímž to, že v Frankreichu Hugenetů¹²⁸ vyhubiti nemůžete? čím více jim odpíráte, tím se více množí. Nadto kudy schází, že v Nyderlandu confoederantům odolati nemůžete, ješto vám Hišpan vší mocí své propůjčuje? ba vyprázdnil na to všecky své poklady, a hle, nic nezpravil! Čímž to medle také, že Benátčanům těchto let nemůžete odolati?*

* Kurfürst falcký (1449—1476), do jehož zápasů v říši zasahoval i Jiří z Poděbrad.

** Ztroskotání španělské »nepřemožitelné armády« (1588), bartolomějskou noc pařížskou a edikt nantesský (1572, 1598), jakož i nizozemské osvobození (—1609), hlavní to světové události současné, připomíná Komen-ský častěji. Světským nárokům papeže Pavla V. (1605—1621) vzepřela se vítězně republika benátská r. 1606.

Skrovněji byste tedy té chlouby o svém štěstí užívatí mohli, milí Římané, poněvadž Pán Bůh, ač vám mnoho pouští, avšak předce i vás na uzdě má.

Nepřemoženost
církve v čem?

Slavněť jest sic a potěšené Kristovo zaslíbení církvi učiněné, že ani brány pekelné odolati jí a vyvrátiti nemají (Mat. 16, 18). Ale to zaslíbení není tělesné o tělesném vítězství; což kdyby pravé bylo, Turkům by se lépe snad než papeži trefovalo. Ale míní se vítězství církve duchovní, nad ďáblem, světem, hříchy, což všecko pošlapávají vyvolení a pod nohy tlačí. S. Jeronym zjevně píše, jako i jiní Patres, že v té Kristově řeči branami pekla míní se hříchové a nepravosti, item bludové kacírští, kterýmž se opanovati a nakaziti církev pravá Jezukristova (jenž jest počet vyvolených) nedá. Ale církev římskou brány pekla, ah, již dávno opanovaly! Hříchové a nepravosti zvlášť mezi kněžstvem a duchovenstvem až na vrch se rozvodnily, jakž světu známé jest. Vloudili se také do ní a ji opanovali bludové rozliční kacírští, jakž napřed v kap. 8. ukázáno.

Což tedy zevnitřním štěstím světa se chlubí, když duchovně proti pekelným branám nepřemožení nezůstali?

KAPITOLA XIII.

O chloubě papeženců, kterouž sobě berou z epištoly s. Pavla k Římanům psané.

Nesmyslná Ří-
manů chloubá.

Když žebráku k zlátání pláště jeden flek nestačuje, nastavuje jiným, byť se třeba ani materií ani barvou nic k tomu netrefoval. Tak papeženci naši, aby sobě zlátali plášť chlouby, kterýmž by ošklivostí ohavností svých, jako nežity nějaké (jimiž tělo církve jejich oprýštěno jest), přikrývali, ledčehos se směšně chytají, i ty věci, kteréž jim nic nenapomáhají, než raději, když se

bedlivě soudí, hanbu jejich víc odkrývají, na sebe táhnouce. Z těch věcí jest i to, což před neosvícenými vynášejí, že prý s. Pavel Římanům psal obšírnou a laskavou epištolu, ješto kdy¹²⁹ prý Luteránům aneb jiným sektářům kdo z apoštolů psal? K tomu prý zjevně praví v kapitole první: víra vaše (t. Římanů) rozhlašuje se po všem světě. Tedyť prý římská víra jest ta, kteráž se po všem světě hlásati má. Ale to jest rovně takové mluvení, jakéž bylo Farizeů, když říkali: My víme, že Mojžíšovi mluvil Bůh; ale tento (Kristus) odkud jest, nevíme (Jan 9, 29). Totiž, nechť ukáže, kde jemu [Bůh]¹³⁰ mluvil jako našemu Mojžíšovi — ješto ne na tom záleželo, kdo z Abrahama a Mojžíše posel, než kdo šlepějí otce Abrahama následoval a Mojžíšova učení se držel. Tak tuto ne na tom záleží, psal-li co apoštol Římanům či ne, než na tom, kdo^{130'} se té apoštolské víry drží. An Korintským také apoštol psal, a více než Římanům, a co to nynějším korintským obyvatelům platno, kteříž sou Turci?

Podobně co jest po tom, že staří Říma Římané nynější nejsou takovi, jako onino staří. obyvatelé pobožní křesťané byli, když nynější Římané od jejich víry a pobožnosti odstoupili? Čehož svědkem jest předně s. Cyprian, římské kleriky hned za svého času obviňující, že od šlepějí předků svých odstoupili. Viz o tom obzvláštně Epist. 6. a 7. lib. 2.

Druhé, že nynější Římané nemají té víry, kterouž apoštol chválil, důvodem Epištola k Řím. ukazuje, že nynější Římané bludaři jsou. jest sama ta jeho epištola, kterouž soudíc sami Římané, nechť povědí, hlásají-li se k té víře, či nic. Pozná se jistě, že nerci-li ta epištola není jim k obraně věcí jejich, alebrž mocně je vyvrací. Což připomena nejpřednější artikule, o nichž tam apoštol píše, a jich s učením vaším, ó Římané, srovnaje, patrné učiním.

Nejprve zajisté dovodí apoštol, že všickni sami 1. z sebe jsou hříšní a pro hříchy zatracení hodní,

tak dobře ti, kdož zákon mají, jako i pohané. A protož že nemůže člověk jinak ostáti a za spravedlivého a nevinného projíti na soudu Božím, než samou pouhou milostí Boží, skrze víru a spolehnutí na milosrdenství Boží. A o tom mluví v kap. 1. 2. 3. 4. 5. Nynější pak Římané proti tomu učí, že člověk také svými skutky ospravedlnění dosahuje, a kdož by jinak učil, concilium Tridentské prokletí na takového vyhlašuje.

2. Druhé, učí apoštol v epištole k Římanům o zákonu Božím, že ho nelze naplniti žádnému člověku (kap. 2. 3. a 7). Tito pak právě naproti tomu učí, že může člověk, kdyby chtěl¹³¹.
3. Třetí, o žádosti, kteráž se leckdys v srdci člověka ozývá a jemu zlých věcí naskýtá, apoštol zjevně učí a dovodí, že hříchem jest, v kap. 7, v. 7. a dále. Tito pak zjevně učí, že sama žádost bez povolení hříchem není. Nezapře toho žádný z nich.
4. Čtvrté, učí v též epištole o vyvolení Božím lidí některých k věčnému životu, že se stalo darmo, z milosti, ne pro zásluhy nějaké lidské, než že naprosto Bůh podlé hlubokých a nestihlých soudů svých z jedné hromady lidí jedny vybral k slávě, druhé odložil ku potupě věčné, proto že se tak líbilo jemu (kap. 9. a 11). Tito pak rouhavě praví, že Pán Bůh vyvoloval ty, kteříž skutky svými spasení sobě dobývati měli.
5. Páté, učí apoštol Římány, že vrchnosti všeliká duše poddána býti má, pro svědomí (kap. 13). Ale papež s svými duchovníky jinak učí i činí, to jest, z moci vrchnosti se vynímají a je sobě sami ku poslušenství podmaňují.
6. Šesté, učí apoštol v listu k Římanům, že ceremonie křesťanům na svobodě býti mají (kap. 14). Tito pak všecky k svým ceremoniím nutí.

Hádejž tedy, pobožný křesťane, jak spravedlivě nynější Římané odpadlci epištolou k oněm pobožným Římanům psanou se chlubí, poněvadž v nej-

přednějších artikulích víry křesťanské, o vyvolení, o ospravedlnění etc. s oněmno Římany držeti nechtějí. Vidíť to sic oni sami dobře, že ta epištola jim hrubě do očí svítí; než zarputile však samým tím jménem se honosí. Protož nezle Julius III. papež, když některé pro luteránské kacířství v Římě upáliti dal a z kardinálů jeden, vrátě se od popravvy, vypravoval, že se z těch kacířů jeden velmi odvolával na epištolu k Římanům, nezle, pravím, papež pověděl: Však, prý, opravdu ta epištola kacířům hrubě napomáhá. A doložil: Nisi ecclesiae consuetudo obtineret, ut Pauli scripta pro authenticis haberentur, ego ea anathemate ferire percu-perem; kdyby, prý, Pavlova psání zvykem nebyla v církvi přijata za hodnověrná, já bych je nejraději proklel a z Biblí vyvrhl. To, hle, jak se nynější Římané k víře starých Římanů hlásají! Ó, kéž ste takoví křesťané, milí Římané, jacíž byli ti, k nimž s. Pavel psal; což bychom rádi s vámi jedno byli! Ale poněvadž ne vy, než my držíme s starými Římany, vaše chloubu jest a naše proti vám vítězství ta k Římanům psaná epištola.

Naposledy doložím toho, že se promlu-
vení tomu v první kap. epištoly té (víra Víra Římanů po všem světě.
vaše rozhlašuje se po všem světě) zle rozumí, jakoby jmenovitě apoštol o jednotejnosti učení mluvil: že totéž učení, kteréž v Římě se hlásalo, podobně po všem světě se roznášelo. Což pravé sic jest, ale toho nemíní těmi slovy, než vypravuje jim, že pověst o jejich víře všudy se rozchází; kterak jmenovitě všudy se o tom hlásá, že i slavné město Řím víru Kristovu žádostivě přijímá. Podobně pověděl v poslední kap., že se poslušenství jejich všudy hlásá, totiž pověst o poslušenství.

Ó, více by byli Římané naši (chloubu bez pravdy milující) herštovali, kdyby v epištole k Římanům byli našli, což v 1 Tes. 1, 8. napsáno: Od vás, prý, rozhlásilo se slovo Páně netoliko v okolních

krajinách, Macedonii a Achaii, ale i na všelikém místě víra vaše, kteráž jest v Boha, roznesla se, tak že již nepotřeba o tom ani mluvit. Nechtěli by naši papeženci ani již mluvit a disputovati o víru. Zdálo by se jim, že bez důvodů jim věřiti všickni na všech místech mají.

Ale zůstaniž při tom, že kdo se starých Římanů od apoštola schválené a vypsané víry drží, že starý apoštolský, dobrý katolický Říman jest. Kdo pak jiného učení následuje, že jest odtrženec, kacír, spletenec, byť on nejen na místě prvních oněch svatých, ale třeba v kůži některého svatého seděl. Což Bůh časem svým plněji ukáže, když všelijakou larvu pokrytců odkryje je samy k spatření všemu světu představí.

KAPITOLA XIV.

Že papežové od Krista a apoštolů successí aneb posloupnosti nemají.

Nejmocnější podpora a sloup chlouby nových našich katolíků jest posloupnost apoštolská. Tím zajisté oni přede vším světem herštují nejvíce, že successí a posloupnost hned od Krista a apoštolů mají a vyčístí umějí, jak kdy který biskup po kterém¹³² byl, hned od Petra až do nynějšího papeže Pavla V.; tak že vždy jeden po druhém na stoličce dosedal a ouřad kněžský neb biskupský z jedné na druhé pořádně se přenášel a podle toho apoštolské učení od jedné druhým právě jako z rukou do rukou podáváno až do dnešního dne. Čehož že žádná jiná jednota, ani luteránská, ani pikhartská etc., ukázati nemůže. A protož že římská církev vlastně pravá apoštolská církev jest, sloup a utvrzení pravdy etc. Ale i ten sloup, kterýmž tak pilně podpírají církev svou, jim klesne, jen ho bedlivě ohledejme.

Patrné jest, že té posloupnosti, kte- Posloupnost dvoje.
rouž sobě připisují, dvě částky jsou: jedna, posloupnost aneb successí osob, podle níž se ukazuje, jakým pořádkem biskupové římské od Petra až posavad na papežské stolici seděli. Druhá, successio učení a ceremonií, podle níž prý, cokoli od apoštolů ustaveno bylo, oni z rukou do rukou sobě podávajíce, pravý ten způsob náboženství zachovali až do dnes, jakž to apoštolé začali a ustanovili; čemuž oni vlastně zvykli říkati traditiones.

Ale podle pravdy žádné té successí nemají, nebo co se posloupnosti víry a tradi- Posloupnost víry u Římanů ztracena.
cí dotýče, ukázáno již napřed v kap. 9, že Římané v svém náboženství na větším díle jiné a jinakší věci mají, nežli jakéž apoštolé v církvi uvedli, a že, o čez¹³³ nejvíc s nimi činiti máme, toho nám z apoštolského učení nikoli ukázati nemohou, nýbrž že sobě sami rozličných věcí navymejšleli a smějí lid, že to od apoštolů posloupnost má, šáliti.

Prosím, čtenáři, jsi-li žádostiv tomu jadrně vyrozuměti, obnov sobě to a přečti, co se v té deváté a tolikéž v 7. kap. píše.

Řekl s. Jeronym: Omnis ille est successor Petri, qui annuntiat doctrinam Petri; každý, prý, ten jest posloupný náměstek Petru, kterýž¹³⁴ učení Petrovo zvěstuje. A jinde tentýž dí: Nejsou ti dědicové svatých, kteříž místa svatých drží, ale kteříž následují víry jejich. Nemajíce tedy apoštolského učení, proč se apoštolskou successí chlubití smějí? Tertullianus s. pověděl světle: Unde extranei et inimici apostolis haeretici, nisi ex diversitate doctrinae? Odkud se, prý, poznává, kdo jsou cizí a apoštolů nepřátelé a kacíři, jediné z jinakovosti učení? A protož on proti kacířům mluvě, sebe apoštolským dědicem dovodí býti odtud, že to, což apoštolé zapsali a poznamenali, a k čemuž nás zavázali a zaklnuli, to a ne nětco jiného že věří a učí. Píše to Tertullianus v knize De praescr.¹³⁴ adv. haer.

Kteráž kniha velmi by se hodila Římanům, aby čtouce ji, učili se, co o Písmu s. i o successí apoštolské smýšleti se má. Nabyli by jistě jiných smyslů. Ale jimť jest jedna věc, jak Písmo, tak Patres čísti: totiž, co jim¹³⁵ k jejich věcem nenapomáhá, to pěkně tiše pomíjeti, jakoby toho neviděli.

Posloupnost osobná bez posloupnosti víry marná.

A protož mohlť bychom třeba papežencům pustiti, že biskupů svých páteř hned od apoštolů až posavad ukázati mohou a tak že posloupnost osobnou mají; co jim samo to pomůže? Nebo co jest po sloupu, když na něm toho, což by mělo býti, není? Bývajíť i královští¹³⁶ mandátové na sloupích neb tabulích přibiti, ale když by mandát vůli královskou oznamující odtržen byl, co se sloupem zpraví? Podlé toho, co na tom záleží, že biskupství od apoštolů sstupuje, jestliže víra od apoštolů odstupuje? Farizeovéť vskutku a v pravdě od Mojžíše a Arona posloupnost měli, jakž jim to svědectví Kristus dal, že na stolicí Mojžíšově¹³⁷ seděli (Mat. 23, 2). Mezi tím předce o nich říkal (a říkal bez pochyby podlé pravdy), že sou svůdcové, vůdcové slepí, falešní proroci, a že jim běda bude, to jim na téměř místě ohlašoval.

Odkudž se vidí, že pravá osobná posloupnost může býti nalezena i v církvi falešné. Církev zajiště, kteráž Kristu se protiví, není pravá církev; takoví Židé byli, avšak osobní pravou posloupnost měli. A protož ani nynějších papeženců sama posloupnost řádných a věrných biskupů neučiní, nechať jisti jsou.

Ani osobné posloupnosti u Římanů řádné není.

Protož mohlť bychom, ještě pravím, volně jim pustiti tu zevnitřní osobní successí, poněvadž nic jim nenapomáhá a patrné jest, že ti vlastně dědicové a náměstkové jsou apoštolů, kteříž víry jejich a života jsou následovníci. Avšak aby ještě patrnější byla marná jejich chloubá, ukáži, že ani té osobné posloupnosti u nich

řádné není. Nebo kdež praví, že jim tu posloupnost Petr s. začal a od něho že se táhne až k Pavlovi V., tak aby s. Petr v tom řetězu první článek byl, to klam jest, poněvadž Petr s. v Římě jak živ nebyl a ovšem biskupství nějakého tam nezačal, což v následující kapitole prokázáno bude.

1. [Proto]¹⁴⁰ že
ji od klamů
začínají.

Než totoť se jim nyní pouští, že od Pavla s. a jiných před ním církev římská tehdejší jest založena a učení apoštolské¹³⁸ tam vnešeno i biskupové řádní k zprávě té církve ustanovování byli. Ale však i odtud jest nejistá successí biskupů římských, a to pro příčiny dvě:

Jedno proto, že se historie nesrovnávají, kolik jich bylo, a jak [kdy]¹³⁹ kteří po kterých byli, také se porovnati nemohou a divní v tom spletkové jsou mezi historiky. Čehož tuto všeho pokládati obšírné by bylo. Viz o tom Amanda Polana Symph. cathol. cap. 18. thes. 63.

Druhé, není řádná successí biskupů římských proto, že několikráte přetržena jest. Jako:

2. Že roztrhána
jest mnohým
způsobem.

Předně, když kacíři na stoličce římské Papežové kacíři. seděli, tuť náměstkové Petrovi nemohli býti, jakž sami odpůrcové povolí. Píší pak Platina, Naucleus a jiní vlastní papežů historici, že Zeferýn papež byl Montanista, Liberius Arián, Celestinus Nestorián etc. Někteří hned prostě byli athei, o Bohu a věcech budoucích nic nesmýšlející, jako Lev X., Alexander VI., Jan XIII. etc.

Druhé, přetržena jest successí v církvi římské skrze papeže Jana VIII.,* kterýž byl osoba ženská, omylem kardinálů k tomu ouřadu vyvolená okolo léta 850; kteráž na stoličce Petrově (jakž

Papež žena.

* Omyl s papežkou Johannou; pověst ji zařazuje před Jana VIII., za papeže Lva IV. († 855).

oni praví) dvě letě a více seděvši, při porodu potom na processí život dokonala. To-liž byl řádný successor Petřů? Smějí sic nynější Jezuiti odpírati, aby ta historie pravá býti měla. Ale odpovídám Jezuitům:

1. Že se o to pozdě uradili, aby tu historii z paměti lidem vyřáželi. Chtěli-li, aby to v mlčení bylo, měli se o to před některým stem let starati a tehdáž hned, když se to stalo, zapověditi historikům, aby žádný o tom nepsal. Nyní pak, když historie staré o tom tak hlučně vypravují, těžko jim bude navesti na to lidi, aby více jejich novým řečem¹⁴¹ věřili, nežli svědectvím těch, kteříž okolo těch časů živi byli.

2. Kdyby tu historii psali z našich někteří, kterýmž oni říkají kacíři, měli by čím v pochybnost ji uvoditi a říkati, že na vzdůru a ku potupě papeži vymyšlena jest. Ale že pak od samých mnichů, opatů, biskupů aneb papežských kronikářů, kteříž při dvoře papežském jsouc, příběhy církve spisují, to psáno jest, jakým studem smějí zapírati?

3. Kdyby jeden neb dva o tom psali, mohli by snáze jim za lež dávat, ale že pak oblak jest svědků, skribentů hodnověrných, ukazuje se bezuzdná Jezuitů nestydatost, kteříž v věci tak jisté, jen aby papežovu hanbu jakožto věrní babylonské nevěstky synové přikryli, i svým vlastním předkům a tak mnohým té věci svědkům za lež dávat smějí. Viz Gab. Povel. de Ant. lib. 1. c. 27., kdež veliký catalog papežských scribentů připomíná, kteříž tu historii vypravují. Nevymažít tedy toho Jezuitě na věky, že léta 855. stolicí papežskou žena držela, od níž podlé toho nynější papežové sstupují a tak successí svou a nápadenství ne po meči, jakž práva mluví, než po přeslici a kuželi mají.

Roztržky při
stolici římské.

Třetí, přetržena jest posloupnost u Římanů skrze schismata a roztržky. Nebo

často bývali dva papežové; za císaře Fridricha Barbarossy okolo léta 1160 byli čtyři: Victor, Alexander III., Paschalis III. a Calixtus III. Potom léta 1410 tři byli: jeden sloul Jan XXIII., druhý Řehoř XII., třetí Benedikt XIII. Z těch každý chtěl řádným býti papežem a po sobě některé z kardinálů, biskupů, králů a knížat měl, světil biskupy, kardinály etc., vydávali proti sobě kladby a každý sebe pravil býti náměstkem Petrovým, druhé dva pravil býti odštípence a rotníky; což trvalo za mnohá léta. Kterého tedy z těch tří nynější papež jest náměstkem?

Čtvrté, přetržena jest successí stolice římské skrze neřádné nejedněch na ni se vetření. Papežové neřádně na stolicí dosedající.

Papež zajisté Mikuláš II., jakž Platina píše, vydal reguli tuto: Quisquis non canonica electione in Petri throno collocatus fuerit, is non apostolicus habeatur, sed apostaticus; kdožkoli, prý, řádným vyvolením na stolicí Petrovu nevstupuje, ten nemá za apoštolského náměstka držán býti, než za odpadlce. Již pak všickni-liž papežové řádným vyvolením dosedali? nepřetrhla-liž se někde řádná successí? Nechť vám poví tentýž Platina, apostolicus abbreviator, kterýž z poručení Sixta IV. papeže papežů životy spisoval. Ten o Janovi XVIII. zjevně píše, že se svatokupectvím vloudil na stolicí a že byl lotr a zloděj, kterýž děrou, ne dveřmi do ovčince vešel. O jeho pak náměstkovi Sylvestrovi II., že skrze čáry pomocí ďábelskou papežství dostal, mnohými slovy vypravuje, a kterak s ďáblem smlouvu byl učinil, aby papežské důstojnosti tudíž užíval, dokudž by v Jeruzalémě mše nesloužil; ale nevyrozuměv podvodu, když v kaple jakési v Římě, Jeruzalém nazvané, [mši]¹⁴² sloužil, v čtvrtém létě papežství svého konec vzal. Viz také, kdo žádostiv jsi, co v podobný smysl píše o Bonifaciovi VIII., Křištofovi I., Martinovi II. a jiných, kteříž divnými neřády a fortely stolicí papežskou jedni

před druhými uchvacovali, a zase jedni od druhých vytiskováni byli. A nynější papež, Pavel V., jak dostal papežské stolice, vypisuje se v té suplikaci, kteráž z Říma k císaři a králům poslána byla léta 1612. A má to předce řádná successí a posloupnost býti? Jednostejným právem budeme moci říci o tureckém císaři Machometovi, kterýž Konstantinopole dobyv, Paleologa, císaře křesťanského, zamordoval a tak stolicí jeho opanovav, podnes s potomky svými ji drží, říci, pravím, budeme moci, že nynější turecký císař řádný starých křesťanských, šlechtných císařů náměstek jest. Pěkná jsou o té věci slova Gregorii Nacianceni (in orat. de Mag. Athan.): Pořádek osob má posloupnosti jméno, ale jednosvornost v učení má posloupnosti pravdu. Nebo aniž vlastně ten, kdo se mocí vtiskne, náměstkem předků slouti má, než ten, při komž tatáž víra jest. Leč by kdo takového náměstkem nazývati chtěl v tom smyslu, jakž říkáme, že neduh za zdravím, tmy za světlem, nečas za časem, zbláznění za rozumem postupují a na jejich místa vcházejí.

Julius papež
zahodil klíče
Petrovy.

Páté, kdybychom žerty prodrobovati chtěli, mohli bychom přidati i to, že Petrova successí na Juliovi II. papeži přestala, kterýž léta 1506 proti Ludvíkovi, francouzskému králi, bojovali maje, vyšel před hejtmany vojsk svých na most řeky Tiberis, při boku meč a v rukou dva veliké klíče maje; kdež přede všemi hlasitě tak zvolal: Poněvadž již více klíčové Petrovi platiti nechtí, nechať meč Petrů¹⁴³ platí. A to pověděv klíče do řeky vhodil, meč pak z pochvy vytrhna, vojsko za sebou k vojně vedl. Hádejte, papežové, jak vy se tím, čehož nemáte, chlubíte! Jste vrátní bez klíčů. Nebo klíče Petrovy kam vám zaplynuly, kdo z vás poví? Nemáte zač děkovati Juliovi, že z hněvu takovou věc učinil a klíčů království nebeského sebe i vás zbavil. Nechtěl-liť jich sám užívat,

mohlť jich ale pro vás, potomky své, zanechat, abyšte měli čím Petrovo náměštenství prokazovati. Ale vidíte, že vám klíčnictví Petrova nedochoval. Historii tuto vypisuje Baleus in Actis pontif. a jiní mnozí.

Nechat tedy přestanou papeženci tak hrdě tou posloupností se prochloubat, kteráž tak jest spletena a roztrhána, že neřádů raději divných divadlem jest, nežli řádu nějakého důvodem.

KAPITOLA XV.

Že římská církev od Petra a na Petru založena není, totiž, že Petr biskupství římského nezačal, ani v Římě jak živ nebyl.

Mámí tím náramně hrubě svět papežovi náchlebníci, že církev římskou od Petra, knížete apoštolů, založenu¹⁴⁴ býti praví, a že on tam nejprve biskupem byl a moc, kterouž jemu Kristus dal zpravovati celou církev svou, že zůstala na jeho náměstcích, římských biskupích. Ješto Petr ani biskupem římským nebyl, nýbrž ani v Římě jak živ se neviděl. Což že mluvím, zlobiti se budou nepřátelé, jist jsem. Nebo by oni rádi, na čem jim nětco záleží, aby všickni tomu věřili a proti tomu žádný nic nemluvil. Na této pak věci soudí oni, že mnoho jim záleží, a to proto, neb myslí, jestliže Petr s. v Římě biskupem a papežem nebyl, že padá jim hned všecka ta biskupa římského přednost, kterouž oni na Petra, předka svého, stavějí. A jistě tak jest, že jim všecka všudy chlouba padne, jestliže se toho dokáže, že Petr v Římě biskupem nebyl a stolice tam nějaké nevyzdvihl. Dvojí tedy tuto věci se dokazovati má: jedno, že Petr biskupem římským nebyl; druhé, že v Římě hned ani nebyl.

Petr nebyl římským biskupem.

Že pak nebyl biskupem římským Petr, odtud jest jisté, že apoštolem byl. Jiný zajisté jest apoštolský, jiný biskupský ouřad, aniž to spolu býti může. Biskup jest pastýř některé jisté církve, od níž jméno bere, aby sloul biskup jeruzalemský, římský etc. Apoštolé pak byli legáti Kristovi po světě, kteréž rozeslal, aby chodíce mezi všemi národy, roznášeli evangelium s. po světě. Jestližef tedy jiní apoštolé tak vytržní nebyli, aby pohrdnouc Kristovým poručením, na jistých místech se usazovali, aniž o Petru s. lze toho smysliti. Pamatovali sou dobře apoštolé na to, co Kristus řekl: Jdouce mezi všecky národy, učte je etc. [Mat. 28, 19]; a pamatujíc na rozkaz Páně, plnili jej, chodili z města do města, když kde církev kázáním svým založili, ustanovovali zprávcy a biskupy, a těm péči o církev poroučejíce, jinam se ubírali, jakž to patrné jest Mar. 16, 15. 20., Tit. 1, 5., Skut. 14, 23. Nechať tedy mezi apoštolem a biskupem rozdíl znají a toho pro napomožení svým věcem v hromadu nepletou.

Petr v Římě ani nebyl jak živ.

Ovšem pak, že Petr biskupem římským nebyl, ukazuje to druhá ta věc jmenovitě, poněvadž v Římě Petr jak živ ani nebyl. Což v historiích a psáních lidských sic spletené jest a místného nětčeho doptati se u nich nelze. Jedni praví, že tam smrt podstoupil, jiní tomu odpírají; jedni, že 25 let tam se zdržoval a církev zpravoval, jiní, že 7 let toliko. Ale však z nejhodnověrnějších kronik, totiž z Písem sv., vyhledati se jistotně může, co o tom smýšletí se má: jmenovitě toto, že Petr s. v Římě nikdy nebyl. Což patrně prokáží šesti nepřemoženými důvody.

Důvodové toho mocní.

1. Nejprve, poněvadž Písmo o tom nikdež nic nemluví, jistý jest mně a každému pobožnému důvod, že toho nic není. Nebo kdyby Petr do Říma se byl dostal a tam měl položití re-

giment církve, kterýmž by se až do skonání světa všecy církve zpravovati měly, není nikterakž podobné, aby Písmo toho v mlčení zanechalo. Poněvadž i s. Lukáš naschvál skutky a jízdy apoštolů předních popisoval a nejedny i menší věci a příběhy poznamenával, této pak veliké věci jistě nebyl by opustil, zvláště poněvadž i Pavlovu do Říma pout vypsál, kterýž podle jejich smyslu neměl tam býti biskupem a stolice apoštolské zakladatelem; ovšemť by jízdy s. Petra do Říma, když náměstenství Kristovo tam vnešeno býti mělo, nebyl zamlčel. Někdo také z apoštolů v psáních svých byl by zmíněčku aspoň nějakou učinil o tak veliké věci. Tuto pak nic. Kdož tedy nevidí, že to nic jiného není, než věc smyšlená a falešná? Leč ten snad, kdož by mašlakem Antikristovým jsa zmámen, na Písmo s. se obraceti chtěl, že nedokonalé jest a neoznamuje všeho, což k víře přináleží. Ale ruhače takového potupí s. Lukáš, kterýž praví o sobě, že puzením Ducha sv. snažoval se z gruntu ty věci vypsati, kteréž k známosti člověku křesťanu přináležejí (Luk. 1, 3).

2. Petr s. měl zůstávati mezi Židy a do 2. Petr židovský
Říma neb jinam se nepouštěti. A to před- apoštol.
ně pro rozkaz Kristů, kterýž jemu tu mezi Židy pracovati poručil (Luk. 22, v 32.): Ty, Petře, obrátě se, potvrzuj bratří svých; [a]¹⁴⁵ Gal. 2, v. 7. stojí napsáno, že Petrovi svěřeno bylo evangelium mezi Židy. Mimo to povinen byl Petr mezi Židy zůstávati a mezi pohany (zvlášť tak daleko od Jeruzaléma) nechoditi i pro smlouvu, kterouž s Pavlem učinil, o níž se Gal. 2, 9. píše, že Jakub a Petr podali pravic Pavlovi a Barnabášovi na tovaryžství, aby Pavel s Barnabášem kázali mezi pohany, Petr s Jakubem mezi Židy. Což tedy? Zapomenul Petr na smlouvu a rukou dání, a nechaje Židovstva, běžel do Říma? Sudť, pobožný člověče, co jest k pravdě aneb ke lži podobnějšího.

3. 3. S. Pavel o církev římskou se ujímal: i přítomen jsa, ji učil, i nejsa přítomen, jím list obšírný napsal. Odkudž, že Petr v Římě nebyl, patrné jest. Nebo zdaž by se Pavel Petrovi v jeho povinnost byl třel? Byť i za potřebné nětco byl znal té církvi, byl by samému Petrovi napsal, ne lidu, tak jakž učinil při církvi kretenské, kteréž co zapotřebí znal, Titovi, biskupu jejich, o tom psal. Viz epištolu k Titovi. Tak i v Efezu ustanoviv za biskupa Timotea, již více nepsal Efezským samým, než Timoteovi, a jemu, co by těm bratřím předkládati měl, poroučel (1 Tim. 4, v. 6).
4. 4. Pavel s. v té k Římanům epištole v kapitole poslední mnohé známé zejména vyčítá, kteříž by od něho pozdraveni býti měli, o Petrovi pak zmínky nečiní žádné. A co se neznali? či se na sebe hněvali? Ba raději, že ho v Římě nebylo, to jest jisté. Aniž postačí to, že by někdo říci chtěl: Nebyl-li tehdáž v Římě, když se ta epištola psala, mohl býti potom? Odpovídám: Přišel-li Petr potom teprva do Říma, když již římská církev tak zkvetlá byla, tedyť on není fundatorem a zakladatelem církve římské. Což se tedy ním chlubí, jakoby od něho a na něm církev římská založena byla? Jmen sic osob těch nenacházíme, kteříž do Říma nejprv víru křesťanskou vnesli. Než kdoť sou koli byli, jistá věc, že té církve nezakládali na Petrovi, než na Kristu a jménu jeho; jakž o tehdejších církve zakladatelích s. Pavel napsal, že jiného základu žádný nekladl, než ten, kterýž položen jest, Ježíš Kristus (1 Kor. 3, 11).
5. 5. Tentýž Pavel z Říma, kdež u vězení seděl, několik epištol psal, jako k Galatům, Efezským, Kolossenským, Timoteovi, Filemonovi, Židům, a psal některé brzy před smrtí svou a Petrovou; nikdež však o Petrovi nic nepíše. Což tedy to jest, že Pavel, maje v Římě Petra, hlavu a nejvyššího zprávníce církve, smí se o církve po světě roztrou-

šené ujímati? a svým jménem, ne nejvyššího biskupa, psáti? a nikdež, že tatáž vůle nejvyššího biskupa jest, nedotýká? Či-li Pavel to v Římě na ukradku dělal, aby Petr nevěděl? Ó, přejistá věc jest, že pletky jsou ty papežské řeči o Petrovu v Římě bytu.

6. Může se vyhledati a ukázati, že nikdá naprosto do Říma se nedostával. Nebo v tom se historie srovnávají, že Petr a Pavel usmrceni jsou pod Neronem čtrnáctého a posledního léta jeho císařství, což bylo léta Kristova 70. Až po ten pak čas ukázati se může, že v Římě Petr nebyl, a tak nikda za svého života. Nebo léta Kristova 37., tři léta po obrácení s. Pavla, ještě byl v Jeruzalémě (Gal. 1, v. 18). Léta 45. také byl v Jeruzalémě, nebo byl od Herodesa vsazen do vězení (Skut. 12.). Léta 51. ještě byl v Jeruzalémě, když ho po druhé Pavel navštěvoval (Gal. 2, v. 1).

Léta Kristova 58. Pavel vězněm jsa do Říma se dostal a Petra v Římě nenalezl; jakž se vidí Skut. 28. Potom po dvou letech stavěl se před císařem a počet z víry své činil, ale ani tehdáž ještě Petra v Římě nebylo. Nebo tak píše s. Pavel k Tim. (2 ep. kap. 4, v. 16): Při prvním mém odpovídání žádný se mnou nebyl, ale všickni mne opustili; nebudiž jim to počítáno za hřích. Jestližeť jest Petr v Římě byl a Pavla opustil, a tak se znovu zapírání Krista dopustil, což pak o něm smýšleti budeme? A mělt by on s takovou svou vrtkavostí předce skalou slouti, na níž¹⁴⁶ by církev státi měla? Jisté jest tedy, že Petr tehdáž v Římě nebyl, než z apoštolů sám Pavel, a lid věřící, kteříž však pro bázeň všickni se choulili a skrývali. Naposledy Pavel apoštol málo před smrtí svou léta 70. psal epištolu k Timoteovi druhou, v níž oznamuje, že se již k smrti strojí, a klada jména některých, kteréž při sobě měl, o Petrovi opět nic: Já, prý, již k tomu se blížím, abych obětován byl, a čas rozdělení mého nastává. Pozdravuje tebe Eubulus a

Pudens a Línus a Claudia i všickni bratří (kap. 4, v. 6. 21). Jestližeť v Římě Petr byl a spolu se k smrti strojili (jakož praví se, že jednoho dne usmrceni jsou), což pak se to k hříchu děje, že zmíněcky žádné o něm nikdež Pavel nečiní? Jistě, jistě, kdo jen trochu soudu a rozumu má, vidí, že z toho Petrova v Římě bytu nic není.

O historických co
tuto smysliti?

Ale co pak (dí někdo) řekneš k historii církevní a jiným starým pamětem, kteréž mluví o tom, že Petr v Římě jest ukřižován a 25 let biskupem té církve že byl? Odpovím, že nevím těm historiím co jiného říci, než v podezření je vzíti, že falešné jsou; buď že z nějakého omylu se to stalo, buď naschvál pro připochlebení se někoho církvi římské. Což z slova Božího máme, tomu nepohnutě věřím a té víry Eusebius svou historií mně nevyjme; kterýž poněvadž v jiných věcech smýšlení o sobě má, že rád fabule prodrobuje v psáních svých, proč by i tuto v podezření nebyl, i on i kdožkoli po něm to píší, když jiný z Písma základ pohotově jest? Toto pravím, že jest naprosto falešné, aby [Petr] 25 let v Římě biskupský ouřad zpravovati měl, poněvadž z Písma nepřemoženě ukázati se může, že po ten čas v Jeruzalémě a v Antiochii byl. Neměť jest snad dvou těl, aby jedním v Římě, druhým v Židovstvu byl. Viděli to dobře jiní po Eusebiovi, že věc bude podezřelá a že se snadně báseň pozná, protože Řehoř papež uskrovnil počtu a položil 7 let Petrova v Římě biskupství. Ale i to že neostojí, ukázáno jest.

Kde Petr usmrcen?

Kdež tedy, dí někdo, Petr smrt podstoupil? Odpovím, že nevím. Písmo o tom mlčí a historie nás v tom matou. Proto bez pochyby Pán Bůh to utajil, aby příčiny k modlářství dáno nebylo; jako i Mojžíšův hrob pro touž příčinu ukryt Židům do dnešního dne. A jistě, kdyžť nyní v věci nejisté tak blázní pověrní lidé, což by medle dělali¹⁴⁷, kdyby jistého nětco bylo?

Naposledy toto o tom povím: Jestližeť vždy k pravdě nětco podobnosti má, že Petr s. v Římě ukřižován, tedyť jest musil v Židovstvu jat jsa, do Říma býti přivezen a tu hned bez odkladu z světa sveden. Ale což to pomůže papežencům? Vždyť Petr té církve nezakládal a biskupem jejím nebyl, to jest přejisté.

Můž býti, že v Římě.

Odkudž každý pobožný vidí, že římská církev ne na Petrovi, než na klamích (pakli měkčeji dím, na nejistotách) založena jest. Mějtež sobě ten nejistý, sfintovaný základ, milí papeženci. My pak, ó křesťané, kdož na skále chceme založeni býti, aby pekelné brány odolati nemohly, držmež se základu toho, kromě něhož jiný nemůž: položen býti, jenž jest Ježíš Kristus, Bůh náš a spasitel, ten pravý, uhlenný, zkušený, drahý, pevný kámen, od stavitelů sic starých i nových zavržený, ale však jehož kdokoli se drží, nebude zahánben. Na tento jistý, neomylný základ skrze víru jako živé Boží kamení se vzdělávejme v dům duchovní etc. Nebo takť přepotěšeně o tomto našem pravém základu a vzdělávání se na něm mluví Pán Bůh náš 1 Kor. 3, 11., Žal. 118, 22., Izai. 28, 16., Řím. 9, 33., 1 Petr 2, 6., Efez. 2, 19. 20. etc. Do kterýchž míst nahledněte, najdete mnoho potěšení, kdožkoli v Kristu spasením svým ste se založili.

Římská církev na čem založena?

Základ pravý církve.

KAPITOLA XVI.

Že papež Petrů náměstek není a k němu žádná podobnost nemá, ani v učení, ani v životu.

S. Jeronym v epišt. ad Euagrium řekl: Všickni kněží sou apoštolští náměstkové. Všickni, prý, biskupové, kdožkoli jsou, náměstkové jsou sv. apoštolů. A jinde tato slova napsal: Est omnis ille successor Petri, qui annuntiat doctrinam Petri; každý ten náměstek jest Petrů, kdo učení přináší Petrovo. Papež pak z buj-

nosti přílišné a z přílišného sobě se zalibování jiným ten titul odjav, samému sobě jej přivlastnil a náměstkem Petrovým, knížete apoštolů, se býti prohlašuje. A i to mámi nejedny, aby se domnívali, že nejbezpečněji jeho se přídržeti.

Ale podlé čeho medle papež nejpodobnějším Petrovým nápadníkem jest? Zdali snad, že na jeho stolicí sedí? Ukázáno jest již, že nesedí. Zdali, že mimo všecky jiné k Petrovi nejpodobnější jest životem neb učením? Ó, byť byl! Toť by v pravdě náměstenství bylo, aniž bychom co proti tomu říci směli. Pohledme tedy na oba a srovnejme je spolu, abychom vyrozuměli, mají-li Petr a papež tak plnou mezi sebou podobnost, aby se musilo říci, že to jest alter idem.

Srovnání Petra
s papežem.

Snad ale srovnávají se činy jejich jednoho s druhým? Snad Petr, když v Římě byl, totéž činil, co nyní papež činí: totiž, evangelium sv. nikdy nekázal, než sedě na hradě lateránském, rozdílná místa očištcová a rozdílné jeho muky vypisoval, duše některé k mukám jeho odsílal, jiné za mzdu propouštěl a bulle u svého dvoru jim na to dával, mše neznámým jazykem brebentoval a jiným to ve všech koutech činiti poroučel, regule, jak se před oltářem kněz obracet má, spisoval, kamkoli na mimochodníku jel, svátost oltářní s pochodněmi a s zvonečky před sebou nositi rozkazoval, oleje, vosky, zvony, kalichy, oltáře, kostely svým dchnutím posvěcoval, léto milostivé světil, na budoucí časy k hřešení odpustky dával, sebe hlavou církve a biskupem biskupů i nejsvětějším nazýval, ze vší světské moci se vynímal, vedl války proti neposlušným, knížata a krále spolu rotil, jedny z stolic smítal, jiné dosazoval, na zlaté stolicí pod věncem třapci okrášleným s královskou berlou, v zlaté koruně perlami se třpytící nositi se dal, na ramenách lidí urozených po Římě jezdil a co toho více?

Tyto věci s. Petr, tam někdy v Římě byv, bez pochyby činil a je svým náměstkům jako z rukou do rukou podal. Nebo to všechno papežové nyní tak pilně v Římě činí, jakoby Petrovým náměstkům nic jiného činiti nenáleželo.

Pakli zase, co s. Petr činil, to nynější pa-
pež činí?: po všech krajinách bez pytlíka, bez o-
buvi chodí, evangelium sv. nejen zjevně v školách
a chrámech, ale i po domích káže a povinnost evan-
gelisty vykonává, přisluhování Kristovo koná, ne
sám sebe, než stádo Boží pase, neplete se v svět-
ské ouřady a živnosti, stříbra a zlata nemá, ne-
panuje nad dědictvím Páně, všechny biskupy má
za své tovaryše a sobě rovné, jim se v legaci kam
potřeba vysílati dá, poddán jest vrchnostem, ja-
kožto od Boha poslaným, dává, co jest císařovo,
císaři, a tak dále. Jestližeť ty věci při sobě papež
má a více než jiní všickni lidé v nich se ostříhá
a za příklad vystavuje, tedyť v pravdě náměstkem
Petrovým jest. Ale ach, Bože nesmrtedlný, na Pe-
trovi všechno jinak a na papežovi všechno jinak!

A papeže
s Petrem.

Přidám i toto: Petr, když Kornelius¹⁴⁸ jemu se
klaněti chtěl, pozdvihna ho řekl: Vstaň, však i já
také člověk jsem [Skut. 10, 26]. Papež pak, kam-
koli se po ulicích pod nebesy nositi dá, všudy lid
před ním padá na kolena; ale neozývá se v něm
duch Petřů, aby říkal: Nečiňte toho, však i já také
člověk sem. Petr, když jemu peníze přinešeny
byly, aby Ducha sv. udělil, takovou dal odpověď:
Peníze tvé, bezbožný člověče, buďtež s tebou na
zatracení, proto že si se domníval, že by dar Du-
cha sv. za peníze mohl zjednán býti [Skut. 8, 20].
Oh, netřeba se nyní od papeže takové zuřivosti
báti. Jen přines peníze, kdo si koli, nepůjdeš na za-
tracení, než odpustků dostaneš houfy, buď jist. A
má to s tím se vším Petřů náměstek býti?

Nechť světle a směle nětco při této věci
povím: přijmi mne v tom, prosím, čtenáři,
V čem vlastní
podobnost jest
papeže k Petrovi.

tak, že nemluvím k posmíšku, než z upřímnosti, což soudím. Nevidím naprosto, v čem by papež k Petrovi podoben byl aneb nějak se k němu formoval, kromě těchto šesti věcí:

1. 1. Že, jakož Petr byl člověk a osoba mužského pohlaví, tak i papež (Jana VIII. vymíníc). Ale v tom i Arius i Machomet Petrovi rovni jsou.

2. 2. Že, jakož jméno Petrovo od *p* se začíná, tak i papežovo. Ale takovou i David a Doeg, Ježíš a Jidáš společnost mezi sebou mají.

3. 3. Že, jakož Petr, ještě tělesný, nerád slýchal o kříži a protivenství (Mat. 16, 22), raději hned o slávě světa a přednosti rozmlouval i o ní se s jinými nesnadnil (Luk. 22, 24.), podobně papež činí a o slávu svou a přednost se vším světem se nesnadní. Ale co praví při té příčině Petrovi Kristus?: Satane, ku pohoršení si mi; nechápáš těch věcí, kteréž jsou Boží, ale lidské (Mat. 16, 23). Kteráž slova ke všechněm v té částce následovníkům a náměstkům Petrovým přináležejí.

4. 4. Že, jakož Petr mečem pro Krista měl obyčej horliti, nechtě než na krátce mordovati nepřátely Kristovy, tak i papežovo víry obhajování všecko v meči záleží.

5. 5. Jakož Petr mimo všecky jiné nejvíc o své při Kristu upřímnosti vypravovav, nejdříve apostatoval a hanebně Krista zapíral, tak papež za nejbližšího Kristu se vydáváje, nejdál od něho odstoupil a statečně Pána, kterýž nás vykoupil, zapírá.

6. 6. Naposledy, jakož Petr v pokrytství byl uběhl, lidem k vůli své obcování formujíc, až proto i od Pavla vůči trestán (Gal. 2, 11), tak papež, všeho světa pokrytec největší, svým neupřímným před Bohem i lidmi postupováním na to se přivedl, aby nyní při konci světa vůči a zjevně přede vším světem jemu odpíráno a pokrytí jeho svodové odkrývání byli.

V těchto věcech papež k Petrovi podobnost míti může, v jiném jí naprosto neznaménám. A

hled' očima, kdo je koli máš: vidiš-li více nětco, v čem by papež s Petrem se srovnával, ukaž mi, poučím se rád.

Toto pak já když mluvím, věř mi, čte- Omluva autora.
náři milý, ne tak dalece pro nějaké žertování mluvím, jako více, že se divím, že ti lidé smějí se k Petrovi přirovnávat, od něhož všemi všudy způsobu rozdílní a jemu na odpor čelící jsou. Papež raději z nás a ze všeho světa žert a smích sobě strojí, když za náměstka Petrova nám se vystavovati smí, k němuž rovně tak jako netopýř k slavíčkovi podoben jest. Z toho ze všeho jde závěrka neomylná: že, poněvadž papež ani na stolič Petrově nesedí ani podobnosti nějaké k životu neb k učení Petrovu na sobě neukazuje, že tedy náměstkem Petrovým není a daremně svět šálí. Bůh otevři oči všem, aby poznajíce podvody, mámiti se nedali.

KAPITOLA XVII.

Že náramně všetečná věc jest, kterouž papež na sebe béře, že se plnomocným vikářem Božím v světě vyhlašuje.

Nebylo papežovi dosti titule Petrovým náměstkem se nazvati, podal se výše a vyhlásil Božím na zemi náměstkem, kterýmž by všickni lidé spravovati se povinni byli, beze všeho načkoli ohledu. A navedl na to lidi, že se jemu to věří a za toho jej mnozí drží; pročez také za ním a jeho rozkazy tak jdou, jako za Bohem samým, a zdá se jim, že znamenitou a Pánu Bohu velmi milou věc dělají, když papeži a jeho ustavením ve všem poddání jsou. Nebo věří a vyznávají, píší a mluví, že papež jest veřejný pán a hlava všeho křesťanstva a regent neb zpravce všeho světa, kterémuž
Zač se papež vystavuje.
všecko lidské stvoření poddáno býti má,

a že i světská i duchovní moc jemu k zprávě náleží, všickni biskupové a kněží, všickni králové, knížata a potentáti, a summou, jakž Bůh na nebi panuje, tak že papež na zemi vším všudy vládne. Tato víra jest a býti musí každého, kdož u nich katolíkem slouti chce. A papežové s svým klerem nerci-li toho takového smýšlení o sobě nekazí, alebrž více je ve všech vzdělávají.

A jistě, kdyby to tak bylo, že by papež všeho křesťanstva nejvyšším pastýřem a zpravcem byl, zleť bychom činili, kdožkoli jeho poslouchati se zpěčujeme. Než že pak máme to v podezření, že šalba a podvod jest, nechť nám za zlé nemají. Nebo kdyby někdo přijda do města některého, řekl: Já sem od krále J. M.¹⁴⁹ vyslán a mám sobě plnomocenství dané, abych nad vámi jsa vás zpravoval; zdaž kdo holým slovům jeho hned uvěří? Zdali kdo k jeho řečem hned jako před králem před ním padne? Zdali raději poručení královského a mandátu o té věci viděti nežádá? Nechť tedy, pravím, nám papež a papeženci za zlé nemají, že bojíce se podvodu, také se na jistoty ptáme. Ovšem pak, jestliže dokázati můžeme, že to podvod a šalba jest, nechť nám toho přejí, že se slepiti nedáme.

Moc papežova
nade všemi
nemá gruntu.

Dokáži pak já tohoto dvého nepřemoženě: Jedno, že to takové náměstenství žádnému člověku a žádnému tvorů nepřináleží, proto že jest nepotřebné, nebezpečné, nemožné. Druhé¹⁵⁰, že papež nikoli ukázati nemůž, aby jemu kdy buď od Boha, buď od církve, buď od světské vrchnosti taková moc poručena byla; než že mimo náležitost sám se v to vetřel a chytrými obmysly svět oklamal, to z historií patrné učiním.

Bůh vikáře ne-
potřebuje
a míti nechce.

Co se prvního dotýče, pohledněme¹⁵¹ do Písma a poznáme, že papež na sebe bezpotřebnou věc bere. Bůh zajisté jest Bůh, kterýž vikáře nepotřebuje a míti nechce. Nepotřebuje pro-

to, že jest všemohoucí, vševědoucí, všemu všudy přítomný a působící sám všechno ve všech, jakž ráčí. Nechce proto, že sláva jeho jest, aby sám všeho i stvořitelem i ředitelem byl; proto, aby sám jediný byl nade všechno a aby k němu jedinému všech všudy tvorů oči obráceny byly (Žal. 145). Odkudž u Izaiáše [42, 8.] přísahá skrze sebe samého, že slávy své jinému nedá. A což pak již Pán Bůh v zpravování světa ustal, že, neměv po tolik tisíc let žádného na svém místě svět zpravujícího, již papeže sobě zvolil? Či nedbá již tak o svou slávu, jako tam někdy prve, že jinému ji přeje? Já sem Bůh, jenž se neměním, dí skrze Malachiáše kap. 3, 6. Budiž tedy Bůh náš neproměnitelný a zůstávejž sám jediný panovník vší země (Jozue 2, 11). Ale lhářem zůstaň, kdokoli z lidí všeho světa nejvyšším zpravovcem se býti praví.

Takť jest, sic čteme v Písmě sv., že Pán Bůh zpravu světa Kristu Ježíši odvedl, kterémuž dal plnou moc všechno podlé lůbeznosti na nebi i na zemi činiti, a posadiv ho na svůj trůn, poručil mu panovati uprostřed všech nepřátel a vyhlásil ho hlasem z nebe za toho, jímž se všickni zpravovati mají. Ale nenacházíme, aby někoho jiného tím poctil Pán Bůh, aniž mohl to učiniti. Nebo předce stojí ta slova (Izai. 42, 8): Já sem Hospodin (t. pán, hospodář a ředitel světa), to jest jméno mé; slávy své jinému nedám. Aniž to protrženo jest tím, že Kristus pánem světa a místo Boží držícím učiněn; nebo nedal tu Bůh slávy své jinému, než toliko Bůh Otec Bohu Synu zpravu oddal. Kdyby pak někomu jinému Bůh místa k držení propůjčil a svět podlé vůle zpravovati dopustil, již by protrženo bylo a zrušeno to Boží zařknutí: Nedám slávy své jinému. Sám tedy ten jest plnomocný vicarius Boží, v kterémž plnost Božství tělesně přebývá, a kterýž hlasem nebeským všemu světu za

Jediný vikář
Boží, Kristus.

zprávce vyhlášen jest. K tomu Kristus, z světa se ubíraje, neukázal nám a nepředstavil¹⁵² žádného náměstka svého, k němuž bychom zření míti měli, než na sebe samého ukázal, řka: Mně jest dána všelická moc na nebi i na zemi; já s vámi budu až do skonání světa (Mat. 28, 18. 20). Po svém také na nebe vstoupení, když Janovi v Zjevení mluvil, takto řekl: Já sem ten první i poslední, a mám klíče smrti i pekla (Zjev. 1, 17. 18). Hle, nepraví Kristus: odvedl sem klíče Petrovi, v Římě jsou; než praví: já mám. Tedyť sám Ježíš Kristus zpravuje i nyní, a ne nějaký vikarius za něj. Jistě, kdyby v tak velikých věcech nětco před námi zatajil¹⁵³ Spasitel a mezi tím chtěl by to míti, vždy pravím, byl by nám křiv. Ale neukryl před námi ničehéhož, což znáti nám náleželo, jistá jest věc. Protož, poněvadž z světa odcházeje, žádného nám na zemi náměstka nevyhlásil, než sobě toliko nás všudy zavazuje: což činiti, než k němu samému patření míti a za pokladače, svatokrádce, lotra a zloděje míti toho, kdož se nám místo Boha na zemi vystavuje a nejvyšší Kristovu vládu všeho všudy sobě osobuje? Monarcha jest Pán náš a tovaryše ani pomocníka nepotřebuje. Protož, kdož miluješ Pána svého, kterýž tě vykoupil, jeho cti hájiti povinnen jsi a před loupežníky zastávati; a kdož sebe miluješ, povinnen si šetřiti, aby svodům vyhýbal. Rozvažuj věc tuto bedlivě, každý pobožný křesťane, poznáš jistě, že to jejich vikariatství nic jiného není než pouhá smyšlenka, k oklamání světa.

Papež tím svým vikariatstvím nebezpečnou věc zaráží. Druhé, pravím, že jest a byla by [věc]¹⁵⁴ církvi a světu náramně nebezpečná, kdyby někdo z lidí vikářem Božím byl, na němž by všecka světa a církve zpráva záležela. Nebo, co když ten vikář umře, svět nemá zprávce? Co když okolo léta 1270. za tři téměř léta žádného papeže nebylo, svět tehdaž zprávce neměl? Cír-

kev byla bez hlavy? Co kdyby ta hlava se pošetila a bludy nějakými ztřeštila, jak tělo církve zpravovati bude? Píší pak a svědčí sami o některých svých papežích, že divní zpleťenci byli: někteří Ariáni, někteří Montanisté, někteří prostě athei, někteří čarodějníci, někteří divní furiáti a třeštíhlavové, někteří jen s kuběnami čas trávili, jiní v válkách etc., jakž o tom i nahoře v kap. 5. něčto dotknuto i dále v 21. kap. se dotkne. Jistě, jistě, kdyby na takovém jediném člověku zpráva světa a církve visela, zle by tak církev byla opatrována a věci její nebezpečně by stály. Ale odstup to! Větší má Bůh o svou církev péči, nežli aby tak od sebe jinému ji pouštěl.

Nad to pak odkrývá se papežova ha-
nebná všetečnost tím, když se soudí, že to plno-
mocné vikariatství Boží žádnému nerci-li z lidí,
ale ani z andělů možné není. Nebo aby kdo celou
církve spravoval (ovšem pak svět ještě k tomu
přivezma, jakž papež o obé se pokusil), potřeba k
tomu vševědoucnosti, všudybytnosti, všemohouc-
nosti. Tak zajisté zřetelně s. Pavel o Kristu píše,
že on proto a podlé toho jest hlavou církve, že na-
plňuje všecko ve všech těla svého oudech (Efez.
1, 22. 23). Dobře napsal Chrysostom s. (lib. 6. de
sacerdotio), že veliká a přenesná práce jest
jednu partikulární církev aneb osadu zpravovati.
Což pak to za pošetlost, že jediný člověk všech-
něm po světě církvem (jichž počet samému Bohu
známý jest) za zpravce se představuje! Ó papeži,
papeži, hrubé břemeno na svá ramena béřeš!; ne-
unesesh ho, aneb tě porazí a potře, slibujíť. Z veli-
kých věcí uvolil se počet činiti; jak vyjdeš medle,
myslíš-li na to? Veliká věc bude, když každý z nás
na soudu Božím sám z sebe počet dávati musí —
poněvadž tam spravedlivý sotva ostojí (1 Petr 4,
18). Větší věc bude, že každý církevní zpravce
z ovcí svého stádečka odpovídati musí (Žid. 13,

Papež nemožnou
věc na sebe béře.

17), proto že Bůh krve těch, kteříž zhynuli, z ruky jejich vyhledávati strojí (Ezech. 33.). Ale kam to vyjde, že ty všecken svět k činění z něho počtu na sebe bereš? Komu škodíš více, jako sobě, ó papeži? Uchovejž mne Bůh na tvém místě býti! Marnost tedy jest to všetečně osobované vikariatství Boží, poněvadž jest nepotřebné, nebezpečné, nemožné.

Žvanice jezuitské. Ale poslechněme, co proti tomu svůdců zchytralost vynáší? Říkají: Potřebí jest, aby církev měla nad sebou viditedlnou hlavu proto, aby se vědělo, kdo k církvi přináleží, kdo nic. Odpověď: Kdo k církvi přináleží neb nepřináleží, poznává se po víře a svátostech; kdo uvěří a pokřtí se, dí Kristus [Mar. 16, 16], spasen bude. Třeba-li tedy jiných hesel hledati, než jakéž nám Kristus vydal? Máš-li víru od apoštolů kázanou a jsi-li pokřtěn, křesťan jsi, netřeba od jiného než od Krista se erbovati.

Heslo křesťanů jaké? Církev jest-li monarchia? Říkají opět: I však království zevnitřní nejlépe monarchií stojí, když jeden jest král, jehož všickni poslouchají. Církev pak nazývá se království. Tedyť to užitečné jest, aby jeden byl nad jinými pro svornost. Odpověď: Takť Bellarm[inus] o té věci z Aristotele filozofuje. Ale co dí Kristus (Jan 18, 36): Království mé není z tohoto světa? Neutíná-liž Bellarminovi jeho filozofie? Mezi tím nechť jest tak, že zpráva církve monarchická jest; kdož bude ten monarcha, papež-li, či Kristus? Nebo oba býti nemohou: tělo o dvou hlavách potvora jest raději než lidské tělo.

Jeden ovčinec, jeden pastýř. Říkají: Však Kristus praví, že jest dobré, aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř (Jan 10, 16). Ale ptám se: kdož pak to jest ten jediný pastýř? Baronius Jezuita* praví, že Petr.

* Oratorián; dějepisným dílem Annales ecclesiastici katolický Flacius (1538—1607).

Ale kéž sobě Baronius přečtl, co apoštol 2 Kor. 2, 17. a 4, 2. napsal! A kéž na to myslil, aby tak, jakž tam [Pavel]¹⁵⁵ o sobě a svých pomocnících mluví, s Písmem¹⁵⁶ zacházel! Tu ukázal Baronius a výmaloval umění jezuitské, kteréž v tom jest, aby se lstivě obírali s Božím slovem, cizoložili je, nemluvili o Bohu z Boha, totiž podlé mínění jeho, ale z svého mluvíce, ledcos leckams natahovali. Mohl bych připomenouti obšírně, že žádný ex patribus nikdá těch slov nevykládal než o Kristu, proto že se ani jinak rozuměti nedají, kdož jen čte. Nechť připomenou jednoho z Otců (na něž sic rádi se odvolávají), kdo kdy tak slova ta vykládal? Ó nová, zmyslná nestydatosti!

Říkají ještě: Však Pán Bůh v Starém Zákoně jednoho z kněží za nejvyššího nad jinými biskupa ustanovil a v věcech pochybných k němu obracet se poručil, na jehož vyrčení každý pod hrdlem přestat musil, jakž se píše 5 Moj. 17. Což poněvadž bylo řádem k zachování poslušenství, není náležité, aby nová církev téhož řádu zbavena býti měla. Ale odpovídám, že nejvyšší levitský biskup Krista, ne papeže figuroval, jakž epištola k Židům ukazuje. Kristus tedy jest ten nejvyšší biskup biskupů a kníže pastýřů (1 Petr 5, 4.), jehož která by koli duše zpěchovala se poslouchati, vyhlazena býti má z lidu Božího. K jeho inspekci i římský biskup i jiní biskupi po světě zároveň přináležejí, nebo jemu dána všeliká moc na nebi i na zemi (Mat. 28, 18). Proč se tedy římský biskup v orduňku nedrží? Proč se z jiných vytrhuje a na vyšší stoličce sází?

Zůstává tedy to, že šalba jest a podvod, cokoli svůdcové římsští o jakém si vikariatství a Božím náměštenství bájí. Známeť to sic a víme, že Kristus, z světa jíti maje, zanechal náměstků na světě, apoštolů a jiných po nich, kteříž by až do světa skonání církve jeho zpravovali. Ale ne

Biskup nejvyšší
v Starém Zákoně
jeden býval.

[Praví Kristovi
náměstci.

v tom smyslu náměstkové slovou, jak papež Kristovo náměstenství sobě připisuje: aby totiž na zemi vždycky někdo byl nejvyšší, jako Kristus mezi učedníky býval, na nějž by všickni jiní po světě pozor míti a jeho rozkazy se zpravovati měli; než takové náměstky, kteříž by (jak on činil) církev shromažďovali, evangelium sv. kázali, svátostmi sloužili etc. Takové že on za své náměstky má, tak o tom řekl (Jan 13, v. 20): Kdož přijímá toho, kteréhož já posílám, mne přijímá. To, hle, jest pravé a nesfintované náměstenství Kristovo, ale kteréž ne samému papeži přináleží, než všechněm po světě církve služebníkům, jakž s. Pavel o sobě a jiných svých pomocnících tak mluvě, svědčí: My (prý) místo Krista poselství konáme, a jakoby Bůh skrze nás žádal vás, prosíme na místě Kristově: smiřte se s Bohem (2 Kor. 5, 20). Co pak, kdyby papež i tohoto menšího náměstenství odsouzen byl, co by k tomu říkal? Může v pravdě odsouzen býti; ne že bych však já jej odsuzoval, ale sám on se odsuzuje a skutkové jeho. Kristus zajisté těm, kterýchž za náměstky nechával, tak řekl: Příklad dal sem vám, abyšte, jak sem já činil, i vy též činili (Jan 13, 15). A apoštol vyřkl: jestliže kdo ducha Kristova nemá, ten že není jeho [Řím. 8, 9]. Vizme tedy, vyskytá-li se v papeži duch Kristů a činí-li papež to, v čemž Kristus za příklad se představil, čili nic.

Srovnání papeže
s Kristem.

1. Kristus byl pokorný; Bohem jsa, nekladl sobě toho za loupež, neherštoval tím a nehledal slávy své, než toho, kterýž jej poslal (Filip. 2, 6., Jan 8,). Papež nejsa Bohem, Bohem se nazývá a sobě se klaněti dá a slávy své přede vším světem ustavičně hledá, i mečem a ohněm jí hájí.

2. Kristus nestoje o to, aby jemu jiní sloužili, sám sloužíval jiným ochotně (Mar. 10, 45). Papežovi každý den houfové urozených lidí, hrabat, knížat

na službu hledí, i krále a císaře k službám svým dosti nízkým (jako vody k umývání rukou nalívati, na koně sedajícímu třmen a uzdu držeti etc.) potahuje a nutí.

3. Kristus byl chudý a neměl, kde by hlavu sklonil [Mat. 8, 20]. Papež města, hrady, krajiny drží a neví pro hojnost kam hlavu kloniti.

4. Kristus stolíval při chlebu a vodě (Luk. 14, Jan 4.). Papežově¹⁵⁷ kuchyni rybníci, lesové, krajiny sotva dostl dodávati mohou.

5. Kristus chodíval pěšky z místa na místo, pakli kdy pohodlíčka potřeboval, prostého sedlského oslíka užil. Papež na bílém mimochodníku zlatem a perlami ušírovaném jezdí, aneb zase na zlaté stoličce pod nebesy nositi se dá, jakoby ne člověk, než svátost nějaká byl a důstojnějšího cosi nade všecky krále světa, a jakoby země, po níž Syn Boží chodil, od něho šlapána býti hodna nebyla.

6. Kristus, aby pohoršení žádného nedal, vlastního svého práva ustupoval a i čímž povinen nebyl, to od sebe činil (Mat. 17, 27). Papež ani za vlas svého ustoupiti nechce, co sobě jednou upřel, v tom na vzdůru jiným trvá, ačkoli vídí, že se na něm všecken svět pro neřády, jichž všudy plno, horší.

7. Kristus utíkal světské slávy a nechtěl království, kteréž bylo z tohoto světa, přijíti, ačkoli jej potkávalo, a zapovídal to též svým (Jan 6, 15., Luk. 12, 31. a 22, 25). Papež pak všecken se po slávě světa pustil a v ní pohřížen jest mimo všecky světské krále více.

8. Kristus poddán byl vrchnosti, jí čest náležitou činil i plat dával (Mat. 22, 21. a 17, 27). Papež ze vší moci všech vrchností se vyňal, žádnému poddán není, než naproti tomu sobě všecky poddané míti chce, i krále světa.

9. Kristus koruny královské nechtěl (Jan 6, 15.), než místo toho korunou trnovou korunovati se dal.

Tento pak jeho náměstek místo trní¹⁵⁸ zlato a perly v koruně nosí; kteréž nechce míti podobné korunám jiných králů, než trojnásobní, pro ukázání největší nade všemi císaři a králi důstojnosti.

10. Kristus se nechtěl v věci a soudy světské plésti, a když k němu dva přišli, aby jim dědictví rozdělil, odepřel, řka: Kdo mne nad vámi soudcem aneb děličem¹⁵⁹ ustanovil? (Luk. 12, 14.) Papež pak nejsa prošen, rozděljuje dědictví, přisuzuje království a krajiny světa komu chce, a komu chce, odjímá, a všechněch všudy nejvyšším soudcem se býti praví.

11. Kristus z náramné pokory a pro poučení lásce nohy učedníkům umýval (Jan 13, 5). Papež z náramné pýchy králům světa a všechněm jiným své nohy líbatí poroučí a z náramné pokrytosti v zelený čtvrtek s umýváním noh kardinálům svým hříčku sobě ku posměchu Kristu strojí.

12. Kristus onoho potrestal, kterýž¹⁶⁰ ho mistrem dobrým nazýval [Mat. 19, 17]. Tento pak nejlepším a nejsvětějším bezděk slouti chce.

13. Kristus sloužil darmo a darmo sloužiti velel (Mat. 10, 8., Jan 13,). Papež všecky svaté věci a služby církevní prodajné má i své všecky podle sebe témuž učí.

14. Kristus kupce a prodavače z chrámu vyhnal (Mat. 21, 12). Tento svatokupců do církve nahnal.

15. Kristus o duše lidské a spasení jejich ustavičně pečoval, tak že říkával, že to jeho pokrm (Jan 4, 34). Papež, nechaje o věci k spasení příslušející fresuňku, zpravuje války mezi králi, jednak jedny proti druhým rotí, jednak pokojí. Viz papežského historika Platinu: spatříš, že nařad téměř papežové od několika již set let jen válkami se zanášejí, ne sami-li je vedou, tedy aspoň jiné k válkám strubují. Jakž i Palingenius, poeta jejich, vlastní pravdy nezatajil, tak vyznáváje (in Virgine):

Pontifices nunc bella gerunt, sunt caetera nugae; nec praecepta Patrum, nec Christi dogmata curant.*

16. Kristus dal na smrt svou duši za ovce (Jan 10, 11). Papež naproti tomu duše ovcí dává na smrt za sebe, totiž hubí ovce, kteréž se ozývají o nedostatek pastvy a žádají nápravy; on, aby napravovati nemusel a při svém zůstal, takové morduje, pálí etc.

17. Kristus se za nepřátely modlil a poručil je milovati (Luk. 23, 34., Mat. 5, 44). Papež odpůrce své každý rok proklíná a zlořečenství na ně vydává, k tomu ohněm i mečem je, kudy muž, stíhá.

18. Kristus k vzdělávání království svého vybíral a povolával lidi pobožné, prosté, aby v nemoci lidské moc Boží prokazována byla [2 Kor. 12, 9]. Tento k vzdělávání svého království vybírá lidi zchytralé, pokryté, kteříž se hned od mladosti k vymýšlení lstí a fortelů předivných cvičí, jakž jezuitské školy ukazují.

Prohlédni, ó světe, a viz, co medle papež Kristova má, aneb co papežova Kristus měl¹⁶¹? [V čem jeden k druhému podobnost má?]¹⁶² Tak daleko to jedno od druhého stojí, jako světlo od temností. A předce papež Kristů náměstek bude? Ještě pravé zůstává, co apoštol vyřkl: Nemá-li kdo ducha Kristova, ten není jeho. Duch Kristů jest duch pokorný, tichý, lítostivý, pracovitý, čistotný, otevřený, dobré obmýšlející etc. Duch papežů jest pyšný, nadutý, ukrutný, nečistý, zahálevý, pokrytý, fortele a chytrosti obmýšlející etc.

Z čehož ze všeho jde závěrka tato: že papež Kristů učedník a služebník, a nad to pak Boží v světě náměstek aneb vicarius není, a že se bez pravdy i proti pravdě k podvodu světa všetečně a lehkomyšlně za toho vystavuje.

* Války dnes papeži všecko, ostatek ničím mu jest; příkazy Otců čím jsou mu? učení Kristovo čím?

KAPITOLA XVIII.

Že papež té své nade všemi moci z Písma provesti nemůže, a tak že jí sobě od Boha dané nemá.

Jisté jest, kdyby¹⁶³ papež takovým plnomocným Kristovým náměstkem a všeho křesťanstva zpravcem býti měl, že by muselo toto dvě při něm býti (sud, čtenáři, co mluvím): Jedno, aby nad jiné všeho světa biskupy nejbližší byl Kristu i učením i životem, tak aby Krista nejvlastněji ze všech lidí representoval. Druhé, aby k tomu takovému nejvyššímu v světě ouřadu řádně od Boha aneb od lidí byl zvolen a křesťanstvu představen a vyhlášen. Ale žádné z těch věcí papež drobte při sobě nemá, než vše na odpor. Nebo co se života dotýče, jak se k Kristu formuje, ukázáno v kapitole předcházející. Učení pak v kap. 7. s učením Kristovým srovnáváno. A že k tomu řádně zvolen od žádného není, nyní ukáži.

Základ papežské
důstojnosti.

Mluvíť oni sic, že by moc ta jemu od Krista dána býti měla, a to tak, že prý Kristus Petra učinil náměstkem svým a knížetem jiných apoštolů, a že nejvyšší péči o všechny ovce své jemu samému poručil; papež pak, Petrů jsa náměstek a na jeho stolič sedě, že tutouž moc má v církvi, jako sám Petr. Ale na to jim odpovídám: Jedno, že papež Petrů náměstek není a po Petrovi nic nedědí, proto že nesedí na jeho stolič, jak v kap. 15. ukázáno. A protož, chce-li se papež stolič Petrovou chlubit, nechť jde do Antiochie (kdež že Petr dvanáct let se zdržoval, bez odporu jest) a tam nechť se posadí — vždy se nětco zdáti bude. Jinak není než šalba, vždy pravím.

Mezi tím, byť pak třeba i seděl na Petrově stolič, vždyť by nemohl po Petrovi toho děditi, čehož sám Petr nikdá neměl. Moci pak takové Petr nikdá neměl, jakouž jemu papež připisuje. Nebo nic Petr

nebyl více, než to, co jiní apoštolé: svědek Kristu a legát po světě k rozlašování sv. evangelium. Čehož já tuto mocně dovedu i z Písma sv. i z psání Otců. Pozoruj, prosím, kdož pravdu miluješ, a vyrozumíš, má-li ta smyšlená důstojnost na Petrovi jaký základ, čili nic.

Nejprvé pak patrné jest z Písma, že ^{že Petr nic nebyl více než jiní apoštolé, důvodové toho.} všickni apoštolé jednostejné měli povolání. Luk. 6, 13. dí: Povolal učedníky svých a vyvolil z nich dvanácte, kteréž apoštoly nazval. Hle, 1.

dvanáct vyvolil Kristus apoštolů! Petr tedy, jeden jsa ze dvanácti, není monarchou nad jinými.

2. Z světa odcházejí Kristus, nic jiného Petrovi neporučil, než co jiným: Jdouce učte všechny národy, křtíce je etc. (Mat. 28, 19). Ani, hle, tu přednosti a zvláštnosti Petrovi neukázal žádné. 2.

3. Všickni zároveň apoštolé s svým učením dani jsou za základ církvi nové (Efez. 2, 20): Měšťané svatých a domácí Boží vzdělání jsou na základ apoštolský a prorocký, kdežto jest gruntovní, uhelny kámen sám Ježíš Kristus. A v Zjev. 21, 14. viděl Jan, že zed nového města Jeruzaléma měla základů dvanáct a na nich jména dvanácti apoštolů, Kdež nic se nevypravuje, aby jeden z těch základů neb větší neb ozdobnější nad jiné býti měl, než zároveň všickni. 3.

4. Kdykoli o přednost mezi sebou apoštolé činiti¹⁶⁴ měli a se nesnadnili, nikdá Kristus jednoho druhému nepředstavil, než všechny ku pokoře vedl a pověděl, že toho míti nechce, aby se jedni nad druhé vystavovali; to že v světě jest, v církvi že monarchie míti nechce. O čemž viz Luk. 22, 24. 4.

5. Kristus, z světa odjítí maje, ne Petra, než Duha sv. za náměstka vyhlásil (Jan 14, 16). 5.

6. V epištole k Galatským v kap. 2, 7. 9. praví se zjevně, že Petr byl apoštol Židů, Pavel pohanů. Z kteréhož rozdílu patrné, že Petr nebyl veřejným všech církví biskupem. 6.

7. 7. Co Petrovi k péči Kristus poručil, to on bez pochyby konal věrně. Nepsal pak epištol a patentů nějakých nikdá celé církvi, než toliko rozptýleným Židům po krajinách, totiž v Pontu, Galacii, Kappadocii, v Azii a Bitynii, jakž první epištoly nápis ukazuje. Odkudž i s. Jeronym praví, že Petr tu v těch krajinách Krista kázal a jejich apoštolem byl. Z čehož jde, že nebyl než židovský toliko apoštol, jakž ho s. Pavel jmenuje (Gal. 2, 8).
 8. 8. S. Pavel v epištole k Efez. 4, 11. vyčítá stupně služebníků církve takto: Kristus prý dal církvi některé apoštoly, jiné proroky, jiné evangelisty, jiné pastýře a učitele pro spořádání svatých k dílu služebnosti. Kde tu co o knížeti církve? Kde o papeži aneb o kardinálech? Nic. Z čehož jde, že jich Kristus církvi nedal ani jich nespořádal, než vpletli se sami, ne k vzdělávání¹⁶⁵ díla služebnosti, než k kažení jeho.
 9. 9. Jestliže Petr knížetem byl mezi apoštoly, proč se medle jiným apoštolům, kam potřebí bylo, vysílati dal? (Příklad jest Skut. 8, 14.) Nižšíť jistě vyžšího posílati nemůž. Proč se naň tak směle domlouvali učedníci, že ku pohanům vešel? (Skut. 11, 2.) Proč se Pavlovi trestati a zahanbovati dal? (Gal. 2, 11.) Proč Pavel rovně tak špatně o něm jako o jiných mluví: Kdo jest Pavel, kdo Cefas aneb Petr, kdo Apollo, než služebníci Kristovi? (1 Kor. 3, v. 5. 22.)
 10. 10. Summa summarum jest: nic Písmo o té Petrově přednosti neví, ani samému Petrovi¹⁶⁶ jak živa na mysl nepřišla. Protož ani titule sobě jiného dávati neuměl, než že se spolu starším a svědkem utrpení Kristových nazýval (1 Petr 5, 1).
- Svědectví Cyprianovo. Patres pak podobně o tom mluví, čehož nemálo připomenouti by se mohlo. Ale poněvadž Cyprianus sám dosti světle to vyjádřil, dosti bude jeho svědectví připomenouti. (Nastavte uši vy, kteříž od Pisma k Patrům appellovati máte

obyčej!) Píše pak v knize De unit. eccles. těmito slovy: Christus apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuit, et hoc erant caeteri apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praediti et honoris et potestatis. To jest: Kristus po svém vzkříšení všechněm apoštolům rovnou moc dal a totéž byli jiní apoštolé, což byl Petr, jedno- stejné cti, jednostejné moci. Dosti-li se vám Cy- prian vysvětlil, hádejte, žváči Jezuité! Mezi tím, chcete-li víc viděti svědectví Otců, nahlídněte do Sutlivia De pont. rom. lib. 2. cap. 1. a do Fabricii de la Bassecourt Tuba Dei refut. fund. 4. pag. 97; ukáží vám, kde máte více o tom hledati.

Ale pohledme, na čem pak oni Petrovu přednost stavějí a jak jí z Písma hájí. Dvoje mají utočiště: dvoje jmenovitě rozdílné [Kristovo]¹⁶⁷ k Petrovi promluvení, jedno před vzkříšením, druhé po vzkříšení. Nejprvé chytají se povědění Kristova (Mat. 16, 18): Ty jsi Petr, a na té skále já vzdělám církev svou, a tobě dám klíče království nebeského etc. Odkudž berou to, že Petr slovy těmi za základ, fundament, grunt a hlavu církve vyhlášen jest a že jemu samému klíče království nebeského odvedeny jsou.

Hájení důstoj-
nosti Petrovy.

V kteréž věci dva jsou od sebe rozdílní aneb bludové, aneb fortelové jejich. Jeden, že ska- lou tou, na níž církev založena, praví býti Petra. Druhý, že jemu samému toliko klíče dané býti praví. Což oboje že falešné jest, dokáží toho. Ale však ne sám dovozovati budu, než poněvadž Pa- tres u nich platí (platí pak i u nás), Patrum výklad připomenu, a připomenu vlastními jejich latinský- mi slovy; summu potom česky povím.

Skalou Petr-li se
míní, či Kristus?

Aug. in Johan. tract. 124: Ideo ait Dominus, su- per hanc petram aedificabo ecclesiam meam, quia dixerat Petrus: Tu es Christus, filius Dei vivi; su- per hanc ergo petram, quam confessus es, aedifi- cabo ecclesiam meam. P e t r a e r a t C h r i s t u s ,

super quod etiam fundamentum aedificaturus est Petrus.

Idem Aug. de Verbo Dom. serm. 13: Super hanc petram, quam confessus es, super me ipsum, filium Dei vivi, aedificabo ecclesiam meam; super me aedificabo te, non me super te.

Hilarius de Trin. 1. 2: Unum est hoc immobile fundamentum, una haec est felix fidei petra, Petri ore confessa — Tu es filius Dei vivi.

Chrysost. serm. de Pentec.: Super hanc petram, non dixit super Petrum, non enim super hominem, sed super fidem aedificavit ecclesiam.

Ambros. de incarn. Dom. cap. 5: Fides ergo est ecclesiae fundamentum; non enim de carne Petri, sed de fide dictum est, quia portae mortis non praevallebunt etc.

Theodoretus in cap. 3. 1 ad Corint.: Nemo aliud fundamentum ponere potest, praeter quod positum est, Jesus Christus. Cum enim dixisset Petrus: Tu es Christus, filius Dei vivi, confessio, inquit Christus, quam edidisti, fundamentum futura est credentium.

Greg. Magnus in explicat. Psal. poenit. praví tak: Ipse Dei et hominum mediator ad apostolorum principem ait, Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam; ipse enim est petra, a qua Petrus nomen accepit et super quam se aedificaturum ecclesiam dixit.

Nic. Lyra in hunc locum: Et super hanc petram, quam confessus es,¹⁶⁸ id est super Christum.

Thom. Aquinas in 6. cap. Joh.: Petrus a petra, petra autem Christus. In Petri ergo nomine figurata est ecclesia, quae supra firmam petram immobilem, id est Christum, fundata est.

Glossa vulgaris pontificia tak praví: Tu es Petrus, nimirum a me. petra. ita tamen, ut ego mihi retineam fundamenti dignitatem.

Et Glossa ordinaria: Super hanc petram, id est super Christum, in quem credis.

Vyznejtež tedy, ó Jezuité, jestliže jen co studu ještě máte, že bez Písma a proti mínění Písma smysly zřintované máte. Nechcete-li do toho, teď tolik Otců máte, kteříž směle vám na odpor se stavějice, spolu s námi zastávají toho, že jediný jest základ a uhelný¹⁶⁹ kámen církve, Ježíš Kristus, Boha živého Syn, a že to Kristovo promluvení Na té skále vzdělám církev, nejinak než o Kristu-skále a o víře v něho stálé rozumíno býti má. Buď Pán Bůh pochválen, že pravda tolik svědků má.

Druhý blud, kterýž z téhož Kristova pro-
mluvení vyssávají, jest, že prý Kristus sa-
mému Petrovi klíče království nebeského oddal
a tím jej nad jiné apoštoly zvelebil. Ale kéž soudí,
že, což tu Petrovi dal, hned potom všechněm dal,
moc totiž svazovati a rozvazovati, hříchy odpou-
štěti a zadržovati. O čemž viz Mat. 18, 18. a Jan 20,
23. Ale nechať i tu Patres za nás a za pravdu mluví.

Amb. in Psal. 38. ser. 3. praví: Quod Petro dicitur, apostolis dicitur; co se tu Petrovi praví, apo-
štolům se praví. A proč by se tak rozuměti mělo,
Nic. Lyra dokládá: Sicut confessio Petri fuit con-
fessio aliorum, ita potestas haec, data Petro, intel-
ligitur dari aliis. Jakož, prý, vyznání Petrovo bylo
i jiných vyznání, tak moc daná Petrovi dorozumí-
vá se dána býti i jiným.

Orig. in Math. 16. tract. 1: Putas soli Petro dan-
tur claves regni coelorum a Christo? Což se, prý,
domníváš, že samému Petrovi klíče království ne-
beského dány jsou? Potom v témž tractatu praví:
Tibi dabo claves regni coelorum caeteris quoque
commune est, et quae sequuntur velut ad Petrum
dicta, sunt omnium communia; že, co se tu Pe-
trovi mluví, všecko i k jiným apoštolům se vztahuje.

Beda, hom. in evang.: Potestas ligandi et solven-
di, quamvis soli Petro a Domino data videatur, ta-

Klíče samé-
mu-li Petrovi
dány?

men absque ulla dubietate noscendum, quod et caeteris apostolis data est.

Augustinus pak mnoho na rozdílných místech o tom mluví, že klíče nejsou jednomu toliko dané, než jednotě: non uni, sed unitati, totiž celé společnosti církve a všechněm jejím služebníkům. Index operum Aug. mnoho toho ukáže.¹⁷⁰

Neustupnost
svůdců.

Nebo sic proč se připomínáním obšírným zanášeti mám? Abraham řekl o bohatcových bratřích: Jestliže Mojžíšovi nevěří a prorokům, aniž, by kdo z mrtvých vstal, uvěří. Totéž já pravím: Nechce-liť kdo místa dáti tomu, což se z Písma ukazuje, aniž na lidské řeči dbáti bude. Nestydatost má to umění, aby i přesvědčena jsouc, předce obočí vzhůru zdvihala.

Toto jen řeknu ještě: Přivazovati moc církve k jedné osobě a k jednomu místu, jest starý levitský řád uvoditi. V Jeruzalémě, víme o tom, stolice byla nejvyššího biskupa a jediná byla, jediný také biskup. Než Řím-liž Jeruzalémem vyznamenán byl, čili obecná křesťanská, po světě rozprostřená církev? Myť sme se naučili z Písma, že Jeruzalém celé církve byl figurou. Protož, co Žalm 122. o Jeruzalému vypravuje, že v něm jsou stolice soudu, to o celé církvi se rozumí. A podlé toho Kristus neřekl: Petra posadím na stolic; než řekl ke dvanácti apoštolům: Budete seděti na dvanácti stolicích, soudíce dvanáctero pokolení Izraelské, totiž celou církev (Mat. 19, 28). A protož, poněvadž všudy po světě rozešli se apoštolé, všudy také po světě roznešeny jsou apoštolské stolice. Kde biskupství, tu apoštolská stolice, tu moc klíčů. Biskupství pak po apoštolsku¹⁷¹ slove kněžský úřad, kterýž každý řádně povolany služebník v své církvi, sobě svěřené, koná.

Již tedy jeden břeh, jehož se obhajcové papežské moci chytají, ulomil se s nimi. Vizme, jak pevný pod nimi druhý bude. Řekl prý Kristus Pán

k Petrovi: Pas ovce mé (Jan 21.). Z toho sobě berou, že Petrovi v péči poručeno celé stádo ovec Božích po všem světě, a tak že on jest veřejným pastýřem a jiných pastýřů inspectorem učiněn. Ale pěkně Augustin s. to zpravuje, proč po vzkříšení Kristus o pasení ovec svých s Petrem samým v rozmlouvání se vydal. Proto prý, že sám z apoštolů nejtíže byl padl, Pána svého zapíraje. A poněvadž třikrát zapíral, třikrát se ho ptal: Petře, miluješ-li mne? Na čež Petr po třikrát odpověděl: Pane, ty víš, že miluji. Kristus zase po třikrát řekl: Pasiž tedy ovce mé. Což (dí s. Augustin) tak mnoho jest, jakoby řekl: Jestliže mne, Petře, miluješ, stroj se ne sebe pásti, než ovce mé; ne jako své ovce, než jako mé; mé slávy v tom hledej, ne své; moc a panování mé ať jest, ne tvé, zisk můj, ne tvůj; nebuď již více z počtu těch, kteříž v nebezpečenství opouštějí etc. A níže hned Augustin s. napomíná všechněch, kdož pasou ovce Boží, aby ne sebe milovali, než Krista, ovce jeho, ne sebe pásli etc., proto že prý jim Kristus mluví, co Petrovi mluví. Píše to Aug. tract. 123. in Johan. Sudiž tedy, pobožný křesťane, že nemají žádného základu věci svých papeženci, než proti mínění Písma ledcos leckams táhnou.

Říkají také, že Patres nejedni Petra základem církve jmenují, item knížetem apoštolů. Ale kdyby zlobochové souditi chtěli mínění dobrých těch Otců, porozuměli by, žeť jim to na mysl nikdá nepřišlo, což tito z jejich psání berou. Nebo že Cyprianus na Petrovi založenou býti církev řekl, neřekl prostě než metonymica hyperbolia, jakž z toho patrné jest, že toho mluvení neužívá nikdež o církvi mluvě, než o Petrovi mluvě, jemuž tím mluvením vzáctnosti přidati chce. A mezi tím nemíní osoby Petrovy, než víru jeho a vyznání, jakž napřed z Otců připomenuto. Sic by Cypriana porazil Pavel apoštol, kterýž zjevně

Samému-li Petrovi Kristus ovce své k pasení poručil?

Obrana z Otců.

volá, že základu církvi žádný položití nemůž kromě toho, kterýž položen jest, jenž jest Ježíš Kristus (1 Kor. 3, 11).

Že pak princeps apostolorum někdy slove, i to by rozhodnouti, co jest, mohli, kdyby vlastnost latinského slova princeps soudili, kteréž podlé staré, dobré latiny nejen substantive, ale i adjective se beře a vyznamenává předního; v jakémž smyslu pravé jest o Petrovi mluvení, že první a přední byl mezi apoštoly, a to příčinou věku svého, poněvadž nejstarší byl a nejdospělejšího soudu, proč i nejvíce a nejčastěji mluvívati jemu se dostávalo. Což pak po tom, že Petr byl nejpřednější mezi apoštoly? Z toho-liž jde, že hlavou církve býti má?

Pavel by raději nejvyšší zpráve církve slouiti mohl.

Kdybychom my ledčehos způsobem vašim chytati se chtěli, snadné by bylo jinou rohož uplésti, třebaš dovesti toho, že Pavel byl nejpřednější apoštol a nejvyšší vši církve zpráve: poněvadž plnost pohanů jemu odvedena, ba Kristus i syny Izraelské k tomu přidal (Skut. 9, 15) a tak právě všecko jemu poručil. K tomu máme v Zákoně napsáno, že Pavel o všecku církev pečoval; o Petrovi toho nestojí nikdež. Praví zajisté o sobě Pavel s. (2 Kor. 11, 28): Dolehá na mne každodenně péče o všechny církve. Ó, kdybyšte vy v Petrovi nějaká podobná slova našli, co byšte vy herštovali! Napomohl by nám i Chrysostomus čistě, kterýž v kázání o obrácení s. Pavla srovnává jej s Michalem archanjelom a praví: Michaeli quidem gens Judaeorum tradita est, Paulo vero terra et mare totusque orbis, qua habitabilis, qua non habitabilis. To jest: Michalovi poručen byl Židovský národ (miní pak to, což Dan. 10, 13. a kap. 12, 1. napsáno stojí), Pavlovi pak země¹⁷² a moře a všecken okršlek, kdež lidé bydlí, i kdež ještě nebydlí. Vidíte-liž, že Pavlovi svět k zprávě poručený býti svědčí ten svatý Otec? A

našli bychom více, čím věci té hájiti. Ale odstup to, abychom zvelebováním lidí se zanášejíce, to, což Pánu našemu náleží, jinam donášeli.

Zůstaniž při tom, což Písmo, což Patres, což sama víra učí: že jediný jest základ církve, jediná hlava, jeden Pán, jeden vykupitel, jedno kníže pastýřů, jeden nejvyšší biskup duší našich, ten, kterýž sobě pracně dobyl církve své za dědictví, Ježíš Kristus, Pán a Bůh náš nejmilostivější, jemuž samému přísluší všeliká sláva, čest, důstojnost, císařství a požehnání na věky věkův, Amen.

KAPITOLA XIX.

Že papež ukázati nemůž,
aby od církve k tomu, čímž se dělá,
řádně zvolen byl.

Ukázáno tedy, že papež z Písma moci své prokázati nemůž a tak že od Boha nemá to-
ho sobě poručeného, aby Boží veřejné místo držel. Ale dí někdo: Snad ale potom v prodlenějších časích od církve jest k tomu zvolen, aby nejvyšším zprávcem církve byl? a snad vrchnosti také jej sobě dobrovolně za pána a nejvyššího dispensatora zvolily? Odpovídám, že toho nic opět ukázati nemohou. Nebo jestliže od církve o tom snešení se stalo a římskému biskupu taková nejvyšší moc poručena, muselo se to některého jistého času a na jistém místě a na obecném concilium a shromáždění všech duchovních lidí státi, kdež by také ihned ode všech jednomyslně zvolen, vyzdvižen a za obecného biskupa a hlavu všeho křesťanstva vyhlášen i přijat byl. Ale toho nikdá nic se nestalo, nýbrž, když do historií bedlivě nahlédneme, nalezneme, že, jakž se římský biskup pozdvihovati a nad jiné vypínati začal, vždycky jemu od jiných církví odpíráno, aniž se kdy která církev neb krajina neb lid dobrovolně papežovi poddal; než chy-

Papež od církve
[za hlavu] 173
volen není.

trými obmysly a často násilím k tomu přivodili, že se jim ku poslušenství západní církve jedny po druhých oddávaly. Sic mnohem lidnější a vzácnější církve na východu slunce jha na sebe papeži uvrci nedaly a do dnes ještě církve řecké jeho se vzdalují a o jeho té pýše a vypínání potupně mluví.

Chytrost a faleš papežská. A protož nechť nám papež ukáže, od koho, kde a kdy za hlavu křesťanstva jest volen? Nic, jistě nic nemají, což by ukázali. Nebo čehož se kdysi chytati začali, vyraženo jest jim z rukou. Míním toto, že Zosimus, římský biskup, léta 412¹⁷⁴ na concilium carthaginenském¹⁷⁵ přednost obdržeti chtěje, na nicenské concilium (80 let před tím držané) se odvolával, a že tam přednost jemu usouzena jest, z sfalšovaného exempláře dovodil. Ale patres toho concilium připsal originální čísti dali a nic toho nenalezše, římskému biskupu faleš očitě ukázali. Čímž on (právě jako zloděj v měšci za ruku popadený) zahanben jsa, v svém předsevzetí spokojiti se musel. A toť se jistě Božím řízením dálo, aby nynější falširi nemohli svých starých concilií vzáctností přiodívati a nás mámiti. Připomenu tu historii obšírněji v následující kapitole.

Potentáti světa papeže nevolili. Podobně nechť nám ukáží, kdy králové, knížata a potentáti světa snešení učinili, aby papežovi meč a moc světskou odvedouc, za gubernatora nad sebou postavili? Nech, pravím, ukáží, nech jmenují. Nebo není jedna věc, sobě nětco přivlastňovati, a že se to právem děje, provesti. Onen u s. Lukáše také řekl: Všecka království okršlku země má jsou, všecka moc a sláva jejich mně dána jest, komuž bych chtěl, dám ji (Luk. 4, 5). Ale kdyby mu Kristus byl dovozovati toho poručil, byl by lhářem zůstal, jistá věc. Papež také, nemůže-li ukázati, kdo jemu nad králi země a nad celou církví moc dal, zůstane jistotně loupežníkem a onoho chlubného ducha jistým náměstkem. Ale nemůžet ukázati, buď Pán Bůh po-

chválen, aby kdy řádné nějaké moci jemu odvedení se stalo, než lstmi toliko svými podvodil mocnáře světa a je sobě podroboval.

Báli se toho dávno papežové, že přijde někdy čas, v němž svět bude chtít v tu věc nahlédnouti a papeže, odkud moc k takovému sobě provozování vzal, se tázati. Protož zaopatřiti to potomkům chtějíc, sepsali falešný list Jiná papežská
hanebná fales. aneb privilegium pod jménem Constantina Velikého, pobožného císaře, v kterémž římského biskupa za nejvyššího v církvi biskupa vyhlašuje, jemu hrad svůj lateránský odvozuje, koruny a jiných královských ozdob k užívání moc dává, město Řím a okolní krajiny za dědictví Petra s. přivlastňuje, a co více tam toho jest. Ale že to pouhá vymyšlená nepravda a naprosto nestydatá lež jest, mnohými důvody se prokazuje. Což tak jest patrné, že sami papeženci nejedni proti tomu psali, jako Antonius, archiepiscopus Volateranus, Catanus, Laurentius Valla, cardinalis Cusanus, Aeneas také Sylvius, kterýž potom papežem byl, knihu celou o tom falešném Konstantinovu nadání vydal. Nynější mnozí papežští scribenti pro hanbu ani zmínky o tom činiti nechtějí; z nichž jest i pomposus ille Baronius, tom. 3. ann. 324. art. 117. Tak, hle, papežova moc a království, ba, díím, papež sám ze lži a nepravosti naskrz zlátaný jest.

Prohlédněte, ó lidé, a vizte, prosím, jaký jen grunt papežství má: od Boha a Písma k tomu, což před sebe vzal, povolení nemá, od církve tolikéž ani odvedení ani povolení, od vrchnosti podobně; než toliko lžmi se brání na všecky strany, Písma natahuje, concilií decreta falšuje, vrchností privilegia zrádně podmítá. Což že pravé jest, abyste, kdož můžete, lépe ještě spatřiti mohli, nahlédněte, prosím, do Catalogu¹⁷⁶ testium veritatis, kdež v knize 4. i to falešné, lživé privilegium se pokládá

i faleš jeho očitě prokazuje. Nemálo také toho in *Mysterio iniquitatis Mornaei** najdete. Divná jest věc a předivná, že se před světem aspoň nezahanbí ďábelští ti svůdcové, nechť-li před Bohem a vlastním svým svědomím se ustydnouti pro tak makavé lži a zarputilé jich zastávání. Ó ďáble, ďáble, mnoho umíš, že toho dovesti umíš, aby i tito proti svědomí a pravdě mluvili a psali, i jiní neprozřetelní jim v jejich lžech věřili! Bůh kaziž tvé dílo, jenž jest dílo podvodu, a vyjeviž všemu světu lživé a lstivé Antikristovy grify, k zahanbení tebe v díle tvém, k spasení pak vyvoleným.

KAPITOLA XX.

Jakými cestami k tomu přišlo, že římský biskup takové moci a slávy [v církvi]¹⁷⁷ dosáhl, pravdivé ponavržení.

Kudy papež
tak vzrostl? Ale dí někdo: Jestližeť papež moci své ani od Krista ani od církve ani od vrchnosti sobě odvedené nemá, kudyž pak přišlo na to, že se tak vysoko vznesl? Poslechni, čtenáři milý, udělámť z historií kratičký výtah toho a oznámím pravdivě, kudy a jak papež moci nad jinými hledal a jak ji našel. Boha беру za svědka, že pravdivě z historií ty věci připomínati chci, nic z svého nepřidávaje.

Začátek pýchy
při biskupích
římských. Když Bůh dopustiti chtěl, aby se tajemství nepravosti začalo, dopustil na kněžstvo a biskupy v církvi ducha pýchy, aby jedni druhým poddání býti se zpěchovali a jedni nad druhými přednosti hledali. Římským obzvláště biskupům místa příhodnost k pozdvihování se při-

* Papežské dějiny slavného huguenotského státníka Philippa du Plessis-Mornaye (1611).

činu dala. Bylo město Řím v světě nejslavnější, stolice císařů římských, k nimž vídali ze všeho světa lidé se zbíhati a poslušenství konati. I byli by rádi viděli, aby k nim také odevšad zhlukování se dalo v věcech církevních, tak jako k císařům v politických. Nadýmala je při tom pověst jakási o Petrovi a Pavlovi, že tam v tom městě byli, kázali, zemřeli. (Což jak o Petrovi pravé, napřed v kap. 15. ukázáno.) I zdálo se jim, že oni tam sedíce, Pavlovy a Petrovy vzáctnosti užívati mohou, a začali biskupství římské stolicí apoštolskou a stolicí Petrovou nazývati. Z toho již číhali na všechny příležitosti, jak by rozšířili i titule své i moc: začínali leckdys ledcos proti jiným biskupům; někdy jim chybovalo, někdy se dařilo, až naposledy z Božího dopuštění zdařilo se, že západní církve a biskupy jejich téměř všechny sobě podmanili. Což jak šlo, krátce povím.

Okolo léta 253. začal Kornelius, římský biskup, s afrikanskými církvemi o to jednati, aby k němu zření měly, že o ně pečovati chce. Proti čemuž Cyprian s., biskup¹⁷⁸ kartaginský, tuze se postavil a odpíral, jakž v jeho epištolách každý dočísti se může; kteréž epištoly na osvědčení jsou pyšným našim slepcům. Nespravil tedy tu nic biskup římský, ale mysl jejich cti žádostivá nepřestala od svého předsevzetí.

Kornelius chce afrikanské církve sobě podmaniti.

Léta 325.¹⁷⁹ držán v Nicei městě sněm církevní, kdež usouzeno, aby v každé krajině v hlavním městě nejpřednější biskup byl, kterýž by na jiné okolní pozor měl, a aby sloul metropolitán aneb patriarcha aneb arcibiskup. Tak že biskup konstantinopolitanský představen jest za předního církve v řecké zemi, alexandrinský v egyptské, antiochenský v syrské, kartaginenský v Africe, římský ve Vlaších. Kdež ani jedním sic slovem o římském biskupu nad jiné důstojnější zmínky se nečiní, než což se jiným dostalo, i jemu také. On

Decretⁿ nicenského sněmu.

však užil toho za první stupeň ku pozdvižení sebe, podmanil sobě ty okolní církve čacky a potom pokoušel se vždy pomalu o jiné, jakž o tom následuje.

Concilium mi-
levitanské.

Léta 402. držáno concilium milevitan-
ské v Africe proti kacíři Pelagiovi, kdež
i Augustin s. s jinými biskupy přítomen byl. Tam
tedy když Pelagius s učením svým potupen jest,
poslali patres concilii usudky a canony své k In-
nocentiovi, římskému biskupu, jako podobně k pa-
triarchovi konstantinopolitanskému, alexandrinské-
mu, antiochenskému; a to z lásky učinili, aby i
tito věděli, co se v církvi děje a jakým kacířstvím

Pýcha Inno-
centiova.

v svých církvích brániti mají. Innocentius
mysle, že ho tím ctí a že od něho potvrzení
canonů svých žádají, odepsal jim a schvaloval, že
k němu decrety své poslali, a vypravoval mnoho
o důstojnosti stolice apoštolské a že to tak býti
má, aby i z cizích zemí, prve nežli by o jaké ro-
zepře závěrka učiněna byla, apoštolské stoličce k
rozeznání se posílalo. Patres jinými pracemi za-
nešení jsouce,¹⁸⁰ neodpověděli jemu na to. V tom
svoláno jiné concilium v Kartaginu léta 417 (kte-
réž přes 6 let trvalo), kdež Innocentius znovu,
aby se k stoličce apoštolské přihlásili, pohledávati
usiloval. Ale dokonav život, předsevzetí nedokončil.

Zosimus, římský
biskup, před-
ností hledá.

Než Zosimus na jeho místo dosedna
s concilium akcí o to začal, a to při
této příležitosti. Byl v Africe kněz nějaký Api-
arius jménem, služebník církve siccenské,¹⁸¹ pro
své nešlechtnosti od svého biskupa z úřadu slo-
žen a vyloučen. On utekl se do Říma (kterýž
vždycky outočištěm nešlechtných býval) a při-
pochlebil se k Zosimovi, kterýž podlé něho se za-
saditi přiřkl a vypraviv legáty tři, Faustina, bi-
skupa potentského, a Philippum a Asellum kněží,
skrže ně pohledával toho: jedno, aby Apiaria vy-
loučeného zase přijali, on že ho za nevinného

uznal; druhé, aby tu usoudili a canonem toho potvrdili, že ze všech krajin k římskému biskupu každý appellovati moc má, zvláště poněvadž prý to již prve před 80 lety na concilium nicenském usouzeno. Patres legáty slyšavše a psaní ^{Lstí a falší.} přečtouce divili se, co se to děje, že jediný člověk všeho světa zprávcem býti a pře všechněch rozeznávati chce, ješto jim tak mnohým tu domácí rozepře rovnati těžké [a]¹⁸² nesnadné bylo; a divili se, že v té věci na nicenské concilium se odvolává, kteréž aby co toho usoudilo, nepamatovali. Takové však falše a nevěry od takového muže se nenadějíce, sobě raději nevěřili. Protož dali odpověď, že o to popečují, aby do vlastních originálů act concilii nicenského nahlédnuto bylo (kteříž v Konstantinopoli a Alexandrii se chovají), a najde-li se co toho, že potom odpověď plnější dají. V tom Zosimus umřel, půl druhého toliko léta papežem byv.

Léta 422. successor jeho Bonifacius, do- <sup>Bonifacius I. tý-
miž cestami jde.</sup> sedna na stolicí, téhož ducha v sobě cítil, kterýž ho k žádosti cti pudil: poslal znovu tytéž legáty, žádaje, aby ta věc strany stolice apoštolské skoncována a stvrzena byla. Patres opět jiných prací zanechajíc, o to se radili, jak by exemplářů dostali, a vypravili legáty k patriarchům do Konstantinopoli a Alexandrie. Mezi tím Bonifacius odšel za otci svými.

Došedl na jeho místo Celestinus I., kte- <sup>Celestinus toli-
kéž, ale nic
nesvedl.</sup> rýž ač již věděl, že v nicenských cano-
ních nic toho není nalezeno, předce však tytéž legáty znovu vyslal a dotíral, aby stolicí římské moc, kteráž jí náleží, prisouzena byla. Kdež Faustinus nestydatě na ty s. otce dotíral, až je proti sobě popudiv, zahanben a přesvědčen, a od concilium Celestinovi odpověď dána, že sobě srozuměti mohl; jakož se i pospokojil. Zůstaveno pak na tom concilium při tom, což prve na milevitan-

ském usouzeno, aby rozepře církevní tu doma v Africe od biskupů souzeny byly a přes moře (totiž do Říma) aby žádnému appellovati volno nebylo. Viz téhož concil. can. 22.

Lev papež znovu
afrikanské štur-
muje.

Po letech 36 Lev I. vida, že Augustin a jiní patres, kteříž prve bránili, zemřeli, psal do Afriky k některým biskupům, chytře však, oznamujíc, že slyšel, že se ne všecko dobře děje; protož že žádá, aby shromáždíc se biskupi někteří soudili ty věci a jemu potom také nětco o tom napsali, že i on svým soudem potvrditi chce — hádej, čtenáři, jak chytře! Prve chtěli mocí všecken soud na šebe vztáhnouti, tuto Lev částku aspoň toho chce, aby za tím víc svedl. Tak že nepřestali biskupi římsští i chytrostmi divnými přednost nad afrikanskými i zlostí a vylučováním hledati, až ve stu letech po concilium kartaginenském vždy toho dovedli.

Nejprvnější pa-
pežovo štěstí.

Nebo léta 532 Eulalius, kartaginenský biskup, římskému Bonifaciovii II. se poddal; jakými chytrostmi a zradami k tomu přišlo, neví se. Kdež jeden druhému divně pochlebuje, předky své divně potupujíc, že se apoštolské stolici protivili. To když se stalo, začali biskupi římsští triumfovati, jakž z epištoly, kterouž tentýž Bonifacius velmi chlubně psal k alexandrinskému patriarchovi, patrné.

Ale závist nespala. Konstantinopolitanskému se téhož chtělo, začal se také episcopum oecumenicum seu universalem, to jest veřejným biskupem nazývati. Proti čemuž nejedni se postavovali, i sami římsští biskupi, jakž níže připomenu.

Příležitosti papežům
dané ku pyše.

Než dotknu nejprv toho, že od léta 500 nad prvnější časy více příležitostí se naházelo biskupům římským, aby se vypínati mohli. Císařové byli již začali v Konstantinopoli svá sídla a residencí míti, protož aby v Římě a v Italii víra jim v nepřítomnosti jejich držána byla,

s biskupy římskými srozumění a lásku míti se snažovali. Kacíři a nepokojní lidé v církvi, když kteří odněkud vypovědění byli, pod zámyslem appellací do Říma se obraceli a k biskupům se připochlebovali. Čehož biskupové čistě k utvrzení předsevzetí svého užívali, jakž kde viděli, že by co zpravití se mohlo; některým rozhříšení dávali, na jiné kladby vydávali a již i o své moci zjevněji mluvití, a že Petrovi jest řečeno: Ty si Petr, tobě dám klíče etc., hlučně hlásati začali. Bolelo to jiné metropolitanské biskupy a byl by každý raději na sebe to vtáhl než římskému toho přál.

I vzal to před sebe (tak, hle, z dopuštění Božího tajemství nepravosti jako o základ vzdělávali ti, kteříž jemu hájiti měli) konstantinopolitanský biskup Jan, aby se universalem patriarcham aneb episcopum nazýval. K čemuž mimo jiné patriarchy snadnější přístup měl, proto že v Konstantinopoli těch časů císařská stolice byla a on u císaře Mauricia v nemalé lásce byl; podlé něhož a jeho pomocí výše se vzdvihnouti myslil. A začalo se jemu to dařiti, tak že od mnohých biskupů i od samých patriarchů titul veřejného biskupa biskupů jemu dáván byl.

Konstantinopoli-
tanský biskup
chce římskému
přednost
předchvátiti.

Proti čemuž náramně horlivě se postavil Římský brání. římský tehdejší biskup, Řehoř Veliký, a mnohé listy i k Janovi tomu i k císaři, i k císařovně i k jiným biskupům a patriarchům psav, tuze zastával, že ten titul jest pyšný a žádnému z lidí nepřináleží než Kristu, kterýž sám kníže všech pastýřů jest. To předsevzetí že jest právě Luciferovo, kterýž pohrdna jiným anjelům¹⁸³ rovný býti, nad ně výše stolicí svou postaviti se snažoval, a že to jest vlastně Antikristství, zvláštnost a panování v církvi sobě osobiti, zjevně psal.

Praví sic někteří, že Gregorius rád by sám byl toho titule dostal, jako i předkové jeho o to se pokoušeli, ale když se k tomu klonilo, aby kon-

stantinopolitanský veřejným biskupem zůstal, tu že z závisti proti tomu se stavěl. Ale já nevím, slušné-li tak svatého muže, jakýž on byl, v to podezření brátí. Ví se, že náramně o tu věc horlil, Janovi tomu píšíc, skrze všemohoucího Boha, skrze slávu Kristovu, skrze vlastní jeho spasení, aby pochlebníkům svým jména takového (kteréž základem bude bludů) jemu podávajícím se zepřel a bláznivým a pyšným titulem se titulovati nedovoľoval. Sic jinak že se křivda děje jiným po světě biskupům, kteříž neméně než jako on v církvi ustanoveni jsou, a že tím turbuje celou církev. A protož, nechce-li poslechnouti a upustiti od předsevzetí, cituje ho před trůn Kristův etc. Kladl bych vlastní jeho latinská slova, ale jest toho mnoho, šířilo by se. Nechť sobě nestěžuje, prosím, kdož Catalogum testium verit. má, co se v knize 6. píše, nahlédnouti. Porozumí, jak ten s. muž horlil proti tomu zlému dílu, kteréž se v církvi začínalo, z něhož cítil dobře a ohlašoval zjevně, že Antikristství přijde.¹⁸⁴ Ale neubál se toho s. muž. Nebo ač obránil, aby konstantinopolitanskému biskupu moc veřejného biskupství se nedostala, však dostala se hned brzy římskému.

Nešlechtnost Sabinianova. Nebo po smrti Řehořově Sabinianus za biskupa římského zvolen, kterýž mysl k tomu obrátil, aby u císaře Foky sobě titul veřejného biskupa jednal, a nechtěje, aby psaní Řehořova jemu ku překážce byla, dal je odevšad shledávati a páliť. Ale v kolikas měsících život dokonav, předsevzetí nedokonav.

Bonifacius III. pa-
pežství začal;
a jakými ce-
stami? Než successor jeho, Bonifacius III., tajemství nepravosti (kteréž až potud divně satan koval) dokonav. Což se tak stalo. Císař Mauricius upadl v Konstantinopoli vojskům svým v nelibost: kteráž jednoho z sebe, a nešlechtného člověka, za císaře zvolili a po městě vyhlašovali, jehož také do kostela vedli

a patriarchovi korunovati poručili; jméno jeho bylo Fokas. Mauricius vida, co se děje, v utíkání se dal, ale od Foky postižen jsa, i s manželkou i s synem a třmi dcerami ukrutně zamordován. Fokas boje se, že pro takovou nešlechetnost západní císařství od něho se odvrátí, uložil sobě prostřednictví v tom užiti římského biskupa. A protož s ním v přátelství vešel a jemu cokoli k líbosti bude činiti moci, činiti připověděl, jestliže svým jednáním o to pečovati bude, aby Italia od něho se neodtrhovala. Slíbil Bonifacius a císaře žádal, aby za to římské stolici přednost nad jinými biskupy daroval a mandáty svými toho potvrdil. Tak se stalo, že Fokas svolav concilium (na němž 62 biskupů bylo), Bonifacia a jeho successory za veřejné biskupy vyhlásil.

A tak, o čez dávno usilováno, tu k cíli přivedeno. Že pak skrze Foku, toho nešlechetného vraha, biskupové římsští moci své dosáhli, není bez tajemství. Jakož Fokas loupežně, nešlechetně v svět se uvázal, tak v církev Bonifacius; oba sobě pomáhali a oběma ten, kterýž již od časů apoštolských na to číhal, aby tajemství nepravosti v církev uvedl. A tuť vlastně k dokonání přišlo. Sud, čtenáři milý, kdyby Řehoř tehdáž byl z hrobu vstal (v němž ani tři let ještě dobře neležel) a podíval se na successora svého, co by byl říkal? Co kdyby nyní přišel a na biskupa římského se podíval, poznal-li by se? Ah, quantum mutatus ab illo! To se dalo léta 605.

Připomenu ještě dále, jak římsští papežové rostli. Nebo nezůstali na tom stupni, než vždy předce výše se zpínali, až již nemají kam výše; leč aby Kafarnaum, do nebe jsouc zvýšeno, do pekla strčeno bylo. Dostavše tedy od císaře Foky i titule i zboží, slavněji sobě vesti začali, pomalu vždy víc a víc vymýšlejíce. Přestěhovali se z fary na hrad Lateránský, vymyslili sobě zvláštnější

Zrůst slávy
papežovy.

oděv nad jiné biskupy, postavili stolicí (bez poroka) apoštolskou, z drahého dříví a kamení vzdělanou, vstavili na sebe korunu, ne obecnou nějakou, jakéž králové a císařové užívají, ale trojnásobnou, jakouž někdy malíři Pánu Bohu na hlavě malovali, a to pro vyznamenání, že místo Boží držíci jsou. Komonstva majíc nač vychovávat, také vždy víc a víc k službě sobě obraceli, až již v tom prachtu a blesku dvůr papežský býti vidíme, jakéhož žádný z potentátů světa neužívá. Ale to, pravím, nešlo všecko pojednou, než postupních. Podmaňovali sobě, hned jakž moci dostali, vždy jedny za druhými, i biskupy i knížata i krále. Kromě řeckých biskupů nikdá ani přivábiti a přelstiti, ani mocí sobě podkasati nemohli.

Léta 656. začali užívati moci světské. Eugenius papež obdržel, aby klerici nepřináleželi k právu světskému, než sami biskupi aby pro kněžstvo hřešící vlastní svá vězení měli.

Léta 676. lahodností Dona¹⁸⁵ papeže Theodorus, ravennský arcibiskup, poddal se ku poslušenství stolice římské. Ale po smrti Theodorově Felix, za arcibiskupa jsa zvolen, zepřel se zase. Císař pak Justinian, od papeže Lva namluven jsa, Felixovi rozpálenými železy oči vypáliti dal a Ravennatské mocí ku poddanosti papeže přinutil.

Líbání noh
papežům.

Léta 711. Konstantin papež císaři Justinianovi nohy své k políbení podal. Čehož ačkoli prve nikdy dobrý ten císař nevidal, příliš však jsa důvěrný, až téměř pověrný, učinil to. Za čímž Konstantin dekrét učinil, aby všickni k římskému biskupu přicházející totéž činiti povinni byli, a aby to nezdálo se odporné býti, obuv sobě i budoucím papežům k té potřebě zlatem a kamením drahým ozdobiti a vysázeti dal.

Za času téhož papeže nesnadnil se mediolánský arcibiskup s ticinenským biskupem, že jemu k poslušenství státi nechtěl. Konstantinus vložil se v to

a učinil nález, aby ticinští biskupové nebyli povinni jinému poddání býti, než biskupu římskému. Tak se naplnilo, co v oné fabuli stojí: že myš s žabou o přednost se nesnadnily, luňák pak přiletě sklidil oba.

Léta 724. císař Lev dal z chrámů obrazy, ^{Papež se zprotivil císaři.} kterýchž již papežové byli naklidili, vyházeti, k vůli východním, řeckým biskupům. Papež tehdejší, Řehoř II., nad císařem vymstiti se chtěje, zapověděl v krajinách Italie daně císaři dávat, a že on mocí Petrovou z závazku, kterýmž císaři povinni byli, je propouští. Tak že tu císařství roztrženo a toliko východní krajiny při císaři zůstaly. A tuť se právě na ruby svět obrátil. Prvé římské biskupové od císařů dosazováni byli, tuto pak od biskupů římských sami zsazováni. Díval se tomu Pán Bůh a nedal císaři, aby svého práva užívati uměl a toho pyšného soudce skrotiti, proto že čas byl ten, v němž dílo podvodu k ztrestání světa jíti mělo.

Léta 731. týž císař Lev od Řehoře III. proto, že obrazy předce kazil, do kladby dán, a novou absolucí papež všechněm západním krajinám dal, aby císaři k poslušenství nebyli zavázáni. A když papeži nebezpečnost nastávala, do Frankreichu k knížeti Karlovi poslal o pomoc; kterýž k žádosti jeho táhl s vojsky do Vlach a Řím z obležení vysvobodil. Což papeži přišlo vděk ^{Papež sobě dělá přátele z mamony nepravosti.} a odměňovati se slíbil — jakž se od Zachariáše papeže, Řehořova potomka, léta 750. i stalo. Kterýž k žádosti Pipina, Karlova syna, Hilderika, krále franckého, z království složil, pod zámyslem tím, že k takovým kvaltováním se nehodí, než život pokojný že lépe jemu sluší. Protož ho do kláštera vpravil a Pipinovi k království dopomohl. Pipinus toho dobrodiní sobě váže, zase stolicí římskou se odměnil a papeži Stephanovi proti ne- ^{Dar Pipinů.} přátelům pomoc platnou učinil, až i vyhnal z některých míst Longobardy, stolicí apoštolskou ve-

liké krajiny okolo Říma (léta 756) daroval a odvedl. Tak sobě ti dva dobří lidičkové z cizího dobře činili a zeměmi císařství římského se podíleli, ačkoli císař skrze legáty těm předsevzetím odpíral.

Nová papežova štědrost a Pipinova vděčnost.

Stephanus papež takového daru vděčen jsa, potvrdil ho znovu na království a jemu i jeho celému semeni požehnání dal a na nepřátely jeho kladbu vydal. Pipinus k zemi se pokloně, nohy papežovy líbal, když papež na kůň vsedati měl, uzdy a třmenu se chytil a ochotně všelikou uctivost slibujíc, věčnou věrnost s závazkem na sebe učiněným slíbil. Čehož papež hned k tomu užil, že v dekrétích poznamenati po-
 Jak vtipný papež? ručil, aby totéž všickni králové a císařové papeži činiti povinni byli. Veliká tehdaž v Římě slavnost držána, litanie po všech kostelích zpívány, papež na stoličce v processí po městě nošen, odpustky dávati a rozhlašovati začal etc. A chtěje se Pipinovi ještě více odměniti, pomýšlel, jak by císařům všechno do konce
 Nové papežovo usilování. odjiti mohl a císařství na Pipina a francouzské krále převésti. Což pak sám nenáležitě císařům utrhl, aby Petri patrimonium sloulo (t. Petrovo dědictví), poručil.

Po smrti Pipinově syn jeho Karel v přátelství s papežem se obnovil, co otec římské stoličce daroval, toho novými privilegii potvrdil a několik ještě krajin (jako Venetiam, Histriam, ducatum Forojuliensem, ducatum Spoletanum ac Beneventanum etc.) k dědictví Petrovu připojil. Hadrianus papež zase dal nové dva titule Karlovi, aby Christianissimus Rex (kterýž titul po dnes francouzským králům zůstává) a Romanus Imperator sloul. To se stalo léta 773.

Potom léta 796. Lev III., na stoličce papežskou dosedna, klíče sv. Petra (bez poroka) a korouhev města Říma s jinými dary k Karlovi poslal, žá-

daje od něho, aby obec římskou k slibu poslušenství jemu přinutil. Což se i stalo. Ale odtud taková v Římě k papeži nenávist vznikla, že Neštěstí papežovo. při processí na něj utok učiněn, kdež on s koně stržen, z papežského oděvu vyvlečen, mnohými ranami potlučen a do vězení do kláštera jednoho dán; z něhož vynikna k Karlovi utekl, od něhož zase do Říma uveden a nad některými pomštěno. Začež papež odplatiti se chtěje, vyhlásil Papež západního císařství původem. Karla římským císařem a k tomu jej sám korunovav, lidu volati poručil: Carolo Augusto, magno imperatori, vita et victoria! To se stalo léta 801. A tu vzalo začátek západní císařství.

Léta 846. Alidolphus, král englický, uvedl království své římskému papeži pod plat, tak aby z každého domu každoročně stříbrný jeden peníz dáván byl. Což posavad v Anglii Petrů plat slove.

Léta 968. působením Jana XIII. papeže Kteréž na Němce přenesl. císařství od Francouzů na Němce přenešeno jest (kdež ještě zůstává).

Léta 1057. Stephanus IX. církev mediolánskou, kteráž až po ten čas svobodna byla, sobě ku poslušenství poddal.

Léta 1100. Mathilla hrabinka k stolicí římské kšaftem poručila město Ferraria a krajinu okolní, kteráž do dnes pod platem papežským zůstává.

Ale dlouho by snad bylo všecko vyčítati, co, kdy, odkud a jak římským biskupům k jejich moci a pýše přibylo. Kdož plné povědomosti těch věcí žádá, nech sám historie čte. Sebral to také Philip. Mornaeus v knize Myst. iniq. nazvané. Tam hled, kdož žádostiv jsi. Dostí tuto buď, že ponavrženo jest, od jakých stupňů se to začalo, že z biskupa papež se udělal, to jest modla taková, kteráž se za divadlo všemu světu vystavuje, kteráž nejvyšší moc na okršlku zemském provádí, kteráž, aby se jí všickni divili a klaněli, chce a vyhledává (Zjev. 13.).

Zavírka všeho tohoto tato buď: že papež není tím, za čez se nám bezděk vystavuje, Kristovým náměstkem a Boží místo v světě držícím, poněvadž toho prokázati řádně nemůž, než lstmi toliko domnění takové o sobě vzdělal. I což tedy jest? Již přichází čas, abychom ho vlastním jménem pojmenovali. Jest Antikrist, člověk hřícha, syn zatracení a přeškodlivý všeho světa svůdce.

KAPITOLA XXI.

Že papež římský jest veliký ten
Antikrist a svůdce světa.

Antikrist zdávna
předpovídan; a co
jest Antikrist?

Zdávna v světě hned skrze proroky předpovídaný byly dvě věci: příchod Kristů a příchod Antikristů. Kristem nazývali toho, kterýž padlému pokolení lidskému pomoci a je k spasení přivesti měl. Antikristem pak Písma nazývají jiného jakéhosi falešného proroka, kterýž po Kristu měl přijíti a Kristovo učení v církvi zmásti, bludy svými jedovatými naprzniti a tak národy svozovati.

Příchod Antikristů
mnohým ukrytý.

O Mesiášoviť aneb Kristu víme všickni křesťané, kdo jest, že Ježíš Nazaretský, Boží a Marie Panny syn, jenž jest požehnaný na věky věkův Amen. Ale o Antikristu dělají sobě někteří nesnáz a nemohou viděti, již-li přišel, čili by se jiného čekati mělo. Nebo chytrý jest ďábel, kterýž i sám sebe v anjela světlosti proměnití umí, i své také náměstky a posly tak se stavěti učí, aby podvodové lidem nebyli patrní, leč by Bůh koho osvítil a pravdu jemu poznati dal.

Dovedl tento zlý chytrák nešlechtného [svého]¹⁸⁶ umění při Židech, kteříž ačkoli na Krista s pilností čekali a každý den v školách o něm rozmlouvali, avšak když přišel, a uprostřed sebe ho majíce, nepoznali ho, proto že jinakšího oni Mesiáše čekali, nežli jakýž býti měl. Tak že již

před půldruhým tisícem let a více Kristus se narodil, zrostl, vykoupení lidské dokonal, a ubozí Židé ještě o tom věděti nechťi, ještě na příští jeho čekají a vždycky uši k novinám hotové mají, o narození Mesiáše nětco slyšeti. Podobného rovně užil umění nepřítel v čas Antikristova příchodu: jinak ho v mysli lidem vykontrfektoval, nežli jakž býti měl, tak že poznán není, ačkoli již, ahi již dávno, v církvi se zalíhl, vychoval a zmohl a svodové jeho již naplnili zemi. A hle, ubohé křesťanstvo vždycky o Antikristu mluvě, však ho nevidí, ještě ho z Babylona teprv odkudsi z východních stran čekají; ješto ho v klíně církev pěstuje, a on již doma v střevách církve hryže a zžírá lid Boží, zlý ten červ.

Jakož pak na onen čas ne ti Krista poznali, kteříž se farizejskými bajkami zpravovali, ale kteříž šetřili znamení času a předpovídání skrze proroky vynešených, tak do dnes, kdož Antikrista poznati chce, ne k básním lidským uší obracetí musí, než z Písma sv. vyhledávati, co o Antikristu předpovídáno a jaký býti měl, tak aby člověk mohl souditi, již-li se při kom toho co spatřilo, čili teprv ještě takového svůdce světa na svět čekati. Což bude-li kdo činiti, najde bez pochyby, což k vyhledání pravdy věci poslouží. Protož připomenu tuto z Písma co nejkratčeji¹⁸⁷ všecky Antikrista vlastnosti, po nichž poznán býti mohl a býti může. Což před oči sobě představené maje, každý pozná, co za zvíře ten falešný prorok, kterýž velikým Antikristem slove, býti měl.

Odkud se na něj ptáti?

Dotýkám pak nejprv toho, že, jakož Kristus v Písmích ne jedním toliko jménem bývá jmenován, než rozličnými: jako slove Mesiáš, Kristus, Spasitel světa, Syn Boží, reku datný, otec věku budoucího, slunce spravedlnosti, lev z pokolení Juda, beránek Boží, syn člo-

Jména, jimiž se Ant. v Písmích nazývá.

věka, símě ženy, anjel smlouvy, hvězda jitřní, pastýř ovcí etc.; tak podobně i odpůrce jeho, ten veliký svůdce světa, rozličnými tituly vypsán a figurami rozdílnými vyznamenán jest. Slove nejznámějším titulem Antikrist, totiž odpůrce Kristů (1 Jan 2, 18.), item *ἀντικρίμενος*, protivící se (2 Tes. 2, 4.), item falešný prorok (Zjev. 19, 20.), item falešný Kristus (Mat. 24, 5.), člověk hřicha a syn zatracení (2 Tes. 2, 3.), král podle své vůle všecko činící (Dan. 7, a 11.), šelma babylonská (Zjev. 13, a 14.), nevěstka babylonská (Zjev. 17.), Abaddon a Apollyon, totiž zhoubce (Zjev. 9, 11). Figurně vyznamenává se Antiochem (Dan. 7, a 11.), království pak jeho slove duchovní Babylon (Zjev. 17, a 18.), Egypt, Sodoma (Zjev. 11, 8.), ohavnost na místě svatém (Mat. 24, 15.) etc. Cokoli tedy na těch místech se mluví, to o Antikristu všecko rozumíno býti má; jakž i odporná strana povoluje. A protož z těch míst Písem sv. seberem proroctví o Antikristu a vymalujeme ho sobě, abychom obraz jeho plný před očima pospolu měli.

Co by Antikrist
byl, plně vypsání.

Vězmež tedy z Písem, že Antikrist jest prorok falešný, kterýž v církvi na místě Kristově se býti praví, avšak Kristu učením i životem se protiví, Boží jméno i čest sobě osobí, nýbrž nad Boha více se velebí a vypíná, předků svých ustanovení ruší, proměňuje v světě práva i časy, ruhač, modlář, pokrytec, smilník nečistý, ačkoli manželství nenávidící, zbraňující jisté pokrmy, lakomec a svatokupec, divy a zázraky lživé činící, jemuž králové země dávají moc svou a před ním se níží, a kterýž všechny národy napájí tráveninami bludů svých, kterýž koho chce, zvelebuje, slávou a bohatstvím daří, a odporující sobě všelijakým vymyšleným způsobem trápí a jim se protiví; kterýž sídlo má mezi dvěma moři na sedmi pahrbcích, a odtud vysílá duchy své mezi krále zemské a všeho světa; kterýž v po-

sledních dnech kázáním evangelium sv. zjeven, ale slavným teprv příchodem Páně dokonale zkažen býti má a uvržen spolu i s drakem (ďáblem) a s šelmou (tyrany světa) do jezera hořícího ohněm a sírou. Což všecko do jedinkého slovíčka že Boží slova jsou, jimiž nám Antikrista maluje, to z následujících věcí patrné bude. Chtějž již, člověče křesťanský, ohlédnouti se, a na kom se to všecko plní, spatřovati.

Pravím pak, na kom se všecko plní, aby šetřil. Nebo ty věci po různu a po částkách leckomus se trefí: jako býti smilníkem, lakomcem, modlářem, odpůrcem dobrých etc., to mnohým jest obecné. Vypínati se nad Boha a jemu se protiviti, to se na Antiochovi také spatřilo. Encratitae kacíři zapovídali maso a jiné některé pokrmy a manželství etc. Ale pravím, že Antikristem podlé Božího mínění ten toliko jest, na komž se všecko to pospolu spatřuje. Hlediž tedy, křesťane, kde a při kom jest to všecko, a poznáš. Pakli kdo, nejsa povědom toho, co kde v světě se děje, poznati sám tak snadně nemůžeš, poď a ukáži tobě ohavnost na místě svatém stojící, aby viděl a vyrozuměl k slávě Bohu a spasení duše své.

Ukážiť pak to, že p a p e ž ř í m s k ý, Na papeže všecko ten, kterýž hlavou církve a náměstkem ^{se to shrnuje.} Kristovým se býti praví, ten, kterýž nejsvětějším se jmenuje, ten, kterýž všeho křesťanstva zpravcem býti chce, ten, pravím, že jest veliký ten Antikrist a škodlivý všeho světa svůdce, toho mocně a patrně dokáži. Což, osvědčuji se Bohem, zpytatelem srdcí, že nečiním z žádosti potupy a na vzdoru straně té, kteráž papeže se přidrží, ale z potřeby, pro retuňk duší lidských.

Ó, byť chtěl papež tím býti, čímž se býti praví (t. biskupem věrným a pastýřem církve), abychom mohli všickni k němu uctivost chovati! Ó, byť na někom jiném, nežli na něm, se bylo

splnilo, což o Antikristu předpovídáno! Ale což činiti? Neběží o kozí srst, než o věčné duše spasení. Protož, což Bůh mluví, i já mluvití budu; koho nám ukazuje, i já ukáži; před kým nás vystříhá, i já vystříhati budu.

Ač pak koli mnoho tisíc tisíců všudy po světě mám svědků toho, což o papeži mluvím, a přemnozí i krví svou toho potvrdili, že on jest Antikrist svozující svět, avšak já, neodvolávaje se na lidi, skutek sám ve všech artikulích k svědectví přivoditi budu, pořád všecko předkládaje, což v Písmích o Antikristu předpovídáno, a jak na papeži se plní, ukazuje. Kdo čte, rozuměj, a kdo má uši k slyšení, slyš! říkával Kristus Pán.

Důvodů aneb znamení 23, že papež římský a žádný jiný Antikrist jest.

Vypsal pak nám Pán Bůh v Písmě:

1. místo Antikrista, 2. čas, 3. učení, 4. život, 5. skutky a činy, 6. prospěch

a štěstí jeho; což pořád přehlédati budeme.

Z n a m e n í 1.

Místo Antikristovo předpovědíno.

Nejprvé pak místo a sídlo Antikristovo, v němž jako v hnízdě rozložiti se měl, ukazuje Písmo. Dan. 11, 45: Rozbije stany své mezi mořem a mořem. S. Jan v Zjev. 17, 3. viděl nevěstku ohyzdnou, kteráž smilstvem svým poškrabovala všecku zemi, a ta seděla na šelmě, mající sedm hlav. I řekl k němu anděl: Tento jest smysl toho: sedm hlav jest sedm hor, na kterýchž ta žena sedí. A níže potom dí anděl: Žena ta nečistá jest město to veliké, kteréž má království nad králi země (v. 18).

Patrné jest z těchto předpovědění, že město Řím hnízdem Antikristovým se býti ukazuje. Řím zajisté mezi dvěma moři, Adriatickým a Tyrrenským,¹⁸⁸ leží. Řím také na sedmi vrších neb pahrbcích vystaven jest, kterýchž jména historici výslovně kladou tato: Palatinus, Capitolinus, Aventinus, Exquilinus, Caelius, Viminalis et Quirinalis.

Odkudž od poětů Roma septemcollis a septiceps se nazývá, t. sedmerohorní město. Město také Řím za času Jana s. bylo město to, kteréž monarchii mělo a nejvyšší moc nad králi země.

Z n a m e n í 2.

Ukázán v Písmě i čas začátku Antikristova, totiž po vytisknutí z Říma císařů římských. O čemž 2 Tes. 2, 7. napsáno stojí: Již, prý, tajemství nepravosti koná se, toliko až by ten, jenž jej zdržuje (a jemu přítomností svou ku překážce jest), z prostředku vyňat byl. Kdež s. Pavel opatrně jméno císaře římského zamlčel, avšak že jeho mínil, i z proroctví Danielova kap. 7, v. 8. a 24. jest patrné. A z 13. kap. Zjev. vidí se, že po zranění šelmy sedmihlavé, totiž císařství římského, teprv z země vystoupila šelma dvourohá, podobnost mající beránka, ale mluvící jako drak. A tak tedy po zemdlení císařů římských a vypuzení jich z Italie Antikrist vyskytnouti se měl.

Čas začátku
Antikrista.

To se na papežstvu patrně splnilo, nebo když císařové římské do Konstantinopoli se odstěhovali, papež v Římě zůstal a Pipinovi, králi francouzskému, k císařství západnímu přístup učil. Viz kap. předešlou. ně, Řím a okolní krajinu od něho za to darem dostal, léta 755. Takž se začalo panství papežovo, a on vpraviv se do hnízda císařů římských, opanoval město sedmihorní, kteréž moc mělo nad králi země. Viz o tom historie, zvláště Blond. lib. 11., Annal. lib. 2., Platinam in vita Steph. 2., Laur. Val. de donat. Const. declam. Odkudž hned papežové bujněti začali, porušovali se dobří mravové, učení se zanedbávalo, až se tudy Antikristství zmohlo.

Z n a m e n í 3.

Co se učení dotýče, Antikrist měl býti odpadlec a odstoupenec od víry. 2 Tes. 2, 3.: Nenastane

den Páně, než až prvé přijde odstoupení a zjeví se člověk hřícha etc. A Dan. 11, v. 37. mluví o tom, že ani náboženstvím otců svých a předků vázati se nebude, ale sebe a své věci jen velebiti a podle své vůle všechno činiti a formovati bude.

Papež odpadlec
od víry.

Patrné jest, že se to o papeži mluví. On odstoupil od víry pravé, starožitné, apoštolské a katolické a zlípal víru jinou, od oné rozdílnou, nýbrž jí odpornou, a tu svou novou víru za starou katolickou prodávaje, podvedl všechny národy a odstoupení veřejného příčinou učiněn jest. On jest, kterýž předky svými pohrdá, na ustanovení starých církevních sněmů nedbá, sám, co chce, ustavuje a svá dekreta nade všechno velebí. Což že pravé jest a papež že jinou víru v církve uvedl, nežli jakáž od apoštolů kázána a od první církve držána byla, to napřed v kap. 5. obšírně a mocně prokázáno.

4. z n a m e n í.

Antikrist měl býti modlář, jakž Dan. 11, 38. předpověděl, že ctíti bude Boha, kteréhož neznali otcové jeho; zlatem a stříbrem a kamením drahým ctíti jej prý bude. (Židovská slova vlastně vznějí: v zlatě a stříbre ctíti jej bude.) Zjev. 17, nazývá se Antikrist nevěstka a máte smilstva, pro modlářství, kteréž páchatí měl. Nebo modláři duchovně cizoložníci a smilníci slovou (jakž v psáních prorockých mluvení takových plno).

Papež modlář.

Papež opět na sobě to naplnil, kterýž ohavné modlářství v křesťanstvo uvedl a ještě ho hájí, a to čtverým způsobem.

Nebo:
1. vyzdvihuje ku
pocť obrazů.

1. Nejprve, že proti zjevným a hrozným Božím záповědem obrazy lidem ku pocť vystavil. Ješto Bůh světlem pověděl: Neučiníš sobě rytiny ani jakého podobenství etc. A když lid Izraelský co toho činil, přetěžce se hněvával Pán Bůh. Papež, nic na to nedbaje, převýšil lidu Izraelského

bláznovství. Řekl Pán Bůh skrze Jerem. 11, 13.: Nad počet měst svých nastavěls sobě modl, ó Judo! Křesťanstvo pak za vůdcem papežem nejen v městech a chrámech, v místech svatých nastavěli sobě obrazů, ale již i po domích, po polích, na rozcestích modly stavějí. Což i těm Turkům nezabohům smíchem jest a pohoršením. A již nešťastně na to přišlo, že, čímž jindy křesťané od pohanů se dělili, tím nyní pohané od křesťanů rozdílí jsou. A to všecko papežova zpráva.

2. Druhé, začal papež modlářství i s v nově smyšleným svým Bohem, kteréhož 2. Monstranci dělá modlu. mocí slov říkaných z chleba sobě stvořuje a do monstranci zlaté neb stříbrné vstavě i sám před ním padá, líbá, klaní se, i lidu vůbec ku poctě a modlitbě vystavuje. Toť jest v pravdě ten nový Bůh a nová jeho pocta, o níž Danielovi anjel předpovídal. Nevědělť o tom a divadel takových nevidali předkové papežovi a prvotní církve. On začal v zlatě a stříbře a pompě zevnitřní ctíti Boha svého Maozim etc.

3. Nadto modlářem jest papež a modlářství původem proto, že opomina Boha, stvořitele a zpytatele srdcí, stvoření vzývati učí, aby se lidé anjelům a svatým zmrlým modlili a od nich věci dobrých žádajíce, Bohy sobě z nich dělali. 3. Učí vzývati anjely a lidi.

4. Naposledy modlářství páše i přísaháním skrze Marii Pannu a jiné svaté. Nebo přísaha jest částka vzývání Božího a služby Boží, jemu samému náležité (5 Moj. 6.), když Boha jakožto vševědoucího za svědka vedeme ku potvrzení něčeho a vzýváme ku pomstě, jestliže bychom faleš provodili. Modlář tedy jest papež se všechněmi, kdož spolu s ním obrazům němým a hluchým poctu činí, kdož monstranci se klanějí, kdož svaté zmrlé neb anjely vzývají, a kdož také skrze svaté přísahají. 4. Přisahá skrz stvoření.

5.

Antikristská nád-
hernost.

Co se dotýče života, jakýž Antikrist měl vésti, nejprv ukazuje Písmo, že bude stkvostný a v svých věcech nádherný velice. Zjev. 17, 4: Žena ta sedící na šelmě brunátné odína byla šarlatem a brunátným rouchem, a ozdobena zlatem a kamením drahým i perlami, mající koflík zlatý v ruce své etc.

To o kom by mluveno bylo, netřeba hádati, sám papež sebou ukazuje splnění prorocství; kterýž v pompě své nerci-li neužívá kněžské a biskupské sprostnosti, ale tak stkvostně sobě počíná, že při žádném z králů světa nikdy nic podobného není spatřino. V knize o ceremoniích dvoru římského, kteráž v Benátkách z rozkazu papeže Lva X. jest vydána, to se vypisuje: že, když papež z dvoru svého kam vyjíždí, kůň bílý, zlatem se blyštící k tomu pohotově jest; koně vede císař neb král neb někdo z knížat, kdo nejvzácnější tu jest. Někdy místo koně užívá stoliče veliké z aksamitu červeného přistrojené, na níž se nositi dá. Sám šarlatovým rouchem brunátným oděný, na hlavě koruna trojnásobní, z zlata a nejdražších perel složená. Před ním nesou 12 korouhví červených, potom čtyři z urozených na hůlkách obdloužných klobouky¹⁸⁹ z karmazínu červeného nesou. Za ním houf kardinálů, v šarlatě také a brunátné liberaji se třpytící. Tak všecko šarlatové a brunátné, právě jakž s. Janovi ukázáno.

6.

Antikrist nečistý
smilník.

O životě Antikrista předpovídá se i to, že měl býti nečistý a chlipný, ačkoli za nenávistníka žen vystavovati se měl. O čemž Dan. 11, 37. tak praví: Ani k milování žen se nenakloní, proto že se nade všecko velebiti bude. Kteráž slova dvůj smysl míti mohou: aneb že Antikrist od ženského pohlaví všelijak zdržovati

se měl, aneb že toliko řádného manželství měl utíkati, jinak nečistý [jsa]¹⁹⁰.

Jakkoli chtějí Jezuité¹⁹⁰ toto o Antikri- Čistota papežská.
stu proroctví rozuměti, pustíme jim. Jestliže měl naprosto zdržlivým býti, již podlé vlastního svědectví jejich na papeži a jeho pobočnících to zůstane, nebo takť oni papeži a sobě svědectví dávají, že v čistotě živi jsou. Pakli se jim líbí tak to vykládati, že Antikrist, pohrdna řádným a od Boha nařízeným milováním žen, nečistý smilník a sodomář býti měl, opět to na papeži zůstane podlé svědectví samé pravdy. Nebo, ať o obecných kněžích, mniších, kanovnících a jiných řeholnících mlčím, jejichž chlipnosti a nečistoty vůbec známé jsou, sami papežové, kteříž se nejsvětějšími nazývají, napořád takměř nečistí smilníci a cizoložníci jsou, aniž na samém ženském pohlaví přestávají, ale i mužské krásy k nešlechetným chlipnostem užívají. Tak že, což apoštol k Řím. 1, 27. o pohanských ohavnostech s užalhavostí¹⁹¹ vypravoval, že opustivše muži přirozené užívání žen, rozpálili se v žádostech svých jedni k druhým, mužské pohlaví vespolek mrzkost pásíce, to nyní od nejsvětějších náměstků Kristových se děje. A toť snad Pán Bůh v proroctví Danielovu rozumí, předpovídaje o Antikristu, že v milování žen kochati se nebude.

Aby pak nezdálo se bez důvodů býti, což *Exempla.*
proti papežské svatosti se mluví, připomenu historie některé, z samých papežských kronikářů a skribentů vzaté. Kdo chce věděti, jest-li tak vskutku (nebo o velikou věc činiti jest), viz knížku Gabriele Povele o Antikristu, odkudž na větším díle bráti budu. Tam najdeš jména autorů těch; bez falše, nebudeš zmýlen. O Sergiovi III. píše se, že papežství svého čas s nevěstkami strávil, z nichž jedna, jménem Marocia, pankharta jemu porodila, kterýž potom i sám papežem učiněn a

Jan XI.¹⁹² nazván jest. Lando I. mezi nevěstkami strávil¹⁹³ větší díl věku svého a 7 měsíců na stoličce papežské seděv, od francouzů sežrán. Jan XIII. panen, vdov, matron nemálo poškrtnil, i Stephanu, vlastního svého otce kuběnu, až naposledy s cizoložnicí zastižen byv, od manžela jejího proboden jest. Alexander VI. bez manželky zplodil dceru Lukreciu, kteráž když jemu odrostla a on zatím papežství dosáhl, i jí také při jiných užíval. Odkudž na její památku hrobní nápis takový udělán:

Hoc jacet in tumulo Lucretia nomine, sed re
Thais, Alexandri filia, sponsa, nurus.

O Innocentiovi VIII. také veršové jsou:

Octo Nocens pueros genuit, totidemque puellas.

Hunc merito poteris dicere, Roma, Patrem.

Nebo osm synů a osm dcer měl. Takového čistého života, jakž o nich sami jejich historici zjevně to píší, byli tito: Benedictus VI., IX., XII., Johannes XIV., Christophorus I., Johannes XIX., XXI., XXIII., Stephanus VIII., Victor III., Urbanus II., Lucius III., Julius II., Leo X., Clemens V. a VII., Gregorius VI.

Petrus de Vineis znamenitě vychvaluje Julia III. papeže, že přestával na kuběnách, sodomského s svým pohlavím scházení že sobě neliboval. Ach, Bože všemohoucí, to-liž tak znamenitá svatého muže chvála býti má? Avšak u jiných historiků i ten tak zvelebovaný otec svatý svědectví jisté má, že nepřestával na chlipnosti ženské, než v sodomství také ohavné líbosti provodil a z svých souložníků zjevně sobě kardinálů nadělal. Z kterýchž kardinálů jeden, jménem Johannes a Casa, Florentinus,¹⁹⁴ archiepiskop Beneventanus, knihu sepsal *De laudibus sodomiae* (o ušlechtilosti sodomství) a ji v jazyku vlaském (hrozné vypravovati) v Benátkách léta 1552 tisknouti dal a na světlo pustil, jakž nepochybně ještě některým v rukou zůstává.

Ví se také, že v Římě kurevských ne tak domků, jako domů a paláců mnoho jest, kteříž všickni pod plat papeži přináležejí. Léta 1542, když plat obyčejný z těch míst vybírán byl, našlo se v rejstrách 4500 obecních kurev, kteréž v svatém městě Římě tehdáž byly; z nichž každá podle krásy své papeži plat dává, a jakž pšíí nejedni, přes 40 tisíc korun každý rok důchodu odtud do komory papežské vychází.

To-liž jest, pro Boha, Petra s. náměstek, suďte to všickni lidé! Ba z těch skutků ohyzdných zjevné jest, že jest to ten člověk hřicha, syn zatracení (2 Tes. 2, 3).

7. z n a m e n í

Antikrista, že měl lakomcem a svatokupcem býti. 2 Petr. 2, 3.: Lakomě skrze vymyšlené řeči vámi kupčiti budou. Item níže [v. 14. 15]: Srdce mají vycvičené v lakomství, synové zlořečenství; kteříž opustivše cestu přímou, následují cesty Balámovy, kterýž mzdu nepravosti zamiloval. S. Jan všecko Antikristovo tajemství pod podobenstvím kupčení a prodávání vypsál, Zjev. 13, a 18; kdež se praví, že v Babyloně tom duchovním zbohatli všickni kupci jeho a jako knížata učinění.

Ó, jak se to všecko do čista naplnilo a plní na papeži a jeho houfu! Prodajné sobě učinili v církvi všecky, i ty své marně vymyšlené věci, kázání, mše, modlitby, odpustky, pouti etc. Velikáť jsou rejstra důchodů papežových, co jemu každý rok (mimo plat obecní, kterýž z svých zemí běře, tak jakž jiné vrchnosti činí) přichází z odpustků, bullí, pečetí, korunování a potvrzování císařů a králů, z ordinování biskupů a kardinálů etc.; vyčísti toho nelze.

Každé slovo jeho k vůli někomu vyřknuté, každé jeho vdechnutí, když jakéhos ducha sv. dává, všecko za peníze se kupuje. Chce-li kdo

V Římě všecko
na prodej.

kněžství, do Říma jde s penězi, chce-li kdo biskupství, tu bez peněz nic nedostane, leč by kdo dceru neb sestru svou papeži za nevěstku dáti chtěl; jako učinil Paulus III., kterýž mlád ještě jsa, aby kardinalství a biskupství Hostického dosáhl, Alexandrovi VI. sestru svou, Juliam Farnesiam, dal, aby vždy nětco za nětco bylo. Chce-li čekancem býti biskupství některého, plat každoročně dávatí musí, a když je ujímá, znovu platiti. Chce-li který potentát v pustě maso jísti, za peníze se odpustky kupují. Chce-li očistce zniknouti, za peníze na to bulle dostane. Summou, tam všecko jest prodajné, Bůh, nebe i všickni živlové, země, když kdo umře, povětrí, když se narodí aneb když zvuku zvonů přejí, ze všeho plat. Voda také, kteréž říkají svěcená, a oheň v svících, všecko k zisku, až i ta nešvarná mnichovská kápě. A nelze všeho vyčisti, jaké kupectví po vší zemi¹⁹⁵ ve všech věcech, duchovních i světských, provodí Šimonů ten náměstek. Odkudž zbohatlo město Babylon, jakž anjel dí, odíno kmentem a šarlatem a brunátným rouchem, a naplněno zlatem a kamením drahým; pokladové dvoru římského zrostli nad králů a knížat poklady. A nejenť on sám tak kupčí, ale podlé něho činí totéž všickni houfové jeho po světě. Všickni kněží, mniši, jeptišky etc. své zásluhy, posty, modlitby, oběti mešní a jiné své haraburdí všecko sobě šacovati a prodávati umějí. Biskupové a kardinálové co jsou jiného, než knížata, kteráž zbohatla z kupectví babylonského? (Zjev. 18.) Tak skrze papeže dům Boží učiněn jest dům kupecký a peleš penězoměnců.

Obmyslné tarma-
rečnictví Římanů.

Potřebně také doložil s. Petr, že skrze všelijaké vymyšlené řeči kupčiti lidmi budou. Právě jakoby se díval s. Petr, jak sobě budou počínati, tak jadrně ta slova položil. Vymýšlejíť sobě v pravdě hojně těch věcí, jimiž by lakotnost svou krmili a peníze tržili. Jednak

sobě zarazí novou leckdes pout, jednak nové nějaké, neslýchané odpustky, jednak opět novou nějakou řeholu vymyslí, od níž by pro dokonalejší svatost bezpečněji bylo zásluhy kupovati; opět najdou někde kus dřeva, prodávají to za svatý kříž; někde opět kus hnátu neb lebu etc., praví, že reliquiae sanctorum, kosti svatých lidí. A co více oni toho umějí, kdo vyčte?

Odkudž dávno již, od mnoha set let, od soudnějších a pobožnějších divná bývala naříkání na ohyzdné svatokupectví, jímž papežovo království naskrz všecko projato jest. V pravdě s. Bernard mnoho tužebných naříkání o tom zanechal, a i jiní. Jeden z nich samých pověděl: Mně se zdá, že papež jest v pravdě Šimonů [náměstek]¹⁹⁶; ale ne Šimona Petra, než Šimona čarodějníka, kterýž trh o Ducha s. začal (Skut. 8.). Protož když Jan XXII. papež církvem řeckým psal, aby se jemu jakožto hlavě církve poddali a jím se zpravovali, takovou dali krátkou odpověď: Moc tvou velikou nad poddanými tobě věříme, pýchy tvé veliké snášeti neumíme, lakotnosti tvé nasytiti nemůžeme; ďábel buď s tebou, proto že Pán jest s námi.

8.

Měl Antikrist býti amphibium animal, Antikrist potvora. pán i kněz spolu, duchovní i světskou moc sobě osobící. Zjev. 13, 11.: Šelma ta měla dva rohy, ku podobnosti beránka. Roh pak v Písmě, víme, že v mluvení příkladném moc a sílu vyznamenává. Míní se tedy to, že jakož Kristus má sobě danou moc na nebi i na zemi a zprávu drží církve i světa, tak že ta potvora, totiž Antikrist, bude chtíti míti. Protož ho Daniel králem nazývá (Dan. 7, 24).

Papež že sobě obojí moc přivlastňuje a nejen knězem, ale i pánem velikých krajín jest, nýbrž že za nejvyššího soudce všech

Papež ani Bůh
ani člověk, ani
kněz ani pán.

něch práv duchovních i světských se vystavuje, to známé jest. Nezapře toho žádný z nich; nýbrž tím hlučně papežovu důstojnost zvelebují, že i králem králů, i také biskupem biskupů jest. Protož průvodů dalších nepotřeba.

9.

Antikrist ruhač. Antikrist měl býti pokrytec, kterýž by tvárnost pobožnosti na sobě ukazoval, jsa mezi tím ruhačem proti Bohu a učení jeho. Zjev. 13, 11: Měla šelma rohy podobné rohům beránkovým, ale mluvila jako drak. A v kap. 17. píše, že ta babylonská nevěstka na čele měla napsáno tajemství; ale vnitř v kalichu víno k opojování a trávení národů kryla. Item, že byla okrášlena ozdobně; též že byla plná jmen rouhání.

Tak papež má způsob pokory Beránkovy, jmenuje se služebníkem služebníků etc., ale učení jeho není Beránkovo, proto že jest odporné Písmům sv., jakž na svém místě ukázáno, a podle toho jest učení drakovo, t. ďábelské. Papež své

Papežova tajemství. všechny věci a zvláště pak zlatý koflík, monstranci, tajemstvím býti praví; ale pod tím se jed kryje k trávení národů. Papež také ozdobně a slibně strojí sebe a své věci, jména však, kterýmiž se odívá, jsou plná rouhání. Nebo

Rozličná rouhání papežova. divnými tituly se premuje, a jeho pochlebníci vždy víc mu jich přivěšují.¹⁹⁷

Nazývá se hlava církve, ženich církve, správce domu Božího, učitel všechněch, živý zákon, král kralujících a pán panujících, místo Boží držící, zemský a viditedlný Bůh.

K tomu nacházejí se v jejich knihách takové řeči, kteréž hrozno¹⁹⁸ čísti neb slyšeti; ty, křesťane, suď, prosím, nejsou-li to jména rouhání? Papežovi prý dána jest moc na nebi i na zemi, on kraluje od moře až k moři [a]¹⁹⁸ od řeky až do končin země. Tak se mluví lib. 1. Cerem. rom.

curiae, sect. 7. Item: Papež jest kníže biskupů, dědic apoštolů, prvorozenstvím Abel, zprávou Noě, arcioctcovstvím Abraham, řádem kněžství Melchisedech, důstojností Aron, vzácností Mojžíš, soudem Samuel, mocí Petr, pomazáním Kristus — Moscen. de majest. milit. eccl. lib. 1. par. 1. c. 1. p.¹⁹⁹ 32. Tentýž cap. 4. p. 100: Papež jest forma spravedlnosti, svatosti zrcadlo, učitel národů, utočiště ssouzených, chudých ochránce, naděje bídících, soudce vdov, sláva dobrých, Kristus Páně a Bůh Faraonů. Bozius napsal: Papež jest, skrze něhož kralují králové (de temp. ec. mon. lib. 1. c. [11]). Item: Papež má zemskou i nebeskou monarchii v moci (Extravius). Item: Papež jest hlava církve, ne nějaká rozdílná od Krista, ale jest jeho místo držící, jehož soud jest soud Boží, výpověď jeho výpověď Boží (Joh. de Turrecremata). Item: Stolicе Kristova jest stolice papežova (idem). Item: Papež jest ten silný lev z pokolení Juda (Aug. Steuchus). Item: V ruce papežových jsou duše lidské a k jeho vůli stojí náboženství (Mart. Ferd.*). A co více takových věcí o něm pochlebníci jeho mluví, nelze všeho vyčísti. Aby však dovršili všecko a obsypali papeže ze všech stran jmény rouhavými, Bellarminus naposledy po jiných napsal, že všecka jména, kteráž se v Písmě přivlastňují Kristu Pánu, papeži také přivlastňovati se mají (Bell. de Concil. lib. 2. cap. 17).

10.

Co se skutků, kteréž provoditi měl Antikrist, dotýče, mnoho o tom předpovídáno, proto že po těch nejvlastněji poznán býti měl. Já to v desíti částkách obsáhnu.

Nejprvé měl Antikrist svým nastá- Antikristova zběh.
ním vyvesti a zploditi divné a potvorné řeholy.

* K citátům viz str. 200 a n. díla Povelova; též na konci jeho Index auctorum (srov. výše str. 159).

O čemž Petr s. dí [II. 2, 1]: Přijdou falešní učitelé, kteříž uvedou sekty zatracení. A s. Jan v Zjevení viděl, že spadla hvězda z nebe a z propasti vyšel dým, až se zatmělo slunce²⁰⁰ i povětří, a z toho dýmu že vyšli houfové kobylek, kterýmž dána moc taková, jakouž mají štírové zemští; a měly prý nad sebou krále, anjela propasti, jemuž jméno židovsky Abaddon a řecky Apollyon, t. vyhlazovatel (Zjev. 9.).

V pravdě se tak stalo. Biskup římský, byv prvé v církvi jako hvězda jasná, vypadl z místa svého na zemi, totiž pustil se po věcech zemských, po slávě, zboží, rozkoších. Odtud pošly temnosti bludů mnohých, jimiž nejen povětří, ale i samo slunce zastíněno; to jest, bludy jeho nejen projaly obecný křesťanstva houf, ale i ti, kteříž světlo světa býti měli, služebníci církve, kněží a biskupi jimi zmámeni jsou. Z toho zmámení začali

Divné řeholy v
papežstvu.

divně laškovati a sobě to i jiné vymýšleti, až také divné sekty a řeholy ustanovovali, jedni mimo druhé více toho vyvodíce, tak že nyní řeholám mnichů, jeptišek, kanonistů, bratrstva rozličného žádného počtu není. A ještě každý papež téměř nějaký nový tvor vyvodí. A toť sou ty kobylky, kteréž z dýmu Antikristových temností vyšly, a to mnohotvárné rozdílnosti, jedny větší, jiné menší, jedny rohaté, jiné křídlaté, jedny černé, jiné zelené, jiné šeré, jiné peřesté, všechny však v tom se srovnávající, aby škodily; a nad nimiž všechněmi jest jedna hlava, nejvyšší zprávec neb král všech, římský papež, pravý Abaddon a Apollyon.

11.

Antikrist svým
dává heslo.

Za tím měl Antikrist o sobě i to pro roctví, že všechněm následovníkům svým znamení jisté aneb heslo, po němž by od jiných rozeznáni býti mohli, dávatí měl. Zjev. 13, 16. 17:

Rozkazuje prý (t. ta šelma) všechněm, aby měli znamení na pravé ruce své aneb na čelích svých; a aby žádný nemohl kupovati ani prodávati, leč ten, kdož má znamení aneb jméno té šelmy etc.

Toto v papežstvu nejpředněji plní se na těch, kteříž kupčí dušemi lidskými, t. na osobách (jakž oni říkají) duchovních. Když knězem kdo býti chce, aby mše sloužiti a je prodávati mohl, nelze k tomu přijíti jinak než skrze přijetí znamení na ruku pravou a na čelo. Rukou pravou konají přísahu a závazek věčný ku poslušenství papeži; kteráž také ruka ihned pomazána bývá křížmem. Čelo také týmž křížmem maže a nad čelem výše pleš proholují, a tak cejch Antikristů dávají. A takoví již moc mají kupectví svá a tarmarky provoditi; jiný zjevili se kdo, že by se za služebníka církve vydával, hned se na znamení a cejch, totiž na ordinaci, doptávají etc.

Plní se to také v papežstvu vůbec na všechněch, že znamení šelmy přijímají na čela svá a na ruku svou: při svátosti biřmování, kdež křížmem čela lidská se pomazují a podáním ruky závazek ku poslušenství se děje. Žádný v pravdě do církve římské přijat nebude, leč by to podstoupil. Ó, jak jsou tvá předpovědění jistá, Pane Bože!

12.

Předpovědino jest o Antikristu, že on moci dosáhna nad králi země, římské císařství klesající zase na nohy postaviti měl, jakž Zjev. 13, se vypisuje. Nebo šelma podobná pardu, kteroužto monarchie římská předfigurována byla, (jakž z historie patrné) raněna byla smrtně, ale šelma druhá, vystupující z země, mající rohy beránkovy a provozující všecku moc první šelmy, ta že poručila obyvatelům země, aby udělali obraz šelmě první a klaněli se jí, a sama dala ducha obrazu tomu, aby živý byl etc.

Kdo příběhů římské monarchie povědom, rozumí, o čemž se tu mluví. Papež zajisté

Papež podepřel císařství klesající.

jest, kterýž klesajícímu západnímu císařství na retuňk přispěl, a ač sám v městě, kdež císařská stolice a sídlo býti mělo, se posadil, titul však císařství nejprv na Francouze, potom na Němce přenesl, kurfiršty aneb volence, tři z duchovních svých, čtyři z světských knížat ustanovil, aby skrze ten prostředek císařství obhájeno bylo; jakož pak tím prostředkem stojí. Mezi tím císařství nynější obraz jest toliko a podobizna monarchie někdejší, kteréž papež ducha dává, totiž císaře potvrzuje a za hlavu křesťanstva vyhlašuje etc. Toť jsou přejisté věci podlé toho předpovědění Božího a podlé svědectví samé pravdy.

13.

Papež se dělá Bohem.

2 Tes. 2, 4: Počínati sobě bude, jakoby byl Bůh. — Papež římský jest nový ten Luciper, kterýž Pánu Bohu na jeho stoličce se sází a jako Bůh sobě počíná. Důvodové jsou toho tyto: 1. že sobě osobil jméno Boží, 2. místo Boží, 3. přivlastňuje sobě vlastnosti Božské, 4. skutky sobě připisuje, kteréž samému Bohu vlastní jsou, 5. poctu Boží přijímá.

Nebo:

1. přivlastňuje sobě jméno Boží. Strany jména není neznámé, že již dávno nejen Božími náměstky, ale výslovně Bohy nazývati se dají. Mikuláš papež dovodě, že papež od žádného z lidí souzen býti nemůže, ten důvod vede, že Bůh od člověka nemůže býti souzen; papež pak že Bohem nazván jest (distinct. 69. c. 7). Albanus zjevně napsal (de potest. papae et eccl. pap. 1. num. 22): Papa canonice electus est Deus in terris; to jest, papež řádně ustanovený jest Bůh na zemi. Pavlovi III. takový titul dáván býval: Paulo III. opt. max., in terris Deo; Pavlovi III. velikému a dobrotivému, na zemi Bohu. Podobně nynějšímu papeži píší: Paulo V., vice Deo. Kterýž titul (ať toho dotknu), když litery, jichž se k počtům literním užívá, spolu se spojí, vynáší

666. O kterémž počtu praví se Zjev. 13, 18: Kdo má rozum, sečti počet šelmy; nebo jest počet člověka, a počet ten jest šest set šedesáte šest. Aniž tím vyjdou, že sám papež v titulích jména Božího neužívá, než že jiní jemu je²⁰⁰ dávají. Nebo jestliže papež toho neoblíbí, proč pochlebníkům svým toho dopouští? Proč jim toho nezbrání? Proč kladby nevydá? An Herodes také sám sebe Bohem nenazval, než pochlebníci jeho, avšak proto že to od nich přijal, rouháním tím vinen učiněn a od anděla Božího ztrestán jest (Skut. 12, 23).

Druhé, osobil sobě místo Boží, stolicí 2. Osobil sobě místo Boží. totiž vyžší nade všecku stvořenou důstojnost. Optatus Milev. napsal (lib. 3. con. Parm.), že: super imperatore non est nisi solus Deus; nad císařem výše že nic není, než sám Bůh. Podobně Tertull. (apol. adv. gen.) mluví. Papež pak praví se daleko býti vyžším nad císaře — tehdyť se praví býti Bohem, poněvadž svatých těch mužů vyřknutí jest, že nad císařem nic není výše, než sám Bůh.

Třetí, osobil sobě papež vlastnosti 3. Připisuje sobě vlastnosti Božské, jako: Boží, jako:

1. všemohoucnost. Píší zajisté, že papež všechno může, což Bůh může (Decret. Greg. lib. 1. tit. 33. de major. et ob. cap. 6). Že může z ničeho nětco učiniti (ib. tit. 7. de transl. epis. cap. 3), že přirození jedné věci v druhou proměnití může (ibid.), že může proti kanonům apoštolským naříditi, co chce (Gloss. dist. 34. cap. Lector). Že má v nebi moc takovou, že, kohož chce kanonizovati a mezi svaté uvesti, všechno se děje (Troilus Malvit. in tract. de canonis. s. dub.). Summou, že papež má moc nade vším, skrze všechno a nade všechno (Ber-tach.²⁰¹ in reper.²⁰¹ in dict. pap.).

2. vlastnost Boží jest neproměnitel- 2. Neproměnitel-nost. nost: Já sem Bůh a neměním se (Malach. 3, 6). Papež sobě totéž připsal — že on v ničemž nej-

menším zblouditi a uchýliti se od pravosti nemůže. Nýbrž, by se všechněm zdálo, že bloudí, předce však věřiti se má, že nemůže papež nikdá v kacířství upadnouti (Bellar. lib. 4. de pont. rom. cap. 2. et 6). Item, že vyřknutí jeho k odvolání přijíti nemůže (Bertach).²⁰¹

3. [Autoritu.]²⁰² 3. Bůh chce míti přede vším stvořením takovou vzácnost, aby se řečem jeho bez vymínky věřilo a od žádného aby jemu na odpor vstupováno nebylo (Řím. 9, 20., Job 9, 2). Totéž chce míti papež, aby každé vyřknutí jeho oraculum bylo, a žádný tvor že proti ničemu cknouti nemá. Píší zjevně, že co papež činí, na to se žádný doptávati nemá — tak že, byť i nezčíslný počet duší do pekla vedl, žádný nemá moci říci: co to činíš? — a že nešlechtnost jest, o moci papežově pochybovati.

4. Osobí sobě skutky Božské. Čtvrté, osobuje sobě papež skutky Božské, jako odpouštěti hříchy komu chce a kdy chce a za jakou mzdu chce, a zase jiným je zadržovati, aby, čiňte oni co čiňte, pozbyti jich nemohli. Ješto Bůh u Izaiáše 43, 25. praví zjevně: Já, já sám shlazuji přestoupení tvá. Tento pak nejen sám tutouž moc míti se praví, ale nadto více sobě tu nežli Bůh počíná. Bůh odpouští hříchy minulé, když jich kdo pyká, tento pak i na budoucí odpustky dává, čehož Bůh ještě nečinil nikdá. Podobně připisuje sobě papež moc k rozdělování království mezi krále země, ješto Bůh o sobě řekl: Skrze mne králové kralují (Přisl. 8, 15). Kteráž slova přenestydatě na sebe obrátil papež a chová se podlé toho, dává, odjímá statky světa, usazuje krále, zase zmítá, rovně jakoby za Boha nade všechněmi smrtnými ustanovený byl.

5. Přijímá Božskou čest. Naposledy, vtáhl na sebe čest Božskou a přijímá ji. Dá zajisté před sebou klekati a na tváře padati, ješto andělé, ušlechtilí duchové, žádným způsobem od lidí toho přijímati

nechtí, jakž v Zjev. 22. příklad; proto že Bohu samému přináležející jest čest, jakž tam anjel praví.

Z čehož ze všeho kdo by neviděl, kdo ten jest, ješto v chrámě Božím sedě, jakoby sám Bůh byl, sobě počíná? Řekls na onen čas, Pane Bože [Iz. 46, 5.], k komu tě přirovnáme?; řekls [Iz. 48, 11.], že slávy své jinému nedáš. Pohlediž tedy, že za těchto našich časů již ji přivlastnil sobě jiný! Již i na zemi a kromě tebe jest, kdož by nám Deus opt. max. sloul; již i kromě tebe za všemohoucího, neproměnného, svrchovaně sobě ve všem volného²⁰³ jiný vyhlašován bývá; již i kromě tebe našel se, kdož by lidem hříchy odpouštěti, kdož by všecken svět zpravovati, kdož by země a krajiny rozdávat mohl; již máme toho, kterýž chce, abychom se jemu klaněli! Tak, hle, ó věčný Bože, stvořiteli náš, již tovaryšem tvým nestydí se činiti sebe ten bezbožník. Nebo aj, aj, člověk smrtedlný, pytel lejn smrdutých plný, posadil se podlé tebe. Obhajujž ty sám slávy své, tvář jest pře, ó veliký Bože!

14.

A nejen o sobě proroctví měl Anti-
krist, že sobě jako Bůh počínati měl, Antikrist se nad Boha vzpíná.
ale i nade všecko, což slove Bůh, se vypínati. Dan. 11, 36: Pozdvihne se král ten a zvelebí nad každého boha, i proti Bohu nade všemi bohy nejsilnějšímu mluvití bude. Tak 2 Tes. 2, 4: Člověk ten hřícha, syn zatracení, protivící a povyšující se nade všecko, což slove Bůh.

Kdyby již kdo, zastavě se při té věci, Co se tím slovem Bůh rozumí?
souditi chtěl, co to jest, což se Bohem
jmenuje, pozná, že v Písmích sv. čtyry věci tak se nazývají. Nejprve slove tak jediný ten pravý, živý a na věky věků požehnaný Bůh, stvořitel všeho. Za tím nazývají se jménem tím vrchnosti, jako v Žal. 82. Třetí, slovou [tak]²⁰⁴ anjelé Boží (Žal. 86, 8). Naposledy ďáblu také se toho jména

propůjčuje, že bohem světa tohoto slove (2 Kor. 4, 4). To tedy o Antikristu se předpovídá, že se měl zpínati nade všecky vrchnosti, nad ďábly, nad anjely, nýbrž i nad samého nejvyššího Boha, stvořitele všech věcí.

Papež se vzpíná
nade všecko, což
slove Bůh.

Toto všecko jak při papeži k splnění
přišlo, poslechni každý, kdož pravdu
viděti žádostiv jsi.

Totíž:
nad vrchnost.

Nejprvé vyvýšil se papež nade všecku důstojnost vrchností světských, tak že i císaře, nejvyššího mocnáře světa, za málo proti sobě položil. Tak zajisté Innocentius III. pověděl, že Bůh veliká dvě světla učinil, slunce a měsíc, slunce, aby zprávu drželo nade dnem, měsíc nad nocí. Sluncem že jest papež, kterýž zpravuje církev, a měsícem že jest císař, kterýž svět zpravuje. Jiní králové a knížata proti papeži že jsou jako hvězdy proti slunci. A Bozius napsal: Papež vzácností svou více převyšuje císaře, nežli jakž zlato nad olovo dražší jest. I kdož by již, pro Boha, nad nejvyšší v světě důstojnost výše zpínati se mohl?

A což mluví a píše k pošlapání všeliké důstojnosti, to i skutkem čacký konají. Králové a císařové k papeži přicházejíce, musejí důstojnosti své odložití, koruny odstaviti, před nohy jemu padnouti a nehodné jeho nohy líbat. A mají v ustanoveních ceremonií římských i tyto zákony: Když papež před stolem aneb po stole u přítomnosti císaře ruce umývá, císař povinen vystati a vody nalévati. Item, když papež na kůň sedá, císař povinen uzdu, někdo pak z králů aneb knížat třmen držeti; a když vsedne, císař na některý krok koně vésti má. Item, když papež na stoličce nésti se dá, císař neb král s svými předními knížaty povinni jsou ramen svých k tomu užiti dáti, na některý aspoň krok. Známé jest, co císaři Fridrichovi Barbarosovi učinil Alexander III. papež: kterémuž když pokoře se císař k nohám padl, on

vyvstav, nohou jemu na krk nastoupil. Z čehož sobě pochlebníci jeho plesání nastrojili, hlasem zvolavše: Tak psáno jest — po lvu a bazališku šlapati budeš etc. Ó Bože, důstojnosti věčná, není-liž to důstojnosti od tebe v světě nařízené pošlapávati?

Druhé, vyvýšil se papež i nad anjely. Nebo Nad anjely. Clemens VI. in bulla Indulg. zjevnými slovy doložil, že on vyžší jest nad anjely a že anjelům nebeským rozkazovati může a smí. To, hle, samého papeže slova!

Třetí, nezapomněl na témž místě Cle- Nad ďábly. mens i ďáblů dotknouti, a že i nad nimi jemu moc dána, aby jim rozkazovati mohl, se chlubí.

Co se dotýče samého všemohoucího Nad všemohoucího Boha bohů. Boha, nenachází se sic, aby který papež nad něj vyžší moc zjevnými slovy sobě připisoval (neboť by právě posedlým od ďábla se býti ukázal a všecky od sebe odehnal). Ale však skutky takové před sebe bráti směli a smějí papežové, jimiž osvědčují, že nejen rovné Bohu nejvyššímu se činí, ale i nad něj více zvelebují. Nebo:

1. Poněvadž papež sobě moc přivlastňuje nad Písmu sv., a že na něm to jest, aby ony platnost svou měly neb neměly, to mluví, co jiného to medle jest, než vystavovati svou vzácnost i nad toho, kterýž Pisma vydal, t. nad Pána Boha? Nebo kdyby mandát královský někdo v rukou drže, pravil, že na něm to záleží, aby mandát ten platil, zdaliž by tím samým za důstojnějšího cosi i nad samého krále se nevystavoval? Dobře pověděl svatý muž, Justinus Martyr, že by on Bohu nevěřil, kdyby jemu jiného nětco věřiti poroučel, než což napsáno jest v Písmě; toho jmenovitě namítaje [ten]²⁰⁵ svatý Otec, že pravda Písem sv. neproměnitelná jest, což jednou Bůh prohlásil, toho že ani sám na věky pro svou

pravdomluvnost měniti nebude a nemůže. Tento pak pleticha, pravě se moc míti v Písmě sv. změniti, co chce, jak chce, tím samým nad Boha se vystavuje.

2. Papež o sobě svědčí, že má moc proměňovati svátosti a způsob užívání jich, a činí to také vskutku. K Kristovým dvěma svátostem přidal svých pět, Kristovy pak přepotvořil a na způsob svých sformoval, aby plné ceremonií a matla-nin byly. Večeře Kristovy uťal půl přeč, samé první částky zanechav. A co to není nad samého ustanovitele svátostí, totiž nad Boha, se vypínati?

3. Papež ustanovení a nařízení svá Božským představuje, aniž tak tuze k Božím zákonům, jako k svým dohání. Kteráž věc všudy hojně příkladů má. Nechť se kněz nemající daru zdržlivosti ožení podlé dovolení Božího, hned ze všeho ssazen bude, proto že církve ustanovení jest, aby kněz neženatý byl. Pakli nechaje ženění kuběnamí se opatří, o to žádné těžkosti nepocítí, leč že vezme poručení, aby papeži neb biskupu za dovolení kuběny každoročně některý dukát povinen byl, a bude napomenut, aby to opatrně činil. Mají zajisté latinku k té potřebě: si non caste, saltem caute. Kéž se o zrušení příkázání Božího tak přísně ujímají, jako svého! Bůh řekl: Nesesmilníš; a řekl: Buďte svatí, jako já svatý jsem. Více, hle, cosi jest papež s svým ustanovením, nežli Pán Bůh s svým. Podobně při jedení masa, nechť se toho někdo ve Vlaších neb Hlišpanii dopustí, hned na hranici musí; ješto vražedníky, zloděje propouštějí, smilníkům pak neřádné ženky sami chovají a plat od nich berou. Kdož nevidí, pro Boha, že tuto Bůh s svým zákonem musí býti vzadu, ale papežova ta platí? Slepý, slepý jest, jestliže kdo tuto nevidí, že papež římský s svými věcmi nad Boha se vyzdvihl a podlé toho že jest vskutku Antikrist.

15.

O Antikristu předpovědino, že pomýšleti bude, aby proměnil časy (Dan. 7, v. 25).

Pomýšleli papežové ode dvou set let Papež mění časy.
a více (jakž Kecker.* in Astrol. praví), jak by kalendář, jehož podlé vyměření Julia císaře všickni národové užívali, změnili, a jakž oni praví, napravili. Až Řehoř XIII. papež toho dovedl a léta 1582 nový kalendář (v kterémž o deset dní rychleji se počítají dnové měsíců nežli v starém) císařům a králům svým k užívání po světě vyhlásiti poručil, jakž se i stalo.

16.

Tamtéž píše se, že Antikrist promění Papež mění práva.
práva. — Práva světská od císařů křesťanských shromážděná Jus civile slovou. Na nichž papežovi přestati se nevidělo; sepsal práva jiná, kteráž se nazývají Jus canonicum. Juris consulti, to jest v právích zběhlí, rozumějí, jaký kde v čem práva toho (bez poroka)²⁰⁶ duchovního od práv světských rozdíl jest. Mlčením pominu, že papež i práva Božská nejedním způsobem proměnil: co Bůh zapověděl, on opustil, a zase, co Bůh nepřikázal aneb na svobodě nechal, to on zapověděl etc.

17.

O Antikristu povědino i to, že slávou a zbožím poctiti měl ty, kteříž by jeho následovali. Nebo Dan. 11, 39. tak stojí: Které se jemu viděti bude, poctí slávou a spůsobí, aby panovali nad mnohými, a zemi jim rozdělí místo mzdy. K témuž se směřuje Zjev. 18, v. 3.

Což opět na žádného v světě člověka Papež své ctitele
zvelebují.
nemůž vlastněji rozumíno býti, jako na papeže; on koho chce, zvyšuje, ouřady, panství,

* Theolog B. Keckermann, také jeden z neodborných odpůrců gregoriánské reformy kalendářní (1571-1609).

království rozděluje. Nebo koho v kterém království papež s svými nástroji [za]²⁰⁶ krále míti chce, toho volí a tomu dopomáhá, byť i všecku moc na to vynasaditi měl; jiné zase zmítá. Mnoho o tom historie praviti umějí, jak mnohé krále a císaře z stolic shazoval, a kohož viděl, zase dosazoval. A píší zjevně v svých knihách, že papež sám tu moc má, aby císařství z kterého chce národu přenášel na který chce (Mosconius). A protož v moci jeho že jest dáti císařství neb království kterékoli komu chce. Hádej, křesťane, nejsou-li ta slova vzata z Luk. 4, v. 6. Papež tedy (jakž sám k tomu se hlásá a skutkové očitě potvrzují) jest ten, kterýž rozdává slávu a panování nad národy. Obzvláště pak obohatil a obohacuje papež své spolu řeholníky více nad jiné. Kardinály zajisté když tvoří, tak k nim mluví: *Estote fratres mei et principes mundi*; buďte bratři moji a knížata světa. Biskupům, opatům, proboštům, kanovníkům, mnichům etc. celé krajiny, města, dědiny v panství uvedl. K tomu poctil je všecky, kdož k cléru jeho přináležejí, tou slávou, aby vrchnosti světské v ničemž zavázání nebyli a vrchnost aby práva žádného k nim neměla. Což proti zjevnému Ducha Božího poručení jest: Každá duše vrchnostem poddána buď (Řím. 13, 1).

Suď obzvláště, křesťane milý, tato Ducha Božího slova: že prý zemi svým miláčkům rozdělí místo mzdy. Nenaplnilo-liž se to léta 1502, když Alexander VI. papež okršlek zemský na dvě straně rozdělil, línu od půlnoci k straně polední přes ostrovy Kanáry pustě, jak geographům známé? Ta lína aby svět dělila mezi králem hispanským a králem luzitanským; a to, co za línou k západu, to odvedl za dědictví králi hispanskému, druhou světa polovici luzitanskému. Ach, mohlo-liž se jak světleji předpovědění Ducha Božího naplniti?

Dotknu tuto krátce z historie Nového světa, co k tomu takovému rozdělování a rozdávání země ti hloupí pohané říkali. Když Atabalibovi, králi Peru, předkládáno bylo od Hišpanů, že království to jejich jest, proto že jejich králi od nejvyššího římského biskupa, jako i jiné všecky západní země, jest prisouzeno, vyrozuměv řeči jejich, Atabaliba tak odpověděl: Ten takový biskup aneboť jest hloupý nějaký blázen, kterýž čeho v moci nemá, rozdává, aneboť jest nějaký loupežník, kterýž jedněm odjímaje vlastní jejich věci, jiným je nespravedlivě prisuzuje a tudy lidské pokolení rotí a k vraždám přivodí. Sudť každý, co o řeči krále toho pohanského smýšleti.

18.

Antikrist měl býti protivníkem a tra- Antikrist ukrutník.
pitem všech těch, kteříž by jeho následovati nechtěli, ale samému Bohu sloužili. Dan. 7, v. 25: Slova proti Nejvyššímu mluvití bude a svaté dědice výsosti²⁰⁷ potře. A kap. 11, v. 44: Vytáhne s prchlivostí velikou, aby mordoval mnohé. V. 33: Pročež ti, kteříž vyučují lid, padati budou od meče a ohně, vězení a loupeže za mnohé dni. Zjev. 11, 7: Šelma vystupující z země válku povede proti svědkům Božím a svítězí nad nimi a zmorduje je. Zjev. 17, 6: Viděl sem ženu tu opilou krví svatých a krví mučedníků Ježíšových etc.

To všecko že činí papež a všecky, kdož Papež trápitel
jiných.
s ním jha táhnouti se zpěčují, morduje mečem a ohněm, trápí vězením a jímáním a v loupež statků vydáváním etc., to světu známé jest. Mnoho v Hišpanii, Frankreichu, Anglii, Nyderlandu a jinde meč krve vylil jim k vůli a mnohé oheň sehltil jim k líbosti, a děje se do dnešního dne, kdež moc mají. A ať na bližší příklady oči obrátím: v království polském a markrabství moravském nyní těchto časů jak se protivenství rozmáhají proti

těm, kdož se šelmě klaněti nechtí, není neznámé. Než žeť se jim ještě ne všecky vrchnosti (pro svědomí) v tom užívati dají. Sic kteréž plněji omámili, tyť jim k vůli beze vší lítosti poddané své nuzí, vězí, pokutují, vypovídají, a že zjevně na hrdla ještě nesahají, jistě to ne jejich vůlí schází,²⁰⁸ než že Bůh [je]²⁰⁹ v uzdě zdržuje a oni ještě na sebe se ohlédati musejí, aby sobě tím zle neposloužili. Sic kdyby moc opanovali a všecko panstvo po své straně měli, spatřilo by se, co by netropili. Ale nu, toť tak do času státi musí; Boží slova musejí se plnit, že šelma vítěziti bude a mordovati svaté dědice výsosti etc. Bůh ostříhej svatých svých, aby v pokušeních nezhynuli.

19.

**Zázrakové Anti-
kristovi.**

Antikrist s svými holomky měl divy a zázraky činiti, avšak podvodné. Mat. 24, 24: Povstanou mnozí Kristové a falešní proroci a činiti budou divy veliké a zázraky, tak aby v blud uvedli, by možné bylo, také i vyvolené. A 2 Tes. 2, 9—11: Toho nešlechtníka příští bude podle mocného díla satanova, se vší mocí a divy i zázraky lživými a se všelikým podvodem nepravosti, v těch, jenž hynou, proto že lásky pravdy nepřijali, aby spaseni byli; a protož pošle jim Bůh mocné dílo podvodů, aby věřili lži. Item Ziev. 13, 13: A činí divy veliké, tak že i ohni rozkazuje sstupovati s nebe před obličejem lidským.

**Divové v papež-
stvu.**

A co obecnějšího v papežské církvi, jako vypravovati o divích a zázracích? Mnoho Jezuité povídají o zázracích, kteréž provádí in Japonia na Novém světě. Nemálo také, kteříž do Častochova chodí, rozprávějí o obrazu Panny Marie, že se někdy směje, někdy plače, někdy hlavou kýve etc. Často také slýcháváme, že ďábly vyhánějí; a legendy jejich plné sou historií o divích a zázracích, tak že oni tím evan-

gelikům herštují, a že jejich církev pravá katolická jest, dovodí. Ale, ó všemohoucí Bože, budiž tobě chvála, že si nám předoznamil, že Antikristů příchod bude v zázracích lživých. Lživé zajistě jsou na větším díle věci ty, kteréž vypravují. Nebo jestliže na Novém světě takové hrozné divy činí, všelijaké nemoci hojí, mrtvé křísí a co více, proč toho zde nečiní? Zvlášť poněvadž na ty své divy tak pilně nám ukazují, nechť to zde činí a přemohou tvrdost kacírů, aby jim museli věřiti. Ale obyčejně bývá v podezření, že lže, kdož na svědky, jichž se dovolati nelze, se odvolává. Naučili se, tuším, latince: *mentiri qui vult, longe testes faciat*. Ale nechť vědí, že my máme jinou latinku: *Hic Rhodus, hic salta!*

Ač, byť i v pravdě nětco toho od nich se dalo a ďábel k jejich zaklínání někdy z lidí vycházel, protoť předce nám v paměti býti musí, co Kristus řekl: Přijdou falešní proroci a činiti budou divy, aby uvedli v blud i vyvolené. Neboť jistě ti zázrakové nejinam směřují, než aby, čehož Písmo dovesti nemohou, v tom podvodnými zázraky svými lidi zmámili a k věření lžem přivedli.

Příkladem může býti jedna historie, kte- Bystrá historie.
rouž nám Jezuitové o svém Patru Canisiovi²¹⁰ (tom, jehož katechismus, i v našem jazyku vydaný,* všechněm znám jest) vypravují: Kterak v městečku Etingu děvečka ďáblem posedlá k němu do kaply blahoslavené Panny přivedena byla, a on s svými pomocníky litanii nad ní zpívaje, vzýval milosrdenství Boha Otce, Syna a Ducha sv.; načež prý ďábel nic nedbal. Ale jakž vzývati počal Marii Lauretánskou, hned ďábel v té děvečce se nepokojiti a vztěkati počal. Což spatřiv pater Canisius, pochytil tu ležící dřevěnný obraz Marie a vstavil nad hlavu děvečky; z níž ďábel hlasem zavolal: Ach, ženo, co mne šlapáš a potíráš hlavu

* 1559 i později několikrát.

mou? (na Marii totiž obraceje, což o Kristu Bůh Otec pověděl, 1 Moj. 3, 15.) Vyjítí tedy již maje ďábel, uloženo sobě měl od patera toho, aby místo pokuty skrze usta té posedlé přeříkal Otče náš a Zdrávas Maria. Což strojiv se činiti a klekaje, řekl s vzdycháním: Ó, kterak někteří lidé svatých vzývati nechťi, ještě, hle, my ďáblové z přinucení to činiti musíme! A přeříkav nábožně Otče náš a Zdrávas Maria, tím prý zavřel modlitbu svou ďábel: Ó Maria blahoslavená, budiž tvé milosrdenství nade všemi těmi, kteříž přicházejí do této tvé kaply; a modl se za ně. A tak, smradu po sobě zanechav, vyšel. Toto píše Martinus Isengrinus Jezuita. — Ach, Bože, není-liž to to dílo podvodů, aby, kteříž neuvěřili pravdě slova tvého, o tvé poctě nás vyučujícího, lžem a svodům věřili a od tebe, Boha živého, odvozováni byli?

20.

A to až potud o činech Antikristových.

Antikristovo štěstí.

Nezatajil i toho Bůh před námi, jaký prospěch v svém zlém díle míti měl. A nejprve předpovědino jest, že veřejně všickni po něm postoupiti měli, tak že nikdá žádná kacířská sekta tak se neměla zmoci, jako Antikristova rota. O čemž v Zjev. 17, napsáno, že všecka země za šelmou šla. A anjel k Janovi řekl [17, 15]: Vody, kteréžs viděl, kdež nevěstka sedí, jsou lidé a zástupové a národové a jazykové.

Patrněť jest i to, že papež po sobě všecken takměř svět má, aniž kdy která sekta tak široce mezi všechny národy a jazyky se rozlila, jako tato.

21.

Antikristu králové se poddali.

Za tím mělo se Antikristu tak dařiti, že králové země vlastní svá království a moc jemu dáti měli (Zjev. 17, v. 13. a 17).

Papežovi (jakž on sám praví) císař Konstantin vlastní svá království, vlaskou totiž zemi,

daroval a jemu hned z hnízda monarchie vysedl, totiž z Říma. Jiní králové pilně také moci své papeži propůjčují, s ním punty divné strojí, a jakž anděl mluví, s ním jednu radu mají.

22.

I to o Antikristu předpovědino, že zmá- Antikrist má-
miti měl svět. miti měl lidi bludy svými, aby slepě i s svou škodou za ním šli, a šálení od něho jsouce, svodu vyrozuměti nemohli. Což těmito slovy Zjev. 17, 2. napsáno: I zpili se vínem smilství nevěstky obyvatelé země.

Zpiliť se v pravdě a zblázniti papeži Papež opojil národy;
nebo: 1. vyňal jim z
mysli péči o spasení. dali obyvatelé země! A toho opojení zdaliž při nich nejsou patrní důvodové? A předně tento, že dopustili sobě vzíti užívání rozumu, aby o věci spasení žádného soudu činiti nechtěli, než papeži toliko a kněžím všeho se dověřující a všecky jiné za kacírstvo majíce, slepě na svém stáli. Tak že ani Písem nečtou ani na ně mnoho dbají, ani vyslechnouti druhé strany a vyrozuměti její při nechtějí, ani aby svým vlastním věcem z gruntu vyrozuměli, o to péče mají, než jako lidé zpilí uvnitř jsou s svými věcmi tak, jakž ti svůdcové tomu je učí: aby jen věřili a na církve se spustili, nic nehlobajíce dále. Ješto, poněvadž, ó lidé, veliká jest věc duše (o niž že činiti jest při náboženství, všickni rozumíme), jistě, jistě nebezpečno jest na jiné zpoléhati, byť pak anděl s nebe býti se zdál. Než samému každému v tom opatřiti se potřebí a ze všech v světě věcí nejlép sobě toto ujistiti: jsi-li na té cestě, kteráž by tě jistotně dobře vedla, čili nic; víš-li sám, co věříš, aneb co a proč věřiti máš?; Boha-li, či ďábla posloucháš? Protož mašlakem Antikristovým zpilí jsou, kdožkoli péči o náboženství a tak o spasení své jiným poroučejíce, sami toho zanedbávají.

2. Zžírání lidí. Druhý omámení důvod jest ten, že se lidé tak hubiti a zžíratí dají svůdcům těm. Nebo nic nejsou než vepřové tučných krmíků hledající, aneb ať podle Písma mluvím, kobylky, kamkoli se usadí, bez milosti všecko zžírající; tak že mnohé i urozené a bohaté panstvo tak vyssávají, až příčinou jich na chudobu přicházejí někteří. Příkladů chce-li kdo, netřeba pro ně do Indie se plavit. Plnit se na nich, což skrze Ezech. 34, 3. Pán Bůh mluví: Tuk jídají, vlnou se odívají, co tučného, zabíjejí, a stáda nepasou. Zmámený pak svět předce ty vlky za pastýře má. S. Pavel to Korintským odrhal, že zdadouc se sobě moudří býti, čistě hloupě falešným prorokům holiti se a zžíratí statek svůj dali (2 Kor. 11, v. 19); ale více jest toho tuto!

3. Namluví je, k čemu chce. Třetí důvod omámení, že se dali lidé namluviti, aby ve mši a kejklování kněžském odpuštění hříchův hledali a na tom divadle službu Boží založice, věřili, že mši slyšeti potřebnější jest věc křesťanu, nežli slyšeti kázání Božího slova; ješto svatí Boží všecko nejsladší potěšení své v slovu Božím býti vyznávali (Žalm 119). Ó, zmámen si, světe, zmámen!

Odpustky. Nadto, zbláznění a pominutí s smyslem znamení jest, že, když někdy někteří odpustků na papíře napsaných, pečetí papežskou stvrzených a rukou jeho neb vikáře některého podepsaných dostávají, nejinak sobě počínají, než jakoby přiměří měli s smrtí a s peklem srozumění, a jakoby již ani Bůh nebe před nimi zavřítí nemohl.

Ceremonie. K tomu dověřovati se kříži, páteřům, hromničným svíčkám, agnům dei etc., tím ďábla a neštěstí všelijaké chtíti zaháněti, zdaž bláznovství pouhé není? Nebojít se ďábel kříže, než bojí se ukřižovaného, jehož ochrany ne chřestáním páteřů, ale srdečnou modlitbou dosahujeme. Svíce slova Božího také jest, kterouž se ďábel odhání,

a Beránek Boží pravý, z Marie Panny narozený, ne ten od papeže z vosku zlípaný, svatosti dár-cím a obhajcím jest. A hle, zmámení křesťané, nechajíc pravdy, v těch zevnitřních chřestačkách a hříčkách naději a bezpečnost skládají! Zpili se jistě lidé vínem smilstva nevěstky.

Dají se mámiti a smích z sebe *Reliquiae sanctorum.* Antikristu dělají i ukazováním sobě leccjakých ko-stí neb šat a za reliquias sanctorum (to jest po-zůstalosti svatých lidí) toho vyhlašování. Tuto ukazují leb sv. Lukáše, jinde prst Marka sv., opět mléko Panny Marie, opět plénky, jimiž obvinut byl v jeslech Kristus; opět nohavice Jozefovy (v Achu prý je mají), opět střevíce²¹¹ sv. Ondřeje, dřevo z kříže Kristova - o kterémž Erasmus praví, že ho tak mnoho na rozdílných místech ukazují, že by na tři lodí (totiž na některé sto vozů) po-brati jeho lze nebylo. Takové věci oni lidem uka-zují, líbatí káží, před tím [se] i klaněti dopouštějí. Ješto, živ jest Hospodin, že všecko to šalba jest; tak brzy hnáty ty a leby bezbožných lidí, jako svatých býti mohou. Nebo kdož z nich medle na těch místech tehdáž byl a ty věci zbíral? Aneb kdo z přítomných tehdáž živých lidí na to mysliti uměl, aby čas měl přijíti, v němž by k takovému šantroctví ty věci se hodily? A k čemu sou medle ty věci? Památka ctností a skutků svatých Božích požehnaná jest a následování jich blahoslavené lidi činí. Ale reliquiae takové nic nejsou než irritamenta idololatriae, nástraha k modlářství. A hle, svět opilý a zmámený cká na to, chvátá po tom, líbá, ctí, tím se kojí.

Summou, následovníků Antikristo- *Všickni papeženci* vých způsob ve všem jest jako lidí *jsou co zpílí a zmámení.* opilých: klátí se a motají sem tam, jednak se toho chytají, jednak onoho. A trvá to při některých do smrti, že v zmámení svém bezpečně chodí; než při smrti vyražejí se z toho a prohlédají po-

činajíce, poznávají, jaký způsob jejich byl, a s žalostí a naříkáním z světa jdou. Jiní pak i odcházejí z světa v omámení svém: když za sebe neb mšíti poroučejí, neb do mnišských kápí se oblékati etc. A tuť jest dvojnásobní zmámení. Prve ďábel na smích mnichům bláznivé habity vymyslíl, tuto z bláznivého habitu svatost²¹² dělá, tuším, to obmýšleje, aby se nezmýlíl, které do očiště bráti má. Ó, lidé zmámení, co činíte? Nepřichází ďábel pro kápí, než člověka hledá; aniž tělo z hrobu odnáší, kteréž ty do svatosti obalovati se zdáš, ale stojí o duši. Tu ty oblec v roucho zásluhy Kristovy — to buď tvá kápě, tak se dobře opatříš.

Opojil tedy papež vínem bludů svých a zmámil obyvatele země. Ty, Pane Bože náš, učiň s nimi milosrdenství své, dej jim vystříz[li]věti z vína ohavností Antikristových, aby přišli k jasnému osvětlení a známosti pravdy tvé.

23.

Vyjevení Antikrista. Antikrist měl posledních²¹³ časů světa vyjeven býti a království jeho kázáním evangelium sv. k zemdlení přijíti; ale plně bludové ti vykořenění teprv slavným příchodem Kristovým býti mají. — A zdaž těchto posledních věků papežovi svodové, jimiž prve bezpečně svět oklamával, vyjevení nejsou? Zdali království jeho zemdleno není, když mnohá města, krajiny a království světa jej opustily? Aniž bojováno proti němu mečem a válkou, než slovem Božím toliko, kteréž proti němu kázati se začalo. Jistě, jakož nebylo lidské dílo, když skrze dvanácte rybářů svět od modlářství odvrácen a ku poslušenství víry přiveden, tak lidské dílo není, že skrze Wiklefa, Husa, Lutera etc. papežovo království tak zemdleno a ssouženo jest. Kteréž však Antikristovo²¹⁴ království a dílo podvodův, věříme podlé

Písem, že tehdaž teprv dokonalé skončení vezme, když Syn Boží přijde, napraví všecky věci. Je-
muž samému chvála nyní i na věky.

A toť jsou, křesťané milí, znamení ta, kterýmiž
nám Antikrista vypsál a vymaloval Pán Bůh náš,
i s ukázáním, na kom ta předpovídání k splnění
přišla a přicházejí. Toto naposledy povím: Jakž
jisté jest, že Ježíš Nazaretský, Marie syn, jest
právě Spasitel světa, kromě něhož není jiného,
tak naprosto jisté jest, že papež římský jest ve-
líký ten zdávna předpovídaný Antikrist, kromě
něhož marně se na jiného očekává.

KAPITOLA XXII.

Že, čímž hájí papeže
a od něho náрек antikristství
odhánějí, nic neprospívá.

Ačkoli pak všecko to přejasně jest a pa- Urputnost
trné a nepochybné, že i z nich mnozí tomu papeženců.
rozumějí, oni však pro svou zapekleněnost nechťi
ustoupiti a papeže Antikristem vyznati. Hryzou
(jakž Jan s. v Zjev. píše) jazyky své pro bolest
ran, kterýmiž je dojíma Písmo, avšak nečiní po-
kání (Zjev. 16, 10), než vymýšlejí chytře divné
způsoby, jak by od papeže před lidmi náрек ten
odvedli a lid zmámený předce při něm zadrželi.
Jak to? Dvojím způsobem.

Jedno, přistírají papeže divnými plášti, čím papeže vy-
aby se zdálo, že se to na něj netrefuje, mlouvají.
což o Antikristu z proroctví již připomenuto. On
že se neprotiví Kristu, než že toliko jeho služeb-
ným náměstkem se býti praví; že se nerovná
Bohu, ovšem nad něj se nevypíná,²¹⁵ než raději
služebníkem služebníků býti se vyznává; a tak
dále. Ale odpovídám: Příliš hloupě tomu, což o
Antikristovu vypínání Písmo mluví, rozumějí,
jakoby jmenovitě hned zjevně protivníkem a ne-

přítelem Kristovým se jmenovati měl a proti Bohu válku vyzdvihnouti chtěl; hloupé jest to, pravím, myšlení. Nebo co by tak zpravil? Koho po sobě potáhl? Zdaž by všickni nemyslili, že to vtělený nějaký satan býti musí, kterýž se Bohu protiviti smí? Protož nechť poslechnou Hilaria, jakým způsobem Antikrist Kristů protivník býti měl, vypravujícího. Kdež (cont. Auxent.) tak dí: Sub opinione falsae pietatis, sub specie evangelicae praedicationis Christo erit contrarius, ut Dominus noster Jesus Christus denegetur, cum praedicari creditur; pod přikrytím falešné pobožnosti a pod tvárností evangelického kázání Kristu bude odporný, tak aby Kristus tu zapírán byl, kdež se zdáti bude, že se víra jeho hlásá. A Cyprianus (lib. de unit. eccl.): Ďábel, prý, vymyslí novou chytrost, aby pod titulem křesťanského jména neopatrní zklamáni a podvedeni byli. Hle, s. ti Otcové Antikristovo dílo dílo lstivé, dílo podvodu býti praví. A tak praví i Písmo 2 Tes. 2, 11; a Janovi ukázáno, že se stavěti bude jako beránek, ačkoli hlas jeho bude vlastní dračí hlas (Zjev. 13, 11). A v tenž smysl i Pererius Jezuita (comment. in Dan.) napsal těmito slovy: Antichristus futurus est callidissimus et variis artificiis utetur ad homines decipiendos; principio²¹⁶ eos, qui student pietati, capiet specie et simulatione sanctitatis, castitatis, abstinentiae, pietatis. Bude prý Antikrist velice chytrý a rozličných umění užívati bude, aby lidi zmámil; nejpředněji ty jme, kterýmž pobožnost a náboženství k mysli jest, a to pokrytou tvárností a ukazováním na sobě svatosti, čistoty, zdrželivosti, pobožnosti. To, hle, svědectví Jezuitovo!

Papež pokrytec. A protož nehleďme na to, co papež o sobě praví, a že z potvorství a pokrytství pokorné některé titule sobě dává, než hleďme na samy skutky; ti nám ukáží, co papež jest neb není. A

dobře dím, že z potvorství nízké titule sobě dává, a jako na smích lidem. Nazývá se zajisté služebníkem služebníků, a mezi tím chce, aby mu králové národů a páni pánů sloužili; toho od nich nejen vyhledává, ale i mečem a ohněm, aby mu to ujímáno nebylo, toho hájí. Nazývá se Kristovým služebným náměstkem, a mezi tím ne jako služebník v domu Božím sobě počíná, než jako loupežník a pán, co chce, dělá, ruší, boří etc. A protož s Ciceronem pravím: Ubi rerum testimonia adsunt, non opus est verbis. Nedbáme na řeči, než skutky examinujeme, a ti nám zpotvořilou potvoru, stkvostně nevěstčím způsobem okrášlenou a ulíčenou ukazují.

Druhé, snažují se náрек antikristství od papeže odvésti tak, že fintují Anti- Směšné papežské básně o Antikristu. krista jiného a jinakšího, nežli jakýž předpovědín jest. Praví totiž, že Antikrist má přijíti teprva na skonání světa, půl čtvrtá léta přede dnem soudným, a že se narodí v Babyloně, v království perském, z Židovského národu a z pokolení Dan; a že potáhne po sobě Židy, kteříž jeho za svého Mesiáše přijmou a s ním k Jeruzalému potáhnou, a tu že vystavějí město a chrám, v kterémž se Antikrist posadí jako modla nějaká a za Boha se ctíti dá. Mezi tím že pošle vojska svá po všem světě a podmaní sobě všecky národy a křesťany všudy mordovati bude. V tom že přijdou Enoch a Eliáš do Jeruzaléma a budou proti němu kázati, a on že je zamorduje, a oni po třech dnech zase ožijou a na nebe vstoupí; a v tom že přijde soudný den.

To jest summa jejich učení o Antikristu, odkudž se oni utvrzují, že Antikrist ještě nepřišel. Ale přihází se jim, co ubohým Židům na onen čas: kteříž nevyrozuměvše Písmu prorockému, Krista sobě jinak fintovali, než býti měl, tak že, když přišel, naprosto ho nepoznali, a uprostřed sebe

Krista majíce, odjinud ho čekali. Proto že oni čekali Mesiáše takového, kterýž by slavně a všechněm známě v Jeruzalémě se narodil, kterýž by království Davidovo ujal a proti Římanům válku vedl etc. Toho když při Kristu nespatri, nepoznali ho a mimo sebe pustíc, jiného čekají. Tak Řím v klíně pěstuje Antikrista a mezi tím ohledá se, brzy-li přijde. Ach, Bože všemohoucí, ďáblovat jest to praktika, jeho jest to umění, že lidem zastříti oči umí, aby toho, což v očích jest, znamenati nemohli.

Aby však mázdra taková a zakrytí z očí sňato bylo, připomenu, že smysl takový o Antikristu bláznivý jest a svodný, k tomu jen vymyšlený, aby papež nezdál se Antikristem býti. Kdož grunt věci této poznati chceš, poslechni, připomenu, čím oni těch svých balík zastávají, a jak nedůvodné ty věci jsou, vyrozumíš.

Zpravení těch frašek. Nejprvé pak praví, že Antikrist půl čtvrtá léta přijde před skonáním světa, proto že Kristus půl čtvrtá léta před svou smrtí kázal etc. Ale s. Pavel zjevně praví, že tajemství nepravosti již za jeho času se působilo, a plně zmoci se mělo, když by ten, kterýž jej tehdáž zdržoval (t. císař římský), vytisknut byl (2 Tes. 2, 7).

Druhé, praví, že se narodí v Babyloně; ješto Písmo nikdež toho ani literkou nedotýká. Praví, že z národu Židovského a z pokolení Dan; ješto ani o tom²¹⁷ Písmo nemluví, odkud Antikrist rodem býti měl, poněvadž Antikristem nemíní se jistá nějaká osoba, o níž by se říci mohlo, odtud neb odtud jest rodem, ale míní jistou zběř lidí shromážděných pod jednou hlavou²¹⁸ krále Abaddon, protivících se Kristu životem i učením. Natahují sic k této věci Písma 1 Moj. 49, 17., kdež Jákob patriarcha k synu svému Dan tak mluví: Bude, prý, Dan jako had podlé cesty, jako had

rohatý podlé stezky, štípaje kopyta koně, aby spadl jezdec²¹⁹ jeho zpět. Ale sám Bellarminus (lib. 3. de rom. pont. c. 12.) pochybuje, aby se na tom místě co o Antikristu rozuměti mohlo: kdež Jákob ne nětco zlého předpovídá, ale raději požehnání dává synu svému Dan; z něhož Samson pojíti měl, kterýž Filistinskému národu právě byl hadem štípavým etc.

Třetí: praví, že Židé jej za Mesiáše přijmou. Ješto ví se, že Židé Mesiáše očekávají pouhého člověka a ne Boha; jakž tedy toho přijmou, kterýž se jim za Boha vystavovati bude?

Čtvrté, vystavějí prý město a chrám. Odpověď: Spěšné to nějaké dílo Antikristovo býti musí. Za půl čtvrtá léta ze všeho světa Židy sobě bude moci svolati, s nimi k Jeruzalému táhnouti, město tak veliké [i chrám]²²⁰ vystavěti, odtud zase na všecky krajiny světa vojska rozsílati a nad desíti králi jedno po druhém vítězství obdržeti etc. Kdo medle nevidí, že to pletky jsou? Praví sic s. Pavel, že se posadí v chrámě Božím; ale chrámem míní církev Kristovu, v níž²²¹ se papež uvázal a jí se za hlavu vystavil. Řekl sic i anjel Janovi, že tyranství Antikrist provoditi bude v městě velikém, kteréž duchovně Sodoma a Egypt slove, kdež i Pán náš Ježíš Kristus ukřižován jest (Zjev. 11, 8). Ale nevyvracíť těmi slovy toho, což jinde Janovi oznámil: že hnízdo Antikristovo bude veliké to město vzdělané na sedmi horách, kteréž moc má nad králi země (Zjev. 17, 9. a 18). A protož tuto nemůže se Jeruzalém rozuměti, než Řím raději, kterýž pro ohavnosti a nečistoty své Sodomou a pro tyranství Egyptem se nazývá, kdež také i Pán náš ukřižován, totiž pod jeho mocí; nebo Pontský Pilát, římský vladař, Krista k smrti oddal.

O Enochovi a Eliášovi že přijdou, kde Písmo mluví? Nikdež. O Eliášovi sic proroci říkali,

že přijde před příštím Mesiáše a že obrátí srdce synů k otcům (Malach. 4, 6). Ale Kristus, nejlepší Písem vykladač, pověděl nám, kdo jest to ten Eliáš, když o Janovi, předchůdci svém, řekl: Onť jest Eliáš, kterýž přijíti měl (Mat. 11, 14). Kristu tedy věříme, že Eliáš, kterýž přijíti měl, přišel, a více ho čekati netřeba. A podobného bláznovství se dopouštějí papeženci, když o příchodu Eliáše Tesbitského mluví, jako i Židé, kteříž téhož Eliáše před příštím Mesiáše čekají a protož, že ho ještě na světě nevidí, nechtí věriti, že Mesiáš přišel. Ale nechať čekají obojí, však se nic nedočekají. Nebo Kristova slova jsou: Eliáš již přišel (Mat. 17, 12). O Enochovu pak příští na svět nikdež ani literkou jednou Písmo nedokládá. Není-liž to, hádej, křesťane milý, smělost, v tak velikých věcech ledcos sobě fintovati? A to netoliko bez Písma, ale i proti němu, k svodu a oklamání duší lidských. Víme, co anděl k Janovi řekl (Zjev. 11, 7): že dva svědkové povstanou proti šelmě a od ní zmordováni budou. Ale víme také, že tu o Enochovi a Eliášovi nic nemluví, než ukazuje se toliko řídkost těch, kteříž by v takových svodích Antikristových jemu na odpor se postavovali a pravdy Boží hájili. A i ti, když se kde vyskytnou, hned že mordováni budou, jakž se to dalo až posavad a řeč anjelova se plnila, že když kdy koho z svědků Ježíše Krista proti bludům papežským mluvícího dopadnouti mohli, hned s ním pod meč, na oheň etc. A to svedouc, radost a plésání sobě z toho tropili, jedni druhým na znamení radosti dary posílajíce, tak jakž tam anděl byl předpověděl. Kdež také ku potěšení takovým věrným svědkům připomíná se, že, byť i zbiti byli pro slovo Boží, nic jim to neuškodí, ale k vzkříšení a slávě věčné že přijdou.

Považiz již, křesťanský člověče, kteří důvodové mocnější jsou: ti-li, kteříž papeže římského Anti-

kristem býti prokazují, čili [ti]²²², kterýmiž nás jakýmsi jiným, budoucím Antikristem troštují. Čiň to bedlivě a s modlitbami svatými, žádaje Boha, aby pro milosrdenství své tebe v zmatcích nenechával, ale oči tvé duchem svým jasně osvětil, aby na obě straně, co jest neb není, poznati mohl. A když poznáš, dej Bohu čest, kterýž tě vystřáhl.

Chtěli-li by i tu opět svůdcové zviklati Výstraha.
tebe ukazováním, že Patres na větším díle tak o Antikristu jako oni smýšlejí, můžeš jim odpověditi, že, což Patres o Antikristu věděti mohli, z proroctví Písem to toliko měli. A proroctví, víme, že v svém splnění teprv k dokonalému vyznění přichází. A protož, že Patres scestně nětco o Antikristu se dovtipovali, nic není divného, poněvadž ještě splnění nespatořovali. Při nás pak bylo by divné, kdybychom, již na placi šelmu tu potvornou, na odivu světu, tak jakž o ní předpovídáno bylo, tetry provodící vidouce, předce nechtěli, co se děje, viděti. Ale odstup to, abychom příčinou Otců oči sobě zastírali dáti měli tak hrubě, až bychom ani tomu, což sami patrně vidíme, věřiti nechtěli. Ne Patres nám prorokovali o Antikristu, než Písmo prorokuje. Toho tedy šetře, na to, co se děje a jak skutek s předpovídáním se srovnává, pozor měj; to nezmýlí. Budiž tobě v tom přítomna milost Boží.

KAPITOLA XXIII.

J a k n e b e z p e č n o j e s t A n t i k r i s t a
s e p ř í d r ž e t i.

Nejen pak nám Pán Bůh Antikrista, svého odpůrce a zhoubce církve Syna svého, ukázal, ale také vystřáhnouti chtěje, kdož by před zahynutím retovati se dáti chtěli, i to v Písmě oznámil, jaké hrozné nebezpečnoství stojí za tím, jestliže by kdo

bludům jeho zmámiti se dal a po něm postoupil. Nepřipomenutí tuto, leč co Jan s. viděl, slyšel a zaznamenal jakožto věrný svědek Ježíše Krista. Kterýž když se díval, jak za Antikristem (kterýž jemu pod spůsobou šelmy zpotvořilé ukázán) všecka země postupovala, praví, že jemu také ukázáno, jaký cíl všechněch těch býti má, kteříž by po šelmě postoupili a jí se klaněli. Nebo tak píše v 14. kap. Zjevení: Viděl sem, prý, anděla

Strašlivý Boží ortel letícího po prostředku²²³ nebe, an volal na Antikristiany. hlasem velikým: bude-li se kdo klaněti šelmě a obrazu jejímu a vezme-li znamení její na čelo své aneb na ruku svou, i tenť bude píti víno hněvu Božího, víno, kteréž jest vlito do kalichu hněvu jeho, a trápen bude ohněm a sirou před obličejem svatých andělů a před obličejem Beránka; a dým muk jejich vstoupí na věky věkův, a nebudouť míti odpočinutí dnem i nocí ti, kteříž se klanějí šelmě a obrazu jejímu, a jestliže kdo přijme znamení jména jejího.

Ach, pro Boha, slyšte všickni věrní křesťané! Slyšte, slyšte tento Boží hlas, bojte se, bojte ortele Božího a nezatvrzujte srdce svého k nejpravdivějším Boha věčně pravdomluvného řečem! Vizte, vizte, jak hrozný, jak zuřivý ortel vynešen proti těm, kdož by se šelmě klaněli a k tomu zpotvořilému Antikristovu houfu připojovali! Není to řeč člověka, kterouž by v podezření vzítí aneb ní pohrdnouti lze bylo, ale Boží jest, jehož všecky výpovědi neproměnitelné jsou. Ach, neliknujž se pro spasení duše své, kdož je miluješ, pozor na sebe dáti a ujistiti se, že v tom houfu jsi anebo nejsi.

Krátká budiž kapitola tato, ale vznějš dlouho v uších tvých, ó křesťane, hrozný ten a strašlivý Boží ortel proti Antikrista následovníkům vynešený.

KAPITOLA XXIV.

Napomenutí k těm křesťanům,
kteříž ještě římského svůdce se
přidrží.

Dopusttež mi k sobě promluvití, ó křesťané,
pro naději obecného spasení vzácně milí, a což
na srdci mém mám, abych i vašemu srdci vy-
jevil, chtějtež mne postrpěti. Nejprve pak, abyšte
spokojené mysli ke mně byli, tomu bych rád, tak
abyšte, což mluvití budu, snáze [a]²²⁴ s užitkem
větším vyrozuměti mohli. Nemysltež, prosím, že
bych nepřátelského srdce proti vám byl, proto že
proti papeži a svodům jeho píši. Ne vám k hanbě
ani na vzdůru toto se píše, zná zpytatel srdcí,
než k zahanbení ďábla, kterýž mezi námi, když
jemu Bůh dopouští a neopatrnost naše tomu na-
pomáhá, své zlé dílo chytře dělati umí, zhoubu
nám vlastními našimi předsevzetími, nešlechtník,
obmýšlí, v lecjakés hříchy, bludy a ohavnosti
mimo nadálost nás zapletaje, až tomu sami nevy-
rozumíváme, leč teprv, když Bůh oči otvírá a
člověka retuje. Zapletlť jistě římského biskupa do
svých tenat a na to přivedl, že se mimo naději
z služebníka Kristova Antikrist udělal: kterýž
měl býti světlo světa, učiněn mrakotou světa;
kterýž měl býti k Kristu vůdce, jest od Krista
a spasení v něm složeného svůdce; kterýž měl
býti pastýř stáda, ten stal se zlodějem a
lotrem a tak nepřítelem stáda. Nebe a země
svědkové toho jsou. A protož na to naříkáme,
upíme, o tom píšeme, že biskup římský ďáblovou
chytrostí sveden jest, že zle jde a jiné za sebou
zle vede k zahynutí; mše, processí, poutě, vzý-
vání svatých, očištec etc. že jsou ohavnosti, na
potupu Bohu od ďábla vymyšlené, kterýmiž papež
i sebe mámí a Boha hrozně dráždí, i jiné zavodí.
Toto zlé ďáblové dílo aby v církvi sstaveno bylo,

tomu bychom rádi, a vy, kdož ještě v temnostech toho Antikristova království tápáte, abyšte spolu s námi viděli světlo Boží a na lepší míře učili se postavovati spasení své, toho srdečně vinšujeme. Nebo litujeme vás jako lidí křesťanských, v temnostech však bludů postavených, litujeme zmámení mysli i smyslů vašich a nejistoty spasení duší vašich. Nebo není-liž to věc nerci-li politování, ale mnohého oplakání hodná, že vy, křesťané jsouce, předce jinde nežli v Kristu hříchů odpuštění a spasení hledáte? Ó, škoda, že čistým pokrmem Božího slova pohrdáte a leda mlátem lidských nálezků sytiti se chcete. Škoda, že tak velikou a rozličnou práci pro spasení své vedete, a předce spasením svým nejisti zůstáváte.

Neodsuzujemeť vás, milí katolíci, na zatracení, tak jako se to nám od vás děje; než litujeme toliko neznámosti vaší, z níž sami svým spasením vždycky nejisti jsouce (jakž vás vůdcové slepí učí), cizím však zatracením jisti býti chcete. O soběť já vím, a vím to i o jiných evangelících, kdož osvícení pravé mají, žeť vás neodsuzujeme, ačkoli bojíme se za vás. Nebo těší nás sic velikost milosrdenství Božího a naději dává, že i z vás mnozí k spasení přijdou, kdož jen z víry upřímě Pánu Bohu sloužíte, lépe neumějíce. Ale zase neproměnitelnost Božích soudů a hrůza výpovědi té proti Antikristianům v bludích zůstávajícím²²⁵ nás děsí a na to přivodí, abychom vás na tak nebezpečném místě stojících srdečně a upřímě litovali. Nadějiť já sic mám k milosrdenství Božímu, že ten ortel strašlivý ne tak se rozuměti má, aby všickni, kdožkoli k řádu papežské církve zevnitřně se přihlašují, pro to samo odsouzení býti měli; nebo věřím, že nejedni sou mezi vámi pobožní, ne v papeži a jeho věcech naději skládající, než v Bohu živém. Ale že na ty slyšeti se musí Boží ortel, kteříž i zevnitřně i vnitřně Antikrista

se přidržejí, to jest, kteříž těmi bludy zatratitelnými se krmí, ve mši, odpustcích, v očistci, v přimluvách svatých etc. všecku naději skládají a tak dílem podvodů všelijak zmotáni jsou — což²²⁰ jest koli, toť jest jisté, že Antikrista následovníkům tu se věčnou bídou hrozí. Což my znájlíce, lítostí k vám naplnění sme; kteráž lítost působí i to, abychom vás retovati žádostivi byli, kdyby jen jak lze bylo ukázati vám prevelikou sladkost pravé Kristovy víry a naděje věčného života, v níž stojíme, kdožkoli světlo evangelium sv. právě známe a antikristství bezbožného utíkáme.

Napsal s. Pavel v epištole k Řím. 9, 3. o národu svém Židovském, zaslepeném, že by jim tak přál, aby poznali Krista, že by třeba sám hotov byl zavržen od Krista býti, jen aby jim pomůženo býti mohlo. Podobně i nyní sou nejedni z těch, kteříž evangelium sv. se drží, kteříž by život svůj vynasaditi hotovi byli, kdyby jen vám lze bylo nějak posloužiti ku poznání světla Božího a k ujití²²⁷ bludů a svodů, jimiž zapleteni jste. Tímž i já umyslem, čemuž svědomí mé vydává svědectví, tyto věci píši a podlé toho za nepřítel souzen býti nemohu a nemám, leč by podobně ten, kdož upadlému aneb tonoucímu ruky podává, za nepřítel držán býti měl. Tím tedy umyslem k vám mluvě, napomínám vás, křesťané a bratři pro Krista milí:

Jedno, vezměte sobě to v soud bedlivý, Napomenutí.
co se s vámi děje a kde postaveni ste, na cestě-li té úzké, k nebi vedoucí, čili kromě ní. Otevřte oči a ohledejte se, zkoušejte duchů, jsou-li z Boha; dobře-li vás vedou, či zle ti, kteříž vás vedou, sami na to pozor mějte. Sudte, čím svědomí vaše zpravují, Božím-li slovem, čili svými nálezkami; k čemu vás vedou, k Boží-li službě, čili k modlářství; kde odpuštění hříchů ukazují, v Kristu-li, či jinde; také-li vás v spasení ustavují, a Božím-li

slovem, čili svými marnostmi, kteréž oni sami bez Krista provodí a draze je šacují, čili s tím se vším v nevědomí a v nejistotě spasení vás zanechávají.

A chcete-li to dobře poznati, nahlédejte do Písem sv., abyšte sami poznali, tak-li vás učí, jak Pán Bůh tam poručil, či na odpor tomu. Nemyslte, aniž sobě umítati dejte řečí takových: to kněžím náleží, nechť oni Písma čtou a o ty rozepře disputují. Nebo ke všechněm přináleží, což řečeno jest: Zkušujte duchů, jsou-li z Boha (1 Jan 4, 1). A ovšem, což s. Pavel svým Korintským praví, i vy k sobě slyšte: Sami, prý, zkkušujte sebe, jste-li u víře, sami se ohledujte; leč ste snad zavržení (2 Kor. 13, 5). Protož nepřestávejte na tom, když kněz říká: já tebe беру na svou duši, nepovedu-li tě dobře, já z toho odpovídati budu. Nebo Kristova řeč jistá jest: Povede-li slepý slepého, oba v jámu upadnou [Mat. 15, 14]. Ne sám tedy svůdce do jámy zatracení upadne, než i toho, kdož se mu vésti dá, za sebou vtrhne. Pán Bůh Ezechielovi řekl: Synu člověčí, neoznámil-li by slova mého bezbožnému, on pro nepravost svou umře, ale z ruky tvé vyhledávati budu krve jeho (Ezech. 33, 8). Hle, z ruky nevěrného vůdce strojí vyhledávati Bůh krve těch, jenž hynou! Ale předce praví, že ten sám každý také pro svou nepravost umře. Nezpolehejš tedy na to, že jiný za tebe odpovídati strojí; o tebe samého běží, jak se jednou opatříš, tak sebe na věky míti budeš. Protož opět pravím Božím hlasem: Zkušujte duchů, čtěte Písma svatá bedlivě a s modlitbami svatými, nabudete jasného v Božích věcech osvícení. Čtěte nejprv epištoly s. Petra a porozumíte, která jest nejvlastněji Petrova církev. Za tím epištolu k Římanům a jiné s. Pavla. Potom knihu Zjevení, za tím jiná Písma s. Starého i Nového Zákona pořád.

Ó, kdyby celé papežovo království, bludů a ohavností podešlých temnosti vypudě, k světlu

evangelium sv. navrátiti se chtělo! Ó, kdyby ti, kteříž vám vůdčové jsou k bludům, obrátíce se vedli sebe i vás k pravdě! Co by to Bohu, anjelům i lidem přeušlechtilé bylo divadlo! Ale poněvadž naděje není žádné, aby ten falešný prorok, kterýž k jezeru hořícímu odložen jest (Zjev. 19, 20), měl se upamatovati dáti, aniž naděje jest, aby Babylon měl se dáti uléčiti (Jerem. 51, 9.), což činiti, ó lidé, než aby vychvátil jeden každý duši svou a oddělil se od těch, kdož urputně ve zlém trvají? Slyšte hlas Boží o tom: Vyjděte z něho, lide můj, abyšte neobcovali hříchům jeho (již více) a nepřijali z jeho ran. Nebo dosáhli hříchové jeho až k nebi, a rozpomenul se Bůh na nepravosti jeho. Byltě koflíkem zlatým Babylon v ruce Hospodinově, opojujícím všecku zemi; víno jeho pili národové, protož se zbláznili národové. Ale již v náhle padne Babylon a potřín bude; opusťme jej a poďte, vypravujme chválu Hospodinovu na Sionu etc. (Zjev. 18. a Jerem. 51.)

Voláme tedy vás z Babylona, ó, kdož ste koli tam věrní služebníci Boha našeho, a voláme vás k sobě na Sion, tu, kdež slovo Hospodinovo přebývá a slouží se Bohu živému a ne rytinám, a kdež radost jest, pokoj a potěšení z vědomého požívání milosti Boží a z spatřování tváři Boží laskavé v Kristu; zuveme vás ku požívání sladkosti naděje věku budoucího. Dosti ste již, v nejistotě spasení postaveni byvše, lačni byli, dosti ste již k čisternám prázdným, v nichž nebylo vody (k přimlívám totiž svatých, mšem, poutěm, kteréž nemohly upokojiti svědomí vašich), běhali; dosti ste peníze své ne za chléb vynakládali a práci svou za to, což nenasycuje (Izai. 55, 2). Dosti ste nálezky lidskými svazovati se dali — již se v svobodu navraťte, v niž²²⁸ nás postavil Kristus (Gal. 5, 1). A totot jest ta svoboda, nesloužiti žádnému jinému než Bohu živému, a nevázati se ničím než

zákony a přikázáními nejvyššího Pána. Ještě hlasem Božím k vám mluvím, ó vy křesťané v Antikristovu zavedení zůstávající: Nakloňte ucha svého a počte; poslechněte, a bude živa duše vaše. Hleďte Hospodina, dokudž může nalezen býti, vzývejte ho, pokudž blízko jest. Opusť bezbožný cestu svou a člověk nepravý předsevzetí zlé, a nechť se navrátí k Hospodinu, i slituje se nad ním, a k Bohu našemu, nebť jest hojný k odpuštění. A protož s veselím vyjděte, a v pokoji sprovození budete, a bude to Hospodinu k slávě etc. (Izai. 55, v. 3. 6. 7. 12. 13.)

Tak, hle, Bůh náš mluví k vám a podává ruky, vytrhnouti z zahynutí chtěje. I my, kdož na břehu sme, na vás, v víru tonoucí, voláme a pospíšiti odtud, kdež nebezpečenství jest, napomínáme. Poslechne-li kdo návěští Božího, porozumí teprv lépe, na břehu jsa, kde a na jak nebezpečné hlubině byl, a budeš tomu sám rád i při smrti i v den soudný, že v jiném houfu, nežli Antikristovu, nalezen budeš. Nevoláme vás k slávě světa, ku pohodlí, bohatství a zboží, ale k pravé službě Boha živého a k naději neomylné života věčného. Poněvadž pak vím, že mnozí rádi byste vyšli z toho Babylona, ale ještě některé překážky v tom míváte, tou příčinou nětco toho, čím sobě někdy někteří překážeti obyčej mají, že s tím prodlévají aneb tak zanechávají, připomenu a nětco k tomu řeknu.

Čím sobě někteří překážejí odstoupiti od papeže?

Říkají někteří: Uvedl bych na sebe hned nenávist přátel svých aneb známých. Ale, ó člověče, lépe jest vyhnouti nenávisti Boží nežli lidské. Nejsi-li s Bohem spokojen, bědať bude, by všecken svět tebe miloval; nebo on má moc zabiti tělo a duši poslati do pekelného ohně. Budeš-li se pak snažovati jemu samému líbiti, a v čemkoli vůli jeho znáš, bez ohledu na lidi ji činiti, budeš míti jeho Božskou přízeň.

A čehož tu více potřeba? Měl-li by od lidí nenávist a k sobě nelibost, což na tom? Bohu se líbiti, to jest pravé a dokonalé štěstí. Milá jest věc duši věrné, snášeti nenávist světa pro Boží milování. A nebudeš sám, Kristus také tudy šel i jiní svatí (skrže totiž nenávisti lidské), a hle, živi jsou! Kristus praví: Blahoslavený, kdož nětco trpí pro mne (Mat. 5, 11). Přejž sobě tehdy blahoslavenství toho.

Jiný říká: Já bych tudy přišel o svou slávu a uřad, zůstanu radši při svém. Ale slyš, člověče, co praví Kristus. Vyčítá věci lidem téměř nejmiřejší a praví: Kdo miluje otce neb matku neb syna neb dceru neb cokoli více nežli mne, není mne hoden (Mat. 10, 37). Item: Kdož by mne zapřel před lidmi, zapřínť bude před anjely Božími (Luk. 12, 9). A zase opustil-li by kdo co pro něj, slibuje, že na tom neškoduje, nýbrž že jemu stokrát více dá, ihned v tomto životě, bude-li za dobré viděti, a ovšem životem věčným že jemu to vynahradí (Mat. 19, 29). Proč tedy při tom krátkém, špatném, pomínutedlném zboží a slávičce té světa tak lpěti máš, aby se věčných odměn zbavil?

Překázejí sobě opět někteří řídkostí těch, kteříž se evangelium přidržejí; protož se jim i veseleji i bezpečněji mezi velikým houfem zdá. Ale posuď, co jest to, což Kristus praví: Cesta k životu jest uzká a málo jest těch, kteříž po ní krácejí? Líbí-liť se k životu jíti, musíš na cestu ouzkou nastoupiti, široká tam nevede. Máloť také bylo těch, kteříž Krista následovali; proto-liž by ty také nechtěl s Kristem choditi, kdyby tehďáž na světě byl? Řekl Augustin s.: Kdybych věděl, že jedinký toliko člověk spasen býti má, chtěl bych opravdově na to mysliti, abych já ten byl. Toho s. starého katolického Otce kdyby chtěli noví katolíci následovati, nebylo by třeba nad řídkostí pravých ctitelů Božích se horšiti. K tomu suď i příčiny,

proč takoví řídci jsou: zdali proto, že by cesta ta uzká byla škodlivá — nebo praví sám Kristus, že vede k životu; ale jen proto, že jest uzká, a zvláště tělu a žádostem jeho.

Bývá i toto při některých²²⁹: Já sem se již sstaral v tom, na takový věk nepřísluší vrtkavost. Tak jest, že vrtkavost na věk sešlý nesluší; ale sluší na něj prozřetelnost, moudrost a náprava. Poněvadžs se sstaral v marném náboženství, i již tedy, a aspoň již, když ještě jest čas, aby moudrosti Boží nabyt a napravil, bludy prvnější aby potupil a ku Pánu Bohu se obrátil, s tím neprodlévej. Nebo byť člověk nad hrobem byl, vždycky povinen jest proměňovati se ze zlého v lepší, aneb třeba z dobrého v lepší. Nikdá tedy pozdě není něčemu lépe vyrozuměti a lépe duši svou opatřiti. Kornelius a komorník královny Kandaces také svá léta měli, i Nikodém a Jozef z Arimathie, a neohlédali se na to; než když se Bůh smiloval a příčiny k dojití známosti spasení obmyslil, tehdáž uposlechli a za Bohem šli.

Slýchá se od některých i toto: Strana pod obojí nejednomyslná jest a samy mezi sebou nesvorné jsou ty sekty; k kteréž tedy přistoupiti? Odpověď: K kterékoli, když jen nebudeš v rotě Antikristově, bezpečnější jsi. Všickni při straně evangelické v Kristu samém ospravedlnění hledáme bez přičinění zásluh lidských a výmyslků jakýchkoli. Všickni, abychom z víry ctně živi byli, k tomu sobě sloužíme, ačkoli nedokonalosti jsou, nýbrž i nedorozumění²³⁰ u víře. Mezi tím sám sobě to rozhodnouti můžeš a vyšetřiti, k kterému řádu připojiti se lépe by bylo. Kde jmenovitě spatříš větší služebníků a kněží pobožnost, kde bedlivější na lid Páně pozor, kde příslušnější řád, sám mezi dobrým a lepším, bezpečným a bezpečnějším rozdíl učiniti moci budeš.

Naposledy i z milosrdenství Božího někteří berou sobě příčinu, aby, jakž v papežství zvykli,

tak předce trvali, ačkoli bludy nejedny patrně znamenají: proto že prý Bůh umí nedokonalosti snášeti a když kdo jemu věrný jest a dobrý život vede, byť se i zlých kněží přídržel, že Pán Bůh bude uměti rozdíl učiniti, a že Pán Bůh zná Nikodéma i mezi Farizei. Odpověď: Pravdať jest, že Boží milosrdenství jest veliké. Ale toho milosrdenství i ta jedna jest částka, že on člověku oči otvírá, aby bludy viděti a jich se vzdalovati mohl. Kdož tedy, vida je, od nich odchází, dobře užívá milosrdenství Božího; pakli při tom zůstává, ten nebezpečně hřeší na milost. A kdož prý na milost hřeší, nemilostí bývá jemu odplaceno. Nevíš-liž, člověče, dí s. Pavel, že milost Boží tebe ku pokání vede? Čili bohatstvím dobrotivosti jeho a snášelivostí i dlouhočekáním pohrdáš? (Řím. 2, 4.) Umít sic Pán Bůh poznati Nikodéma, ale mezi tím předce chce, aby se srdcem věřilo k spravedlnosti a usty vyznání dalo k spasení (Řím. 10, 10). Vždyť řekl: Stydí-li se kdo za mne a mé slovo v tomto pokolení hříšném, i Syn člověka styděti se bude za takového, když přijde s anjely svými (Mar. 8, 38). A vždyť chce, abychom, když ruky podává, hřbetem se neobraceli k němu. A když praví: Vyjděte z něho, lide můj!, nechce, abychom hlouběji do něho se dávali. A zdali není lépe, aby člověk, když sebe vidí v místech nebezpečných, do konce odtud utekl raději, nežli by tu ohlédati se a v straších trvati měl? Kdo mezi prašivými bydlí, bude-li svou čistotou jist? By se i hojiti počal, nenakazí-liž se znovu? Nejlepší tedy jest rada Boží: Vyjděte z něho, lide můj, abyšte neobcovali hříchům jeho a aby se i vám nedostalo nětco z ran jeho (Zjev. 18, 4). A opět: Oddělte se od pokolení toho zlého (Skut. 2, 40).

Tuto Boží radu, nýbrž rozkaz a poručení, vám, kdožkoli papežstva se přídržíte, k spamatování a bedlivému rozjímání odevzdávám, Boha z vnútřnosti srdce žádaje, aby se smiloval, nad kýmž se

smilovati uložil. Vím sic, že se najdou mezi vámi podobní zefům Lotovým, kterýmž když návštějí dáváno bylo, aby vyšli z Sodomy a zachovali duše své před nastávajícím zahynutím, měli to za žert (1 Moj. 19, 14). Ale vychvacujž Bůh z podvrácení každého pobožného, upřímě Bohu sloužícího Lota.

Vímť sic, že ne u všech, komuž se tohoto²³¹ čisti dostane, mé ohlášení a retování místo najde. Ale vím také, že při vyvolených bez užitku nebude (Izai. 55, v. 10. a 11). Mezi tím, chcete-li kteří zatvrzení býti, oddávám vás Božímu soudu, před kterýmž všecko toto vám na osvědčení bude. Já, odcházeje od vás řečí, promluvím k vám s s. Pavlem toto jedno slovo: Vizte, ať na vás nepřijde to, což jest v prorocích povědino — Vizte, potupníci, a podivte se a na nic přidejte; nebo já dílo dělám za dnů vašich, dílo to, jemuž neuvěříte, byť vám kdo o něm vypravoval (Skut. 13, 40). A opět dobře Duch s. skrze Izaiáše pověděl: Jdiž k lidu tomuto a rciž jim: slyšením slyšeti budete a nesrozumíte, a hledíc hleděti budete a neuzříte; nebo zhrublo srdce lidu tohoto a ušima těžce slyšeli a oči své zamhouřili, aby snad neviděli očima a ušima neslyšeli a srdcem nerozuměli a neobrátili se, abych jich neuzdravil (Skut. 28, 26. 27).

Budťtež řízení Božímu všickni poručeni; ale nad vámi zastkvějž se světlo Boží, kdož se upřímě bojíte jména jeho.

KAPITOLA XXV.

Napomenutí těm, kteříž buď z přelstění aneb z přinucení cestu sv. evangelium opustivše, k Antikristu se připojili.

Skrze Izaiáše Pán Bůh praví: Slyšte nebesa a ušima pozoruj země! Hospodin mluví: Syny sem

sobě vychoval, a hle, oni strhli se mne (Izai. 1, v. 2). Viztež, vy nestálí Boží synové a zvrtkalí služebníci Boží, vizte, pravím, jak těžce Pán Bůh to váží, když ti, kteréž on jako syny v církvi své vychoval, jej opouštějíte, k modlářství se uchylují. Hle, nebesa a zemi za svědky nešlechetnosti takové povolává! Nejste-liž i vy ti, kteříž k takovému pohnutí a horlení přivodíte Stvořitele svého? Nelzeť jest jinak říci, než že vy těmi jste, kdožkoli od evangelium sv. k papežově rotě ste přistoupili. Vás byl Bůh poctil známostí pravdy své, vás uprostřed ctitelů svých postavil, vás ku poslušenství Synu svému (jemuž sloužiti jest kralovati, dí s. Řehoř) oddal; a aj,²³² vy jeho služby se strhše, Antikristu ste se poddali, jeho jho na sebe vzali. Jiní z Babylona utíkají, a kdož ho zniknou, velebí Boží milosrdenství za to; vy pak do Babylona sami ste vlezli a vešli k obcování ohavnostem jeho. Boží ortel již dávno prohlášený slyšeli ste napřed, a zůstává neproměnitelný: kdožkoli klaní se šelmě, že kalich hněvu Božího chová se jemu na věčnost.

[Hotovost Boží
k kajícím.]²³³

Ach, přenešťastní byste byli všickni vy, kdyby kajícím nebyl zanechal Bůh naděje k milosti. Než žeť milosrdný jest Bůh a padlé povstávající na milost přijímají hotový, to i nás i vás těšiti má. A protož slyštež slovo Hospodino-vo, kdožkoli ste jemu se zpronevěřili a s cesty pravé, na niž byl navedl vás, sešli. Takto praví ten, kterýž se nekochá v zahynutí lidském: Navraťte se, synové zpuení, aby se neobořila tvář má zuřivá na vás. Nebo já dobrotivý jsem, aniž držím hněvu na věčnost; jen toliko poznej jeden každý z vás nepravost svou, že si odstoupil od Hospodina. Navraťte se ke mně, a dám vám pastýře podle srdce svého, kteříž pásti vás budou uměle a rozumně (Jerem. 3, v. 14. 12. 13. 15). A v 7, v. 4: Neskládejte naděje v slovích lživých,

když vám říkají: chrám Hospodinů, chrám Hospodinů, chrám Hospodinů (církev, církev, církev) jest tuto; ale napravte předsevzetí svých, a živi budete. A v kap. 29. poroučí takto: Nechť vás nesvodí proroci vaši, které ste sobě zvolili. Nebo vám oni lživě prorokují ve jménu mém; neposlalť sem já jich. Když mne vzývati budete, vyslyším vás; a hledající mne naleznete, když mne hledati budete celým srdcem svým; dám se zajisté nalezti vám (v. 8. 9. 12. 13).

Slyšte, ah, prosím, zvrtkalí a převrhlí evangelíci, tak milostná tato Boží volání a k srdci svému je připusťte. Padl-li kdo s Petrem z bázně neb křehkosti a v zapírání Pána svého se vydal, obnov se s s. Petrem čacký ku pokání, ať to všickni vědí a vidí; jako Petr, čím víc prve Pána zapíral, tím víc ho potom všechněm na odivu vyznával (Skut. 2.). Pakli kdo s Jidášem pro podání mzdy nepravosti s Farizei se stovaryšil, dřív než by toho dočkal, co Jidáše potkalo, časně raději a prve nežli by dán byl v převrácený smysl, předejdi zuřivost spravedlnosti Boží pokáním a slzami. Slibuje Pán Bůh, že se dá naleznouti, bude-li ho kdo hledati, dokudž může nalezen býti. Uživ tedy Boží dobroty, dokudž jí užiti lze. Nebo zdaž nevíš, že dobrotivost Boží tebe ku pokání vede? (Řím. 2, 4.) Sic jinak jakož milost, tak i hněv rychlé jsou u něho (Syr. 5, 7); a jest Bůh, kterýž s sebou pohrávati nedá (Gal. 6, 7).

Osvědčení nekajfcím. A osvědčil se odpadlcům obzvláštně, jestliže nadarmo bude jeho jim se v milosti podáváníí, jak se toho posměchu na nich vymstiti strojí. Nebo tak v Přísl. 1, 24. mluví: Poněvadž sem volal a odpírali ste, vztahoval ruku svou a nebyl žádný, kdo by pozoroval, anobrž strhli ste se všelijaké rady mé a trestání mého ste neoblíbili, pročez i já v bídě vaší smáti se budu, posmívati se budu, když přijde trápení a ssoužení.

Tedy volati budou ke mně a nevyslyším jich, proto že nenáviděli umění a bázně mé nezvolili sobě, aniž povolili radě mé, a všelikým domlouváním mým pohrdali. Protož jísti budou ovotce skutků svých a radami svými nasyceni budou. Nebo pokoj hloupých zmorduje je a štěstí bláznů zahubí je. Ale kdož mne poslouchá, bydliti bude bezpečně, pokoj máje před strachem zlých věcí.

Slyšte také, co David s s. Pavlem radí: Rada Boží. Dnes, dnes, uslyšeli-li byste hlas Boží, nezatvrzujte srdcí svých (Žid. 3, 8. a 4, 7). Ach, hojnýť jest Pán Bůh a štědrý v podáváníí milosti své kajícím; než hojný také bude v hněvu proti zatvrdilým. Vizte, v čem Pána Boha užiti chcete. Kladu před vás, dí Bůh, cestu života i cestu smrti (Jer. 21, v. 8). Oblibte sobě, co chcete: aneb život a cestu úzkou k němu, aneb smrt a zahynutí a cestu k němu širokou; ještě to máte v moci.

Praví sic Písmo, že těm, kteříž jednou Výstraha. byli okusili slova Božího a moci věka budoucího, a účastníci učinění byli Ducha sv., jestliže by padli, nemožné jest zase ku pokání se obnoviti, jakožto kteříž znovu křižují a v porouhání dávají Syna Božího (Žid. 6, 4. 5. 6.; podobně Žid. 10, 26. a 2 Pet. 2, 20). Ale však to vztahuje se obzvláštně k těm, kteříž dobrovolně, a znajíc plně pravdu Boží, předce od ní vědomě odstupují; takovým lehkomyslným Bůh naději milosti své do konce odjímá. O vás pak (milí někdejší evangelíci) smýšlím já, že na větším díle z neznámosti ste to učinili, nikdá totiž pravdy tohoto Božího učení cele nepoznávše a sladkosti víry pravé Kristovy nezakusivše. Čímž sami sic vinni ste, že ste nikdá mysli právě nepřiložili, ale však hle, Bůh podává ruky a tvář otcovskou obrací k vám. Nebo jeho sou slova, kteráž sem napřed mluvil vám. Dokudž se tedy dnes jmenuje, prosíme vás na místě Kristově: smiřte se s Bohem; dejte sobě říci a ulekněte se, abyšte nebyli účastni ran Ba-

bylona. Nebo nerozumíte-li, jakou pohromu Bůh uvéstí strojí na Antikristovo království, přečtete sobě v Zjevení s. Jana kap. 17. 18. a 19. Blízký jest pádu Babylon, již v něm všecko třeští a polomou hrozí; jiní z něho utíkají, aby zařícení nebyli, a vy do něho dobrovolně lezete! Strojí Bůh oheň a siru na duchovní tu ohavní Sodomu a Gomoru a vyvodí věrné své Loty zprostřed zahynutí; vy pak shromažďujete se tam, kdež Bůh vyliti strojí hněv svůj! Směle mluvím o těchto věcech, proto že Bůh mluví; aniž z svého co přidávám, aniž Boží slovo cizoložím. Sobě a všechněm toliko k výstraze jisté Boží pohrůžky připomínám. Kdo má uši, slyš. Bůh strojí hroznou pohromu na Antikrista, i zde i také věčně; kdo nechceš účasten býti ran jeho, neobcujž také ohavnostem jeho. Aj, pověděl sem vám, dí Bůh. Jestliže by kdo, slyše hlas trouby o přicházejícím meči, nedal se napomenouti, a meč přijda shladil by jej, krev jeho budiž na hlavu jeho; proto že se nedal napomenouti, smrti jeho vina zůstane na něm (tak praví Bůh Ezech. 33, 4).

Říkejž tedy každý z vás: Vím, Hospodine, že není v moci člověka cesta jeho, aniž jest v moci muže, aby zpravoval krok svůj (Jerem. 10, 23). Protož obrať mne, Hospodine, a obrácen budu a po obrácení svém pokání činiti budu, když mi k známosti poslouženo bude (Jer. 31, 18). Tak, Pane, obracujž padlé své sám pro milosrdenství své; nebo srdce všechněch sám ty v rukou máš. Budiž milostiv těm, kdož na milosrdenství tvé očekávají.

KAPITOLA XXVI.

Napomenutí ke všechněm
sv. evangelium se přídržejícím.

Napsal s. Lukáš, že apoštolé, získavše v Anti-ochii k víře Kristu nejedny, napomínali jich, aby

trvali v milosti Boží (Skut. 13, 43). A jistě, komuž se koli taková milost Boží stala, že došel osvícení nebeského k pravé známosti naděje budoucího života, tomu jest veliká potřeba v té takové milosti Boží pilně se ostříhati, aby z ní nevypadl. Nebo jestliže by kdo po dojití známosti pravdy zase nazpět odešel a v bludy světa zapletl se dal, toho, svědčí s. Petr, poslední věci že horší jsou nežli první, a že lépe by bylo cesty spasení nikda nepoznávati. Protož nechť i k vám, ó milí evangelíci, to apoštolské napomenutí se vztahuje, abyšte trvali v milosti Boží, kteráž se vám stala skrze osvícení vás a na cestu pravdy navedení. Chcete-li pak potěšeně v tom státi, k čemuž vás Bůh přivedl, a zachovati bez uhony neporušenou naději svou až ke dni Ježíše Krista, potřebí vám k tomu těchto věcí:

Předně, abyšte znali, že to jest dobrodiní Boží, plné milosrdenství, že bludů a pověr Antikristových zniknouti vám dal a k světlu evangelium sv. přivedl. Ještoť sou mezi evangeliky nejedni neosvícení, kteříž svého evangelictví dosti málo sobě váží a malý rozdíl mezi sebou a oněmino znají. Nerozumějí ti, co jest z duchovního Babylona a Egypta, z Sodomy a Gomory (t. z Antikristova království, na jehož obyvatele Bůh hněv svůj vyliti strojí) vytrženu býti.

A přihází se některým, co Izraelitům na poušti: že příčinou masa, česneku a poru mysl zase do Egypta se jim obrací; kdyby jen jiní chtěli, hned by k navrácení se svolili. Ne tak, ó ne tak špatně musíme vážit dobrodiní Božího, milí bratří! Velikáť jest věc zproštěnu býti tak mnohých bludů a ohavností, takového modlářství, takových neřádů a pověr rozličných, jimiž naplnil papež náboženství své. Naproti tomu veliká jest věc v svobodě synů Božích státi, zákony lidskými svědomí nevázati,

Jak veliké Boží
dobrodiní, znáti
pravdu.

Nešetřnost mnohých
evangelíků.

Boha samého vzývati, Krista samého za Spasitele, smírcí a orodovníka míti, v jeho zásluze a Božím milosrdenství jisté své spasení spatřovati a toho všeho v srdci svém právě požívati. Přemnozí jsou ve Vlaších, Hispanii a jinde, i uprostřed klášterů (mluvím, což vím), kteříž upějí nad zavedením lidu křesťanského i svým také: ač tělem tam vězí, avšak myslí s námi jsou; jimž kdyby Bůh příčiny obmyslil, aby tak jako my duchem i tělem od Antikrista oddělení byli, uměli by sobě toho vážiti. A takoví nejsou papeženci, ale dobří křesťané. Važmež tedy i my všickni vysoce to, co Bůh učinil nám, že v těchto časích slovo své svaté pravdy mezi námi rozsvítiv, bludy v známost uvedl a od nich vysvobodil, a znajíce to, zvelebujeme v sobě milosrdenství Boží při nás stále a plésejme v té milosti, kteráž učiněna jest nám.

Povinnost evangeliků podle evang. živu býti.

Mimo to, poněvadž od evangelium sv. evangelíci se jmenujete, povinnost vaši znejte býti, abyšte podle evangelium živi byli, a ne podle žádostí těla. Přezleť se děje, že nejedni pod zástěrou svobody křesťanské i to sobě osvobozujete, což na svobodě není zanecháno, totiž hříchy a rozpustilosti kterékoli, v nichž sobě svobodně odpouštějíte, hyzdíte učení sv. evangelium a nepřátelům k utržení²³⁴ příčinu dáváte, i sami sobě a spasení svému osidlem jste.

Svoboda křesťanská v čem?

Jest sic svoboda křesťanská, o níž Písmo mluví, veliká. Ale ne k tomu se vztahuje, aby člověk křesťan činil, což by se mu líbilo, než k tomu, aby žádnými ceremoniemi zákona Mojžíšova (ovšem jiných) svázán nebyl, než aby jak nejlépe a nejvíce co k slávě Boží činiti umí, tak aby Bohu sloužil. Sic co se hříchů dotýče, ti nám křesťanům mnohem méně jsou na svobodě, nežli jiným. Nebo my nejsme sami svoji, ale toho, kterýž nás vykoupil; oudové těla našeho

oudové jeho jsou, a protož nemáme naprosto moci užívati jich, k čemu bychom chtěli, než k čemu on chce. Ti, kteříž směle a svobodně hřeší, svobody křesťanské nemají, proto že v hříchu ještě zůstávají a služebníci hřícha jsou (Jan 8, 34). Pěkně s. Petr o svobodě křesťanské promluvil: Buďte, prý, jako svobodní, avšak ne jako zástěru majíce své zlosti svobodu, ale jako služebníci Boží. Nebo ta jest vůle Boží, abyšte dobře činíce, zapali usta nemoudrých lidí, z neznámosti vám utrhačích (1 Pet. 2, v. 16. 15). Hle, to jest Boží vůle, abyšte dobře činili. Snažujtež se tehdy, milí evangelíci, učení evangelium sv. ctným a šlechetným obcováním před obličejem všech lidí ozdobovati, za to vás skrze jméno Boží prosím.

K tomu: milujte to s. evangelium [Milovati Boží slovo.]²³⁵ a slovo Boží a jeho pilni buďte i čítáním i posloučáním i snažným zachováváním. Nebo toť jest klénost náš. Spustíme-li se toho, zplaníme hned u víře i v ctnostech a neostojíme proti nepřátelům, to slibuji. Onino, kteříž nechtějí retovati se dáti, nech tráví dny své v čítání mšálu, legend, dekretářů, v posloučání mši, chození po processích a poutěch; naše práce buď přemyšlování v zákoně Páně dnem i nocí. Toho budete-li pilni, budete právě evangelíci a synové zaslíbení. Bude vám den ode dne vždy více sladnouti ta naděje naše, kterouž máme v Bohu živém, bude vám den ode dne vždy patrnější cesta spasení, po níž nás vede Pán Bůh, bude vám den ode dne vždy víc mysli a chuti přibývati k stálosti při pravdě Boží; a summou, víc odtud nabudete užitků rozkošných, nežli já vám o tom mluvíti umím. Milujtež tedy, pravím, slovo [Boží].²³⁶

Nadto pamatujte, že sme povoláni k na- Na světě se ději budoucího života, a že odplata aneb užitek víry naší a pracovitě lásky jinde jest, nežli zde na světě. Nebo sic, kdybychom pro tento ži- nesobiti.

vot doufali v Krista, nejbídnější ze všech lidí byli bychom. Ale v nebesích chová Pán Bůh to, což připravil milujícím sebe. Což znájíte, nesobte se příliš na světě, nezávidte druhé straně štěstí, slávy, bohatství; nechť svého oddílu užívou, přejte jim. Vy obcování své v nebesích mějte a buďte raději obyvatelé a měšťané nebe, nežli země. Ještoť mnozí jsou mezi vámi, kterýmž svět nad příliš voní, a jeho libostmi hrubě se zanášejíce, zameškávají ty věci, kteréž vlastně nám povolaným a věřícím přináležejí. Ah, svět jest světem, není ho na dlouze; s nímž zahyne jistotně, kdož se koli s ním pojí. Buďtež tedy vystřáhnuti, kdožkoli účastníci ste povolání našeho, a chtějtež světa za hřbetem nechávat, k těm pak věcem, kteréž před námi sou a k nimž nás vede Pán Bůh náš, patření míti. Tak dobře půjdete.

Šetrnosti potřebí
evangelíkům.

Ještě dále prosím vás, užívejte prozřetelnosti v křesťanství svém. Ještě nejste v bezpečnosti. Nepřátely máte vůkol sebe, před nimiž se na pozoru mějte. Dábel, zastaralý nenávistník lidského pokolení, ještě jest na tom, aby podvodil, podtrhoval, kazil. Tělo, ta stará hliněná střepina, jakž jednou napuštěna a nakažena jest hříchem, tak ním předce zapáchá a k zahynutí svému i vašemu vždycky se kloní. Antikristova i zlost i chytrost proti vám není neznáma. Co tu činiti, než na ustavičném pozoru se míti? Toť jest sic Boží prozřetelnosti dílo, že on, ač miluje ty, kteréž sobě míti chce, a činí jim dobře, však nepřátel jim z cesty do konce nechce sklízeti, než nechává jich jim za nástrahu vůkol. Tak zajisté Pán Bůh o sobě napsati poručil, že uveda lid svůj Izraelský do země zaslíbené, zanechal vůkol nich národů pohanských proto, aby skrze ně zkušoval lidu svého (Judic. 3, 1). I náš také k zkušování nechal Pán Bůh a nechává nepřátel, a tím dobré naše obmýšlí, jisti jsme.

Mezi tím naše věc jest, pozor na sebe dáti, modliti se, bdíti, v pobožnosti pracovati, summou tak sobě počínati, aby ani Bůh ani lidé dráždění nebyli. Zle činí, kdož na svou dobrou při spolehajíce, příliš se ubezpečují, nepřátely řečmi svými i skutky leccjakými na vzdůru jim činěnými proti sobě poštvávají a tak sami sobě i jiným nepokoj a nebezpečenství obmýšlejí. Ach, milí evangelíci, netrefí se to vám, tak bujně sobě počínati, laškovati, jiným trucovati; než to se trefuje všechněm nám křesťanům, abychom v tichosti, s bázní a třesením konali spasení své a s trpělivostí běh uloženého nám boje. Tak zajisté nás učí Duch svatý (Žid. 12, 1., Fil. 2,).

I toto také dobré jest vám, kdož ^{Utíkati obecnství světa} chcete bezpečni býti, abyšte tovaryžství a obecnství s těmi, kdož nechodí podle svatého, nám vydaného přikázání, pokudž lze, se vzdalovali; poněvadž státi se může, aby i zdravý, podle přísloví obecného, s kulhavým chodě, kulhati se naučil. Zvláště pak svědků těch chytrých a uhlisných vystříhati se sluší, o nichž s. Jan napsal: Přichází-li kdo a nepřináší tohoto učení, ani ho do domu nepřijímejte ani nepozdravujte (2 Jan 10). A s. Pavel (Řím. 16, 17.) obšírnějšími slovy: Prosímť, prý, vás, bratří, abyšte šetřili těch, kteříž různice a pohoršení činí na odpor tomu učení, kterémuž ste vy se naučili, a varujte se jich. Nebo takoví Pánu našemu Ježíši Kristu neslouží, ale svému břichu; a skrze lahodné řeči a pochlebenství svodí srdce prostých. Buďtež tedy opatrní, na sprostnost nezapomínajíce.

Naposledy napomáhati bude k stálosti i to, aby každý z vás a z nás sobě ^{Umysl upevněný míti.} jednou opravdově uložil, neodstupovati od pravdy Boží, přidť co přidť: by jmenovitě třeba všecken svět odstoupiti chtěl, by všickni všudy proti tobě býti chtěli, by se hory i všecka země podvrátiti

chtěla, by všech všeho světa království za to dostatí měl, a summou cokoli v světě se dalo, aby umysl a uložení u sebe nepohnuté měl, státi v tom, v čemž tě Bůh postavil, a nechtíti odtud odstoupiti. Nebo kdož takovou svatou zarputilostí se zatvrdí a sám sobě i všechněm jiným se zepře, snáz ostojí, i Bůh chtějícímu hotověji pomáhá, i mysl sama udatnější bývá k přemáhání příčin jakýchkoli. Tato pak stálost, pravím, že má býti v pravdě Boží, a ne v nějakém domnění aneb zvyku. (Nebo jestliže by kdo i z evangelíků v něčem bloudil a blud svůj poznal, může také evangelík, a povinen jest, z některého shromáždění neb jednoty obrátiti se do jiné, kdež plněji a dokonaleji služby s. se vedou, kdež mistrovství a příklad církve prvotní více se spatřuje. Nebo tím netoliko nezhřeší, ale věc Bohu příjemnou a libou i svému svědomí a spasení prospěšnou učiní.)

Potřebnost
modliteb.

Mezi tím, poněvadž na samém umyslu není dosti k setrvání, jakž na Petrovi příklad, kterýž také sobě uložil neopouštěti Krista, byť ho třeba všickni jiní opustili, nýbrž byť i umřítí bylo pro něj, potom však i opustil ho, rovně jako i jiní, i také, když z dopuštění Božího do tužších než jiní examenů přišel, mimo jiné tíže padl a Krista hanebně zapíral: protož potřebí ustavičných a opravdových modliteb. Potřebí často s apoštoly říkati: Pane, přispoř nám víry (Luk. 17, 5). A se všechněmi křesťany: Otče náš, neuvod' nás v pokušení, ale zbavujž nás od zlého. A poněvadž obyčejně, pokudž pokušení přítomné není, potud udatnost bývá, když pak přijde buď libého nětco, což nás jinam vábí, buď odporného, což nás od našeho předsevzetí ohrožuje, slábne obyčejně lidská mysl, potřebí jest, aby člověk pohotově měl, čímž by sebe, v jakýchkoli takových příčinách jsa postaven, retoval. Protož z Písma sv. pomoc ukáži, čím a jak každý z nás pokušení i

libá i odporná přemáhati by měl, tak aby víra k vyvrácení nepřicházela, než vítězila raději ve všech pokušeních.

KAPITOLA XXVII.

Naučení těm, kteříž libá pokušení od Antikrista snášejí.

Píší poetové, že v moři na místech některých jsou potvory mořské, nazvané Sirenes aneb ochochule, kteréž půl panny a půl ryby jsouc, rády se okolo lodí²³⁷ protulují²³⁸ a tak libé zpěvy vydávají, že plavci a jiní na lodí jich poslouchajíce, v sen upadají a skrze to aneb sami z lodí vypadají, aneb ony přicházejíce, lodí podvracují. Což báseň sic jest, ale věc pravá tím se vyznamenává: nebezpečenství totiž naše lidské na světě.

Nám zajisté, přes bouře světa se plaví-
cím, přitovaryšují se často ochochule svě-
ta, libosti a žádosti rozličné, a ti, kdož jich po-
dávají; jejichž zpěv sladký sic jest a jímavý, ale
podvrácení lodičky víry naší tím se obmýšlí.
Svůdcové přeluzující duše neustavičné, svět, to-
varyžstvo, statek a zboží, sláva etc. jsou ty ocho-
chule, jichž libostmi uspání bývají mnozí a k vy-
vrácení přicházejí. A divná jest jistě moc těch
věcí k zmámení mysli člověka. By kdo bedlivější
sám z sebe byl, k hlasu ochochule dřímoty ho
hned napadne; podobně tuto, by kdo pobožnější
a ustavenější byl, podej mu jen opatrně slávy,
zboží, ouřadu nějakého slavného, manželství žá-
dostivého a čehož kdo kdy více potřebuje aneb
k mysli mu jest, hned na tom ustrne a k vrтка-
vosti nějaké (v samé třebas mysli) přiveden bude.
A protož kde nebezpečno, tu potřeba opatrnosti.

O Ulissovi řeckém píší, že když přes ta místa, na nichž ochochule byly, se plavil, že všechněm svým tovaryšům, aby zpěvu jejich slyšeti ne-

Nebezpečenství
pobožných na
světě.

mohli, uši zacpati dal, sám pak slyšeti chtěje. dal se přivázati k sloupu, aby spadnouti nemohl. Tak, kdož na loďce víry bezpečen býti chceš, anebo odvraceti a zacpávati musíš uši, aby lahodných, podvodných řečí a slibů neslýchal, aneb tak se utvrditi a upevniti při sloupu pravdy, aby odpadnouti nemohl.

Čeho šetřiti, [když] A protož, potkávají-li koho takové
 koho libé věci potkávají? světa ochochule a má-li kdo podávání sobě slávy, zboží, ouřadu a cokoli by jmenováno býti mohlo, čímž nepřátelé k sobě loudí, aneb i vlastní žádost po těch věcech se táhne, tedy těchto šetř regulí, kteréž z Písma sobě i každému sem vybral, a budeš bohda při Kristu nepohnutý.

1. Jest-li to potřebné, Nejprvé sobě tak o tom přemýšluj:
 čehož se podává? Nu, potkává mne nyní štěstí světa; oblíbím-li tyto prostředky, budu moci v světě býti nětčím a míti se dobře. Než mezi tím, jest-liž pak toho mně jaká potřeba, abych já tento svůj způsob proměňoval a lepšího opatření neb důstojnějšího místa hledal? Jestližeť se zdá potřeba, myslí sobě dále: snad, kdyby Pán Bůh při mně, potřebu těch věcí byl znal, byl by mne tím bez mé starosti opatřil, poněvadž on péči má o nás. Snad znal, že tak mně lépe jest, abych²³⁹ níže isa, v víře, v pokoře a v pobožnosti snáze zachován byl — zvláště poněvadž příkladové ukazují, že bohatství a sláva řídkým k lepšímu posloužila, než k horšímu často bývá. A protož nebudu se vytrhovati z Božího vedení, aniž sobě sám nějakého štěstí neb neštěstí obmýšleti budu. Když mne tak Pán Bůh míti chce, nechť jsem. Líbí-li se jemu k čemu víc mne přivesti nežli nyní jsem, nechť on to učiní, a ne já. Tato regule jest vzata z těchto a podobných míst Písem sv. Žal. 37, 5: Uval na Hospodina cestu svou a slož v něm naději, on všecko zpraví. Žal. 75, 7: Ne od východu ani západu ani od pouště přichází zvýšení, ale Bůh po-

nižuje a povyšuje. 1 Tim. 6, 8: Majíce pokrm a oděv, na tom přestávejme. Nebo kteří chtějí zbohatnouti, upadají v pokušení a v osidlo etc. Mat. 6, 32: Víť zajisté nebeský váš Otec, čeho vy potřebujete. Protož všelikou péči uvrzte na něj (1 Pet. 5, 7). Podlé této regule chovávali se svatí předešní a bývalo jim dobře. David s. říkal: Pán jest můj pastýř, nebudu míti nedostatku (Žal. 23, 1). A jinde řekl: Mně nejlépe jest přídržeti se Boha, protož v něm skládám doufání (Žal. 73, 28). Agur onen pobožný také na Pána Boha se oddávaje, řekl: Chudoby neb bohatství nedávej mi, Pane; živ mne pokrmem vedlé potřeby (Přísl. 30, 8). S. Pavel o sobě vysvědčil (Fil. 4, 11): Naučil sem se dosti míti na tom, což mám; umím i snížen býti i hojnost míti — a že milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému (Řím. 8, 28).

Druhé, myslí sobě tak: Nu, bych pak já i potřeboval těch věcí, kterýchž mi se naskýtá, již mi jest o to činiti, že prostředkové, jichž se k dojití toho naskýtá, zlí jsou: abych totiž já Boží pravdu, kterouž sem poznal, opustil, Krista a víry v něho zapřel, svědomí svému násilí učinil a proti svědomí nětco lidem k vůli věřil neb mluvil a činil. Ješto se to netrefí; Kristus zajisté jinak v té věci příklad na sobě ukázal. Nebo když na poušti lačněl a vlastně sama nouze jej doháněla, aby se o opatření života staral, on však raději hlad snášel, nežli by nenáležitého, sobě podaného prostředku užil. A když jemu podáno bylo všech království světa, jen aby jediné poklonění způsobem modlářským učinil, nechtěl. Raději volil sobě nemíti ani místa, kde by hlavu sklonil, nežli by věrnost Bohu a duši své zrušiti měl. Tak za císaře Juliána Poběhlce mnozí činili, když on ouřady mezi ty, kteříž by od víry křesťanské odstoupili. rozděloval: kdož pobožnější byli, ač mohli dojíti slávy, nechtěli však tím způsobem, než ože-

2. Suď, sluší-li zlé činiti pro dosažení dobrého.

leli raději všeho a zůstali při víře své; jakž historia církevní svědčí (Ruf. lib. 1. c. 32).

3. Jisté pro nejisté
opustiti.

Nebo pomysli sobě dále, jest-li hodné, aby člověk jisté pro nejisté opustil? Jisté jest to, což Kristus svým věrným sluhám slibuje. Jan 12, 26: Slouží-li mi kdo, poctí ho Otec můj, a kdež sem já, tu i můj služebník bude; a posadím ho s sebou na trůnu svém (Zjev. 3, 21). To mluví ten, jenž klamati neumí, a jest nad nebe i zemi stálejší slib jeho. Antikrist pak a jeho rota slibují slávu, ouřad, statek etc., ale to všecko jest nejisté. Předně proto, že ne vždycky mohou dáti, což slibují; nebo jsou příkladové, že některým zlaté hory slibovali, ale dotáhnouti nemožou, ledačims je odbyli. Někdy ani nemíní dáti, což slibují, než jen z obyčeje, leda do své leče uvedli, slibují: jako když slibují zboží, tu jistá věc, že klamají a dáti nemíní; nebo příkladové po všem světě ukazují, že regule jejich jest b r á t i, a n e r o z d á v a t i. Jsou zajisté střeva nesytá, kteráž ač mnoho mají, avšak jim samým to, což mají, nestačuje, nerci-li, aby jiným rozdávati měli; leč snad s počátku nětco učiní pro podtržení. Mohlo by sic býti, že by snad svým prostředkováním odjinud nětco přivéstí a k něčemu dopomoci mohli a chtěli; ale jakýž na tom užitek? Dopomohou-liť oni k čemu, jistotně jižs prodal svobodu; budeš jejich manem, čiň všecko po vůli jejich. Nebude-li toho při tobě, trefí oni, jak tě zase o to připraviti a třeba naposledy k hanbě přivesti. Nelze tehdy jistu býti těmi věcmi, které slibují. Ovšem pak nejisté jest všecko to proto, že ty sám nejistý jsi: nevíš, dlouho-liť by se těch věcí dostalo užívati, rok-li, či měsíc, či den jeden; ješto tamto jistá jest věčnost. Na nejisté tedy sliby, a jakž obecný lid říká, tanti vanti spouštěti se v tak velikých věcech, lehké mysli jest znamení. Zvláště když za nejisté trošty jisté mzdy

se žádá, duše²⁴⁰ totiž tvé a statku tvého. Nebo tof stojí předce, žeť oni neumějí než pásti se tukem ovčí svých a ostříhávati z nich vlnu.

Čtvrté, mysl na to, že by svědomí své (kteréž tobě ukazuje a svědčí, že to jest ^{4. Na svědomí pamatovati.} cesta Boží, po níž jdeš) jistotně znepokojil a k trápení přivedl. Nedaloť by pokoje i uprostřed těch tvých rozkoší, kteréž by sobě zvolil, ale vždycky by tě kormoutilo a k soudu toho Pána, jemužs všelijakým způsobem věrnost chovati povinen byl, volalo. Dusil-li by v sobě tu svědomí svého živou a pálicí jiskru (jakž mnozí činí a rozličnými kratochvílemi a tovaryžstvem i trošty leccjakýmí mysl svou z tesknosti vyrážejí a jí kojí), zdaž nepřijde čas, že se ta jiskra tak rozhoří, že ubrániti moci nebudeš? Při smrti totiž, kdež každého člověka svědomí zlého i dobrého, byť ono před tím mrtvé bylo, procítí a člověku všecky jeho věci na paměť přivodí. Ah, pomysli, jak tu bývá přepotěšeně, když člověk s Ezechiášem, na smrtné posteli leže, říci může: Pamatuj, Hospodine, že sem stále chodil před tebou v pravdě (4 Král. 20, 3). Jak zase přežalostné by to bylo, když by vlastní svědomí tvou vrtkavost a nestálost tobě tu osvědčovalo a tebe již před soud Boží přijíti majícího obviňovalo? Ach, přeteskliváť sou tenata svědomí, kdož do nich zapleten bývá. Protož časně každému na to mysliti potřeba, aby se sám k svému neštěstí do nich nezapletal.

Páté, suď i to, jest-li hodné, aby pro ^{5. Směna věcí věčných za časné není podobná.} dojití věcí časných věčné v šanc sázel?

Časné to a vezdejší cokoli jest, pominutelné jest, špatné jest. Onono pak, čehož v naději čekáme, jest neskonale a jest nade všecku výmluvnost důstojné a slavné. Polož oboje na váhu, a které vzáctnější bude, to sobě oblib a vyvol, jestliže moudrý jsi. Podává tobě Antikrist přízně? Pán Bůh s přísahou slibuje, že tě milovati bude jako zří-

tedlnici oka svého, budeš-li jemu sloužiti (Jan 14, 23., Zach. 2, 8., Izai. 43.). Podávají tobě mocní a slavní přátelství a tovaryžství? Bůh a všickni nebešťané také tě k sobě volají a přátelství podávají. Slibujít tito slávu na světě? Bůh na nebi korunu strojí, kdož by jemu věrně sloužil. Ukazujít zámky, hrad, města? Bůh na výsosti připravil paláce jasností a stkvělostí věčnou naplněné a ty chová milujícím sebe. Poskýtajít úřadů slavných? Bůh takovým úřadem poctiti strojí svaté své, aby spolu s Kristem svět soudili (1 Kor. 6, 2). Líbíť se a vábí k sobě manželství zdárné? Bůh, krása nestvořená, zasnoubiti tebe sobě strojí na věčnost, budeš-li jemu věren (Ozeáš 2, 19). Máš naději k zbožím a statkům pozemským? Bůhť nebe odvésti slibuje i se všechněmi poklady jeho za dědictví, jestliže jemu se zachovati hleděti budeš. Sudiž rozdíl a poznej, nejsou-li věci, kterýchž Bůh podává, tisíckrát vyvýšenější a sladší nad ty, kterýchž svět naskýtá? Zemské věci zemské jsou a známé nám; to pak, což Pán Bůh strojí dáti, budeš-li jemu věren, jest takové, že nic tomu podobného ani oko nevidalo ani ucho neslýchalo ani na srdce lidské nevstoupilo. I toho-liž se tedy, ó lidé, k vůli ničemným těm, nestálým světa lahůdkám [sluší]²⁴¹ zbaviti? Ach, lépe bylo Evě zdržeti se od ovotce jediného stromu a požívati všech jiných rajských rozkoší, nežli pro líbost jednoho jablka všeho všudy se zbaviti, až i samého toho stromu, v němž sobě rozkoš založila. Takť jistě lépe jest pobožné duši v Bohu rozkoší všech pospolu požívati a býti při tom dědicem nebeského ráje, nežli pro hrst zlata a zboží, aneb pro úřadec nějaký, aneb pro krásu ženskou etc. zbaviti se slávy Boží; ješto naposledy ani toho, což by sobě oblíbil, neužil by, nebo i od toho, když ortel smrti přijde, odehnán budeš. Opatrně tedy s. Pavel všecky věci na světě u přirovnání

k Kristu za nic, nýbrž za lejna sobě položil, jen aby Krista získal (Fil. 3, 8). Jehož následovati musíš, kdožkoli Krista získati chceš, a kdyžť svět svou slávu, bohatství, krásu, pokoj etc. ukazuje, aby po něm postoupil, to obmýšleje musíš říci: Lejnať sou to u přirovnání vyvýšenosti víry Kristovy. Tohoto já se držím; jeho když mám, mám všecko, nebo v něm skryti jsou všickni pokladové etc. (Kol. 2, 3). Nedbej na to, že Kristus zde na světě jest chudý, zavržený, potupený, Antikrist naproti tomu bohatý, slavný, vyvýšený. Nebo on hned při narození svém takový se ukázal; ne světskou, ale nebeskou slávu svým slíboval; té od něho čekej.

Naposledy, měj vždycky, pobožný 6. Kristovo věrné
člověče, před očima, nýbrž na srdci promluvení.
napsáno toto Kristovo utěšené promluvení: Co jest platno člověku, by pak všecken svět získal, a duši své uškodil? a jakou odměnu dá za duši svou? (Mat. 16, 26.) Kdožť slávu tohoto světa nenáležitě miluje, Kristem podlé světa chudým velmi snadně pohrdne a jej opustí, nebo té u něho nenajde. Skutek pravdu tvrdí.

Tyto všecky věci bedlivě a nábožně rozjímej, kohož by koli libosti světa podjímaly a od pravdy evangelium k sobě táhly. A připojui k tomu vroucí a opravdové modlitby, s Davidem s. říkáje: Nedopouštěj, Hospodine, srdci mému uchýliti se ke zlé věci, abych nebyl přelouzen libostmi těch, kteříž činí nepravost (Žal. 141, 4). Item: Oznam mi cestu, Bože můj, po níž bych choditi měl, a duch tvůj dobrý vediž mne po ní jako po rovné zemi (Žal. 143, 8. 10). Nechať se jiní doptávají na dobré dny na zemi, ty svět²⁴² mně jasným obličejem svým a dej, ať to jest radost srdci mému (Žal. 4). Kdož tak činiti bude, ten i uprostřed libostí světa spatřovati bude větší libost v Bohu a v té naději, kterouž nám dal k milosrdenství

svému, a podle toho nepohnutý bude každý takový a potěšeně při naději spasení svého, mocí Boží jsa ostříhán, ostojí [1 Pet. 1, 5].²⁴³

KAPITOLA XXVIII.

Naučení těm, kteříž by v protivenství pro pravdu postaveni byli.

Že s mnohými bídami a odpornostmi se potkávají pobožní na světě, to zkušením²⁴⁴ všech věků známé jest. A [i]²⁴⁵ nyní plní se to zhusta, což s. Pavel pověděl, že, kdož chtí pobožně živi býti v Kristu Ježíši, protivenství snášeti musejí (2 Tim. 3, 12): tak že těm, jenž se přidržejí pravdy Boží, Způsob pobožných na světě. všudy téměř rozličná příkoří se strojí, hanění, nenávisti, záští, tajná i zjevná pomlouvání, utrhání, proklínání, sočení, posmívání, pohrdání, bití, odjímání statků, buď zjevně, buď pod zámysly, vypovídání z obcí, vězení a co by toho více se najíti mohlo. Kterýchž všech věcí k snášení rozmazané lidské tělo nesnadné bývá, až častokrát mnohým lépe se zdá udeřiti tím náboženstvím o zemi, kteréž taková nepohodlí s sebou přináší, a býti, jako jiní sou, v pokoji. Ale kdož chceš, ó člověče, aby tobě odplata tvá zmařena nebyla, kteráž se věrným všechněm chová v nebesích, nerci-li coufati nemusíš od zjevené cesty spasení, alebrž udatně podnikati všecko, což Bůh, po té cestě nás veda, dopouští, byť i samu smrt bylo.

Kříž podnikati sluší: Jakéž udatnosti k podnikání kříže pro pravdu Boží kdožkoli chce nabyti, na tyto následující věci pozor míti musí.

[1.] Proto že řízením Božím přichází. Předně ať soudí, že, cožkoli odporností se nám nahází, to nám²⁴⁶ nepřichází náhodou a trefuňkem, ani vůlí toliko nepřátel, ale jistou vůlí Boží. Nebo jestližeť i vlasové hlav našich u Boha sečtení^{246'} jsou, aby žádný

bez vůle²⁴⁷ nebeského Otce spadnouti nemohl, jakž Kristus praví, ovšem tedy věci ty, v nichž více nežli o jeden vlas činiti bývá, náhodou nepřicházejí. Protož, když ďábel na onen čas pokušení jakési uvésti chtěl na apoštoly, nemohl nic učiniti, než až sobě na Bohu dovolení vyprosil (Luk. 22, 31). Nýbrž když sviním škoditi chtěl, nemohl, až jemu od Krista povolení učiněno (Mat. 8, 31). David s., když jemu Semei hanebně zlořečil, porozuměl, že to z Božího dopuštění na něj přichází, protož vyznal, že Hospodin Semeiovi poručil (2 Sam. 16, 10). A Jozef, když od bratří svých do Egypta prodán byl, také to Pánu Bohu připisoval (1 Moj. 45, 8). Jestližeť tedy Božím řízením a působením přichází, cožkoli přichází, jakž se Bohu z jeho řízení vytahovati? Kdo jemu řekne: proč tak činiš? A poněvadž on to činí, tedyť konečně ví, proč to činí, ví, že tak jeho sláva a naše spasení potřebuje. Nejlépe tedy každému jest říkati: teď sem, Pane Bože můj, nakládejž se mnou, jakž ráčíš; spustím se na tvou nestihlou prozřetelnost, že nic při mně nezavedeš a nezkazíš, děj se co děj.

2. Pamatuj, že metla Boží není hněvu 2. Metla Boží znamením lásky.
Božího znamením, ale milosti. Nebo ko-
hož prý miluje Pán, toho tresce, a švihá každého,
kteréhož za syna přijímá (Žid. 12, 6).

3. Aniž na tobě teprv začíná tak na- 3. Obyčej Boží jest
kládati s těmi, kteréž miluje; vždycky pobožné na světě
to jeho zvyk a obyčej byl a jest, skrze kříž, jako kormoutiti.
skrže pračata nějaká, hnáti ty, kteréž k oslavení
věčnému přivésti umíní. Tak šli všickni svatí, až
i svatý²⁴⁸ všech svatých, Kristus Ježíš, Boží Syn,
kterýž sám o sobě pověděl, že musil trpěti a tak
v slávu vjíti. Nemusíš tedy rozmazanější býti,
ó křesťane, aniž spravedlivě na Bohu žádati mů-
žeš, aby tobě k vůli jinou cestu k oslavení zarážel,
nežli po níž až posavad všecky své vedl, i Syna
svého, skrze kříž. Nýbrž máš se z čeho těšiti,

že tě tudy vede, jako jiné svaté své, Abele, Abrahama, Lota, Davida a všechny jiné. Nebo jestliže tě touž cestou vede, jistá jest věc, že tě tam také přivede, kamž oni přišli. Nepůjdeš-li tou cestou, kterouž oni šli, jaké potěšení míti budeš? A kam přijdeš, jestliže jinudy jdeš?

4. Jiní pobožní snášejí totéž. 4. A nejen předešli svatí v takovémž způsobu bývali, v jakémž ty jsi, ale i kteréž nyní Pán Bůh na světě má, rovně je sobě také v divných trpkostech cvičí, jednoho v tomto, jiného v jiném; tak že Pavel s. směl říci, jestliže kteří z křesťanů v žádné kázni Boží nejsou a nic nesnášejí, že nemají důvodu, aby synové byli, nýbrž že sou cizoložnata (Žid. 12, 8). A s. Petr k svým posluchačům řekl: Silní buďte u víře, vědouce, že tatáž utrpení všecko bratrstvo, kteréž po světě jest, obkličují (1 Petr 5, 9). Což i do dnes pravé jest: všecko bratrstvo po světě, všickni totiž pobožní, trpkostí okoušejí; ne v tom-li způsobu, jako ty, ale v jiném.

Pán Bůh má rozličné metly k přemrskování svých. Má zajisté Pán Bůh mnoho cest, kterýmiž by spasitedlně kormoutil dítky své. Na tebe spustil Antikrista a jeho pomocníky, aby tě tříbili, haněli, tupili, utiskovali, trápili. Na jiného nedopustil-li toho, dopustil jiné. Na někoho spustil ďábla, aby ho pokoušel a kormoutil. Na jiného falešné bratrstvo neb vlastní domácí pouští, kteříž by mu příkoří činili. Jinému dává osten hřicha do těla, kterýž by jej i proti vlastní vůli nepokojil. Na jiného bídy a nemoci těla vzkládá. Na jiného opět dopouští nedaření se v pracech. A kdo všecko vyčte, čím Pán Bůh své na světě cvičí? Jestližeť tedy všickni synové kázni poddáni jsou, uchovejž Bůh každého pobožného, aby se z kázně vytahovati měl! Aníž Bohu vyměřovati náleží, skrze koho tebe cvičiti má, skrze-li přátely, čili nepřátely. Když jen víš, že trpíš pro jméno jeho, všecko vítej. Nebo kříž

všechněch křesťanů jest heslo, po němž se Kristovi účastníci poznávají. Ne nějaký dřevěnný neb zlatý, neb na čele a prsech rukou udělaný kříž, jakéhož marní křesťané za heslo užívají, ale kříž opravdový, o kterémž Kristus řekl: Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sám sebe, vezmi kříž svůj na se a následuj mne (Mat. 16, 24). A protož, když své heslo, kteréž na všechněch svých následovnících míti chce, i nám také zavěšuje Kristus, nejen se rmoutiti nemáme, ale k veselosti a plésání hojně příčiny jest.

5. Zdá-liť se, že toho mnoho snášíš pro Krista, rozpomeň se, že on mnohem více snášel pro tebe; po všecken život svůj, a obzvláště pak, když mukami svými a smrtí svou tebe vykupoval. Tu nejen na těle pocítil trápení přehrozných příčinou tvou, ale i na nejsvětější²⁴⁹ své duši hrůzy a muky pekelné snášel, až umdléval; a hle, nestesklo se jemu! Zdali nejsi tomuto dobrodinci celého sebe s duší i tělem povinen? Proč tedy nětco pro něj vynaložiti a vytrpěti se liknuješ? By tisíckrát víc trpěl, než trpíš, ještě²⁵⁰ všecko to ničímž jest proti tomu, co on za tebe trpěl. Miluj tedy toho, kterýž tebe prvé zamiloval milováním věčným, a nebudeť těžko, nýbrž sladko pro něj trpěti; jakž o apoštolech napsáno, že zmrskáni byvše od Farizeů, šli radující se, že hodni učiněni byli trpěti protivenství pro jméno Pána Ježíše (Skut. 5, 41).

6. Sudťte také, ó křesťané, i příčinu, proč to trpíte: jestliže příčinou Krista a pravdy jeho, proč sobě blahoslavenství závidíte? Kristus zajisté zjevně dí: Blahoslavení jste, když vám protivenství činiti budou a mluvíti o vás všecko zlé pro mne (Mat. 5, 11). Podobně i s. Petr mluví, že kdyby kdo pro vraždu, krádež, všetečnost trpěl, že se má zač styděti; ale když kdo trpí jako křesťan, praví, že netřeba styděti se, než

5. Kristus sobě na nás zasloužil, abychom k vůli jeho trpěli.

6. Netrpíme pro zlé skutky.

oslavovati Boha. A dokládá: Trpíte-li pohanění pro jméno Kristovo, blahoslavení jste (1 Petr 4, 14). Protivenství tedy trpěti pro Krista není potupa žádná, než jest raději znamenitá sláva a koruna, kterouž on zde následovníky své ozdobuje. Odkudž s. Jakub za největší radost míti velí, kdyžkoli člověk křesťan pokušeními nějakými obklíčen bývá (Jak. 1, 2).

7. Pobožným všecko
k dobrému.

7. Pamatuj na to pilně, že Pán Bůh, cokoli při svých činí, všecko činí ne k zkáze jim, ale k dobrému, by pak člověk tomu nerozuměl. Jestliže nám lahodí a věci potěšených užívati dává, ukazuje se býti Otcem. Pakli švihá, tresce, kormoutí, ukazuje se býti lékařem, kterýž nechtěje, abychom zlenivěli, zmalátněli, zplaněli (což obyčejně pod dobrým bydlem bývá), připouští na nás trpkostí, tak abychom museli bdíti a k němu volati. Čehož třeba na samém Davidovi patrný příklad, jemuž velmi dobře posloužilo, že se jemu Saul protivil. Nebo to jej znamenitě pobožného a horlivého Božího služebníka učinilo; a činí po dnes každé pokušení lidi vyvolené pobožnější, nežli by jinak byli. Nebo když člověk na světě pokoj a zvučí má, rád na druhý život zapomíná a v věcech tohoto oklamavatebného života kochání skládati počíná. Ale když na něj přijde nenávist světa, hanění, posměch, ssužování, tu hned počíná vyrozumívati, že na světě není nejlépe, tu sobě počíná jeho byt oškliviti, tu po Bohu a nebi, kdež bezpečnost jest, touží; tu se stýská živu býti, tu k Bohu vzdychá, upí, volá, milosti hledá etc. Často také, když pokoj jest a dobré bydlo, člověk sobě ledcos odpustí, až i k dosti velikým hříchům přivozování bývají pobožní v čas pokoje, jakž na Davidovi příklad. Tak, hle, Pán Bůh hořkého traňku utrpení zdejších užívá za lékařství k zachování nás při zdraví duchovním. A protož, synu můj, (dí moudrý Šalomoun)

kázní Páně nepohrdej, proto že, kohož miluje, toho tresce a dobré jeho obmýšlí.

8. Pamatuj, že Bůh jest prozřetelný Bůh, kterýž ví, seč kdo býti může; a jest věrný, kterýž nedopouští žádného nad možnost pokoušeti (1 Kor. 10, 13). Neboj se tedy, abyť se tak mnoho zlého přihoditi mělo, až by sněsti nemohl. Nikoli. Nebo on zná slepení naše a má v paměti, že prach jsme (Žal. 103, 14). Dopouští-li na tebe víc než na jiné, přidáť více síly nežli jiným; pakliž méně dopouští, ušetřuje tvé mdloby. A tak jen sobě dobře Boha vykládej a buď věrný, on zůstane věrný a neshledáš na něm falše. Příkladové to ukazují svatých Božích a zvláště mučedníků, kteříž když jen chtěli věrni býti, pomáhal jim Pán Bůh, že snadno všecko vystáli a pronikli skrze smrt k radosti neskonalé.

9. Nebo Pán Bůh nechce, aby kdo nadarmo nětco pro něj trpěl, než slibuje to nahraditi tak, aby na věky věků toho nelitoval, kdožkoli co příčinou jeho zde vystál. O čemž sám Kristus dí Mat. 5, 12: Radujte se, když se vám protiviti budou; nebo odplata vaše hojná jest v nebesích. A s. Pavel: že nynější toto maličké ssoužení²⁵¹ velmi veliké břímě slávy působí (2 Kor. 4, 17). Item, že zdejší utrpení nejsou hodna přirovnána býti k oné budoucí slávě, kteráž zjevena býti má na nás (Řím. 8, 18). Ach, Pane Bože náš, což sme povinni konati z dluhu, to ještě platiti nám tak štědře strojí tvá milost! Nebuďme, ó křesťané, tak nevďeční, abychom k vůli svého učinitele a vykupitele neměli čehokoli snášeti. Aniž tak nedověrní jemu buďme, abychom na jeho slovo neměli opovážiti se všeho; poněvadž lépe, než na to mysliti umíme, odplatiti nám všecko strojí. Ba, nakládejž s námi v životě tomto, všemohoucí Bože, jakž se tobě líbí, bí, pal, sekej, řež, jen ať nám to dojde, což chováš v nebesích.

10. Kratičkost utrpení zdejších.

10. Pamatuj i na to, křesťane, že život zdejší kratičký jest a utrpení, kteráž snášíme, ještě snad kratší; naproti tomu pak jak dlouhá jest neskonalá ta věčnost, v níž bez ustání žítí máme, což sme zde v slzách seli. Ach, utěšená věčnost, věčnost! Neměla-liž by nám kratičkových a nestálých těch utrpností osladčiti? Když kdo v nemoci jsa postaven, naději sobě k zdraví slyší dávati, ach, rád třebas nejhořčejší lékařství pije, jen aby za některý rok milého zdraví užívati mohl. My pak, když se nám věčné zdraví slibuje, proč bychom hořkostí nynějšího života zakoušeti se zpěchovali? Ba, zavra oči, zatna zuby trpme předce, však se to pak brzy přečeká, jistá jest věc, a přijde hned za tím utěšením to, kteréž jakž se jednou začne, tak konce nikdy nenajde.

11. Hruza pekelných muk.

11. Mimo to, jestliže se těžko zdá zde pro Krista trpěti, suď, jak mnohem tíže bude pekelné snášeti muky, jichž neujdou všickni nevěrní a bázlivi. Nebo zapřel-li by kdo zde Krista, strojí on takového zase zapřítí a jeho se odčísti před Otcem svým a anjely nebeskými. Ach ouvech, běda všechněm takovému! Ach, není tento přítomný hlas tak drsnatý: Vezmi svůj kříž, následuj mne; jako bude hrozný onen hlas: Jděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného etc. Suď, co jest lépe vystáti: zdejší-li trápení, čili onono budoucí věčné. Nebo z toho dvého jedno býti musí. Kdož zde pro Krista nic netrpí a k němu v utrpení připodobněn nebude, ten ani v slávě k němu práva míti nebude; tak Písmo učí Řím. 8, 17. Lépeť tedy zde s Kristem trpěti a potom s ním oslavení čekati, nežli pro zdejší ničemné pohodlí uvéstí se do trápení věčných.

12. Pokušení sou průba.

12. Suď i to, že, když si v kříži, jsi na průbě a máš mnoho diváků, přátel i nepřátel, jak sobě počínati budeš, očekávajících.

Ďábel jest sok, kterýž proti pobožným rád i Boha
 samého podsazuje, jakž na Jobovi příklad. Uvo-
 zuje jmenovitě víru, naději a pobožnost člověka
 v pochybnost a podezření, že²⁵² nepřidrží se Boha
 z upřímnosti a celého srdce, než pro svůj užitek,
 neb²⁵³ prostě z obyčeje; protož aby Bůh ohledal
 a na něj těžkost nějakou a pokušení dopustil, že
 se ukáže, jak stálý bude. Takž Pán Bůh, někdy
 ďábla, soka, zahanbiti, někdy lidskou neupřímnost
 vyjeviti chtěje, dopouští, aby se stalo: člověk aby
 jako na říčici dán byl a zmítán pokušeními.
 A tu již Bůh, anjelé, lidé, ďáblové se dívají, jak
 sobě kdo počínati bude. Ostojí-li kdo při Bohu,
 anjelům odtud jde radost, Bohu čest, a ďábel zů-
 stane lhářem. Pakli kdo, nechtěje odporností sná-
 šeti, Boha a cestu spasení opouští, ďáblu odtud
 plésání a smích, anjelům a Bohu i pobožným li-
 dem zámutek. To že tak se děje, z historie Jobovy
 a z Luk. 22, 31. patrné jest. A protož, ej, nuže,
 každý pobožný, když by koli viděl, an průba ta-
 ková na tebe přichází, chtějž pro slávu Boží o-
 pravdově mysliti na to, aby satana zahanbil a
 stálostí svou lhářem jej učinil, obveselil pak Pána
 svého a spolu služebníky své, anjely svaté. Tak
 zůstaneš při Pánu svém a budeš s ním díl míti
 zde i věčně. Čím více vytrpíš pro slovo jeho,
 tím více přibývati bude srdci tvému radosti a
 plésání a půjdeš s potěšením nevymluvným z svě-
 ta toho, jist jsa, že, poněvadžs s Kristem trpěl,
 s Kristem i kralovati budeš. Nebo to jest nález
 Boží, více než jednou v Písmě vyřknutý, kterýž
 k změnění nikdá nepřijde (2.Tim. 2, v. 12., Řím. 8, 17).

Ty, Pane Ježíši, silný vítěziteli, posiluj Modlitba.
 sám všechněch pro tebe a tvé jméno ouzko-
 sti a protivenství jakákoli snášejících, aby víra
 těch, kteříž tobě dani jsou od Otce tvého, ani
 uprostřed pokušení nezhylnula. A poněvadž si
 věrný, nedopouštějž na žádného z nás, svých

křesťanů, více, nežli bychom snéstí mohli, nýbrž způsobuj s pokušením také i vysvobození.

Napom[enutí]. Vám pak, křesťané milí, všickni spolu účastníci utrpení, ještě tuto schvaluji Písma s., abyšte jich, jestliže i uprostřed utrpení svých pravého potěšení v srdce nabývati chcete, pilní bývali, buď čtením jich, buď posloucháním. A obzvláště, prosím, druhou kapitolu Syrachovu, třetí kap. 2 Tim. a čtvrtou 1 Petr. rádi často opětuje a bedlivě rozjímejte, Boha²⁵⁴ vždycky při všem žádající, aby sám duchem svým zpravoval vás a vedl po cestě spasení skrze divné nesnadnosti a zálohy nebezpečného tohoto života přímo k věčnému tomu a bezpečnému bytu. Amen, staň se, Amen.

KAPITOLA XXIX.

Napomenutí k rodičům evangelickým.

Návěští také dáti sem umínil vám, ó rodičové, a ukázati, že většího pozoru u vychovávání dítek k bázni Boží potřebí jest, nežli jakž se to od mnohých děje. Svědek zajisté toho jest Bůh, že ne-

Že rodičové mnozí
dítkám svým k an-
tikristství napomá-
hají.

jedni nešetností svou vlastní své dítky zavodíte a sami pravdy Boží se přidržejíce, jim k antikristství napomáháte.

Což nejedním způsobem se děje.

1. Folkováním. Předně, když jim z mládí příliš folkujete a k lhostejnosti a stkvostnosti života vedete, tak že učí se a zvykají sobě hned z mládí po vna-
dách libostí tělesných se pouštěti. Odkudž i když zrostou, nic jiného hledati neumějí, než což břichu se hodí aneb ku pýše slouží, a kdež se ty věci naskýtají, tam se táhnou.

2. Nev vyučováním
jich víře. K tomu, aby dítky vaše začátky svého náboženství dobře uměly a hned z malička Boží věci do ust a do srdcí braly, nemnohých o to jest péče. Ještoť to nejpředněji náleželo, poněvadž dítky dar Boží jsou, aby od

rodičů k Bohu zase nejpředněji vedeny byly. Tuto pak v jiných, zevnitřních, k tělu přináležejících věcech pilné jest cvičení mládeže, pobožnost pak aby v ně, dokudž sou mladí výstřelkové, štěpována byla, nic se na to nemyslí. Odkudž přichází na to, že když z mládí jim pobožnost v mysl dobře uvedena není, snadně i z toho vypáchnou, což se tak běžně nabylo.

Ovšem pak zavodíte nešťastně

3. Nepřátelům k cvičení jich odvozováním.

dítka své, kteříž pro dojití nějakého uměníčka literního do škol nepřátelských, zvláště jezuitských, mezi to přechytré a zpronevěřilé pokolení je obracíte, nesoudíc toho, ubozí, že o duši více se vám starati náleželo nežli o tělo dítek svých, a větší péče že býti má o umění nebeské, nežli časné to a zemské. Říkají někteří

Uskok některých.

a tím sebe i jiných odbývají: Já syna svého tam nedávám příčinou náboženství, než příčinou učení; náboženství sem jemu zapověděl a zapovídám. Ješto slušelo mysliti, že v tak veliké věci nebezpečno jest opovážiti se, a pro dojití věci menší větší v šanc sázeti, že nebývá moudrého člověka povaha. Snadněť se a velmi spěšně srdce mladého zlé přichytí, zvláště pak Antikristovy slibné věci snadně mysl neosvícenou a nepovědomou jímají, poněvadž všecky jejich věci jsou zlatý ten koflík třeptící se a blyštící na odivu všechněm. Z něhož pijí a tráví se národové, jehož blesk snadně takovou mladou mysl k sobě přivábí; a když z koflíka ohavností píti se počne, již opojení jedno za druhým přichází, až i do konce člověk Antikristovými věcmi zmámen bývá. A protož nebezpečný boj obmýšlíte dítkám svým, kdož je koli příčinou latiny a jiného literního umění nepřátelům umítáte, právě jich tam, kdež lovcové ti čihadla svá mají, podávajíce. Ješto zdaž i to umění mezi nimi tak jest veliké? K oku oni všecky své věci strojí, aby více při nich býti se

zdálo, nežli jest. A zdaž i tuto příčin není v školách strany druhé? Zvláště pak (povím, což v pravdě smýšlím) v školách bratrských, kterýchž ač nemnoho a nevelikých mají, avšak, pokudž toho povědom jsem, nejpředněji v pobožnosti mládež cvičí a bázeň Boží hned z mládí v ně uvedí, což v pravdě jest největšímu umění učití a hned nebeskou moudrost [v]²⁵⁵ mládež uvoditi. K nabývání zevnitřního literního umění není-liť v školách našich pod obojí tak, jako tamto, příčin, vždyť jsou, a kdyby i v té částce aneb patronů škol aneb učitelů školních větší byla pilnost, věrnost a práce, nic by tuto mládeži křesťanské se nedostávalo k nabývání šlechtnosti všelijaké.

4. Neopatrným mluvením. Ještě býváte dítkám svým vrtkavosti příčinou i neopatrným o náboženství mluvením, církví evangelických pro nedokonalosti nějaké haněním, kněží jejich zlehčováním, papežských pak věcí v ledčems neopatrně schvalováním. V mysli mladé ustrne ledcos a ne tak snadně vymizí, jisté jest.

5. Mezi lidmi náboženství odporného jich obracením. Nadto ještě obmýšlíte zlé dítkám svým, kteříž je, když poodrostají, k službám a ke dvorům lidí Antikristovými bludy pojatých obracíte, kdež i vnady rozličné i nabádání každodenní mívajíce, přicházejí k zvrtkání. Nebezpečnoť jistě jest zajíci mezi chrty, ba i jeleny, ačkoli rohy má a od sebe odháněti umí. Jistěť jest, že dostávajícímu se v takové příčiny nastává boj; než půjde-li za bojem vítězství, ne-jisté jest, byť on i utvrzený se zdál. A tak tedy jisté nebezpečenství s nejistou nadějí jim obmýšlíte.

6. Do Vlach vysíláním. K tomu na řád takměř nyní se děje mezi povýšenými, že vysílajíce syny své do zemí cizích pro shlédnutí krajin, lidí a obyčejů, na větším díle do Vlach a jiných zemí, kdež vrch jest modlářství Antikristova, je vysílají, a třeba nad nimi ještě ani vůdce a strážce, kterýž by je re-

toval, nevystavíce, než k jiným, již prve v bludích pohřiženým,²⁵⁶ je připojujíte. Ach,²⁵⁷ neopatrnost a nešetrnost!

Mimo to manželstvími zapletáte často mnozí sebe i dítky své, odporné v náboženství za manžely neb manželky sobě neb dítkám svým berouce. Nebo že skrze taková manželství mnozí na zmatky u víře přicházejí,²⁵⁸ více jest příkladů, nežli aby o tom mluvití potřebí bylo.

Naposledy dotknu i toho, že neopatrně činí rodičové, kteříž umí-
rati majíce, dítkám svým za poručníky a opatrovatele lidi náboženství toho odporného představují a jako v moc jim dávají. Kteříž jak vésti obyčej mají takovou sobě v moc uvedenou mládež, příkladové ať o tom mluví.

Ó rodičové, jak budete činiti počet z dítek svých učiniteli jejich? Nebo jisti tím buďte, že i Bůh, soudce spravedlivý, toho od vás vyhledá-
vati bude, jak ste jemu věrně chovali ty vám svěřené klenoty, i ony samy na vás, kdož ste je koli zavedli nešetrností svou, před soudnou stolicí Kristovou naříkati a vás viniti budou, že vaší příčinou k zahynutí jim napomoženo. Viziž tedy každý a pozor měj, jak by i sám bezpečen byl, i jiných nebezpečenství nebyl příčinou.

KAPITOLA XXX.

Napomenutí k služebníkům církví evangelických.

S bolestí tuto povím, což sem napřed v kap. 2. pověditi pominul, že mezi jinými příčinami, kteréž svodům papežským napomáhají, jsou také sami kněží evangeličtí jmenovitě, kteříž je kaziti a království Kristovo vzdělávati měli. Což čtverým se děje způsobem: nedbánlivým učením, nepřikladným živo-

7. Manželstvím
nejednomysl-
ným u víře.

8. Poručenstvími
neprozřetelnými.

Kněží evangeličtí
Antikristu napomá-
hají čtverým způso-
bem.

tem, vlastní jich samých nestálostí při s. evangelium a společnou nesvorností. Což že pravé jest, sám skutek za svědka ukáží. Nebo:

Nedbánlivost kněží
evang. v povolání.

Nedbánlivost, tať, ach, přílišná jest při mnohých vás, ó kněží evangeličtí: nemilujete posluchačů svých Božím milováním, nemilujete spasení duší jejich; protož o jejich osvícení, víru, pobožnost, zrůst a prospěch v těch věcech nic nepečujete, nevyučujete pilně lidu známosti pravé víry Kristovy, neukazujete rozdíl mezi pravdou a bludy, nemíváte s posluchači sobě svěřenými zvláštního o jejich v náboženství prospěchu rozmlouvání a k obnovování se v smlouvě Boží a tak k stálosti jim příčin nedáváte. Ah, což mnoho mezi vámi jest nájemníků, svatokupců, lakomců, kteříž o své prebendy velmi pilně pečujete, stáda pak zanedbáváte! Mnoho nevážných, kteříž říkají: když já kázání svým posluchačům odbudu, nechť oni dělají, co chtějí, nechť toho užívou, jak chtějí. Odtud jde, že mnozí z posluchačů vašich, i obecných i povýšených, leda křesťané jsou, jak se co a proč věří, nic nerozumějí. A takoví, když se mezi rotu zchytralých dostanou, jakž se hájiti mají? Hned slábnou a k zviklání přicházejí, za čímž jde konečné od pravdy nedobře poznalé odstoupení. A tím, hle, zdaliž vy vinni učinění nebýváte? Ach, cti hodní muži, ne takť musíte pásti stádo Boží, jako Antikristovi holomci, totiž abyšte nejpředněji sebe a břicha svá pásli²⁵⁹ a na samo

Práce kněžská. dátum a brátum pozor měli. Práce jest usilná, k níž povolání ste, a ne zahálka. Máte vzdělávati Bohu ráj zemský, církev jeho svatou, kdež stromové Boží nemají býti planí a samorostlí stromové, než musí se ustavičně štěpovati, zalévati, okopávati, oklešťovati, a Bůh, aby na to požehnání dával, hledán býti musí. Nehleďte na to, že onino při svých prebendách dobrou vůli sobě dávají a násilí nevedou; nebo což by činili jiného ti, jejichž

Bůh břicho jest, a kteříž zemské věci čenichají? Vaše pak obcování má býti v nebesích, a jiné tam též vésti máte. K tomu oněmno tak usilné a ustavičné práce netřeba: zlé zajisté samo roste, ale dobré s prací se vzdělává. Planého stromu netřeba k tomu hrubě strojiti, aby planý byl; i bez práce on dobře zůstane tím, čímž jest. Ale naproti tomu dobrý strom nezůstává sám od sebe v dobrotě a bystrosti své; není-li pilnosti o něj, hned také zplaní a zaroste nešvarami lecjakýmis. Tak i vy, chcete-li, aby, kdož pod vaší zprávou jsou, živí, čerství, opravdoví křesťané byli, pracovati okolo nich musíte ustavičně. Onino pak, lid oslepený, zmámený, v svobodě a rozpustilostech zvyklý majíce, mohou bezpečně sobě počínati — slepí slepých slepě se drží.

A zdaž také o vzdělání Antikrista mnohých a snažných prací nevedou podpůrcové jeho, zvláště ti, ješto Ježíšovými Tovaryši rouhavě se jmenují? Mnohoť jistě oni činí, dnem i nocí obmýšlejíce, jak by království to temnosti rozmáhati a co nejvíce lidí v své síti uvéstí mohli. Čím více tedy vám, Ježíše Krista služebníkům pravým, sluší nebýti léní v těch věcech, kteréž k vzdělání jeho království přináležejí! Odvržtež takovou ospánlivost a malátnost v díle Božím, prosím vás všechněch pro slávu Boží; pilni buďte vám svěřených ovčiček Božích, je učte, cvičte, osvěcujte, aby vkořenění jsouce u víře, uměli i jiným počet dávatí z té naděje, kteráž jest v nás, a podlé toho aby mocnější byli k snášení outoků nepřátelských a ne tak snadně mohli vyvracíni býti.

Život také vás některých takový jest, že nevzdělává, než kazí dílo Boží. Pou-
Život nepřikladný
mnohých evang.
kněží.
 štíte se někteří po lakomství, jiní po rozkošech a nestředmosti, jiní²⁶⁰ v zlolejštví, hry, různice i s vlastními posluchači se vydávají, až pohoršení nejedna odtud pocházejí. To-liž sluší na Kristovy

služebníky? Nepotřeba nyní proti těm a jiným podobným hříchům mluvit; kněží ste Boží, vůle jeho a zákonu bez pochyby povědomí, sami znáte, že ty věci na člověka křesťana nepřináležejí, ovšem pak na toho, kdož jiným vůdce má býti k ctnostem a sebe vystavovati za zrcadlo

Služebníci cirk. všeliké šlechetnosti. Tak svět světlo vaše, světlo světa.

dí Kristus, aby lidé vidouce dobré vaše skutky, velebili Boha. Špatněť jistě svítíte někteří a málo k tomu lidí přivodíte, aby vás a obcování vaše spatřující, velebili Boha. Spíše k zlořečení a proklínání lidem příčinou býváte i cestu tu Boží v porouhání vydáváte; ješto ste neméně životem šlechetným, než jako učením čistým, lidí k pravdě vábiti měli! Ó, zleť se děje v pravdě, že pohoršení dáváte přemnohým, aby příčinou vaší neb odstupovali od učení čistého, aneb od Antikristovy strany aby někteří získání býti nemohli, vy někteří svým životem překážíte. Obzvláštně pak přemrzuté to ožralství a lakomství nyní vás zhusta se zmocnilo a smradíte tím ošklivě nejedni; i té Bratrské jednoty někteří kněží, kteříž jindy obzvláštně před jinými chválu středmosti mívali, čistě sobě v truňcích odpouštěti počínají (nečiním jim křivdy) a zapomínají na předků svých ctnost. Ač ne o všechněch se mluví. Mezi tím, poněvadž řád a kázeň máte mezi sebou, milí Bratří, podlé čehož snáze vám jest neřády přetrhovati, proč nepřetrhujete? abyšte příkladem aspoň svým jiným k svaté středmosti příčinou byli. Naprav, kdož můžeš — můj umysl jest navrci toliko, čím skrze vás dílo Boží k zkáze aneb aspoň k zemdení přichází; a pravím to ještě a tvrdím, že mnoho jistě životem kněžským schází.

Evang. některých kněží slabá při pravdě stálost.

Kdyby také při vás byla taková horlivost a stálost, abyšte k podnikání kříže pro slovo Boží hotovější byli, nežli jakž se to spatřuje, více bychom jistě stálých křesťanů

při témž slovu Božím měli. Nebo příkladové velmi mnoho mohou, zvláště při lidu prostém; kterýmž byste na sobě ukazovati měli, jak se to trpěti má pro pravdu, a jak člověk pro to milé Boží slovo a cestu spasení opováziti se povinen i statku i života i všeho. To by platnost mělo a našli byste následovníky. Již pak vy, když kde pokoj máte, mluvíte dosti mnoho o stálosti, napomínáte k ní, předkládáte pohružky nestálým vrtochům a sliby stálým pravdy vyznavačům. Mezi tím, když nastává té obci neb osadě pokušení, hned hledíte, kudy vyniknouti a nebezpečenství zniknouti, tak že, nic na to se neohlédajíce, že tu přítomnosti vaší nejvíc potřeba bude, aby mdlí byli posilováni, zviklaní napravováni, zděšení potěšováni a tak retováni ti, kdož sami mdlí jsou k retování sebe, nic, pravím, na to nehledíc, opouštíte je. Ješto Kristus dávno pověděl, že to ne pastýře způsob jest, než nájemníka, aby vida nebezpečenství, ovce opouštěl — jakož tuť se patrně pronáší, ovce-li kdo pásal čili sebe, když sám ukáže, více-li se o sebe než o ovce bojí.

Když pak opouštíte své ovce, a jakž svět říká, v štychu jich necháváte, což by odtud jiného šlo, než což Kristus praví: že, když nájemník utíká, vlk volně lapá a rozhání ovce? Nebo takovou nesmělostí vaší předně nepřátelům se dodává srdce, aby vidouc, že přední prchají, tím směleji dotírali; podobně jako když v vojště hejtmáné a fendrichové s praporci se ztratí a před nepřitelem utekou, snadno bývá ostatek vojska rozehnati a pohubiti, tak i tuto. Druhé, tím způsobem odjímáte svým posluchačům všecko srdce a stálost umyslu²⁶¹ k zviklání přivodíte, tak že příkladem vaším slábnou jedni po druhých a padají. A hle, vy svou nestálostí a bázlivostí všeho toho příčinou býváte; ješto Písmo zjevně dí, že běda bázlivým!

Čeho zlého kněží
choulostivostí svou
příčinou jsou.

Sluší-li kněžím a pastýřům v čas pokušení ovce opouštěti?

Řeklť sic Kristus: Když by se vám protivili v jednom městě, utecte do jiného. Ale to vám v této při do konce nic (jen sudťe) nenapomáhá. Nebo tam Kristus nemluví o městech, v nichž již církve vzdělané jsou, než o tom, kdyby apoštolé, lidi k víře přivésti chtějící kázáním svým, do některého města přišli a lidé města toho kázání jejich věřiti nechtěli, nýbrž jim se protivili a uklady činili, tu praví Kristus, aby se daremně nemeškali a svévolně v nebezpečnosti nedávali, než jinam se odebrali. Sic, když komu stádo svěřeno, že povinen při něm státi i do vynaložení sebe samého, to příkladové mnohých s. biskupů a kněží, kteříž mučednictví raději podstupovali, nežli by své církve opouštěli, ukazují. A Kristova slova světlá jsou, že pastýř dobrý i duši svou pokládá za ovce, totiž, když by napomoci jim co mohl k věčnému jejich dobrému, neliknuje se i vlastního života se opovážiti, jen aby při Kristu zdržel ty, kteříž prve již ušli byli bludů a poškrvn světa.

Nesvornost evang. kněží co zlého působí?

Čtvrté a naposledy: nesvornost vaše, ô kněží evangeličtí, mnoho zlého v církvi působí a Antikristovu dílu znamenitě napomáhá. Nemáte o sobě vespolek smýšlení dobrého, než nenávisťi jedni proti druhým plápoláte, sebe vespolek na kázáních i jinak tupíte a haníte, i lid ten obnoveného Božího učení se přídržející proti sobě rotíte. Nemohli-liž byste pak trefiti v to, aby jednomyslnost v smyslu i v ceremoniích vzdělána byla? Aneb aspoň proč se v tom, v čemž jednomyslní nejste, nesnášíte? Proč příčinou ceremonií, aneb rozdílných o některých artikulech víry mluvení, lásky svazek rušíte? Podstatou²⁸² a základem jedno jsouce, proč za jedno proti těm, kdož základ spasení podvracují, nestojíte? Prosím vás pro Boha a slávu jeho, mějte na tuto věc pozor! I před lidem raději i jinak dobré smýšlení o sobě

vespolek vzdělávejte a svornost a plnou lásku i mezi posluchači svými vkořeňujte, aby se jedni druhých neštíteli, jedni druhým nevyhýbali, ovšem proti sobě nebojovali. Stane-li se v této věci náprava, slibuji vám, že i při nás bude pravé onono povědění: virtus unita fortior; všickni ostojíte snáze a pravda Boží ušlechtilěji kvésti bude, shledáte to.

Summovně mluvě, muži bratří a kněží ^{Kněžím evang. potřeba obnoviti se v opravdovosti.} Boží, potřeba nápravy při mnohých vás, potřeba lásky, potřeba upřímosti, potřeba i udatnosti větší k konání díla Božího. K čemuž slyšte, jak vás napomíná s. Petr v epišt. 1. kap. 5, 1-4. Starších, kteříž mezi vámi jsou, prosím já, spolu starší a svědek Kristových utrpení, a budoucí, kteráž zjevena bude, slávy účastník: paste stádo Boží, kteréž při vás jest, opatrujíte je ne bezděky, ale dobrovolně, ne pro mrzký zisk, ale ochotně, ani jako panujete nad dědictvím Páně, ale příkladem jsouce stádu; a když se ukáže kníže pastýřů, vezmete tu neuvadlou korunu slávy. O kteréž koruně slávy, vystříhaje od rozmařilosti, sám Kristus, kníže pastýřů, filadelfitské církve služebníku²⁶³ tak praví [Zjev. 3, 11]: Aj, přijďu brzy; držiž se toho, což máš, aby žádný nevzal koruny tvé. Slyšiž to i jeden každý z vás k sobě, všech církví služebníci!

KAPITOLA XXXI.

Napomenutí k vrchnostem křesťanským.

K vám také, ó knížata národů, k vám, urozené a slavné panstvo a všickni od Boha zvýšení a v moci postavení (ó, byť i králů světa dojíti mohl hlas můj!), obracím řeč svou. Ač ne má řeč bude, poznáte to, než toho, kterýž i nad vás jest, ten všemohoucí a vševědoucí, kterýž i vás milostivě retovati a o vůli své návěští dávati ráčí.

Povinnost vrchností:

1. Na svět míti
pozor.

Nejprve pak povinnost vaše vám se oznamuje tato, že vaše věc jest na to, co se v světě a v církvi děje, nejpředněji mimo všecky jiné lidi pozor míti. Vám zajisté řečeno jest: Bohové jste a synové Nejvyššího vy všickni (Žal. 82, 6). Boží pak povinnost jest, aby nade všemi jsa, na všecky pozor měl. Toť činí Bůh náš, Bůh ten nade všecky bohy nejvyšší, a i vám, kteréž sobě nějakým způsobem za pomocníky vzal a jako zemské bohy nad jinými ustanovil, činiti to náleží. Bohové tedy jsouce, živí bohové buďte a ne němé modly, o nichž praví Písmo, že uši majíc neslyší, oči majíc nevidí etc. Ne proto zajisté jste nad jiné vyvýšeni, abyšte snad toliko nad jiné více pohodlí užívali, ale abyšte i o sebe i o jiné pečovali a byli strážní světa. Neračtež tedy držeti, neračte Antikristovým trunkům opojovati a uspávati se dáti; jasně [a]²⁶⁴ otevřenýma očima na obě stra[ně račte²⁶⁵ hleděti, očí sobě zastíratí nedejte aniž lahodností života tak se zanáseti] chtějte, abyšte bedlivost a pozor na to, co se děje v církvi, z mysli spouštěti měli. A podlé toho, že i toto všecko, což se o Antikristu píše, vám k uvažování nejpředněji přináleží, věřte.

2. Ujímati se o
slávu Boží.

Za tím povinnost vaši býti znejte, ujímati se o slávu Boží proti těm, od nichž se jí ujma děje. Nebo služebníci jste nejvyššího toho Pána a jeho manství držíte vy všickni. O Pána tedy svého zasazovati se povinni ste. Nevidíte-liž pak, že sláva Boží se potlačuje? Vsadil se Kristu do stolice Antikrist a sebe ženichem, hlavou církve a světa pánem se býti vyhlásil; a vy mlčíte? Kéž zastanete Pána svého a podvodníka toho dolů strčíte, věrnost svou nebeskému Pánu osvědčíte! Budeť on sic věděti, jak sám zastati a pomstiti sebe, ale i vaše věc jest. Vy pak někteří ještě fedrujete dílo to podvodů, na svých panstvích hnízdití se jim dáte, podvodníka toho podpíráte

etc. Ah, dívá se nebeský Pán na to, co se děje. Osvětiž oči všech vás!

Třetí povinnost vaše jest ujímati se o vlastní svou slávu a důstojnost, kterouž vás Pán Bůh v světě poctil, a Antikrist také vám do ní sáhl a sahá i ji rozličným způsobem potlačuje a častokrát, jak chce, vašim urozením pyšně šafuje. Nebo vám poručil Pán Bůh zprávu světa, vám odvedl meč k konání soudu, trestání zlých a obhajování dobrých (Řím. 13.). Vizte pak, jak se vám v to vetřeli ti, kteříž duchovními se nazývajíce, tělesných věcí čenichají. Zboží a statky zemské opanovali, do soudů zemských se vpravili a v nich ještě přednost míti chtějí, a i vy abyšte podle vůle jejich panovali a jejich vasalové byli, to obmýšlejí. Pravíť oni sic, že to takové duchovní a světské moci spojení k dobrému cíli se děje, aby řád tím snáze zachován býti mohl; poněvadž prý Mojžíš a Aron (t. duchovní a světská vrchnost) srozumění míti mají a obojí sobě pomáhati. Ale prohlédnětež, ó stavové světa, a poznejte, že se nespravedlivě s vámi dělí. Bůh to byl na onen čas lépe rozdělil a povinnosti oběma stranám lépe rozměřil. Mojžíšovi zajisté poručil zprávu a ochranu lidu, Aronovi pak stánek a oltář; každý svého aby hleděl a žádný žádnému v jeho povinnost se nepletl. Tito pak, hádejte, svého sobě celého nechavše, vám do vašeho celého sáhli, tak že vy nic nemáte (co se totiž titulů, ouřadů, zboží dotýče), čehož by oni neměli, a mají zase své vlastní věci (titule, ouřady, soudy), jichž se vám dotýkati nedají. Ješto mělo-liť by pro svornost, jakž oni praví, vždy nějaké spříznění jedné té moci s druhou býti, duchovní totiž s světskou, vám raději se třefovalo jejich moci nějakým způsobem účastna se učiniti, své pak v ničemž jim nepouštěti; poněvadž Boží práva všechněm zná-

3. Hájití také své od Boha sobě propůjčené důstojnosti.

Všetečnost duchovenstva římského.

ma býti mají a všickni jich hájiti povinni [jsou],²⁶⁶ duchovní i světští, světská pak práva světským mocem zanechána býti mají.

Právo²⁶⁷ má vrchnost světská v věcech církevních.

Což že pravý jest smysl, a že raději vrchnostem v věci kněžské sáhati náleží nežli kněžím v světské věci se dávat, mohlo by z Písma mocně provedeno býti. Když zajisté Pán Bůh na onen čas mezi Arona a Mojžíše povinnosti²⁶⁷ rozdělil, Aron dále nesáhal žádným způsobem, než přestával na své církevní povinnosti, aniž se světských soudů, rozepří neb válek dotýkal. Než to zpravoval Mojžíš, kterýž však i mimo to v církevních věcech Aronů pomocník byl, zákon lidu předkládal, kněžím, jak by služby Boží konati měli, vyměřoval a soudů církevních vésti pomáhal. Což i pobožní králové David, Šalomoun, Ezechiáš, Joziáš činili a tím neřádu se nedopustili, než chvály od Boha dosáhli. Byl tentýž řád i v prvotním křesťanstvu. Konstantin císař zprávy církve mocně se ujímal, concilium nicenské proti Ariovi svolal, podobně Theodosius proti Macedoniovi konstantinopolitanské, druhý Theodosius proti Nestoriovi efezské, Marcianus proti Eutychovi kalcedonské. Ti všickni a jiní mnozí spolu s biskupy v conciliích sedali, zdání svá vynášeli, k dekrétům církevním se podpisovali etc. Nebrali jim toho tehďáž biskupové z rukou, nebo v řádu tehďáž všecko stálo. Poněvadž pak nyní na odpor tomu se děje, čehož jiného než neřádu jest to zna-

Neřád nynější.

mení? Páni preláti nyní duchovní své soudy a concilia sami svolávají, sami také zasedají, nic tu žádný lejk, král ani císař neplatí ani nerozumí. V světských pak soudech tu páni preláti také místo ať mají, a to přední, a bez vůle jejich ať se nic neděje! Proč sebou tak pohrávati dáte, ó vrchnosti? Proč své moci nevezmete, v kterouž se skrze přelštění předků mimo náležitost povolání svého vetřeli?

Vaše také jsou zboží a statkové, kteréž oni drží nespravedlivě. Nebo vám řečeno: Bohové jste. O vás řekl Kristus: Knížata národů panují nad nimi, a kteříž moc mají, dobrodincové slovou. Apoštolům pak a jejich náměstkům: Vy ne tak (Luk. 22, 25. 26). Jestližež ne tak chtěl míti Kristus Pán, aby služebníci církve nad jinými panovali a vám v vaše věci sáhali, proč jim to trpíte? Pravím směle, nechať to slyší všecken svět: Nejen právo mají vrchnosti světské ke všechněm statkům a zbožím, kteréž Antikrist a jeho rotníci drží, nejen, pravím, moc mají jako k vlastnímu sáhnouti, ale pravím, že i povinny jsou ruku nad tím držeti, aby rozměření Kristovo v světě stálo a aby, kdož duchovními býti a slouti chtějí, s duchovními věcmi se obírali a svého povolání tělesnými věcmi nehyzdili.

K statkům pozemským, kteréž duchovní drží, vrchnosti právo mají.

Mámeť sic o vás zaslíbení, ó vrchnosti křesťanské, že přijde čas, v němž vy, porozumějíc svodům, kterýmiž vás mámi ti vyssavači vaši, nejen se jich zhostíte, ale i zboží svá poberete a ohavnost odejmete. Nebo tak řekl anděl Janovi, když mu ukazoval odsouzení nevěstky babylonské: Deset rohů, kteréž si viděl, totiž deset těch králů, vezmou v nenávist nevěstku a učiní ji opuštěnou a nahou, a tělo její jísti budou (t. zbožím jejím se podělovati) a ji páliť budou ohněm. Nebo dal Bůh v srdce jejich, aby činili vůli jeho a aby se sjednomyslnili a toliko dotud království své šelmě dali, dokudž by nebyla vykonána slova²⁶⁸ Boží (Zjev. 17, 16. 17). Slyšte to, zprávcové světa! Dal prý Bůh v srdce jejich, aby činili vůli jeho. Vůle tedy Boží jest to, aby nevěstka byla opuštěna a obnažena a maso její jedeno. Kterouž vůli, ó byť dříve Bůh dal v srdce vaše, abyšte činili a důstojnosti Boží i své zastali a pomstili!

Předpovědění Boží o obnažení nevěstky.

Zboží pozemská
kněží podvodně
vyškrabali.

Řeknou-li: Zboží církevní jsou od pobožných předků pobožným umyslem nadaná, protože odjímána býti nemají. Odpovězte: Nadána jsou proto, že fortely a lstmi k tomu ste je přivedli. Vymyslili ste zajisté sobě očistec, abyšte lidi měli čím strašiti a na to navozovati, aby se vám vypláceli a mše za mzdu od vás kupovali. Takž se dalo, že nemaje člověk nic milejšího nad svou duši a boje se, aby v očistci nezůstala, štědře vám upláceli, i s ujmou častokrát dědiců vlastních, jen abyšte tím pilněji mšemi z očistce pomáhali. Nyní pak, když podvodové vyjevení sou, již to víc platiti nebude. Nebo když kdo skrze fortelné řeči na někom nětco obdrží a faleš potom seznána bývá, tedy nejen smlouva přichází k zrušení, ale fortelník ten podle práv o poctivost přichází a v věcech větších i hrdlo propadá. Tak se vám také, ó svůdcové světa, přihodí, tím jisti buďte, jen až veřejněji přijdou svodové vaši k seznání a až Bůh mocným světa v srdce dá, aby činili vůli jeho.

Žádost na vrchnosti
světa.

Mezi tím k vám, ó šlechetné křesťanské vrchnosti, se navrací, pro Ježíše Krista, všech nás Spasitele, kdož věříme ve jméno jeho, prosím, neračtež se krvavým Kainům za nástroj ukrutnosti propůjčovati k bédování upřímě Bohu sloužících Abelů. Víme zajisté, že vám, kteříž podvodů papežských tak jako jiní odkrytých ještě nemajíce, náboženství římského se přidržíte, ustavičně v uších leží, abyšte jim k vůli poddané své pro víru trápili a ssužovali a k jejich náboženství násilně vedli. Ale račtež v tom, milostiví páni, rozmyslu užívati — zdaž sme pak Židé neb Turci neb jiní od Krista a evangelium cizí? Však téhož Spasitele máme, témuž Pánu sloužíme a snažujeme se jistě líbiti tomu, kterémuž počet činiti máme, jako snad i mezi vámi některých takový pobožný

umysl jest. A taký²⁶⁹ nad duší a svědomím žádný panovati nemá. Že pak papežem a jeho přídavky, kterýmž oni traditiones říkají, zpravovati se nechceme, pravíme, že pro bázeň zatracení nesmíme. Snestež nás v tom, pro Boha, že nesmějíc dověřiti se lidem, na samého Boha a jeho hlas uložili sme sobě pozor míti. Přejte Bohu toho, abychom jemu, svému Pánu, stáli neb padali [Řím. 14, 4].

Račtež také pamatovati, co onen pán služebníkům, koukol trhati chtě- Má-li se náboženství násilím vzdělávati?
jícím, řekl: Nechte obého růsti až do žně, abyšte koukol trhajíce, nevytrhali i pšenice; já ve žni poručím etc. (Mat. 13, 30.) Byť tedy i to bylo, jakž oni o nás vám mluví, že bychom koukol byli, Pán Bůh chce, aby se jemu toho nechalo, že on bude uměti, když toho přijde potřeba, jedno od druhého rozeznati a věděti, co s kým činiti. Báł se ten pán, aby se služebníci neomýlili a místo koukole pšenice netrhali. Račtež i vy, ó povýšení, báti se omylu, abyšte Pánu Bohu církev čistiti chtějíce, jemu jí neplénili. Bezpečněji té práce tomu zanechati, kterýž to bez omylu zpraví; zvláště, když dovoluje sobě toho nechávati a jiné z té práce propouští.

Prosím, račte také i to souditi, že víra Víra dar Boží.
dar Boží jest a ne lidský. Byť tedy to náboženství i pravé bylo, nevede-liť Bůh vnitřně koho, nic se násilím nezpraví, leč že se nětco pokrytců nadělá, kteříž lidem k vůli mluvíti a činiti budou, čehož by jinak nemluvili a nečinili. Může-li pak líbiti se Pánu Bohu, což se s nechutí a [z]²⁷⁰ přinucení děje? Za prvnějších časů mívali v církvi canon: religio suaderi vult, cogi non vult; že k²⁷¹ náboženství člověk člověka namlouvati může, nutiti nemůže.

Napsánoť jest sic v Písmě: Přinuť Co jest to: Přinuť
vjíti, ať se naplní dům můj (Luk. 14, 23). vjíti; a komu to řečeno.
Ale to není povědino vrchnostem, než služební-

kům církve, kteréž posílá Pán Bůh, aby hlásali evangelium s. a zvali lidi na věčné hody, kteréž se v nebi strojí; těm poroučí Pán, aby nutili: totiž kázáními svými žehrali, peklem hrozili, nebe osladčovali a tak lidi řečmi svými i vábili i nutili ku pobožnosti. Nechť tedy kněží římsští, jestliže jsou věrní Boží poslové, sami to činí, což jim poručeno, nechaje namlouvání jiných, aby za ně povinnost konali a násilně jim do církve mečem, ohněm, vězením etc. naháněli; o jakémž nucení Pán Bůh nic v Písmě neporučil. Nýbrž ani příkladů není, aby která pobožná vrchnost v Starém neb Novém Zákoně to činila a jiné pro víru bědovala. Než na těch, kteříž falešného učení se přidrževše, horlili bez umění, příkladové jsou, jako na Antiochovi, Neronovi, Domicianovi a jiných pohanských vrchnostech; item na Valensovi a jiných císařích arianských. Nebo to jest podle přirození, že vlci ovce hubí; aby pak ovce vlky rozháněti neb dávti měly, není v světě vidáno. Jestližeť tedy ovce Kristovými a křesťany pobožnými býti ráčíte, neračtež k vůli poštěvačům rozplašovati těch, kteříž v tichosti Pánu Bohu svému sloužiti usilují. Neboť jistě rádi bychom (mluvím na místě svém i všechněch pravých utištěných evangeliků), rádi bychom, pravím, Bohu i vám, náměstkům jeho, věrnost chovali a příčiny k hněvu nedávali, nic nejsouce žádostivi více, než ochranu od vás míti. Kteréž uživeme-liť pod vámi, i kněží i lid, Bůh sám bude odplata vaše, jako někdy odplatil a požehnal Cyrovi, králi sic pohanskému, pod nímž bezpečnosti užíval lid Boží v Babyloně. Pakli toho obdržeti a dočekati se lze nebude, než zůstane při tom, že beran, níže stoje, vždy předce vlku vodu kaliti bude a jemu vinen zůstane, přestaneme na tom. Než budeme se potěšovati tím, že Pán Bůh strojí své stádo examinovati a mezi ovce a ovce-

Potěšení utiště-
ných.

mi soud činiti. Ezech. 34, 20-22: Aj, já, dí [Bůh]²⁷², sám souditi budu mezi dobytčetem vytylým a mezi dobytčetem hubeným, proto že boky i plecemi strkáte a rohy svými trkáte všecky mdlé a neduživé, tak že je vyháníte i ven. Protož vysvobodím stádo své, aby nebylo více v loupež, a souditi budu mezi dobytčetem a dobytčetem; a způsobím, že přestane zvěř zlá na zemi, i budou bydliti bezpečně etc.

Obzvláštně pak, jestliže by nepřátelé Žádost autora. pro toto mé psání proti evangelickým církvím V. M. poštvávati chtěli, neračte se jim k tomu užívati dáti, pokorně prosím, a jménem Božím prosím. Nebo nebylo by tu žádné proporcí, aby se proti péru mečem bojovalo; aniž by spravedlivé bylo, aby, což se od jednoho beze všeho jiných vědomí děje, jiní to vybývati měli, ničímž příčiny k tomu nedavše. Bude-li se jim odporné toto zdáti, račte je k tomu míti, ať proti péru pěrem bojují a nářky důvodné důvodně od sebe odvodí. Mluvíím to proto, milostiví páni, že zlobivost mysli odpůrců našich známá jest; kteříž vždycky radše ohněm, mečem, vězením nežli slovem Božím a důvody disputují a rádi i V. M., kde mohou, k témuž podpalují. A nestane-li se i tuto nětco toho, aby příčinou mého tohoto psání k vzteklosti se schápati a V. M. některých bouřiti neměli, svět se dívati bude.

Naposledy vám, křesťanské vrchnosti, kteréž Antikrist po sobě potáhl aneb potáhnouti se snažuje, Davida s. slova položím, kterýmiž k sloužení Bohu samému vás napomíná, tak pravě: Již, králové, usrozumějte sobě, vyučujte se, soudcové země; služte Hospodinu v bázni a veselte se s třesením, aby se nerozhněval, a zhynuli byste etc. (Žal. 2, 10-12). Budiž milosrdenství Hospodinovo nad vámi nade všechněmi, Amen.

KAPITOLA XXXII.

Promluvení k Jezuitům a jiným
římské církve služebníkům.

I k vám také, páni clerici, promluviti se vidělo, nebo i vy také, ví Bůh, retuňku potřebujete, a nad jiné více. Vás tedy retovati²⁷³ jsa žádostiv, k vám také řeč svou obracím; naposledy sic, po jiných, ale ó by Bůh dal, abyšte vy první byli v kažení díla podvodů a vzdělávání Kristu království jeho! Žádám pak vás uctivě a srdcem láskou křesťanskou²⁷⁴ naplněným za tyto věci:

Jakým umyslem
tento Retuňk
sepsán.

Předně, abyšte mně, kdož sem já koli (kterýž však podlé té cesty, již vy nazýváte kacířstvím, sloužím témuž Bohu, jehož i vy služebníci se býti pravíte, věře všemu, cožkoli psáno jest v zákoně a v prorocích, Skut. 24, 14.), mně, pravím, abyšte předsevzetí mého, že o tyto věci psáti sem se pokusil, příliš zle nevykládali. Svědek mi jest zajisté Bůh, že miluji pokoj se všechněmi lidmi a podlé toho že sem se ne pro rozbroj a ne pro zanícení různic v toto vydal, než z lásky upřímé křesťanské, kteráž plápolá v srdci mém; pro niž rád bych, aby všickni křesťané tak jasně pravdu Boží znali a ji od bludů a svodů rozeznati uměli, jakž mně a jiným mnohým z milosti Boží toho se dostalo. Bude-li se vám zdáti, že bloudím, vězte však, že já podlé dobrého svědomí, s nímž před Boha stojím, činím, což činím. A ač vím a jist sem, že bídní bludaři ste i dosti zapeklení někteří, a sem tím tak jist, jako jist sem, že ruku mám, kterouž toto píši, avšak že ani proti vám srdce nenávisťi hořícího nemám, zná ten, kterýž je zformoval a mně toto píšícímu přítomen jest. Než lítostí toliko nad vámi, kteříž zahynutí sobě dobýváte, naplněn sem. Protož ani napotom s vámi se však s výmínkou. (jednou vám a všechněm nebezpečen-

Osvědčení autora,
však s výmínkou.

ství osvědče) nesnadniti umyslu nemám, zvláště poněvadž i věk můj takový jest, že nemám proč dlouhého sobě s vámi na světě bytu slibovati, než propuštění raději čekám. Ač jestližet byste sic o toto nepokojiti se chtěli, vy svůdcové lidští, a Retuňk tento retuňku by potřeboval a Pán Bůh by mně přidal nětco ještě dnů, neodpovídámť se, abych pro slávu Pána svého Ježíše Krista, jehož pře obhajuji, a pro další retuňk duší lidských ještě pracovati a plněji vašich svodů světu v známost uvésti neměl. Což stane-li se a příčina k tomu dána bude, vezma sobě Pána Boha svého na pomoc, jasněji vyvedu na světlo pravdu i lež a obšírnější i patrnější divadlo udělám z věcí vašich; aniž mi v tom překážky učiníte, jist sem, nebo stínem křídel Hospodinových přikryt jsa, bezpečěn před vámi budu. Aniž zvíte, kdo sem já, kdož vás a všecky hynoucí retuji, leč když se při vzkříšení blahoslavených uhlédáme.

Mezi tím toto pravím: nesnadniti se s vámi a s kýmkoli z živých lidí žádné líbosti nemám. Pokoj mně sladký jest a mám já v čem potěšeně trávití dny své, což mi jich koli ještě zůstává, v Písmě totiž svatém, kteréž mně a každé duši pobožné ráj rozkoší jest. Než žádostiv jsa, aby i jiným k zamilování sladkosti Písem sv. poslouženo bylo, v nichž kdož se cvičí ustavičně, udušují v něm mrákotu tmy a zaněcují v srdci jeho světlo svítící až do života věčného, to, pravím, Písmo s., moc živou živého Boha, aby všickni zamilovali a odtud známosti Boha a počty jeho pravé nabývali, posloužiti k tomu všem křesťanům chtěje, toto sem psal a vám se toho, tak jakž před Bohem ty věci známé jsou, zpravuji.

Druhé, žádám vás, abyšte toto čtouc
prudkého nějakého pohnutí a hněvu

Duch pokojný du-
chovním lidem
přináleží.

proti mně neznámému aneb i jiným se vystříhali. Nebo hněv muže spravedlnosti Boží nepůsobí [Jak. 1, 20]; a víte, co onen řekl: impedit ira animum, ne possit cernere verum. Pokojně tedy duchem tichým toto přečtouce, oblibte neb zavrzte, jakž kdo spasení svého milovný aneb jím pohrdavý jest. A proč byste nepokojiti se měli? Nic svého nepíše, než což prvé v Písmě a Patribus jest, to vybíraje, lidem k spatřování podávám. Budete-li se chtíti proti mně, aneb mne neznajíc, proti jiným, kdož antikristství v ošklivosti mají, zlobiti, co tím způsobíte, leč že v podezření se dáte, že pravdou dojati jste? Čiňte raději toto, což vám povím.

3. Jestliže svou při jisti jste, nebude potřebí knížky této vašemu lidu z rukou vyrážeti aneb jí čisti zbraňovati. Nýbrž, chcete-li svou věc upevniti, dovolujte toto čisti svým posluchačům a jim to potom refutujte, aby vidouc viděli, že ničímž jest, což se proti vám píše a mluví. Takť činí strana druhá, známé jest: vašich jakýchkoli knih čisti posluchačům svým nezbraňují a nezapovídají, než toliko s Písmy srovnávají velí, kteráž jsou lydius lapis všelikého učení. Pakli že kteří z vás jinak činiti budete, a ukrývati a tlačiti budete tento Boží Retuňk, aby k rukám lidem nepřicházel, takového já každého cituji k hroznému Božímu soudu, jakožto toho, kterýž cejchované maje svědomí své, i sám sebe i jiné v slepotě vědomě zadržuje a světla i sám utíká i jiným je zastěňuje. Kdožkoli takový se nalezneš, umírám na tom, že před soudnou stolicí Kristovou z tohoto pŕhonu odpovídati mi musíš.

Na Písmo s. pozor
aby měli.

Čtvrté, napomínám vás Božím jménem a skrze vaše spasení prosím: na Boha a jeho řeči v Písmě s. větší mějte pozor, nežli jakž až posavad to činěno. Nešťastněť jest

od předků vašich ten fortel vymyšlen, že nemo-
houce svých věcí z Písma zastávají a nechtíce
také přemáhání býti, utekli se k tomu, aby pra-
vili, že Písmo jest nedokonalé, zatemnělé a ne-
srozumitelné, a že lépe se živým hlasem církve
zpraví než Písmem; a vy za nimi v tom postu-
pujete, papeži více než Písmu i sami věříte i jiné
témuž učíte. Ješto nerozumíte-liž tomu, že církev
jest Kristova choť, kteráž poslouchati a ne rozka-
zovati povinna jest? Aníž její věc jest, zákony
sobě vymýšleti k ctění chotě svého, než věc její jest
vydaných od něho zákonů ostříhati. A což mluví
církev, to aneboť se srovnává s Písmem, aneb
rozdílného nětco jest. Jestliže rozdílné a odporné
věci vynáší těm, kteréž v Písmě Pán rozměřil,
již není nevěsta jeho, ale nevěstka nevěrná. Pakli
že tytéž věci vynáší, kteréž v Písmě jsou,
tedyť z Písma to má; a tak Písma předce zákla-
dem jsou učení církve. Nadto kdokoli po apošto-
lech co mluví, lidský jest hlas, a víte, co napsáno
jest: že všeliký člověk lhář, totiž k přehlédnutí
se a oklamání snadný. Ale v Písmích s. jsou řeči
Boží, nad nebe i zemi stálejší, proto že Duchem
Božím puzeni byvše, mluvili ti svatí Boží lidé
(2 Pet. 1, 21). A Kristus o učedlnících vysvědčil,
že ne oni, ale Duch s. skrze ně mluvil. A pro ji-
stotu věcí těch, kteréž apoštolé vynášeli, s. Pavel
proklel toho, kterýž by nětco jiného chtěl přiná-
šeti, byť on ne tak doktor nějaký aneb pater byl,
než třeba i sám z nebe anjel (Gal. 1, 8). A doložil
na témž místě apoštol, že, by i sami apoštolé co
jiného mluvili, prokletí aby byli. Jestližeť tedy
Pavel ani Petr moci neměl jiného nětco učiti, ko-
nečně mnohem méně ten, kterýž se náměstkem
apoštolským býti praví, moc míti bude k předě-
lávání a podlé vůle své glossování Písma. Věřtež
tedy Duchu Božímu, že Písmo jest slovo Boží.
Věřte Davidovi pravícímu: Slovo tvé, Hospodine,

jest svíce nohám mým (Žal. 119, 105). Věřte Kristu: Slovo tvé, Otče, pravda jest (Jan 17, 17). Věřte Izaiášovi, kterýž v rozepřech o náboženství nejbezpečnější utočiště ukazuje: k zákonu a k svědectví (Izai. 8, 20). Věřte Davidovi, že blahosla-vený jest, kdož má libost v zákoně Hospodinově dnem i nocí (Žal. 1, 2). Věřte Pavlovi, že evan-gelium jest moc Boží k spasení (Řím. 1, 16). Věřte, že všeliké Písmo od Boha vdechnuté užitečné jest k učení, k trestání, k napravování, k zprávě, kteráž náleží k spravedlnosti, aby byl dokonalý člověk Boží (2 Tim. 3, 16). A věřice tomu, poslechnětež rady Kristovy, kterýž tak dí: Zpytujte Písma (Jan 5, 39). To jestliže činiti bu-dete, rozední se vám a vzejde dennice v srdcích vašich (2 Pet. 1, 19). Pakli že vám více platí Pa-trum monita nežli tyto z Písma vzaté řeči, při-dám tuto, což Athanasius (lib. de inc. Christi con. Apoll.) napsal těmito slovy: Si discipuli estis e-vangeliorum, ne loquamini contra Deum iniquita-tem, sed per ea incedite, quae scripta et gesta sunt; quodsi diversa ab iis, quae scripta sunt, loqui vultis, cur nobiscum concertatis, qui neque loqui neque audire sustinemus, quod extraneum sit ab istis? A málo před tím stojí: Aut negate divinas scripturas, aut eas agnoscentes ne diversa ab iis, quae scripta sunt, in animum inducatis loqui, verba insanibilis imposturae. Na osvědčení také vám kladu, což Jeronym s. položil (in Jes. c. 8.): Deus nobis legem dedit et testimonia scrip-turarum, quae si sequi nolueritis, non habebitis lucem, sed semper caligo vos opprimet. Sudte to, pro Boha, a bojte se!

Upamatovati se ve
zlém jest Bohu dáti
čest.

Páté, jestliže by Bůh i z vás komu tu milost učinil a že v nebezpečenství spasení svého až potud stál, poznati dal, prosím, dej Bohu čest a světla Božího v srdci se ozývají-cího neudušuj. Stydíte-li se proto, že učitelé²⁷⁵

jiných ste, ustoupiti od toho, k čemu ste až posavad jiné vedli, vzpomeňte na příklad s. Pavla, kterýž, byv také horlivým sekty farizejské obhájcím, když jemu cesta Boží pravá zjevena byla, nestyděl se proměnití náboženství, aniž se s tělem a se krví o to radil, ani k nejvyššímu biskupu nešel ani na něho nečekal, až se obrátí, než sám hned šel za Bohem, kamž ho skrze zjevení své vedl. Petr také, jakž jen poznal, že zle učinil, Pána zapíraje, hned pokání činil. Takť by i vám náleželo, a tehdáž byste praví Petrovi a Pavlovi successores byli. Pamatujte na to, co Bůh praví: Dnes uslyšeli-li byste hlas můj, nezatvrzujte srdcí svých [Žid. 3, 7. 8]. Nechať vám vzní v uších hrozný ten hlas: Bude-li se kdo klaněti šelmě a obrazu jejímu a vezme-li znamení její na čelo své aneb na ruku svou, i tenť bude píti víno hněvu Božího, víno, kteréž jest vlito do kalichu hněvu jeho, a trápen bude ohněm a sirou před obličejem svatých anjelů a před obličejem Beránka etc. (Zjev. 14, 9. 10). Sudťe, co to jest píti kalich hněvu Božího, trápenu býti ohněm a sirou, nemíti odpočinutí dnem i nocí etc. Ach, hrozného se tu cosi vypravuje, a to k vám obzvláště, kteříž svodíte jiné, se vztahuje. Neulekne-liť se kdo pohrůzek, dokud v uších znějí, ten nešťastný skutků zakoušeti bude, ale tehdáž, když již napravití lze nebude. Často mi se dostává vídati některé z vás a pohybují se ve mně má střeva, ví Bůh, když na vás hledě, soudím hrozný ten Boží hlas, proti ctitelům šelmy vynešený. Ó, kéž Bůh nad vámi se smiluje a vás osvítí, abyšte sebe litující, odvrátili se od cesty zahynutí a spasení došli!

Pakli sebe litovati nechcete, prosím vás již dále, litujtež aspoň toho křesťanského lidu, kterýž v bludích a slepotě zdržujete a přebídně zavodíte. Ale proto-liž Bůh vzdělává církev, aby lid jeho k pověrám a modlám

Jiné podlé sebe zavodí hrozná a ztratitelná jest věc.

se obracel, jakž vy jej obracíte? Proto-li umřel Kristus, aby lid křesťanský, mezi nebem, očistcem a peklem naději zmotanou majíce, všecko spasení v nejistotě měli, jakž vy je učíte? Ó, jak velicí houfové jsou, kteříž za vámi jdou! Vám nyní to rozkoší jest, když veliká stáda lidu za sebou vidíte, a rádi byste, aby i jiní všickni za vámi postoupili. Ale když před Krista, soudce, s nimi přijdete, co tu sobě počnete? Čím větší počet zavedených ukážete, tím odsouzení vaše těžší bude. Nebo osvědčuji vám před obličejem Božím a přede vším světem, že zle pasete stádo Boží. Tuk jídáte, vlnou se odíváte, což tučného jest, zabijíte, stáda však nepasete, ale přísně a tvrdě panujete nad nimi (Ezech. 34, 3. 4).

Boha a slávy jeho
zastávati nejpo-
nější sme.

Sedmé, suďte, prosím, pro Boha, tak-li ste tomu jedinému člověku v Římě na hradě Lateránském sedícímu [zavázání]²⁷⁶, abyšte per fas et nefas jeho zastávati povinni byli? Nejste-liž raději tím povinni svému Pánu, kterýž vás stvořil, vykoupil, krmí a chová, abyšte jeho zákonu hájili? Zvláště, když tento lépe platiti svým služebníkům strojí: ne zde sic slávou pomínutelnou, jakž onenno platí, ale slávou neporušitelnou, neskonalou. Ach, lepšíť jest věc a důstojnost větší, sloužiti nebeskému Pánu, nežli Antikristovým býti oslem a v jhu jeho nepravém zde státi, v druhém pak životě spolu s ním ohně a smoly čekati. Zdáte-li se sobě slavní a vzáctní býti, kdož papeži sloužíte a jeho hájíte, myť tisíckrát slavnější sme, kdož Kristu sloužíme a slávy jeho obhajujeme; aniž s vámi freimarkovati žádáme, vezte to. Ó, byste i vy, svrhouc z sebe spletené Antikristovo jho, Kristu Ježíši pod korouhev se dali a jeho samého za svou hlavu sobě vystavíce, samému sloužili — což byste své věci dobře opatřili! Bůh vám osvěť mysl.

Osmé, nechcete-li s námi, služebníky Nešťastné jest proti Bohu se puntovati. jediného Boha, se spojití k sloužení

jemu samému, tedy vás napomínám, abyšte rad a puntování proti Hospodinu a ctitelům jeho zanechali. Víme, co vždycky kujete a obmýšlíte dnem i nocí: ligy a praktiky strojíte předivné, jak byšte vyhubili z světa nás a všecko Antikristu papeži podmanili. A hle, nemají prospěchu vaše předsevzetí; jak často nasnujete, tak často Pán Bůh vám šiky mate. Což sami byšte poznati mohli, kdybyšte souditi chtěli. Než že vy, když se vám nepodaří naměření, nemáte obyčeje na Boha se ohlédati, než svému přehlédnutí připisovati, a tak znovu kujete, abyšte přehlédnutí napravili. A hle, pod takovými vašimi ustavičnými praktikami předce církev stojí! Ješto je tak chytře někdy nastrojujete, že se vám nemožné zdá, aby chybiti mohlo; a hle, chybuje předce a Boží pravdy vyznavači i proti vaší vůli na světě jsou. Co to jest jiného než osvědčení, že proti Hospodinu rady a umění není žádného? Přečtete sobě o tom Žalm 2. Prálf bych vám, abyšte rozuměli, že Bůh jest Bohem a což on chce na nebi i na zemi, to že se děje, a ne což lidská důvtipnost na odpor Boží vůli vymýšlí. Četli-li ste medle, co Izai 8, 9. a 10. napsáno stojí? jak Pán Bůh lidu svého před praktikami zchytralých potěšuje? jak za nic všecky lidské vymyslky klada k svému řízení toliko obrací? Takto praví Pán Bůh: Puntuj- Bezpečnost ctitelů Božích. tež se lidé, však potříní budete; vejděte v radu, však zrušena bude; mluvte slovo, avšak neostojí. Hospodina zástupů samého posvěcujte, lide Boží, on budiž bázeň vaše a strach váš. Nejde tedy z vašich praktik nám žádný strach, jisti buďte; vaše ligy prach jsou, kterýž kynutím svým rozdmýchnouti může Bůh náš. Ale o vás činiti jest, že puntujíc se proti Hospodinu a pomazanému jeho, v hněv jeho a nemilost upadáte.

Ó, srozumějtež sobě a přestaňte rad skládati proti tomu, jemuž odolati nelze.

Přichází mi tuto na mysl a bojím se, aby právě nezůstalo na vás, ó Jezuité, což Pán Bůh o podobných vám mluví Jerem. 13, 23: Může-li změnit mouřenín kůži svou aneb pardus peřestost svou, také vy budete moci dobře činiti, naučivše se zle činiti. Nu, jižť já nevím, budete-liť vy moci proměnit zlé navyklosti své; Bohu však se modlím, aby, kdož Boží jste, vás napravoval, jiných pak vzteklost na uzdě držel.

Zpověď autora. Naposledy ještě vám zpověď činím, patres milí, a to upřímě, jakž věrná pravda jest: že já sám jediný bez kohokoli z živých lidí návěští neb pomoci toto píši a na světlo vydávám. A o tom oznamuji vám proto, že mstivost myslí vaší znám, a abyšte ji proti nevinným příčinou mou vylévati měli, tomu bych nerád. Jestliže tedy mne neznáte, proti jiným, v této příčině nevinným, povstávati nechtějte. Já, co činím, z nucení svědomí svého činím a vůli Pána svého v tom konám. Nebo vím, že čas ten jest, v němž Antikrist mečem ust Hospodinových hlučně kažen býti má, a již i plný pád jeho [se] blíží. Blahoslavený, kohož Bůh vytrhne, aby spolu s tím falešným prorokem a šelmou na zahynutí nešel.

Vy, bratří, pro Krista, jehož jméno nosíte, milí, již vizte, co činiti chcete. Jáť vás Bohu a řízení jeho divnému poroučím. Líbí-li se milosti jeho osvítiti koho z vás a k známosti pravdy přivésti, učiniž to Bůh pro milosrdenství své. Pakli koho odtud zatvrdí, aby vida neviděl a hledě nerozuměl, ukáže spravedlnost svou při nádobách hněvu. Z čehož také jemu půjde sláva na věky věkův.

ZAVÍRKA.

A toť jest, ó křesťanský lide, což sem pro retuňk duší vašich vám jistých Božích řečí navrci chtěl, aby vystřáhnut před zahynutím býti mohl, kdož by vystřáhnouti se dáti chtěl. Kdožkoli jsi, kterýž si přehledaje tyto věci až sem přišel, zavazuji tě Božím jménem: jestližes čemu spasitedlně sám vyrozuměl, světla aby pod kbelec nestavěl, než na svícen raději vystavoval a i jiným, co Bůh činí a jak Antikristovy svody vyjevuje, v známost uvozoval. Kdož to činiti a sobě i jiným z temností k světlu pomáhati budeš, bude tě milovati věčné světlo, Bůh tvůj.

Já kdo jsem, opět pravím, neptej se. Tomu, kterýž mne učinil a vyvolil k světlu, nýbrž kterýž toto vnukl a poručil, znám jsem. Z lidí abych komu znám byl v předsevzetí svém, nevím. Jména svého ani místa přebývání nejmenuji, ani kterého řádu obnovených církví se přídržím, nedotýkám, ani duchovní-li osoba či světská, jakého stavu a povolání, nedokládám; proto naprosto, abych na samu věc, ne na lidi mysl obrátil. Žádný tedy na to, kdo mluví, se neohledej, než co se mluví, toho aby šetřil, pozor měj. Pakli kdo z známějších mně, kdo sem, se ponadáváš, mějž známost tu sám sobě aniž mne vyjevuj, zavazuji tebe. Nechť se samy věci soudí a jiného nic. Jestliže však vždy nětco více o mně čtenář věděti žádostiv jest, povím, že sem z milosti Boží jeden crucem et lucem Christi profitentium, aniž místa k bytu stálého mám, vyznáváje s jinými svatými Božími, že přichozí sem na světě, a že putování jest život náš na světě, sám sobě toho bývám svědkem. Ale v nebeské vlasti mně i věřícím všechněm chová se odpočinutí věčné, do něhož abych zavolán byl, potěšeně očekávám. Měj dosti a za mne i všecku církev se modl a

Antikristu brzy zkažení žádej, kdožkoli miluješ slávu Boží.

Ty pak, Pane Ježíši Kriste, slávo nestvořená, povstaň na odivu všechněm nepřátelům tvým a zjev se v moci své, ukaž, že ty jsi nejvyšší biskup církve své a hlava všech i jediný monarcha světa, a že tvá jest moc, království i panování všeliké, nyní i na věky toho dokazuj. Braň těch, kteříž zastávají slávy tvé, a vzdychání jejich [k]²⁷⁷ tobě odsílaná ať daremná nejsou. Vysaď z stolice pyšného toho syna zatracení, kterýž sedě v chrámě tvém počíná sobě jakoby Bůh byl, a ne tebe, než sebe vzdělává a všeliké dílo podvodů po světě roztrušuje a tráví všecky národy vínem smilstva svého. Učiniž, ať ortel proti babylonské nevěstce vynešený brzy k vyřízení přijde; nebo dovršila nepravost svou a ohavnostmi svými naplnila zemi. Smiluj se, ó smiluj nad množstvím lidu tvého křesťanského pod jhem Antikristovým ještě zůstávajícího a je osvěť, naprav, na cestu pravou uveď, aby satanovo dílo, jenž jest dílo podvodů, již den ode dne více kaženo, tvá pak čest vzdělávána byla. Rozveseliž nebesa spravedlivými soudy svými, a ať prozpěvují svatí tvoji Hallelujah, všeliké spasení, čest i moc tobě, na věky věků živému, přivlastňující. Amen, Pane Ježíši, přijdiž a nemeškej. Na tvůj soud očekávají svatí tvoji. Pospěšiž a nemeškej, Pane Ježíši, Amen, Amen.

Zjev. 5, 13.

Tomu, kterýž sedí na trůnu, a Beránkovi požehnání, čest a sláva i síla na věky věkův.

POŘÁDEK KAPITOL.*

I.	Naříkání nad vrtkavostí lidskou a snadností k oblíbení bludů a svodů	[str.9]
II.	O příčinách nynějšího mnohých od sv. evangelium odstupování	15
III.	Podlé čeho jednomu každému, i nejhlupejšímu, papežské náboženství podezřelé býti může	22
IV.	Že Písmo sv. jest základem víry a náboženství, ne církev, a že Písma šetřiti musí, kdož náboženství vyrozuměti chce	32
V.	Že církev blouditi může, a že pod papežem římským víc než kdy v světě zbloudila a bloudí ještě	42
VI.	Že, čímž papežovi náchlebníci evang. stranu hyzdí, nic není	49
VII.	Že se Římané starožitností daremně prochloubají	60
VIII.	Že náboženství papežovo spletené jest z křesťanského, židovského, pohanského náboženství, a zvláště také z smyslů starých, od církve potupených kacířů zlípané	75
IX.	Co se o svornosti a stálosti Římanů smejšleti má	80
X.	Že církev římská není katolická	85
XI.	Že množství následovníků církve římské není dostatečným znamením pravé církve	89
XII.	O štěstí a prospěchu církve římské	91
XIII.	O chloubě papeženců, kterouž sobě berou z epištoly s. Pavla k Římanům psané	94
XIV.	Že papežové od Krista a apoštolů successí aneb posloupnosti nemají	98
XV.	Že římská církev od Petra a na Petru založena není, totiž že Petr biskupství římského nezačal, ani v Římě jak živ nebyl	105
XVI.	Že papež Petrů náměstek není a k němu žádné podobnosti nemá, ani v učení, ani v životu	111
XVII.	Že náramně všetečná věc jest, kterouž papež na sebe bere, že se plnomocným vicariem Božím v světě vyhlašuje	115
XVIII.	Že papež té své nade všemi moci z Písma provesti nemůže, a tak že jí od Boha sobě dané nemá	126
XIX.	Že papež ukázati nemůž, aby od církve k tomu, čímž se dělá, řádně zvolen byl	135

XX.	Jakými cestami k tomu přišlo, že římský biskup takové moci a slávy v církvi dosáhl, pravdivé ponavržení	138
XXI.	Že papež římský jest veliký ten Antikrist a svůdce světa	150
XXII.	Že, čímž hájí papeže a od něho nářek antikristství odhánějí, nic neprospívá	185
XXIII.	Jak nebezpečno jest Antikrista se přidržeti	191
XXIV.	Napomenutí k těm křesťanům, kteříž ještě římského svůdce se přidržejí	193
XXV.	Napomenutí těm, kteříž buď z přelštění aneb přinucení cestu sv. evangelium opustivše, k Antikristu se připojili	202
XXVI.	Napomenutí ke všechněm evang. sv. se přidržejícím	206
XXVII.	Naučení těm, kteříž libá pokušení od Antikrista snášejí	213
XXVIII.	Naučení těm, kteříž by v protivenství pro pravdu postaveni byli	220
XXIX.	Napomenutí k rodičům evangelickým	228
XXX.	Napomenutí k služebníkům církví evangelických	231
XXXI.	Napomenutí k vrchnostem křesťanským	237
XXXII.	Promluvení k Jesuitům a jiným církve římské služebníkům	246

* Ve všech rkp. jest umístěn (v předloze tohoto otisku a V zároveň s »disposicí«, již MS nemají) hned na začátku díla před kap. 1. M končí na str. 157 apokalyptickou perokresbou zpodobující symbolicky porážku Antikrista za konečného obratu dějin. V triumfálním věnci vyrůstá ze spojených iniciálek IHS s vepsanými tajemnými číslicemi kříž s odznaky vítězství a legendou: Crux triumphabit. Pod ním, jako s trůnu svrženy, vidí se značky Antikristovy, m. j. letopočet 666 a zvrácená chloubá: Sedeo, regina. Nadpis kresby: *Mysterium iniquitatis una cum pietatis mysterio et utriusque periodi; ex Apoc. 13. 14. 17. 18 et 19 cap.* Podpis: *Qui habet sapientiam, computet numeros.* Rkp. V měl onu kresbu před sebou také, jest však zde opsán z ní toliko text a její hrubé schema. Jinde schází všecko.

RUKOPISŮ

Retuňku našlo se dosud 6. Jednoho z nich, z knihovny Těšínského evang. sboru (kde nově dochovány od Komenského též Přemyšlování a Pres Boží), nebylo lze si vypůjčiti pro přítomné vydání. Podává o něm zprávu A. Frinta (Stará bohemica v Těšíně). ČČM. 1919, 260. Dle jeho zjištění běží tu o opis z r. 1633.

2. Na rukopisný cod. 11643 Národní knihovny Vídeňské (= dále V) upozornil F. Menčík ve feuil. Narod. Listů č. 339 z 9./12. 1891. Zabírá 180 popsaných listů, 14 × 20 cm. Desky ozdobeny jsou m. j. zlaceným erbem slezského šlechtice Ondřeje z Kochtic in Kossenczin et Turmava (o něm F. Lucae, Schlesiens Denkwürdigkeiten, 1689 str. 649, 1729). Pozdější přípis na titulní straně svědčí, že rkp. prošel nějak jezuitskou kolejí ve Vídni.

Pro text díla nemá celkově valné ceny. V jednotlivostech opakuje sice neznámou předlohu svoji věrně, pečlivá jsou i jeho marginalia, avšak jest značně kusý. Zhusta přeskakuje řádky a drobných vynechávek jest v něm plno. Nejednou jakoby byl text úmyslně krácen. I celé odstavce, až několikastránkové, bývají vynechány (na př. z kap. 21 odst. 16—23). Podle známek slezského nářečí (lidzí, dzialo se a p.) možno hledati pisatele v blízkém okolí pana O. Kochtického, ač-li jím není on sám (srov. Menčík, m. uv.). Komenský ho ovšem nepsal. Libovolné jest i Menčíkovo pobělohorské datování spisu. Také letopočet 1622, jež uvádí Zíbrtova Bibliogr. V. 21703, nevyskytuje se v rkp. V nikde.

3. Rkp. Národního musea v Praze II G 14. (Tuhý papír, ll. 83, 15 × 20 cm, v umělých bílých deskách, vyznačujících svazky někdejší knihovny Kristofa Bernarda Skrbenského, 1615-1686, svobodného pána z Hříště a z Šenova — srov. A. Frinta: K. B. Skrbenský, slezský spisovatel XVII. stol., Věst. Matice Opavské 1919. 67; o jmen. rkp. str. 72. Přední deska má jeho monogram: KBSSPZHAZSS. Na několika místech vtlačen letopočet 1659. Titulní list psán jest inkoustem červeným, hustě popsané, úhledné stránky všecky jsou rámovány linkou. Písmo Skrbenského?) Zíbrt V. 21702 vydává jej mylně za autograf Komenského. Svedlo k tomu rozšíření titulu („od jednoho z milovníků Ježíše Krista. K čemuž беру slova z kap. 8. Luk...) a zběžně čtený přípis pod vlastním textem titulu: »Kterýžto Rettung jest ode mně dne 4. měsíce martii leta Páně šťastně počítajíce začat psáti 1659 a dokonáný jest [černě doplněno později:] 26. měsíce junii.« Není to arci

poznámka skladatele díla, nýbrž opisovače, zaznamenávajícího si začátek a ukončení práce. Předloha jeho byla také již opisem, a to z r. 1627, neboť na konci textu opsal z ní i dodatek: »Restauratum ad laudem et gloriam dei vivi edificacionemque bonorum et confusionem malorum ad annum 1627. die 20. martii.« Rkp. nemá marginalií ani záhlaví kapitol a jest bez interpunkce. Pisatel velice si dal záležitosti na pěkném vzhledu jeho. Četl zhušta chybně, nežli by však chybu přeškrtl, ponechává ji se zajímavými opravami: místo »menší« n. p. přepíše se »větší«, ale opraví hned: »aneb menší«; podobně: »zrazení aneb zjevení«, »svobodný aneb svodný« atd. Rušivě vynechává citáty, biblické i jiné, a často bývá i v něm přeskočen řádek nebo i kus textu, tak že nepodává opět namnoze znění spolehlivého. Dialektické tvary: přinde, vždyckny, serdce a p. ukazují Moravana a vlastní jeho přídavek na fol. 27^a (o ceremoniích): »toho se nětco ještě při Lutherích děje« prozrazuje kalvinistu.

O rkp. tom zmiňuje se poprvé J. Hanuš (Sitzber. d. Gesellsch. d. Wiss. 1868, 77—79), který však neprozřetelně zavínil, že v literárních dějinách o Retuňku panuje dosud zmatek. Prohlásilť ukvapeně za dílo Komenského »Retuňk duchovní, věrným a mnohými pokušeními zemdleným křesťanům ku posílnění podaný... 1626.«: spis zachovaný v musejním tisku 50 F 24 (Zíbrt V. 21698), z něhož asi polovina jest 1825 špatně opsána v univ. rkp. 17 H 31. (Jungmann V. 368 správně ho rozlišuje od Retuňku proti Antikristu — odkud mu ale známého, když Index 229. i Koniášův Klíč 138. znají jen Retuňk duchovní? A zná snad Kvačala, Comenius, 1892, 70. VII. ještě jiný »Retunk duchovní, t. j. spis užitečný z Písma sv., v čas nynějšího soužení potřebný«, o němž by byla pravdiva pozn. Ribayova, že se liší od tisku ze 1626? Odtud bývá Retuňk duchovní obyčejně stavěn bezradně vedle Retuňku proti Antikristu nebo s ním všelijak zaměňován; srov. Zíbrt V. 21699.) I kdyby však pocházel rovněž od Komenského, rozhodně se na něj nemůže vztahovati zmínka v Listě Montanovi. Odporuje titul, knižní vydání, nepatrný rozsah, celkově odchýlný obsah i jeho předpoklady: Retuňk duchovní povzbuzuje, většinou Písmem, k zmužilému snášení již pobělohorských protiventství. A jest ale m. j. uvěřitelné, že by se Komenský obracel jen ke »křesťanům evangelickým... v království Českém« a že by nevložil do díla více nedogmatické životnosti?

4. V musejním rkp. III G 7 (Zíbrt V. 21697; 16 × 20 cm, celkem 196 fol., desky polepeny popsaným pergam.), z pozůstalosti Drabíkovy (viz ČČM. 1894, 13.

14). vyplňuje ll. 1—72 český překlad (Jungmann nezná) *Petra Palladia*, čelného kazatele reformace dánské, »*Isagoge*, t. j. Uvedení [v] Písma sv. Starého i Nového Zákona.« Na konci jeho, fol. 72^a, poznamenáno rukou Mikuláše Drabíka Strážnického: »1653, 7. Marci, NDS, exul Christi«. Místy vlastnoručně, většinou však s pomocí snad členů rodiny (dvojí — trojí ruka), opsal si pak Drabík dále *Retuňk Boží proti Antikristu* (fol. 73—196), s mnohými chybami. Mezi fol. 94/95 jsou dnes 2 listy vytrženy (za fol. 169 a 176 vytržen list již před vpisováním textu). Krajové poznámky nejsou úplné, často scházejí; textových rušivých vynechávek jest hojně. Pisatel žil ve vyhnanství (v slovenské Lednici) i dle nahodilých nápořádů textu. Při tom jest nápadno, kterak pobělohorský opis vyjadřuje se jinak nežli před Bílou Horou originál. Kdežto původně se bylo utěšováno, že vrchnosti, ač z jesuitského návodu poddané všelijak trápí, »zjevně na hrdla ještě nesahají«, protože Bůh jejich nepřátelství krotí, v rkp. M (Drabíkově, mus. star., proti předešlému S, Skrbenského, mus. pozdějšímu) se čte: »ano i na hrdla sahají, kde jen moc jejich dosahuje, z dopuštění Božího pro skúšení těch, kteříž jsou z počtu jeho vyvolených«.* Zhoršené poměry vynucují si zřejmě změnu textu i modlitebný povzdech: »Ale ty, ó Bože, Bože, ostříhej svatých svých, tobě milých a věrných ctitelů, aby v těch nynějších pokušeních jako v ohni nezhygli, jako Sidrach, Mizach, Abdenago; a učiň to pro sliby své: neopustím vás etc.« (fol. 163 b). Také poslední odstavec 21 kap., odkazující na daleký příchod Kristův, těší se v rkp. Drabíkově rychlejším ukončením béd — viděti, že tu již uplynulo více času od pohromy bělohorské, i čím byly vyhnancům naděje chiliastické.

5. Ze všech připomenutých rkp., skoro současných, avšak přímo navzájem nezávislých, nebylo by možno sestaviti spolehlivý text díla. Umožňuje to však nově dosud veřejně neznámý kóde x dochovavší se ve Staré Turé na Slovensku. R. 1891 (dle vyzlaceného letopočtu na hřbetě knihy) svázána v něm dohromady dvě tištěná pohřební kázání: Alex. Soczovina,

* O řádku výše (srov. str. 172) jest pozoruhodna rovněž časová obměna: »...ať na bližší příklady oči obrátím: v království Polském a markrabství Moravském, království Českém a summou v celé říši nyní těchto časů a let jaká se protivenství rozmohla, jak mnoho krve vylito, jak [mnoho] měst, zámků, dědin zkaženo, jak mnoho vzácných rodů ven z země a vlasti vyhnáno a mezi cizí národy jako nějaké zlopověstné vypovědino, a to ne pro rebellii, ale... že se šelmě klaněti a znamení na čelo přijíti nechtěli; avšak ještě buď jméno Boží pochváleno, ne všudy a ne všecky vrchnosti všech zemí pro svědomí v tom se té šelmě užítí dávají« (fol. 163 b).

faráře v N. Městě n./Váhem, proslovené 1616 nad palatinem Jiřím Thurzem (Jungmann neuvádí; srov. IV. 1721), a Mat. Augustiniho, evang. far. v Trenčíně, nad trenčinským měšťanem D. Knoglerem, ze 1736 (Jungmann V. 1092), s jinými drobnostmi; před nimi hlavní částí knihy jest však rkp. Retuňku, blíže neznámé provenience. Podle sdělení b. faráře Jána Drobného našel ho dnešní majitel, »svojou rodoláskou všeobecne známy staroturanský horlivec, Ludovít Horniak, v staroturanských kopaniciach«.

Na 209 pag. stranách 16 × 18 cm jest v něm spis opsán, těžko říci, kdy a kým, s očividnou bedlivostí a inteligencí. Vyniká zvláště u srovnání s rukopisy druhými, z nichž nejbližším jest mu V, kdežto nejvíce odchytek od něho vykazuje S. Ojediněle bývá zde něco vynecháno, výjimkou jsou i přehlédnutí pravopisná. Na něm jest proto založeno předcházející vydání. V kolísavostech pravopisu mělo snad býti důsledněji se přidrženo Kral. Bible jako normy (i tam, kde rkp. bývá nedůsledný, na př. v délkách slabik: nésti — nesti, béřeš — beřeš a p.).

6. „Nedávno v knižnici nebohého ev. farára staroturanského Ludv. Čulíka našiel som zas jedon exemplár Retuňku s poznámkou: »Ode mně, Joannes Horáka, prepísaný an. D. 1815.« Rodina Horáková bývala v kopaniciach Narcí rečených pod samou Javorinou» (z dopisu b. Jána Drobného ze Staré Turé; tamní far. Michnay získal ten přepis někdy 1844). Opsán tam zkomoleně (prý »na zřetelnější způsob«) rkp. zde vydávaný. Opis jen svědčí, že byl spis mezi slovenskými evangeliíky oblíben a snad ještě častěji opisován; jinak jest bez ceny.

P o z n á m k y (pokud co v textu jeho měněno, uvádí se zde původní znění rkp. slovenského; ovsm = opraveno dle rkp. vídeňského, rkp. Skrbenského, rkp. Drabíkova; dmsv = doplněno z rkp. Drabíkova, Skrbenského, vídeňs.)
¹ ovs jedné; ^{1'} proklátá [pod. krácena doplň. adj. i jindy];
² vycháze; ^{2'} pověstí; ³ dvsm. Všecky mají tuto poznámku za Pořádkem kapitol. Různá jejich N. a N.B. zde vypouštěna. ^{3'} ov stránce; ⁴ os rozlícenými; ^{4'} ovmspůsobného [pod. častěji]; ⁵ něhož; ^{5'} dvs; ⁶ Marios; ^{6'} dvm;
⁷ Alkorán; ⁸ sfalšování [častěji]; ⁹ os litým; ¹⁰ Wigleffa.
¹¹ vzbudil) Bůh; ¹² stracený [častěji]; ¹³ ovsm jsouc;
¹⁴ ovsm děje; ¹⁵ ovsm předníma; ¹⁶ os buď přeloudili;
¹⁷ ds [závorky]; ¹⁸ osm nětčeho; ¹⁹ citát na okraji, častěji; ²⁰ číslování dle s — rkp. má nesprávné, později vepsané vybledlým inkoustem; ²¹ ds; ²² dsm; ²³ osm směšného či mešného [tato slovní hříčka pochází tudíž asi od opisovače]; ²⁴ ovms Ka; ²⁵ dvsm; ²⁶ Bernart;
²⁷ sm: často; ²⁸ větčím; ²⁹ přeč; ³⁰ ovs silně; ^{30'} zmí-

chání; ³¹ ov však; ³² kterýž; ³³ Berr—; ³⁴ ovsm připomínouti; ³⁵ ovsm řečí; ³⁶ konanických; ³⁷ zároveň; ³⁸ ovsm zatmělé; ³⁹ dvsm; ⁴⁰ od. [podobně kráceno častěji]; ⁴¹ ovsm chtíti; ^{41'} dm [jinde: říkati mají? Než Písmo]; ⁴² dvsm; ⁴³ osm jinakše; ⁴⁴ dvs; ^{44'} dv; ⁴⁵ osm ah; ^{45'} ovsm přicházejí; ⁴⁶ os tradici; ⁴⁷ ovs jejich té; ⁴⁸ ovs církev Boží; ⁴⁹ osm panna; ⁵⁰ ovs za časté; ⁵¹ ovsm posledněji; ⁵² Sarricenum; ^{52'} Ireneo; ⁵³ ovs tož; ⁵⁴ ovs Patra; ⁵⁵ 898; ⁵⁶ X.; ⁵⁷ os nestydaté; ⁵⁸ ovsm vedeni; ⁵⁹ vs: nešetností; ⁶⁰ vm: neopouštěti; ⁶¹ ovsm kdež; ^{61'} ovs samá; ⁶² os evangelitskou [tak zpravidla, někdy též — ists —]; ⁶³ os zproštění; ⁶⁴ os utvrzení; ⁶⁵ ovsm když; ⁶⁶ ovsm oni odstoupili veřejně; ⁶⁷ catholicou [častěji]; ⁶⁸ osm onino; ⁶⁹ dvsm; ⁷⁰ dvs; ⁷¹ ovsm ohavnost; ^{71'} ovs této; ⁷² ovs jestližt; ⁷³ dvs; ⁷⁴ ovsm býval; ⁷⁵ ovsm zlé; ⁷⁶ dvsm; ⁷⁷ Bálitae [pod. jindy Jesuitae]; ^{77'} dm; ⁷⁸ os kolik; ⁷⁹ dv; ⁸⁰ ovsm druhy; ⁸¹ ovsm jsouc; ⁸² ov jí; ⁸³ om nejsouc; ⁸⁴ ov znamení; ⁸⁵ dm; ⁸⁶ om modlitby svaté; ⁸⁷ — zia [pod. jindy též Augustýn, Jeroným]; ⁸⁸ ovs šlechtnosti; ⁸⁹ ovs lidé; ⁹⁰ ovsm samá; ^{90'} ovs řečí; ⁹¹ dvm; ⁹² ovsm odpovídá; ⁹³ dvsm; ^{93'} ovs proroka; ⁹⁴ ovsm obět; ⁹⁵ dvs [v našem rkp. schází — upozorňuje na to i při art. 14. kraj. pozn.: »13. vymizelo«]; ⁹⁶ ovsm ně; ⁹⁷ dsm; ⁹⁸ množství; ^{98'} Franciškáni; ⁹⁹ ov odstupujete; ^{99'} ovsm prohlednete; ¹⁰⁰ dm — v: odpověz; ¹⁰¹ ovsm poruší; ¹⁰² ov píše; ¹⁰³ dv; ¹⁰⁴ os nimi; ¹⁰⁵ ovsm ta; ¹⁰⁶ ovsm když; ¹⁰⁷ om Starý dnů [stejně v; dle Dan. 7, 9]; ¹⁰⁸ om od; ¹⁰⁹ osm sfalšované [pod. sfintovaný i j. častěji]; ¹¹⁰ om utvrzení; ¹¹¹ osm porušenosti; ¹¹² dm; ¹¹³ poroučili; ¹¹⁴ ovsm praporce; ¹¹⁵ jsuc; ^{115'} ov Alkoránu; ¹¹⁶ dvsm; ¹¹⁷ ovsm pilně; ¹¹⁸ dvsm; ¹¹⁹ dv; ¹²⁰ dvsm; ¹²¹ ovsm popřeme; ¹²² ov Jebusitae; ^{122'} Basilii; ¹²³ ovsm velikým; ¹²⁴ ovsm se jich; ¹²⁵ ovsm slavný; ¹²⁶ dvsm; ¹²⁷ Angliae; ¹²⁸ Hugonotů; ¹²⁹ ov kdo; ¹³⁰ dsm; ^{130'} ovsm kdož; ¹³¹ ovs věděl; ¹³² ovsm kterým; ¹³³ ovsm čemž; ¹³⁴ ovsm kteříž; ^{134'} prae-ser.; ¹³⁵ ovs jen; ¹³⁶ osm království; ¹³⁷ ovsm Mojžíše; ¹³⁸ ovsm apoštolská; ¹³⁹ dvsm; ¹⁴⁰ dv; ¹⁴¹ ovsm věcem; ¹⁴² dm; ¹⁴³ os Pavlů; ¹⁴⁴ osm založenou; ¹⁴⁵ dvsm; ¹⁴⁶ om němž; ¹⁴⁷ ov nedělali; ¹⁴⁸ ovs Cornelius; ¹⁴⁹ om Jeho Mti; ¹⁵⁰ druhé ukáži; ¹⁵¹ ovsm pohlédneme; ¹⁵² ovsm představil; ¹⁵³ ovsm zatajel; ¹⁵⁴ dvsm; ¹⁵⁵ dv; ¹⁵⁶ ovsm Písem; ¹⁵⁷ papežovi; ¹⁵⁸ [rkp. zmateně opakuje:] místo toho korunou trní; ¹⁵⁹ ovsm dědičem; ¹⁶⁰ ov když; ¹⁶¹ ovsm má; ¹⁶² dvsm; ¹⁶³ že kdyby; ¹⁶⁴ [rkp. opak.:] mezi sebou činiti; ¹⁶⁵ ovs vzdělání; ¹⁶⁶ os [stejně i vm mají zde ne dost srozumitelnou vsuvku:] Petrovi rozuměti; ¹⁶⁷ dv; ¹⁶⁸ ovsm est; ¹⁶⁹ ovsm uhelní; ¹⁷⁰ osm

ukáži; ¹⁷¹ ovsm pak apoštolská; ¹⁷² om zemi; ¹⁷³ dv; ¹⁷⁴ 421; ¹⁷⁵ Cartiganenském; ¹⁷⁶ Cathalogium; ¹⁷⁷ dvs; ¹⁷⁸ osm arcibiskup; ¹⁷⁹ 340; ¹⁸⁰ ovsm jsouc; ¹⁸¹ syrcenské; ¹⁸² dvsm; ¹⁸³ [neshodně s druhými rkp. dodatečně opraveno:] pohrdna jinými anjely, Bohu rovný býti; ¹⁸⁴ ov půjde; ¹⁸⁵ ov Lva; ¹⁸⁶ dvsm; ¹⁸⁷ ovsm nejkratěji; ¹⁸⁸ ovsm Thyrrenským; ¹⁸⁹ osm koblouky; ¹⁹⁰ dsm; ^{190'} Jezuitové [jindy též Jesuvi—]; ¹⁹¹ s: ožehavostí; ¹⁹² XII.; ¹⁹³ osm ztrávil; ¹⁹⁴ ovsm Horentinus; ¹⁹⁵ ovs země; ¹⁹⁶ dvsm; ¹⁹⁷ vm: přivětšují; ¹⁹⁸ osm hrozné; ^{198'} dvsm; ¹⁹⁹ par. — s: pag.; ²⁰⁰ ovsm slunci; ^{200'} jej; ²⁰¹ Bertuch. [níže: Bertrach.]; ^{201'} Ruper.; ²⁰² všude nečitelně zkomoleno; ²⁰³ m: tobě ve všem rovného; ²⁰⁴ dm; ²⁰⁵ ds; ²⁰⁶ závorky dsm; ^{206'} dm; ²⁰⁷ výsostí; ²⁰⁸ om shází; ²⁰⁹ dm; ²¹⁰ Kaniziovi; ²¹¹ osm třevíce; ²¹² osm svátost; ²¹³ osm v posledních; ²¹⁴ om Antikristovo to; ²¹⁵ ovsm vypíná; ²¹⁶ ovsm principuo; ²¹⁷ ovsm ani Písmo o tom; ²¹⁸ ovs jednu hlavu; ²¹⁹ ovsm jezdce; ²²⁰ později připsáno na okraji, v druhých rkp. schází; ²²¹ ovsm níž; ²²² dsm; ²²³ ovsm po prostřed; ²²⁴ dvm; ²²⁵ osm zůstávajících; ²²⁶ ovs cof; ²²⁷ osm ojití; ²²⁸ os níž; ²²⁹ v [doplňuje]: že říkají; ²³⁰ osm dorozumění; ²³¹ ovsm toho; ²³² ovs vy; ²³³ dv; ²³⁴ ovsm otrhání; ²³⁵ ds; ²³⁶ dsm; ²³⁷ ov lidí; ²³⁸ ovsm protutují; ²³⁹ osm aby; ²⁴⁰ osm duši; ²⁴¹ dm; ²⁴² svět; ²⁴³ dv; ²⁴⁴ s: skušeným; ²⁴⁵ dvsm; ²⁴⁶ ov nám že; ^{246'} zečtení; ²⁴⁷ ovsm vůli; ²⁴⁸ ovsm svatých; ²⁴⁹ ovsm světější; ²⁵⁰ ovs ještě; ²⁵¹ osm ssoužení maličké; ²⁵² a že; ²⁵³ osm než; ²⁵⁴ ovsm Bohu; ²⁵⁵ dvsm; ²⁵⁶ ovs ohříženým; ²⁵⁷ ovsm ah; ²⁵⁸ osm přicházeli; ²⁵⁹ ovsm pásti; ²⁶⁰ osm jiný; ²⁶¹ os umysla; ²⁶² osm podstou; ²⁶³ om služebníka; ²⁶⁴ ds; ²⁶⁵ ds [zalepeno] — m: na obě strany hleděti, oči...; ²⁶⁶ dm; ²⁶⁷ okraj utržen, nejspíše předcházelo: Že právo...; ^{267'} osm povinnost; ²⁶⁸ os slovo; ²⁶⁹ sm: také; ²⁷⁰ dsm; ²⁷¹ doplněno z druhých rkp., neboť okraj zde i dále častěji zalepen; ²⁷² dvsm; ²⁷³ ovsm retovat; ²⁷⁴ ovsm křesťanským; ²⁷⁵ učitele; ²⁷⁶ dv; ²⁷⁷ dvm.

Biblické citáty často doplňovány příslušnými verši, bývajíť v rkp. mnohde uváděny jen kapitoly. Někdy z okraje rkp. přesunovány do textu. Opravena byla toliko místa — na str. 9: Gen. 6, 6 (rkp.: Gen. 12, 63); 64: 5 Moj. 27, 15 (27, 14); 89: Jan 7, 48. 49 (7, 47); 110: 2 Tim. 4, 6 (4, 16); 118: Mat. 28, 18. 20 (18,); 123: Mat. 17, 27 (7,); 125: Mat. 5, 44 (8,); 171: Žal. 86, 8 (8, 6); 196: 1 Jan 4, 1 (3,); 197: Zjev. 18, (19,); 198: Izai. 55, 3 (55, 2); 211: 2 Jan 10 (Jan 3, 10); 221: 2 Sam. 16, 10 (2 Král. 16,); 250: Jan 17, 17 (17, 18).